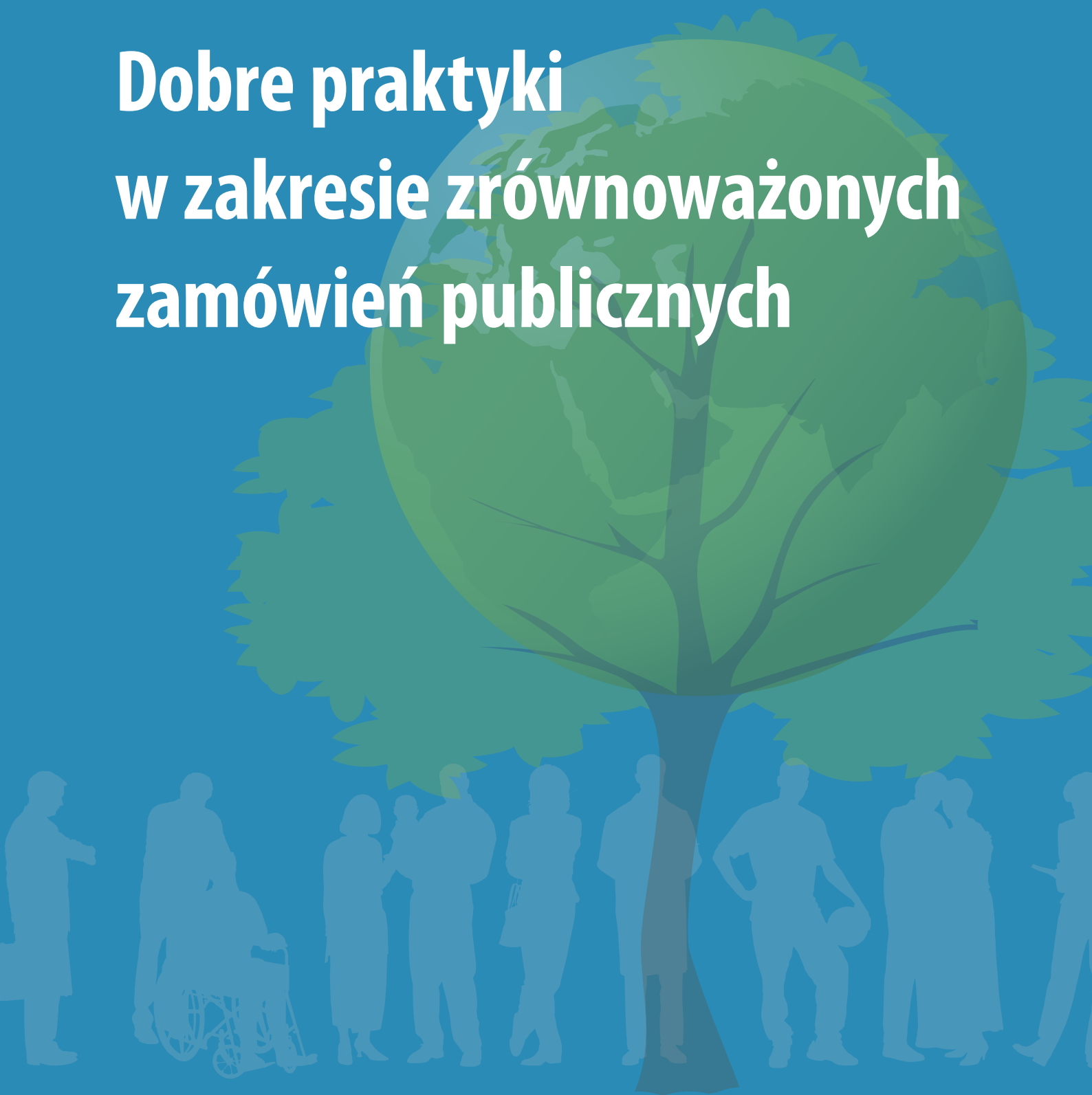

Dobre praktyki w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych

Urząd Zamówień Publicznych

Dobre praktyki w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych

Wydanie drugie zmienione

Warszawa, listopad 2018 r.
Urząd Zamówień Publicznych

W publikacji wykorzystano materiały opracowane przez pracowników niżej wymienionych instytucji zamawiających:

- **Ministerstwo Rozwoju**
- **Ministerstwo Środowiska**
- **Główny Urząd Statystyczny**
- **Urząd m.st. Warszawy**
- **Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola m.st. Warszawy**
- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Gdyni**
- **Miasto Brzeziny**
- **Miasto Łódź**
- **Wielkopolski Urząd Wojewódzki**
- **Miasto Częstochowa**
- **Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych**
- **Urząd Transportu Kolejowego**
- **Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego**
- **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego**
- **2 Regionalna Baza Logistyczna**
- **Sąd Okręgowy w Kielcach**
- **Regionalne Centrum Gospodarki Wodno-Ściekowej S.A. w Tychach**
- **Gmina Słomniki**
- **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**

Redakcja:

- **dr Justyna Pożarowska**, Radca Generalny w Departamencie Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej, Urząd Zamówień Publicznych;
- **Magdalena Olejarz**, Dyrektor Departamentu Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej, Urząd Zamówień Publicznych.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
1. Działania Ministerstwa Rozwoju na rzecz wspierania integracji zawodowej i społecznej z wykorzystaniem narzędzi dostępnych w systemie zamówień publicznych	13
2. Zrównoważone zamówienia publiczne w Ministerstwie Środowiska	21
3. Stosowanie zrównoważonych zamówień publicznych w Głównym Urzędzie Statystycznym	25
4. Zrównoważone zamówienia publiczne w Urzędzie Miasta Stołecznego Warszawy	71
5. Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne w praktyce Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola m.st. Warszawy	77
6. Zrównoważone zamówienia publiczne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdyni	83
7. Początki i zakres zrównoważonych zamówień publicznych w Mieście Brzeziny	91
8. Doświadczenia Miasta Łodzi w stosowaniu zrównoważonych zamówień publicznych	99
9. Praktyki związane ze zrównoważonymi zamówieniami publicznymi w Wielkopolskim Urzędzie Wojewódzkim	103
10. Doświadczenia Gminy Miasta Częstochowa w zakresie stosowania zrównoważonych zamówień publicznych	109
11. Doświadczenia Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w stosowaniu klauzul i aspektów środowiskowych oraz społecznych	113
12. Dobre praktyki zrównoważonych zamówień w Urzędzie Transportu Kolejowego	119
13. Zrównoważone zamówienia publiczne w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego	125
14. Doświadczenia Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego w stosowaniu klauzul społecznych	131
15. Doświadczenia 2 Regionalnej Bazy Logistycznej w stosowaniu klauzul społecznych	135
16. Zamówienia prospołeczne w Sądzie Okręgowym w Kielcach	139
17. Doświadczenia z realizacji zrównoważonych zamówień publicznych w Regionalnym Centrum Gospodarki Wodno-Ściekowej S.A. w Tychach	143
18. Zamówienia prośrodowiskowe w Gminie Słomniki	153
19. Aspekty środowiskowe w zamówieniach publicznych Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	159
20. Podsumowanie	167
21. Klauzula dot. zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, art. 29 ust. 3a ustawy Pzp	173
22. Klauzula dot. zatrudnienia do realizacji zamówienia osób, o których mowa w art. 29 ust. 4 pkt 1 - 4 ustawy Pzp	177
23. Opinia dotycząca art. 29 ust. 3a ustawy Pzp uwzględniająca wspólne stanowisko Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych oraz Generalnego Inspektora Danych Osobowych z dnia 28 kwietnia 2017 r. .	183
24. Wybrane przykłady zapisów dokumentacji przetargowej odnoszących się do zrównoważonych zamówień publicznych (inne niż klauzula dot. zatrudnienia na podstawie umowy o pracę i klauzula dot. zatrudnienia do realizacji zamówienia osób defaworyzowanych)	191

Wprowadzenie

Niniejsza publikacja jest zbiorem dobrych praktyk w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych, tj. zamówień uwzględniających aspekty środowiskowe, jak również aspekty społeczne. W obecnym wydaniu publikacji przykładowe zapisy dokumentacji ilustrującej praktyczne zastosowanie zrównoważonych zamówień publicznych ograniczono do przykładów zgodnych z nowym stanem prawnym (stan prawny obowiązujący po wejściu w życie ustawy nowelizującej ustawę Prawo zamówień publicznych z dnia 22 czerwca 2016 r.)¹. Jednocześnie wydanie zostało uzupełnione o opracowane przez Urząd Zamówień Publicznych wzorcowe dokumenty, tj. przykładową klauzulę dot. zatrudnienia na podstawie umowy o pracę z art. 29 ust. 3a ustawy Pzp oraz przykładową klauzulę dot. zatrudnienia do realizacji zamówienia osób defaworyzowanych, o których mowa w art. 29 ust. 4 pkt 1–4 ustawy Pzp, jak również o opinię prawną dot. art. 29 ust. 3a ustawy Pzp uwzględniającą wspólne stanowisko Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych oraz Generalnego Inspektora Danych Osobowych z dnia 28 kwietnia 2017 r.

Na potrzeby opracowania założono przeprowadzenie wywiadów z podmiotami posiadającymi pozytywne doświadczenie w zakresie zrównoważonych zamówień, które to doświadczenie posłużyłoby propagowaniu idei wśród szerszego grona instytucji wydających środki w drodze zamówień publicznych. W związku z powyższym Urząd Zamówień Publicznych zidentyfikował szereg instytucji posiadających doświadczenie w tym zakresie i poprosił o opisanie praktyk, które stosują w ramach realizowanych postępowań.

W swoim zamierzeniu wkład respondentów w tę publikację miał podwójny charakter. **W pierwszej części relacji** poprosiliśmy o opowiedzenie własnej historii związanej z dochodzeniem do obecnej praktyki zrównoważonych zamówień w danej instytucji. Zamawiający poproszeni zostali o swobodne odniesienie się do tematu i opisanie go z własnej perspektywy, wskazując na osobiste i instytucjonalne doświadczenia w tym zakresie, wybierając elementy ważne z własnego punktu widzenia. W tej relacji można było odnieść się do opracowanego przez Urząd schematu, który obejmował m.in. trudności i korzyści, sukcesy i porażki, które towarzyszyły wdrażaniu zrównoważonych zamówień, aczkolwiek schemat miał pomocniczy charakter, a respondenci zachęceni byli do swobodnego wyjścia poza niego, jak również do zilustrowania własnych działań w wybrany przez siebie sposób.

W drugiej części relacji prosiliśmy o odniesienie się do dokumentacji wybranych postępowań z elementami środowiskowymi lub społecznymi według określonego porządku. Ta część relacji służyć miała zaprezentowaniu stosowanych zapisów, dzięki którym uwzględniono elementy społeczne lub środowiskowe w ramach procedury udzielania zamówienia, w tym m.in. w opisie przedmiotu zamówienia, w warunkach udziału w postępowaniu, w kryteriach oceny ofert czy w warunkach realizacji umowy w sprawie zamówienia publicznego. W tej części Zamawiający bardziej szczegółowo odnieśli się np. do stosowanych klauzul społecznych lub środowiskowych, zapisów odnoszących się do współpracy z podmiotami ekonomii społecznej czy wymaganych dokumentów potwierdzających środowiskowe czy prospołeczne cechy przedmiotu zamówienia.

Zamierzeniem Urzędu podczas przygotowywania publikacji nie było stworzenie narzędzia gotowego do automatycznego zastosowania, a zaprezentowanie szerszych relacji pokazujących pewne modele całościowego myślenia i wdrażania zrównoważonych zamówień publicznych. Tylko szerokie i szczegółowe myślenie o uwzględnianiu celów społecznych i środowiskowych w procedurach przetargowych, jak również zindywidualizowane stosowanie narzędzi prawnych i pozaprawnych gwarantuje rzeczywiste osiągnięcie takich celów. Z tego względu w ramach niniejszej publikacji postawiliśmy na prezentację przykładów pokazujących różne motywacje leżące u podstaw uwzględniania aspektów społecznych i środowiskowych w zamówieniach publicznych oraz różne sposoby przemyślanego i często długofalowego wdrażania zrównoważonych zamówień w instytucjach publicznych, które zechciały podzielić się swoimi praktykami. W tym miejscu należy zauważyć, że prezentowane treści obejmują relacje własne autorów, natomiast Urząd Zamówień Publicznych dokonał zmian służących ich ujednoczeniu oraz uspołnieniu całości materiału, kierując się jednocześnie potrzebą ograniczenia objętości niniejszej publikacji.

¹ Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 1020)

Sposoby wdrażania i organizacji zrównoważonych zamówień prezentowane w poniższym zbiorze są różnorodne i odzwierciedlają różnorodność instytucji, które wzięły udział w projekcie. Wśród 19 prezentowanych przypadków bez wątpienia można znaleźć elementy wspólne. Natomiast na szczególną uwagę zasługują często bardzo nowatorskie przykłady wewnętrznego podejścia do realizacji zrównoważonych zamówień, jak również sposoby powiązania ich z innymi, a czasami licznymi, dziedzinami funkcjonowania instytucji. W tym miejscu warto po krótko wskazać najbardziej charakterystyczne cechy prezentowanych przypadków.

Ministerstwo Rozwoju prowadzi szerokie działania mające na celu wspieranie integracji zawodowej i społecznej z wykorzystaniem narzędzi dostępnych w systemie zamówień publicznych. Działania te prowadzone są na dwóch poziomach – ogólnokrajowym za pośrednictwem Funduszy Europejskich i na poziomie samego ministerstwa. Ministerstwo zarządza Europejskim Funduszem Społecznym, którego celem jest wsparcie sektora ekonomii społecznej, m.in. poprzez instrumenty zrównoważonych zamówień publicznych. W 2009 r. Ministerstwo Rozwoju wspólnie z Urzędem Zamówień Publicznych przygotowało *Zalecenia Ministra Rozwoju Regionalnego i Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych dotyczące stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych*. Dokument służył promocji klauzul społecznych i był narzędziem ich realizacji przez instytucje zaangażowane we wdrażanie Europejskiego Funduszu Społecznego. Ponadto cele zrównoważonych zamówień publicznych powiązane są z celami *Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju*, szczególnie poprzez cel szczegółowy rozwoju społecznie wrażliwego. Ze względu na ten cel szczegółowy Ministerstwo podjęło zobowiązanie zwiększenia wykorzystania instrumentów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu we własnych zamówieniach publicznych. Zobowiązanie to realizowane jest na podstawie trójstopniowego modelu obejmującego system szkoleń wewnętrznych pracowników (Grupa Trenerów Wewnętrznych), szeroką wewnętrzną popularyzację społecznie odpowiedzialnych zamówień (ministerialna baza danych *Dobre praktyki w zamówieniach publicznych*) oraz szczegółową analizę każdego z planowanych postępowań pod kątem możliwych do zastosowania aspektów społecznych (praca komisji przetargowych).

Ministerstwo Środowiska współtworzące politykę państwa w obszarze zrównoważonego rozwoju podjęło wyzwanie modernizacji własnego systemu zarządzania zgodnie z koncepcją takiej polityki. Ministerstwo wdrożyło wspólnotowy system ekozarządzania i audytu EMAS, który obliguje instytucję do oceny swojego wpływu na środowisko i doskonalenia swojej działalności środowiskowej. Zamówienia publiczne ministerstwa realizowane są zgodnie z *Polityką Środowiskową* i zgodnie z obowiązującymi od 2011 r. procedurami udzielania zamówień nakazującymi komórkom zamawiającym uwzględnianie aspektów zrównoważonych zamówień publicznych w prowadzonych postępowaniach. Komórki te mają obowiązek składania kwartalnych sprawozdań ze zrealizowanych zamówień ze wskazaniem, w jakich zamówieniach były stosowane aspekty środowiskowe, a w których społeczne. Procedury zamówieniowe nakładają również na wykonawców obowiązek zapoznania się z *Polityką Środowiskową* Ministerstwa, a także obowiązek zagospodarowania odpadów, powstałych w wyniku realizacji umowy w sprawie zamówienia. Biuro Dyrektora Generalnego prowadzi aktywną politykę, której celem jest propagowanie wprowadzania aspektów społecznych i środowiskowych do opisu przedmiotu zamówienia, kryteriów oceny ofert i warunków udziału w postępowaniu.

Z kolei, bezpośrednią przesłanką stosowania klauzul społecznych w postępowaniach prowadzonych przez **Główny Urząd Statystyczny** były *Wytyczne Kancelarii Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2012 r. w sprawie stosowania klauzul społecznych, jako elementu zamówień publicznych wspierającego przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu*. Klauzule środowiskowe jako drugi z elementów zrównoważonych zamówień są włączane do stosowanych w GUS procedur od roku 2015 z inicjatywy Wydziału Planowania i Zamówień Publicznych i za zgodą Dyrektora Generalnego GUS. GUS posiada wewnętrzny *Regulamin udzielania zamówień publicznych*, który przewiduje obowiązek stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych zarówno powyżej, jak i poniżej progu ustawy Pzp, natomiast stosowanie klauzul środowiskowych jest Regulaminem zalecane. Na wybór właściwego toku postępowania, w tym określenie najbardziej efektywnej w danym zamówieniu klauzuli społecznej, mają wpływ analizy statystyczne wykonywane przez GUS w ramach działalności statutowej, w tym na przykład aktualna sytuacja na rynku pracy. GUS również szczegółowo określił i sformalizował kontrolę, jaką prowadzi w odniesieniu do spełniania wymagań społecznych i środowiskowych wynikających ze stosowanych klauzul. Stale prowadzone są wewnętrzne działania w zakresie upowszechniania zrównoważonych zamówień w ramach których Wydział Planowania i Zamówień Publicznych m.in. prowadzi bezpośrednie konsultacje dla pracowników merytorycznych departamentów i biur dotyczące zasad i zakresu stosowania klauzul społecznych i środowiskowych.

Temat zrównoważonych zamówień publicznych w **Urzędzie m.st. Warszawy** podjęty został z inicjatywy Gabinetu Prezydenta Miasta w 2011 r. i uznany za sprawę istotną dla realizacji której powołano odrębną grupę roboczą. Rozwój działań miejskich w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych związany był z realizacją projektu współfinansowanego ze środków europejskich którego efektem był m.in. podręcznik *Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych – Poradnik dla pracowników Urzędu m.st. Warszawy, urzędów dzielnic i jednostek organizacyjnych m.st. Warszawy*. W Urzędzie obowiązuje zarządzenie nr 1243/2015 r. Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 1 września 2015 r. w sprawie stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego w Urzędzie m.st. Warszawy i wybranych jednostkach organizacyjnych m.st. Warszawy. Zgodnie z nim stosowanie klauzul społecznych jest obowiązkowe w zamówieniach powyżej 30 tys. euro dla biur Urzędu i szeregu jednostek podległych Miastu, gdy udzielają one zamówień na usługi gastronomiczne i cateringowe, usługi opiekuńcze, usługi związane z utrzymaniem czystości i sprzątnięciem wnętrz, zimowe i letnie oczyszczanie ulic i chodników, utrzymywanie terenów zieleni oraz roboty budowlane. We wszystkich pozostałych zamówieniach (również poniżej progów ustawy) stosowanie klauzul jest zalecane. Monitoring stosowania klauzul społecznych prowadzi Biuro Pomocy i Projektów Społecznych Urzędu poprzez analizę Centralnego Rejestru Umów. Najczęściej stosowaną klauzulą było zatrudnienie na podstawie umowy o pracę, a w okresie październik 2015 r. – czerwiec 2016 r. dzięki klauzulom społecznym na umowę o pracę zostało zaangażowanych ponad 2 500 osób realizujących zamówienia dla m.st. Warszawy.

W przypadku **Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola m.st. Warszawy** rozpoczęcie stosowania klauzul społecznych nie było ani realizacją impulsu, ani nakazu wynikającego z wewnętrznych lub zewnętrznych regulacji. Ośrodek podkreśla, że stosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych jest istotną formą realizacji pomocy społecznej, która jest podstawowym celem istnienia OPS-ów. W związku z tym koncentruje się na takim zleceniu zamówień, aby prowadziły one do zatrudniania osób wykluczanych społecznie. Początkiem tej działalności było postępowanie, w którym Spółdzielni Socjalnej *Kto Rano Wstaje*, zatrudniającej osoby bezdomne, powierzono usługę cateringową polegającą na przygotowaniu i dostarczaniu obiadów do prowadzonych przez Ośrodek zarówno dziennych ośrodków wsparcia, jak i bezpośrednio do mieszkań wskazanych podopiecznych Ośrodka. Wdrażanie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych było poprzedzone poznaniem obszaru ekonomii społecznej oraz uzyskaniem doświadczeń we współpracy i zleceniu zadań podmiotom ekonomii społecznej, na początku w formie pilotażów lub projektów o małej wartości. Wszystkie kolejne przetargi na usługi cateringowe uwzględniały klauzule społeczne i zaowocowały zatrudnieniem osób defaworyzowanych. Na bazie swoich doświadczeń Ośrodek aktywnie włącza się w promowanie wśród innych podmiotów społecznie odpowiedzialnych zamówień jako formy realizacji celów pomocy społecznej.

Natomiast **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Gdyni** podjął pracę nad rozpoznaniem, a następnie wdrożeniem prospołecznych zamówień publicznych z powodu problemów na lokalnym rynku pracy, chęci odciążenia pomocy społecznej oraz chcąc zwiększać rolę podmiotów ekonomii społecznej w aktywizacji i integracji osób w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. Powiązania zamówień publicznych z ekonomią społeczną dokonano m.in. poprzez Plan *Gdyński Inkubator Podmiotów Ekonomii Społecznej*. Na początku swojej działalności w tym obszarze Ośrodek przeprowadził szczegółową analizę struktury wydatków i dokonał weryfikacji stałych zakupów i zleceń własnych oraz innych gminnych jednostek organizacyjnych współpracujących z MOPS bądź będących w jego nadzorze. Analizy dokonano pod kątem możliwości realizacji dostaw i usług z udziałem osób wykazujących różnorodne ograniczenia lub trudności w integracji społecznej i zawodowej. Na tej podstawie powstał katalog usług publicznych, przy zamawianiu których stosowano społeczne zamówienia publiczne. Przedmiotem pogłębianych analiz stał się również rynek potencjalnych wykonawców zamówień prospołecznych. Opierając się na obu badaniach rozpoczęto stosowanie na szeroką skalę społecznie odpowiedzialnych zamówień. Rozwiązania wypracowane w MOPS wkrótce przeszczepiono do dwóch innych gdyńskich jednostek samorządowych: Domu Pomocy Społecznej oraz Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego.

Miasto Brzeziny jako jedno z pierwszych w Polsce zaczęło wykorzystywać na szeroką skalę zamówienia publiczne w celu wsparcia swojej polityki społecznej i ochrony środowiska, stając się jednocześnie niekwestionowanym liderem w tej dziedzinie. Istotną rolę w tym zakresie odegrało bezpośrednio zaangażowanie w proces wdrażania zrównoważonych zamówień publicznych osoby bezpośrednio odpowiedzialnej za podejmowanie decyzji dotyczących udzielanych zamówień. Uwagę zwraca wypracowane na przestrzeni siedmiu lat kompleksowe podejście Brzezin do uwzględniania celów społecznych w zamówieniach publicznych obejmujące stosowanie

klauzul społecznych, posiadanie własnego podmiotu ekonomii społecznej (Spółdzielnia Socjalna Communal Service) oraz korzystanie z mechanizmu zamówień in-house. Brzeziny szacują, że dzięki samemu konsekwentnemu stosowaniu klauzul społecznych zaoszczędziły ¼ środków wydatkowanych na świadczenia społeczne. Zrównoważonego charakteru Brzezinom ma również dodać Centrum Recyclingu, nad stworzeniem którego prace obecnie trwają i które powiązane jest z polityką zrównoważonych zamówień. W skład Centrum Recyclingu wejdzie Centrum Edukacji Ekologicznej, Punkt Przyjęcia Odpadów do ponownego użycia, Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych, kompostowania oraz sortownia.

Miasto Łódź rozpoczęło stosowanie klauzul społecznych w postępowaniach przetargowych, poszukując nowych form realizacji polityki społecznej. Pomimo braku obligatoryjnego charakteru w stosunku do miasta, Prezydent Miasta Łodzi nakazała stosowanie strukturom Urzędu Miasta i podległym miastu jednostkom Zaleceń Rady Ministrów w zakresie klauzul społecznych z 2015 r. Bezpośrednim celem stosowania klauzul i kryteriów społecznych było podtrzymanie zatrudnienia i tworzenie nowych miejsc pracy dla osób wykluczonych społecznie, jak również wspieranie rozwoju ekonomii społecznej. Widząc konieczność realizacji zasady zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym, której odzwierciedleniem jest *Strategia Zintegrowanego Rozwoju Łodzi 2020+*, Prezydent wydała również wytyczne w zakresie wprowadzania aspektów ekologicznych do postępowań przetargowych. Kolejnym krokiem na drodze do zrównoważonych zamówień publicznych było wydanie *Zarządzenia nr 3715/VII/16 w sprawie udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych i środowiskowych w Urzędzie Miasta Łodzi*. Urząd włącza się w promocję zrównoważonych zamówień we współpracy z Uniwersytetem Łódzkim.

Wielkopolski Urząd Wojewódzki rozpoczął praktykowanie zrównoważonych zamówień publicznych w związku z wytycznymi Szefa Służby Cywilnej z września 2012 r. oraz Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania z grudnia 2012 r. dotyczącymi rozważenia możliwości korzystania z klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego. Rozwój zrównoważonych, a przede wszystkim społecznych, zamówień w Urzędzie podyktowany był chęcią wsparcia zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem i zapewnienia osobom realizującym zamówienie ochrony wynikającej z zatrudnienia na podstawie umowy o pracę. Urząd posiada wewnętrzne regulacje odnoszące się do włączania kwestii społecznych/środowiskowych do procedur przetargowych w postaci *Zarządzenia w sprawie realizacji zamówień publicznych w Wielkopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu*, które to Zarządzenie w wyniku kolejnych aktualizacji uregulowało uwzględnianie kwestii społecznych w zamówieniach zarówno powyżej, jak i poniżej progu ustawy Pzp. Jednocześnie corocznie Urząd rozszerza zakres przedmiotowy zamówień, w których zastosowanie mają klauzule społeczne.

Jednostki **Miasta Częstochowa** rozpoczęły stosowanie zapisów w zakresie społecznych zamówień publicznych na podstawie pisma Prezydenta Miasta zobowiązującego do stosowania klauzul społecznych naczelników wydziałów, kierowników jednostek równorzędnych i kierowników jednostek podległych oraz na podstawie decyzji Zastępcy Prezydenta Miasta. Obecnie obowiązujące *Zarządzenie nr 2367/14 Prezydenta Miasta Częstochowy w sprawie stosowania klauzul społecznych w procedurze zamówień publicznych* nakłada obowiązek stosowania klauzul społecznych na wydziały urzędu i jednostki organizacyjne Gminy Miasta Częstochowy w przypadku udzielania zamówień powyżej progu ustawy Pzp. Miasto ma również doświadczenie w stosowaniu unijnych kryteriów zielonych zamówień publicznych. Urząd Miasta współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy, który na potrzeby wykonawców realizujących klauzule społeczne przeprowadza sprofilowane giełdy pracy. W 2015 roku Częstochowa zajęła I miejsce w konkursie Zarządu Województwa Śląskiego *Klauzule społeczne na start*.

Dla **Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych** impulsem do stosowania zrównoważonych zamówień publicznych była ustawa Pzp oraz świadomość ogólnospołecznych korzyści wynikających ze stosowania takich zamówień. W praktykach zamówieniowych Fundusz uwzględnia przede wszystkim kwestię aktywizacji zawodowej i rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, jak również ochronę warunków pracy. Doświadczenia Funduszu w stosowaniu klauzul społecznych oraz aspektów środowiskowych sięgają roku 2009, kiedy to jednoznacznie przyjęto, że korzyści ekonomiczne nie mogą stanowić wyłącznego uzasadnienia wyboru najkorzystniejszej oferty. Ze względu na szczególny charakter prowadzonej działalności PFRON na bieżąco wprowadza zobowiązania etyczne, rozszerzając katalog szczególnie zapisów prospołecznych w dokumentacji przetargowej. W pracach komisji przetargowych Funduszu uczestniczą zarówno osoby niepełnosprawne, jak i specjaliści branżowi, co ułatwia prawidłowe opisanie przedmiotu zamówienia z uwzględnieniem aspektów społecznych i środowiskowych wykraczających poza minimum wyznaczone obowiązującymi normami prawa.

Społecznie odpowiedzialne zamówienia w **Urzędzie Transportu Kolejowego** powiązane są z prowadzoną przez Urząd polityką równych szans wobec osób niepełnosprawnych. Urząd prowadzi taką politykę od wielu lat, stwarzając osobom niepełnosprawnym równe szanse zatrudnienia, pracy oraz współpracy, za co wielokrotnie był nagradzany (np. Urząd bez barier, Strona internetowa bez barier, Lodołamacze, Przyjazny Urząd, Innowacyjny Urząd). Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w Urzędzie od kilku lat utrzymuje się na poziomie przekraczającym próg 6% określony *Ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*. Wśród zatrudnionych osób znajdują się osoby o różnych stopniach i przyczynach niepełnosprawności, w tym osoby głuchonieme. Urząd zatrudnia pracowników posługujących się językiem migowym, dzięki czemu zarówno osoby niepełnosprawne, jak i interesanci z deficytem słuchu posługujący się językiem migowym mogą otrzymać wsparcie. Dla stworzenia stanowisk pracy odpowiadających potrzebom osób niepełnosprawnych cała powierzchnia biurowa Urzędu została zaprojektowana z myślą o ich potrzebach. Przykładowo, w przetargach na zakup mebli biurowych oraz konferencyjnych w opisie przedmiotu zamówienia, została uwzględniona wysokość biurek oraz stołów konferencyjnych tak, aby umożliwić swobodny wjazd wózka inwalidzkiego. W odniesieniu do zielonych zamówień UTK dokonuje wyboru produktów, które są przyjazne dla środowiska, stara się zaoszczędzić materiały oraz zmniejszyć ilość odpadów i zanieczyszczeń, a także dba, aby kupowany sprzęt był energooszczędny, a dostawy do Urzędu odbywały się poza godzinami szczytu.

W **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego** impulsem do stosowania zrównoważonych zamówień publicznych były szkolenia, publikacje propagujące ich praktykowanie, konieczność realizacji zasady zrównoważonego rozwoju, jak również nowoprzyjęte europejskie dyrektywy dotyczące zamówień publicznych. Zrównoważone zamówienia publiczne realizowane są przede wszystkim z wykorzystaniem prospołecznych lub środowiskowych kryteriów udzielania zamówienia lub warunków realizacji zamówienia. W 2016 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął *Uchwałę* zawierającą *rekomendacje stosowania w Urzędzie i wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych zrównoważonych zamówień publicznych*, w tym zielonych i społecznych zamówień, w sytuacjach uzasadnionych specyfiką przedmiotu zamówienia.

Początek stosowania społecznych zamówień publicznych przez **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego** związany był z udziałem w projekcie współfinansowanym ze środków unijnych i dotyczącym ekonomii społecznej. Chcąc dawać dobry przykład innym podmiotom zaangażowanym w projekt, ROPS Województwa Śląskiego rozpoczął stosowanie klauzul społecznych w zlecanych przez siebie usług cateringowych i wiążąc jednocześnie te działania ze współpracą z podmiotami ekonomii społecznej. Po przeprowadzeniu pierwszego postępowania, każde kolejne zlecenie usługi cateringowej uwzględniało klauzule społeczne i praktyka w tym zakresie jest nadal kontynuowana. Ośrodek podkreśla, że zastosowanie klauzul społecznych przyczyniło się do wzrostu jakości wykonywanych usług w stosunku do poprzednio zlecanych zamówień, w których klauzul nie stosowano. Bazując na własnych doświadczeniach, Ośrodek zaangażował się również w promowanie klauzul społecznych poprzez organizację szeregu regionalnych wydarzeń.

2 Regionalna Baza Logistyczna w ramach zrównoważonych zamówień publicznych uwzględnia w procedurach przetargowych kwestie społeczne, regularnie praktykując zastrzeganie zamówień dla podmiotów zatrudniających osoby niepełnosprawne. Zamówienia zastrzeżone dotyczyły dostaw umundurowania i wyekwipowania. W ten sposób Baza, jako instytucja podległa Ministrowi Obrony Narodowej, uwzględniała ministerialne zalecenia dotyczące włączania kwestii społecznych do zamówień publicznych. Zlecenie tego typu dostaw poprzedzone było dokonaniem wcześniejszej analizy co do podmiotów działających na rynku i zdolnych do realizacji takich zamówień. Właśnie taką skrupulatną analizę rynku pod kątem występowania podmiotów, które mogą spełnić stawiane warunki oraz zrealizować zamówienie przy zastosowaniu najkorzystniejszej relacji jakości do ceny i w warunkach konkurencyjności Baza uznaje za największe wyzwanie związane ze zlecaniem zamówień zastrzeżonych.

Rozpoczęcie uwzględniania w procedurach przetargowych **Sądu Okręgowego w Kielcach** aspektów społecznych wiąże się z decyzją Prezesa oraz Dyrektora Sądu. Powodem decyzji o stosowaniu wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy była chęć zapewnienia osobom faktycznie realizującym usługi lub roboty budowlane w imieniu wykonawcy właściwej ochrony pracowniczej oraz poziomu wynagrodzenia zgodnego z przepisami o płacy minimalnej. Decyzja ta wychodziła również naprzeciw wielokrotnym apelom Ministerstwa Sprawiedliwości o uwzględnianie aspektów społecznych w procedurach

przetargowych prowadzonych przez sądy. Sąd stosował również zamówienia zastrzeżone, widząc w nich mechanizm wspierania polityki społecznej, który jednocześnie daje korzyści zamawiającemu, chociażby poprzez obniżenie comiesięcznej wpłaty na PFRON zgodnie z art. 22 *Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*.

Regionalne Centrum Gospodarki Wodno-Ściekowej S.A. w Tychach jest przykładem instytucji, która z przemyślanym i długofalowym zaangażowaniem zrównoważonych zamówień publicznych przekształciła tyską oczyszczalnię ścieków, uważaną za jedną z najgorszych na Śląsku, w jeden z najnowocześniejszych obiektów tego typu w kraju i Europie, nagrodzony m.in. nagrodą Komisji Europejskiej EMAS Awards 2015. Obecnie Oczyszczalnia Ścieków Tychy-Urbanowice jest jedyną pasywną plus oczyszczalnią ścieków w Polsce. Poprzez realizację zielonych zamówień i wdrażanie innowacji Tyskie Centrum Gospodarki Wodno-Ściekowej zdobywa status lidera eko-innowacji oraz pioniera rozwiązań proekologicznych w zakresie oczyszczania ścieków, wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych oraz zarządzania. Oprócz stawiania wysokich wymagań środowiskowych, w tym energetycznych i stałej racjonalizacji stosowanych rozwiązań, Centrum przyjęło za swój cel osiągnięcie bezemisyjności. Spółka prowadzi własne prace badawczo-rozwojowe i tworzy innowacje dla uzyskania efektów ekonomicznych, środowiskowych i społecznych. Wewnętrzne regulacje w zakresie zrównoważonych zamówień obejmują Kodeks Dostawców i Regulamin Zakupów. Zarządzanie zrównoważonym rozwojem odbywa się poprzez system uzupełniających się wzajemnie procedur i norm (m.in. EMAS, PN-EN ISO 50001:2012, PN-EN ISO 14001:2004, Strategia Społecznej Odpowiedzialności Biznesu według Normy SA 8000, ISO 26 000, publikacja Deklaracji Środowiskowej oraz Raportu Etycznego Społecznej Odpowiedzialności Biznesu) i umożliwia prowadzenie odpowiedzialnego społecznie biznesu w sposób wiarygodny i z korzyścią dla środowiska.

Gmina Słomniki koncentruje swoje działania w obszarze zrównoważonych zamówień publicznych na środowiskowych inwestycjach budowlanych realizowanych w technologii architektury pasywnej. Inspiracją w tym zakresie była konferencja Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dotychczas gmina wybudowała trzy obiekty użyteczności publicznej na bazie innowacyjnych rozwiązań pasywnych obejmujące budynek hali rekreacyjno-sportowej, budynek sali gimnastycznej, budynek przedszkola, a czwarta inwestycja pasywna – Specjalistyczne Centrum Usług Medycznych w Słomnikach – jest w trakcie realizacji. Istotą zastosowanej technologii było obniżenie zapotrzebowania na energię ciepłą poprzez zastosowanie odpowiedniej izolacji cieplnej przegród budynku, zastosowanie okien ciepłochronnych, unikanie mostków termicznych oraz zachowanie wysokiej szczelności budynku. Przystawienie budownictwa gminnego użyteczności publicznej na pasywne podyktowane było chęcią minimalizacji strat energii przy równoczesnym dążeniu do jak najlepszego wykorzystania zysków energetycznych, co bardzo znacząco obniżyło koszty eksploatacji wszystkich inwestycji (minimum 50%). Pierwszy z budynków został nagrodzony w konkursie *Najlepsze Przedsięwzięcia Roku 2010 w Małopolsce – Lider Małopolski*.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej koncentruje swoją aktywność na zielonych zamówieniach publicznych, spójnych z jego misją, działając na bazie odrębnie stworzonego dokumentu strategicznego – *Polityka środowiskowa Biura Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej*, jak również sprofilowany pod kątem *Polityki* regulamin udzielania zamówień publicznych. Oprócz uwzględniania kwestii środowiskowych i społecznych w bieżących przetargach, Fundusz dokonał celowych zamówień prośrodowiskowych mających zmniejszyć jego oddziaływanie na środowisko i obejmujących zakup i instalację kolektorów słonecznych do podgrzewania wody w budynku Funduszu, baterii łazienkowych z czujnikami fotokomórkowymi zmniejszającymi zużycie wody, automatycznych włączników oświetlenia oszczędzających energię elektryczną oraz pojemników na odpady z uwzględnieniem segregacji.

W Rozdziale 20 niniejszej publikacji prezentujemy syntetyczne podsumowanie obejmujące wnioski wynikające z zestawu zaprezentowanych tu dobrych praktyk w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych.

Rozdziały 21 i 22 zawierają opracowane przez Urząd Zamówień Publicznych wzorcowe dokumenty, tj. przykładową klauzulę dot. zatrudnienia na podstawie umowy o pracę z art. 29 ust. 3a ustawy Pzp oraz przykładową klauzulę dot. zatrudnienia do realizacji zamówienia osób defaworyzowanych, o których mowa w art. 29 ust. 4 pkt 1–4 ustawy Pzp.

W Rozdziale 23 publikujemy opinię prawną dot. art. 29 ust. 3a ustawy Pzp uwzględniającą wspólne stanowisko Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych oraz Generalnego Inspektora Danych Osobowych z dnia 28 kwietnia 2017 r.

Ostatni rozdział publikacji obejmuje wybrane przykłady zapisów dokumentacji przetargowej odnoszących się do zrównoważonych zamówień publicznych, inne niż klauzula dot. zatrudnienia na podstawie umowy o pracę i klauzula dot. zatrudnienia do realizacji zamówienia osób defaworyzowanych.

ROZDZIAŁ 1

Działania Ministerstwa Rozwoju na rzecz wspierania integracji zawodowej i społecznej z wykorzystaniem narzędzi dostępnych w systemie zamówień publicznych

SKALA MAKRO – REALIZACJA CELÓW SPOŁECZNYCH NA POZIOMIE PROGRAMU OPERACYJNEGO FUNDUSZY EUROPEJSKICH

Europejski Fundusz Społeczny, którym od 2004 roku zarządza Ministerstwo Rozwoju, wspiera ekonomię społeczną jako niezwykle skuteczne i innowacyjne narzędzie tworzenia nowych miejsc pracy, zwalczania wykluczenia społecznego i wspierania rozwoju lokalnego. Ekonomia społeczna to szczególnie sektor, w którym kluczowe jest osiągnięcie celów społecznych, a nie ekonomicznych. Jednocześnie zysk ekonomiczny jest niezbędny do prowadzenia działalności przynoszącej korzyści społeczne.

W ramach sektora ekonomii społecznej funkcjonują podmioty, które zatrudniają osoby w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej takie jak na przykład osoby z niepełnosprawnościami, osoby, które doświadczyły bezdomności czy długotrwałego bezrobocia. **W związku z prozatrudnieniowym i integracyjnym charakterem sektora ekonomii społecznej niezwykle istotne stało się tworzenie warunków dla rozwoju tego sektora zarówno przez Europejski Fundusz Społeczny, jak i przez inne instrumenty. Jednym z takich niezwykle ważnych instrumentów są właśnie klauzule społeczne**, wprowadzone do ustawy Prawo zamówień publicznych w 2009 r. Gdy klauzule weszły w życie, Ministerstwo Rozwoju wspólnie z Urzędem Zamówień Publicznych przygotowały dokument pod nazwą Zalecenia Ministra Rozwoju Regionalnego i Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych dotyczące stosowania „klauzul społecznych” w zamówieniach publicznych. Dokument służył promocji klauzul społecznych i stanowił narzędzie wspierające dla różnych instytucji, m.in. zaangażowanych w proces wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie wykorzystania klauzul społecznych.

Ministerstwo było zaangażowane w realizację dwóch projektów międzynarodowych finansowanych bezpośrednio przez Komisję Europejską *Lepsza przyszłość ekonomii społecznej* w latach 2009–2012 oraz *Sieć Przedsiębiorczości Społecznej* w latach 2013–2015. W ramach pierwszego z wymienionych projektów wypracowano raport zawierający rekomendacje adresowane zarówno do Komisji Europejskiej, jak i państw członkowskich, które dotyczyły m.in. zwiększenia udziału społecznych zamówień publicznych w rynku publicznych zakupów.

Realizując zadania z zakresu równości szans i niedyskryminacji, Ministerstwo Rozwoju było także organizatorem forum pn. „Fundusze Europejskie bez barier”. Forum poświęcone było tematyce zmian, które zostały wprowadzone w systemie wdrażania Funduszy Europejskich, w związku z przyjęciem *Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy w ramach funduszy unijnych na lata 2014–2020*, których celem jest zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w projektach nowej perspektywy finansowej. Wydarzenie miało na celu umożliwienie spotkania przedstawicieli różnych środowisk zaangażowanych w realizację projektów unijnych i dyskusję na tematy związane z uczestnictwem osób o różnych potrzebach funkcjonalnych nie tylko w projektach, ale również w życiu społecznym.

W trakcie forum omówiona została idea realizacji dostępnego projektu, koncepcja uniwersalnego projektowania, dostępność w działaniach informacyjno-promocyjnych oraz dostępność serwisów internetowych i e-zasobów. Jednym z punktów agendy był warsztat poświęcony komunikowaniu i budowaniu naturalnych relacji z osobami z niepełnosprawnościami w różnych sytuacjach zawodowych i prywatnych.

Zaproszeni eksperci i praktycy przedstawili inspirujące przykłady dostępnych projektów realizowanych w Polsce, omówili korzyści z adaptacji dostępnych rozwiązań nie tylko dla osób z niepełnosprawnościami, ale także dla instytucji, które stają się w ten sposób społecznie wrażliwe i odpowiedzialne. Uczestnicy forum mieli również okazję skorzystać z symulacji opartych na doświadczeniu jak największej liczby barier, wziąć udział w miniwarsztatach z alternatywnych form komunikacji, m.in. w Polskim Języku Migowym, Alfabcie Lorma, Alfabcie Blissa. Informacje na temat forum „Fundusze Europejskie bez barier” znajdują się na stronie:

<http://www.power.gov.pl/forumON>.

Natomiast pod koniec 2015 r. ukazał się **poradnik dla beneficjentów i instytucji wdrażających EFSI zawierający wskazówki dot. realizacji projektów i powiązanych z nimi produktów (usług, infrastruktury), pod kątem zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami**.

W poradniku zawarto podstawowe informacje dotyczące dostępności różnych typów wsparcia dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności (niepełnosprawność układu ruchu, wzroku, słuchu, psychiczna, intelektualna, inne rodzaje niepełnosprawności). Poradnik zawiera również przykłady równościowych działań, w tym w kontekście oceny i wyboru projektów dla każdego Celu Tematycznego. Jest on skoncentrowany w szczególności na przekazywaniu wiedzy nt. praktycznych aspektów związanych z cyklem życia projektu (przygotowanie wniosku o dofinansowanie, rekrutacja uczestników do projektu, zaplanowanie produktów projektu zgodnych z zasadą uniwersalnego projektowania, kwalifikowalność wydatków związanych z racjonalnymi usprawnieniami). Podręcznik dostępny jest pod adresem: www.power.gov.pl/dostepnosc.

W ramach prowadzonych przez Ministerstwo badań ewaluacyjnych, dotyczących skuteczności wydatkowania środków EFS w 2017 lub 2018 r., planowana jest realizacja badania dotyczącego stosowania w praktyce polityk horyzontalnych (w tym zasady partnerstwa, zasady niedyskryminacji oraz równości szans). Jednym z elementów tego badania może być ocena tego, czy i w jakim zakresie instytucje zaangażowane w wydatkowanie środków EFS stosują klauzule społeczne w zamówieniach publicznych, pozwalające np. na zatrudnienie osób niepełnosprawnych (czy innych grup znajdujących się w trudnej sytuacji) przy realizacji danego zamówienia. Ocena ta może zostać dokonana zarówno w zamówieniach stosowanych przez Ministerstwo Rozwoju, jak i przez współpracujące z nim resorty oraz urzędy marszałkowskie, zaangażowane w realizację działań finansowanych ze środków EFS. Wyniki badania zostaną opublikowane na stronie Ministerstwa.

SKALA MIKRO – SPOŁECZNIE ODPOWIEDZIALNE ZAMÓWIENIA PUBLICZNE REALIZOWANE PRZEZ MINISTERSTWO ROZWOJU

W *Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju* jako cel główny przyjęto „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym i terytorialnym”. Celem szczegółowym jest „Rozwój społecznie i terytorialnie wrażliwy”, obejmujący działania takie jak:

- usprawnienie zarządzania polityką na rzecz redukcji ubóstwa i wykluczenia społecznego z poziomu krajowego,
- tworzenie sieci usług aktywizacyjnych dla osób z niepełnosprawnością – od aktywizacji społecznej do pełnego włączenia społecznego,
- wspieranie działalności podmiotów ekonomii społecznej we wzmacnianiu integracji społecznej,
- rozwijanie sektora ekonomii społecznej jako miejsca aktywizacji i pracy dla osób o ograniczonej zatrudnialności na otwartym rynku pracy (np. usługi dla podmiotów ekonomii społecznej (PES), szkolenia osób zainteresowanych założeniem przedsiębiorstwa społecznego, instrumenty zwrotne, promowanie partnerstwa publiczno-społecznego),
- aktywizację zawodową osób młodych (w tym szczególnie tzw. kategorii NEET), osób 50+, osób z niepełnosprawnościami oraz kobiet – podniesienie poziomu mobilności zawodowej i przestrzennej osób biernych zawodowo i bezrobotnych,
- przeciwdziałanie segmentacji rynku pracy (np. poprzez wprowadzenie tzw. jednego kontraktu, wprowadzenie minimalnej stawki godzinowej dla niektórych umów cywilnoprawnych, lepsze egzekwowanie obowiązujących rozwiązań prawnych dot. zakazu zastępowania umów o pracę umowami cywilnoprawnymi),
- promowanie wśród przedsiębiorców stabilnych form zatrudnienia i elastycznych metod organizacji pracy,

- programy profilaktyki, wczesnego wykrywania zagrożeń niepełnosprawnością, rehabilitacji i przekwalifikowania pracowników,
- upowszechnianie koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.

Z uwagi na powyższe jednym z celów działań przyjętych w lipcu 2016 r. do realizacji w Ministerstwie Rozwoju jest zwiększenie wykorzystania w zamówieniach publicznych instrumentów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych.

Aby możliwe było osiągnięcie wzrostu odsetka rozwiązań prospołecznych w ramach realizowanych postępowań o udzielenie zamówień publicznych, niezbędne jest upowszechnianie wiedzy nt. stosowania klauzul społecznych. **W Ministerstwie Rozwoju wprowadzono trójstopniowy model: od szkolenia dla pracowników ministerstwa z wykorzystaniem systemu szkoleń wewnętrznych poprzez szeroką popularyzację do szczegółowej analizy każdego z planowanych do wszczęcia postępowań o udzielenie zamówienia publicznego.**

System szkoleń wewnętrznych zapewnia **Grupa Trenerów Wewnętrznych** Ministerstwa Rozwoju. W obszarze prawa zamówień publicznych oraz dyrektyw w sprawie zamówień publicznych trenerem wewnętrznym jest radca prawny – Zastępca Dyrektora Biura Dyrektora Generalnego. Trenerzy przygotowują i prowadzą szkolenia dla pracowników ministerstwa, odpowiadając na konkretne zapotrzebowanie tematyczne, związane na przykład z nowelizacją przepisów. W odpowiedzi na takie zapotrzebowanie zorganizowano m.in. szkolenie „Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne jako element Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”, uwzględniając nowelizację ustawy Pzp z dnia 22 czerwca 2016 r., jak również projekt dyrektywy dotyczącej wymogów dostępności produktów i usług (European Accessibility Act – EAA) – COM 2015(615). Praktycznym aspektem szkolenia było zaprezentowanie przykładów i dobrych praktyk wykorzystania klauzul społecznych w udzielanych zamówieniach publicznych, m.in. opisu przedmiotu zamówienia, kryteriów oceny ofert, warunków udziału w postępowaniu. W zastosowaniu klauzul społecznych nie mniej przydatnym materiałem jest zbiór dostępnych źródeł dokumentów i informacji w tym zakresie.

Jeżeli chodzi o drugi element stosowanego w Ministerstwie modelu – szerokie upowszechnianie wiedzy – jego filar stanowi **baza danych „Dobre praktyki w zamówieniach publicznych”**.

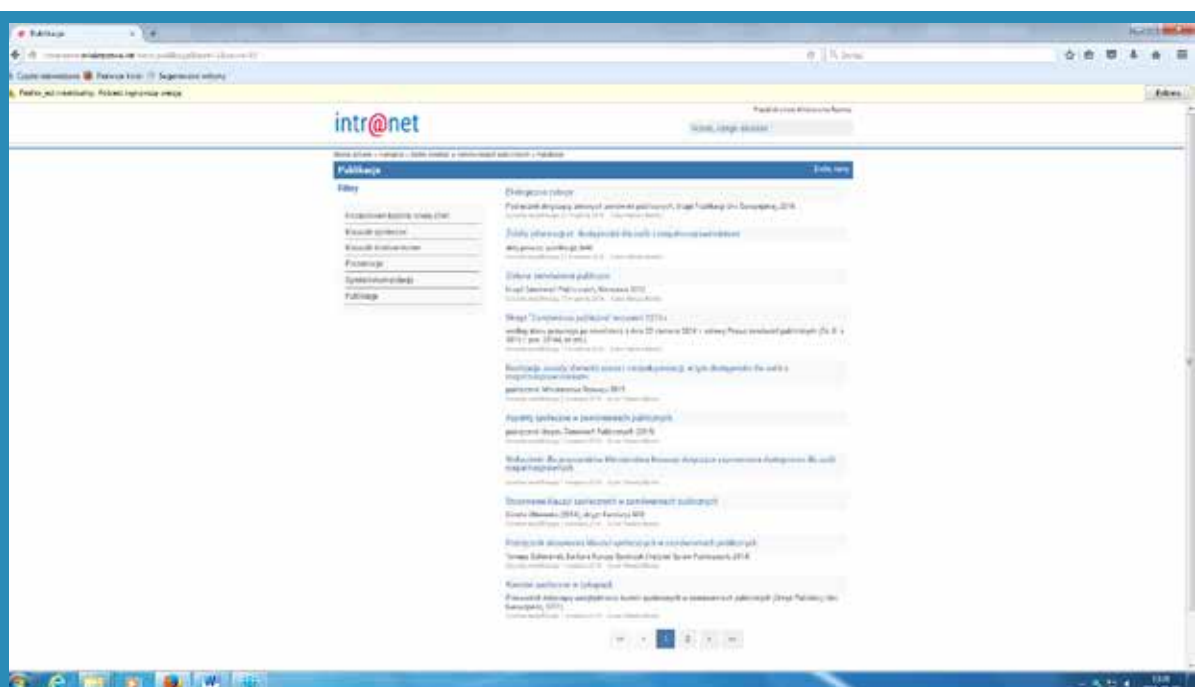
Ministerstwo Rozwoju, Intranet, baza danych zawierająca dobre praktyki w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych

W dedykowanej zakładce „Klauzule społeczne” zamieszczone są dokumenty z postępowań realizowanych w Ministerstwie, tj. specyfikacje istotnych warunków zamówienia, projekty umów bądź opisy przedmiotu zamówienia. Możliwe jest wykorzystanie udostępnianych materiałów w przyszłych postępowaniach, jednak z zastrzeżeniem traktowania ich w sposób instrukcyjny ze względu na konieczność zindywidualizowanego dla każdego postępowania określania warunków udziału w postępowaniu i kryteriów oceny ofert ze względu na wymóg proporcjonalności opisu przedmiotu zamówienia.

Ministerstwo Rozwoju, Intranet, obowiązujące procedury i przykładowe klauzule

W zakładce „Publikacje” zamieszczane są materiały z zakresu zamówień prospołecznych, którymi są m.in. publikacje Urzędu Zamówień Publicznych, Komisji Europejskiej („Przewodnik dotyczący uwzględniania kwestii społecznych w zamówieniach publicznych”, 2011), Instytutu Spraw Publicznych („Podręcznik stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych”, 2014), Fundacji EOS („Stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych, 2014), opracowania własne Ministerstwa Rozwoju („Realizacja zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób niepełnosprawnych”).

Ministerstwo Rozwoju, Intranet, materiały tematyczne

W zakładce „Prezentacje” zamieszczane są materiały dydaktyczne ze szkoleń, odbywających się w Ministerstwie w systemie szkoleń wewnętrznych.

Wszystkie wnioski o udzielenie zamówienia publicznego, stanowiące podstawę wszczęcia postępowania, poddawane są analizie w trakcie prac komisji przetargowej pod kątem zastosowania klauzul społecznych. W zależności od przedmiotu zamówienia rozważana jest możliwość wprowadzenia warunków zamówienia zastrzeżonego, społecznych kryteriów oceny ofert bądź społecznych warunków realizacji zamówienia.

Efektom realizacji przez Ministerstwo Rozwoju (od lipca 2016 r.) celu zdefiniowanego jako „Zwiększenie wykorzystania w zamówieniach publicznych instrumentów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych” jest uzyskanie zastosowania klauzul społecznych w 50% postępowań o udzielenie zamówienia publicznego. Od 1 lipca do września 2016 r. komórki organizacyjne MR wystąpiły z 20 wnioskami o wszczęcie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. W 50 % planowanych do wszczęcia postępowań komisje przetargowe zarekomendowały zastosowanie klauzul społecznych, z czego:

- w sześciu postępowaniach – rekomendowano zapewnienie w opisie przedmiotu zamówienia wymagań w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych lub projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników na podstawie art. 29 ust. 5 ustawy Pzp;
- w trzech postępowaniach – rekomendowano wymaganie zatrudnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane przez zamawiającego czynności w zakresie realizacji zamówienia, jeżeli wykonywanie tych czynności polega na wykonywaniu pracy w sposób określony w art. 22 § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2014 poz. 1502, z późn. zm.) na podstawie art. 29 ust. 3a ustawy Pzp;
- w trzech postępowaniach – rekomendowano zastosowanie kryterium oceny ofert uwzględniające aspekty społeczne na podstawie art. 91 ust. 2 pkt 2 ustawy Pzp.

W dwóch postępowaniach zastosowane zostały po dwie klauzule.

Przykład (rozdział 24): postępowanie na organizację forum konferencyjnego z uwzględnieniem dostępności dla osób niepełnosprawnych i klauzul społecznych.

ROZDZIAŁ 2

Zrównoważone zamówienia publiczne w Ministerstwie Środowiska

Ministerstwo Środowiska, jako urząd administracji rządowej, współuczestnicząc w tworzeniu polityki państwa mającej na celu troskę o środowisko zarówno w Polsce, jak i na świecie, zgodnie z koncepcją zrównoważonego i trwałego rozwoju, stanęło przed wyzwaniem **modernizacji systemu zarządzania** tak, aby bazując na pętli ciągłego doskonalenia: planuj – wykonaj – sprawdź – popraw, umożliwiał on praktyczną jej implementację.

Kierownictwo Ministerstwa Środowiska, wzorując się na rozwiązaniach zastosowanych w służbach Komisji Europejskiej, Parlamencie Europejskim i wielu państwach członkowskich UE, w 2009 r. podjęło decyzję o wdrożeniu w Ministerstwie wspólnotowego systemu ekzarządzania i audytu **EMAS**, który obliguje instytucję do oceny swojego wpływu na środowisko i doskonalenia swojej działalności przyjaznej środowisku. W kwietniu 2009 r. został przeprowadzony wstępny przegląd środowiskowy, stanowiący podstawę do dalszych działań w zakresie budowy systemu zarządzania środowiskowego.

Ministerstwo w trosce o środowisko dba, aby każde udzielane przez resort zamówienie publiczne było realizowane zgodnie z polityką prośrodowiskową. Z tego względu, w obowiązujących w Ministerstwie Środowiska od 2011 r. procedurach o udzielenie zamówienia publicznego, został wprowadzony zapis o obowiązku wykonawcy zapoznania się z **polityką środowiskową obowiązującą w Ministerstwie**, a także o **obowiązku zagospodarowania odpadów, powstałych w wyniku realizacji umowy**, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami (jeśli dotyczy to przedmiotu umowy).

Aby przekonać urzędników Ministerstwa do stosowania w praktyce zrównoważonych zamówień publicznych, należało im pokazać w sposób ciekawy i prosty, jakie korzyści mogą wynikać z wprowadzania aspektów środowiskowych, dlatego w Ministerstwie rozpoczęto prowadzenie akcji edukacyjnych. Edukacja ekologiczna pracowników miała na celu kształtowanie ich odpowiedzialnych postaw promujących dobre nawyki w codziennej pracy – od oszczędzania energii elektrycznej, wody, świadomego zużycia papieru, zbiórki elektrośmieci czy baterii po korzystanie z komunikacji miejskiej, co miało na celu zwrócenie uwagi na poszukiwanie ekologicznych rozwiązań zarówno w domu, jak i w pracy. W tym celu na stronie internetowej były i są umieszczane porady i instrukcje, w jaki sposób przygotować np. spotkanie zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, jakiego papieru używać do produkcji broszur, na co zwracać uwagę przy zakupie materiałów informacyjno-promocyjnych.

Biuro Dyrektora Generalnego (BDG) Ministerstwa prowadzi politykę, której celem jest propagowanie wprowadzania aspektów społecznych i środowiskowych do opisu przedmiotu zamówienia, kryteriów oceny ofert oraz warunków udziału w postępowaniu. Za koordynację oraz poprawność zamówień udzielanych w Ministerstwie odpowiada Wydział Zamówień Publicznych w BDG. Obowiązujące procedury udzielania zamówień publicznych nakazują komórkom zamawiającym uwzględnianie aspektów zrównoważonych zamówień publicznych w prowadzonych postępowaniach. Komórki te mają obowiązek składania **kwartalnych sprawozdań** ze zrealizowanych zamówień ze wskazaniem w jakich zamówieniach były uwzględniane aspekty środowiskowe, a w których społeczne.

Pracownicy Wydziału Zamówień Publicznych, wychodząc naprzeciw pracownikom innych komórek, organizują szkolenia z zakresu stosowania procedur udzielania zamówień publicznych, stosowania aspektów środowiskowych i społecznych w zamówieniach, dbają o ich zastosowanie w postępowaniach prowadzonych zarówno poza ustawą Pzp, jak i w postępowaniach prowadzonych w trybach określonych w ustawie. Aspekty społeczne i środowiskowe najczęściej stosowane są w przypadku zamówień dotyczących materiałów promocyjnych, np. wykonanie z materiałów pochodzących z recyklingu, wykonanie z lnu, z drewna pochodzącego ze zrównoważonej gospodarki leśnej. W przypadku druków, np. raporty, ekspertyzy, kalendarze, mają być drukowane na papierze ekologicznym, pochodzącym z makulatury, posiadającym certyfikaty jakości. W realizowanych na rzecz Ministerstwa Środowiska umowach stosowane są zapisy dotyczące polityki zagospodarowania odpadów powstałych w ramach produkcji zamawianych materiałów.

Natomiast klauzule społeczne wprowadzane były od 2011 roku, głównie w zamówieniach, których przedmiotem były roboty budowlane. Biorąc pod uwagę specyfikę tego rodzaju zamówień, zamawiający stawiał wymóg zatrudnienia do realizacji przedmiotu umowy osób bezrobotnych. W latach kolejnych wprowadzano wymogi zatrudnienia osób niepełnosprawnych (usługi szkoleniowe) czy też wymóg, aby wszystkie osoby skierowane do realizacji zamówienia były zatrudnione na podstawie umowy o pracę (usługi sprzątnia).

Korzyści płynące dla wykonawców z promowania środowiskowych i społecznych aspektów w prowadzonych przez instytucje publiczne postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych to przede wszystkim wzrost konkurencyjności na rynkach przywiązujących wagę do proekologicznego i prospołecznego podejścia do działalności, redukcja ryzyka nałożenia kar za niedopełnienie obowiązków wynikających z prawa środowiskowego, lepsze relacje z klientami, lokalną społecznością i administracją, a także poprawa jakości środowiska pracy.

Można jednak zaobserwować, że zastosowanie klauzul społecznych powoduje także wzrost cen oferowanych usług. Poniżej porównanie cen oferowanych przez wykonawców w postępowaniach, w których nie zastosowano klauzuli społecznej i tych, w których była ona uwzględniona.

Przedmiot zamówienia	Cena w postępowaniu bez zastosowania klauzul społecznych	Cena w postępowaniu, w którym zastosowano klauzule społeczne
Usługi sprzątnia	18 781,60 zł/mies.	30 037,20 zł/mies.
Usługi szkoleń językowych (język angielski)	44 zł za 1 godzinę szkolenia	49 zł za 1 godzinę szkolenia
Usługi wsparcia użytkowników lokalnej sieci komputerowej (serwis IT)	7564,50 zł/mies.	11 918,70 zł/mies.

Przykład (rozdział 24): postępowanie na organizację stoisk wystawienniczych z uwzględnieniem aspektów środowiskowych.

ROZDZIAŁ 3

Stosowanie zrównoważonych zamówień publicznych w Głównym Urzędzie Statystycznym

Praktyka stosowania klauzul społecznych, jako jednego z elementów zrównoważonych zamówień, obecna jest w Głównym Urzędzie Statystycznym (GUS) od roku 2013. Bezpośrednią przesłanką do zainicjowania stosowania w postępowaniach prowadzonych przez GUS klauzul społecznych były *Wytyczne Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w sprawie stosowania klauzul społecznych jako elementu zamówień publicznych wspierającego przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu*, zawarte w piśmie Sekretarza Stanu Pełnomocnika ds. Równego Traktowania z dnia 24 grudnia 2012 r.

Na początku 2013 roku wszystkie departamenty GUS otrzymały rekomendacje KPRM wraz z informacją, aby przygotowywane propozycje do planu zamówień publicznych wskazywały na postępowania, w których możliwe jest zastosowanie klauzul społecznych. Zgłoszone przez departamenty GUS propozycje zostały ujęte w planie zamówień publicznych na rok 2013. W 2013 r. klauzulę społeczną zastosowano łącznie w trzech postępowaniach, które ze względu na przedmiot zamówienia (świadczenie usług medycznych oraz usługi sprzątnięcia terenu wewnętrznego i zewnętrznego GUS) rekomendowane były przez KPRM, jako te, w których stosować należy aspekty o charakterze społecznym. Z kolei klauzule środowiskowe jako drugi z elementów zrównoważonych zamówień są włączane do stosowanych w GUS procedur od roku 2015, z inicjatywy Wydziału Planowania i Zamówień Publicznych i za zgodą Dyrektora Generalnego GUS.

W GUS na polecenie Kierownika Zamawiającego prowadzony jest ciągły proces upowszechniania klauzul społecznych i środowiskowych. W tym zakresie Wydział Planowania i Zamówień Publicznych prowadzi bezpośrednio konsultacje dla pracowników merytorycznych departamentów i biur GUS dotyczące zasad i zakresu stosowania klauzul społecznych i środowiskowych. Do sekretariatów komórek GUS są przesyłane publikacje, interpretacje organów nadrzędnych (UZP, KE, inne) oraz inne materiały i opracowania dotyczące klauzul. W Urzędzie zostało także zorganizowane spotkanie dedykowane pracownikom GUS pt. „Zrównoważone zamówienia publiczne w Polsce – dlaczego skala ich stosowania jest tak mała i jak to zmienić?”. Spotkanie zostało zorganizowane przez Fundację CSR.PL, w dniu 21 października 2015 r., a jego celem było omówienie celów stosowania zrównoważonych zamówień publicznych w Polsce, szczególnie w zakresie klauzul społecznych. W celu propagowania stosowania klauzul oraz zwiększenia umiejętności pracowników GUS w tym zakresie zostały przeprowadzone szkolenia wewnętrzne:

- „Regulacje prawne i zasady udzielania zamówień publicznych z uwzględnieniem wewnętrznych procedur GUS”, w którym uczestniczyło 68 pracowników GUS. W ramach powyższego szkolenia została zaprezentowana tematyka klauzul społecznych;
- „Klauzule społeczne i środowiskowe w zamówieniach publicznych – praktyczne przykłady”, w którym uczestniczyło 25 pracowników GUS.

Na polecenie Dyrektora Generalnego GUS w Urzędzie została przeprowadzona **kontrola prawidłowości wykonania klauzul społecznych**, które zostały zawarte w umowach z roku 2015 oraz z lat 2013–2014, jeżeli ich realizacja była kontynuowana w kontrolowanym okresie. Kontrola objęła swoim zakresem wszystkie departamenty i biura GUS. Komórki zostały zobowiązane do przekazania informacji na temat sposobu kontroli realizacji klauzul społecznych przez wykonawców zamówień publicznych i działań podejmowanych przez koordynatorów wyznaczonych do występowania w imieniu GUS w czasie trwania umowy w celu weryfikacji sposobu realizacji zapisów umownych w tym zakresie.

W piśmie z dnia 12 listopada 2015 r., które stanowi wytyczne Dyrektora Generalnego GUS w zakresie przepisów wewnętrznych obowiązujących w Urzędzie, została uszczegółowiona wymagana częstotliwość przeprowadzania kontroli wykonywania klauzul społecznych przez wykonawców. Dyrektor Generalny GUS uznał za wskazane przeprowadzanie kontroli przez koordynatorów umów na koniec każdego miesiąca kalendarzowego w okresie trwania umowy, a w przypadku umów krótkookresowych na koniec okresu jej obowiązywania. Potwierdzenie stanu realizacji klauzul społecznych powinno być również zawarte w protokołach odbioru przedmiotu zamówienia. Umocowanie koordynatorów umów do kontroli klauzul społecznych wynika wprost z zapisów umownych o dokonywaniu odbioru przedmiotu zamówienia po wykonaniu odrębnych zleceń lub zakończeniu realizacji umowy.

Wskazane powyżej działania Dyrektora Generalnego GUS przyczyniły się bezpośrednio do wzrostu świadomości pracowników Urzędu przygotowujących opisy przedmiotu zamówienia, a także do wzrostu liczby postępowań, w których zastosowano klauzule społeczne lub klauzule środowiskowe.

W roku 2013 przeprowadzono 3 postępowania przetargowe zakończone podpisaniem umowy, w których uwzględniono aspekty społeczne. W roku 2014 przeprowadzono 2 takie postępowania zakończone podpisaniem umowy, w roku 2015 – łącznie 9 postępowań zakończonych podpisaniem umowy (w tym 5 postępowań przetargowych i 4 postępowania, których wartość nie przekraczała wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 000 euro), a w 2016 r. (pierwsza połowa roku) łącznie 8 postępowań zakończonych podpisaniem umowy (w tym 3 postępowania przetargowe oraz 5 postępowań, których wartość nie przekraczała wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 000 euro).

Natomiast liczba postępowań, w których uwzględniono aspekty środowiskowe, wzrosła od 0 w 2013 i 2014 roku, do 22 postępowań zakończonych podpisaniem umowy w roku 2015 (w tym 9 postępowań przetargowych i 13 postępowań, których wartość nie przekraczała wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 000 euro) i 12 postępowań zakończonych podpisaniem umowy w roku 2016 (pierwsza połowa roku: w tym 5 postępowań przetargowych i 7 postępowań, których wartość nie przekraczała wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 000 euro).

W GUS stosowane są klauzule społeczne wynikające z zapisów art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, jak również inne wymagania uwzględniające aspekty społeczne i środowiskowe niezdefiniowane bezpośrednio przez ustawę. Zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 29 ust. 3a ustawy Pzp, wprowadzonymi do niej nowelizacją z dnia 22 czerwca 2016 r., GUS określa w opisie przedmiotu zamówienia na usługi lub roboty budowlane wymagania zatrudnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane przez zamawiającego czynności w zakresie realizacji zamówienia, jeżeli wykonanie tych czynności polega na wykonywaniu pracy w sposób określony w art. 22 § 1 Kodeksu pracy.

Szczegółowe dane na temat zamówień, w których uwzględniono aspekty społeczne lub środowiskowe oraz rodzaju zastosowanych klauzul/instrumentów, przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 1. Klauzule społeczne – przetargi 2013–2016

Stan na 26.09.2016 r.

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli społecznej	Liczba i kategoria osób zatrudnionych przy realizacji zamówienia	Wartość zamówienia z klauzulą społeczną
2013 r.				
1	19/BA/PN/2013 Pełnienie opieki zdrowotnej w zakresie medycyny pracy nad pracownikami i kandydatami do pracy w jednostkach statystyki publicznej zlokalizowanych w gmachu GUS	Zleceniodawca wymaga od Zleceniobiorcy na podstawie art. 29 ust. 4 pkt 2 albo art. 29 ust. 4 pkt 3 ustawy Pzp, przy realizacji przedmiotu zamówienia, zastosowania „klauzuli społecznej”, polegającej na: utworzeniu zakładowego funduszu szkoleniowego, w rozumieniu art. 67 i 68 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.), w którym wpłaty pracodawców stanowić będą co najmniej 1% funduszu plac, a w przypadku, gdy fundusz taki został utworzony, zwiększenia wplat na ten fundusz w wysokości nie mniejszej niż 1% funduszu plac	Wykonawca nie miał obowiązku zatrudnienia osoby przy realizacji zamówienia	524 600,00 zł
2	43/BA/PN/2013 Wykonywanie usługi sprzątnia siedziby Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) w Warszawie, al. Niepodległości 208	Na podstawie art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, Zamawiający wymaga, aby przy realizacji przedmiotu zamówienia, wykonawca zatrudnił minimum 3 osoby bezrobotne, skierowane do pracy na podstawie skierowania z urzędu pracy, zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz.U. z 2013 r. poz. 674) lub na podstawie właściwego dokumentu kierującego bezrobotnego do pracodawcy, wystawionego przez organ zajmujący się realizacją zadań z zakresu rynku pracy określony w analogicznych przepisach państwa członkowskiego UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, w którym wykonawca ma miejsce zamieszkania albo siedzibę. Zatrudnienie ww. osób musi nastąpić w ciągu 14 dni roboczych, licząc od dnia zawarcia umowy i trwać do końca upływu terminu realizacji przedmiotu zamówienia, tj. do dnia 31 grudnia 2013 r. W przypadku rozwiązania stosunku pracy przez daną osobę lub przez pracodawcę przed zakończeniem tego okresu, wykonawca jest zobowiązany do zatrudnienia na to miejsce innej osoby, spełniającej ww. warunki, tak aby wymagania określone w klauzuli społecznej były spełnione przez cały okres realizacji przedmiotu zamówienia	Wykonawca nie zatrudnił 3 osób bezrobotnych przy realizacji zamówienia	207 231,80 zł

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli społecznej	Liczba i kategoria osób zatrudnionych przy realizacji zamówienia	Wartość zamówienia z klauzulą społeczną
3	<p>47/BA/PN/2013</p> <p>Wykonywanie sprzątnia terenu zewnętrznego przyległego do Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, al. Niepodległości 208</p>	<p>Na podstawie art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, Zamawiający wymaga, aby przy realizacji przedmiotu zamówienia, wykonawca zatrudnił minimum 1 osobę bezrobotną, skierowaną do pracy na podstawie skierowania z urzędu pracy, zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz.U. z 2013 r., poz. 674) lub na podstawie właściwego dokumentu kierującego bezrobotnego do pracodawcy, wystawionego przez organ zajmujący się realizacją zadań z zakresu rynku pracy określony w analogicznych przepisach państwa członkowskiego UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, w którym wykonawca ma miejsce zamieszkania albo siedzibę.</p> <p>Zatrudnienie ww. osoby musi nastąpić w ciągu 14 dni roboczych, licząc od dnia zawarcia umowy i trwać do końca upływu terminu realizacji przedmiotu zamówienia, tj. do dnia 31 lipca 2014 r. W przypadku rozwiązania stosunku pracy przez daną osobę lub przez pracodawcę przed zakończeniem tego okresu, wykonawca jest zobowiązany do zatrudnienia na to miejsce innej osoby, spełniającej ww. warunki, tak aby wymagania określone w klauzuli społecznej były spełnione przez cały okres realizacji przedmiotu zamówienia</p>	<p>Wykonawca nie zatrudnił</p> <p>1 osoby bezrobotnej przy realizacji zamówienia</p>	<p>204 525,00 zł</p>
2014 r.				
1	<p>77/BA/PN/2013</p> <p>Wykonanie usługi sprzątnia siedziby Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) w Warszawie, al. Niepodległości 208</p>	<p>Na podstawie art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, Zamawiający wymaga, aby przy realizacji przedmiotu zamówienia, Wykonawca w ramach tzw. klauzuli społecznej zatrudnił minimum 1 osobę bezrobotną, skierowaną do pracy na podstawie skierowania z urzędu pracy, zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz.U. z 2013 r., poz. 674)</p>	<p>Wykonawca nie zatrudnił 1 osoby bezrobotnej przy realizacji zamówienia</p>	<p>437 352,80 zł</p>
2	<p>9/BA/PN/2014</p> <p>Wykonanie usług sprzątnia siedziby Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) w Warszawie, przy al. Niepodległości 208 oraz przyległego do GUS terenu zewnętrznego</p>	<p>Na podstawie art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, wśród osób bezpośrednio uczestniczących w wykonywaniu przedmiotu zamówienia zostaną zatrudnione minimum 2 osoby bezrobotne skierowane z urzędu pracy, zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz.U. z 2008 r. nr 69, poz. 415 z późn. zm.)</p>	<p>Wykonawca zatrudnił 2 osoby bezrobotne przy realizacji zamówienia</p>	<p>1 189 908,37 zł</p>

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli społecznej	Liczba i kategoria osób zatrudnionych przy realizacji zamówienia	Wartość zamówienia z klauzulą społeczną
2015 r.				
1	15/2/BA/PN/2015 Części, materiały eksploatacyjne do urządzeń biurowych	Zamawiający wymaga, stosownie do art. 29 ust. 4 ustawy, że Wykonawca w terminie do 5 dni od dnia zawarcia umowy zatrudni do realizacji zamówienia osobę niepełnosprawną lub osoby niepełnosprawne, o których mowa w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Wykonawca zatrudni na podstawie umowy o pracę, co najmniej 1 osobę niepełnosprawną, o której mowa w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i powierzy tej osobie czynności związane z faktyczną realizacją umowy	Wykonawca zatrudnił 1 osobę niepełnosprawną przy realizacji zamówienia	Łączna wartość umów zawartych w ramach post. 15/BA/PN/2015 1 962 997,90 zł w tym: wartość umowy cz. 1 95 010,02 zł, wartość umowy cz. 2 1 512 144,34 zł, wartość umowy cz. 3 255 843,69 zł
2	17/1/BOK/PN/2015 Szkolenia dla pracowników resortu statystyki publicznej w zakresie podnoszenia kompetencji	Zamawiający wymaga, stosownie do art. 29 ust. 4 ustawy, że Wykonawca w terminie do 5 dni od dnia zawarcia umowy zatrudni do realizacji zamówienia osobę niepełnosprawną lub osoby niepełnosprawne, o których mowa w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Wykonawca zatrudni na podstawie umowy o pracę, co najmniej 1 osobę niepełnosprawną, o której mowa w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i powierzy tej osobie czynności związane z faktyczną realizacją umowy	Wykonawca zatrudnił 1 osobę niepełnosprawną przy realizacji zamówienia	Łączna wartość umów zawartych w ramach post. 17/BOK/PN/2015 71 866,69 zł w tym: wartość umowy cz. 1 66 733,00 zł, wartość umowy cz. 2 5133,69 zł
3	19/1/POIG/PN/2015 Wykonanie i dostarczenie materiałów promocyjnych, w tym na potrzeby Projektu Portal Geostatystyczny – Faza II w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 (POIG)	Wykonawca zrealizuje przedmiot Umowy z uwzględnieniem klauzuli społecznej, o której mowa w art. 29 ust. 4 pkt 1 ustawy Pzp, tj.: w zakresie osoby bezrobotnej w celu przygotowania zawodowego (w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy – tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm.). Wykonawca w terminie 5 (pięciu) dni od dnia podpisania Umowy zatrudni na podstawie umowy o pracę, co najmniej 1 (jedną) osobę bezrobotną, na podstawie skierowania z powiatowego urzędu pracy zgodnie z przepisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy	Wykonawca nie zatrudnił 1 osoby bezrobotnej przy realizacji zamówienia	Łączna wartość umów zawartych w ramach post. 19/POIG/PN/2015 383 189,03 zł w tym: wartość umowy cz. 1 298 888,97 zł, wartość umowy cz. 2 36 621,00 zł wartość umowy cz. 3 23 854,06 zł, wartość umowy cz. 4 23 825,00 zł

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli społecznej	Liczba i kategoria osób zatrudnionych przy realizacji zamówienia	Wartość zamówienia z klauzulą społeczną
4	<p>39/1/BBI/PN/2015 Usługa ochrony zewnętrznej i wewnętrznej Obiektu Głównego Urzędu Statystycznego</p>	<p>Wykonawca zgodnie z art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, zobowiązuje się do zatrudnienia do realizacji Usługi ochrony co najmniej 1 osoby bezrobotnej, przez cały okres trwania Umowy, w ramach tzw. klauzuli społecznej na warunkach i w terminach określonych w niniejszym paragrafie</p>	<p>Wykonawca zatrudnił 1 osobę bezrobotną przy realizacji zamówienia</p>	<p>Łączna wartość umów zawartych w ramach post. 39/BBI/PN/2015 449 382,66 zł w tym: wartość umowy cz. 1 449 382,66 zł, wartość umowy cz. 1 – 0,00 zł, unieważnienie</p>
2016 r.				
1	<p>40/BA/PN/2015 Wykonywanie usług cateringowych dla potrzeb spotkań organizowanych w siedzibie Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, al. Niepodległości 208</p>	<p>Wykonawca zgodnie z art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, zobowiązuje się do zatrudnienia przy realizacji usługi cateringowej co najmniej 1 osoby bezrobotnej, przez cały okres trwania Umowy, w ramach tzw. klauzuli społecznej na warunkach i w terminach określonych w niniejszym paragrafie</p>	<p>Wykonawca zatrudnił 1 osobę bezrobotną przy realizacji zamówienia</p>	<p>129 822,00 zł</p>
2	<p>42/1/DFK/PN/2015 Realizacja tłumaczeń pisemnych oraz weryfikacja językowa i techniczna – merytoryczna tłumaczeń na potrzeby Głównego Urzędu Statystycznego</p>	<p>Wykonawca, w ramach tzw. klauzuli społecznej, zgodnie z art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, zobowiązuje zatrudnić do realizacji usługi co najmniej 1 osobę posiadającą status osoby niepełnosprawnej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej Obszaru Gospodarczego, na umowę o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy, przez cały okres trwania Umowy, na warunkach i w terminach określonych w niniejszym paragrafie. Wykonawca zatrudni osobę, o której mowa w ust. 1, na okres nie krótszy niż do dnia 31 grudnia 2017 r.</p>	<p>Wykonawca zatrudnił 1 osobę niepełnosprawną przy realizacji zamówienia</p>	<p>Łączna wartość umów zawartych w ramach post.: 42/DFK/PN/2015 217 143,20 zł w tym: wartość umowy cz. 1 129 764,00 zł, wartość umowy cz. 2 87 379,20 zł</p>

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli społecznej	Liczba i kategoria osób zatrudnionych przy realizacji zamówienia	Wartość zamówienia z klauzulą społeczną
3	4/1/BA/PN/2016 Zakup i dostawa materiałów oraz narzędzi budowlano-hydraulicznych niezbędnych do konserwacji budynku na potrzeby Głównego Urzędu Statystycznego	Wykonawca zgodnie z art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, zobowiązuje się, w ramach tzw. klauzuli społecznej, do zatrudnienia przy realizacji przedmiotu umowy co najmniej jednej osoby bezrobotnej, przez cały okres trwania Umowy, na warunkach i w terminach określonych w niniejszym paragrafie	Wykonawca zatrudnił 1 osobę bezrobotną przy realizacji zamówienia	Łączna wartość umów zawartych w ramach post.: 4/BA/PN/2016 286 969,19 zł w tym: wartość umowy cz. 1 198 136,40 zł, wartość umowy cz. 2 88 832,79 zł
4	4/2/BA/PN/2016 Zakup i dostawa materiałów oraz narzędzi elektrycznych do konserwacji budynku na potrzeby Głównego Urzędu Statystycznego	Wykonawca zgodnie z art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, zobowiązuje się, w ramach tzw. klauzuli społecznej, do zatrudnienia przy realizacji przedmiotu umowy co najmniej jednej osoby bezrobotnej, przez cały okres trwania Umowy, na warunkach i w terminach określonych w niniejszym paragrafie	Wykonawca zatrudnił 1 osobę bezrobotną przy realizacji zamówienia	

Tabela 2. Klauzule społeczne – zamówienia o wartości do 30 000 euro

Stan na 26.09.2016 r.

2013 r. Nie było planowanych klauzul społecznych w zamówieniach do 30 000 tys. euro

2014 r. Nie było planowanych klauzul społecznych w zamówieniach do 30 000 tys. euro

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli społecznej	Liczba i kategoria osób zatrudnionych przy realizacji zamówienia	Wartość zamówienia z klauzulą społeczną
2015 r.				
1	113/BA/2015 Utrzymanie i serwisowanie kotłowni gazowej w ośrodku Goplana w Świnoujściu przy ul. Żeromskiego 6 w okresie od 01.01.2016 r. do 31.12.2018 r.	Zamawiający w ramach tzw. klauzuli społecznej zobowiązuje się zatrudnić przy realizacji przedmiotu zamówienia w pełnym wymiarze czasu pracy jedną osobę bezrobotną na umowę o pracę, na czas nie krótszy niż czas obowiązywania umowy	Wykonawca nie zatrudnił osoby bezrobotnej na umowę o pracę, na czas nie krótszy niż czas obowiązywania umowy	15 357,78 zł

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli społecznej	Liczba i kategoria osób zatrudnionych przy realizacji zamówienia	Wartość zamówienia z klauzulą społeczną
2	<p>123/BA/2015</p> <p>Usługi kurierskie w obrocie krajowym i zagranicznym dla GUS w okresie 36 miesięcy od dnia 02.01.2016 r.</p>	<p>Zamawiający wymaga zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, na umowę o pracę, na czas nie krótszy niż czas obowiązywania umowy. Zamawiający dopuszcza zatrudnienie osoby do wykonywania czynności powierzonych przy realizacji zamówienia publicznego np.: praca administracyjno-biurowa, księgowo, logistyka</p>	<p>Wykonawca zatrudnił jedną osobę niepełnosprawną na podstawie umowy o pracę na czas nie krótszy niż czas obowiązywania umowy</p>	<p>42 717,29 zł</p>
3	<p>130/BA/2015</p> <p>Wykonanie konserwacji i napraw urządzeń dźwigowych oraz platform przyschodowych zamontowanych w gmachu Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie przy al. Niepodległości 208 (14 dźwigów i platform objętych konserwacją w okresie 12 miesięcy od podpisania umowy, obowiązująca kończy się 31.12.2015 r.)</p>	<p>Zamawiający wymaga zatrudnienia osoby bezrobotnej, na umowę o pracę, na czas nie krótszy niż czas obowiązywania umowy. Zamawiający dopuszcza zatrudnienie osoby do wykonywania czynności powierzonych przy realizacji zamówienia publicznego np.: praca administracyjno-biurowa, księgowo, logistyka</p>	<p>Wykonawca zatrudnił osobę bezrobotną na czas nie krótszy niż czas obowiązywania umowy</p>	<p>109 409,20 zł</p>
4	<p>132/BA/2015</p> <p>Wykonanie usługi ochrony poprzez monitorowanie systemu alarmowego zainstalowanego w ośrodku „GOPLANA” z siedzibą w Świnoujściu, przy ul. Żeromskiego 6 w okresie od dnia podpisania umowy, nie wcześniej jednak niż od dnia 01.01.2016 r do 31.12.2018 r.</p>	<p>Zamawiający wymaga zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, na umowę o pracę, na czas nie krótszy niż czas obowiązywania umowy. Zamawiający dopuszcza zatrudnienie osoby do wykonywania czynności powierzonych przy realizacji zamówienia publicznego np.: praca administracyjno-biurowa, księgowo, logistyka</p>	<p>Wykonawca nie zatrudnił osoby niepełnosprawnej</p>	<p>9 359,91 zł</p>
2016 r.				
1	<p>2/BA/2016</p> <p>Świadczenie usług inżynierskich, projektowych, nadzorów inwestorskich I wykonywania ekspertyz w branżach:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) ogólnobudowlanej i konstrukcyjnej, b) instalacji sanitarnych, c) instalacji elektrycznej i energetycznej 	<p>Zamawiający wymagał, aby 30% osób wykonujących czynności w trakcie realizacji zamówienia na usługi, było zatrudnionych na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę</p>	<p>Wykonawca oświadczył, że spełnił klauzulę społeczną</p>	<p>106 764,00 zł</p>

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli społecznej	Liczba i kategoria osób zatrudnionych przy realizacji zamówienia	Wartość zamówienia z klauzulą społeczną
2	8/BA/2016 Zakup i montaż żaluzji, verticali lub rolet do siedziby Głównego Urzędu Statystycznego przy al. Niepodległości 208 w Warszawie	Zamawiający wymagał, aby 30% osób zatrudnionych w firmie wykonujących czynności w trakcie realizacji zamówienia na usługi, było zatrudnionych na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę	Wykonawca oświadczył, że spełnił klauzulę społeczną	35 000,00 zł
3	11/BA/2016 Usługi pocztowe w obrocie krajowym i zagranicznym dla Głównego Urzędu Statystycznego w okresie od dnia 01.04.2016 r. do 30.06.2016 r.	Zamawiający wymagał, aby 30% osób zatrudnionych w firmie wykonujących czynności w trakcie realizacji zamówienia na usługi, było zatrudnionych na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę	Wykonawca oświadczył, że spełnił klauzulę społeczną	22 307,80 zł
4	18/1/BA/2016 18/2BA/2016 183/BA/2016 Świadczenie usług codziennego sprzątania i prac związanych z obsługą recepcji w ośrodku „Goplana” w Świnoujściu, ul. Żeromskiego 6	Wykonawca przed rozpoczęciem wykonywania przedmiotu zamówienia przedstawi regulamin BHP obejmujący wszystkie wykonywane czynności	Wykonawca przekazał przed rozpoczęciem wykonywania przedmiotu zamówienia regulamin BHP obejmujący wszystkie wykonywane czynności	Łącznie: 34 452,00 zł Cz. 1: 11 484,00 zł Cz. 2: 11 484,00 zł Cz. 3: 11 484,00 zł
5	27/BA/2016 Świadczenie usług codziennego sprzątania i prac związanych z obsługą recepcji w ośrodku „Goplana” w Świnoujściu, ul. Żeromskiego 6	Wykonawca przed rozpoczęciem wykonywania przedmiotu zamówienia przedstawi regulamin BHP obejmujący wszystkie wykonywane czynności	Wykonawca przekazał przed rozpoczęciem wykonywania przedmiotu zamówienia regulamin BHP obejmujący wszystkie wykonywane czynności	11 484,00 zł

Tabela 3. Klauzule środowiskowe – przetargi 2013–2016

Stan na 26.09.2016

2013 r. – nie stosowano klauzul środowiskowych

2014 r. – nie stosowano klauzul środowiskowych

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
2015 r.						
1	27/HU/DI/BS/PN/2015 Wykonanie i dostarczenie materiałów promocyjnych	<p>dla części nr 1 Zamawiający wymagał, aby opakowania zbiorcze dla materiałów promocyjnych zostały wykonane z materiałów pochodzących z recyklingu lub biodegradowalnych, zgodnie z wymaganiami określonymi w Opisie przedmiotu zamówienia i wzorze umowy.</p> <p>dla części nr 2 nie stosowano</p> <p>dla części nr 3 Zamawiający wymagał, aby opakowania zbiorcze dla materiałów promocyjnych zostały wykonane z materiałów pochodzących z recyklingu lub biodegradowalnych, zgodnie z wymaganiami określonymi w Opisie przedmiotu zamówienia i wzorze umowy</p>	<p>dla części nr 1 Wykonawca zobowiązał się w Formularzu ofertowym do wykonania opakowań zbiorczych dla materiałów promocyjnych z materiałów pochodzących z recyklingu lub biodegradowalnych, zgodnie z wymaganiami określonymi w Opisie przedmiotu zamówienia i wzorze umowy.</p> <p>dla części nr 2 nie dotyczy</p> <p>dla części nr 3 nie złożono oferty</p>	<p>dla części nr 1 Kryterium nr 1 – Cena brutto oferty „C” – 60% Kryterium nr 2 – Jakość produktu „J” – 20% Kryterium nr 3 – Kryterium środowiskowe „S” – 20% Za wykonanie wszystkich toreb objętych przedmiotem zamówienia z bawelny lub lnu.</p> <p>dla części nr 2 nie dotyczy</p> <p>dla części nr 3 1) Kryterium nr 1 – Cena brutto oferty „C” – 80% 2) Kryterium nr 2 – Kryterium środowiskowe „S” – 20% Wykonywanie wszystkich tub objętych przedmiotem zamówienia z materiałów z recyklingu</p>	<p>dla części nr 1 Wykonawca zadeklarował w Formularzu ofertowym wykonanie wszystkich toreb objętych przedmiotem zamówienia z bawelny lub lnu.</p> <p>dla części nr 2 nie dotyczy</p> <p>dla części nr 3 nie dotyczy</p> <p>dla części nr 3 nie złożono oferty</p>	

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
2	<p>29/BA/PN/2015 Modernizacja Archiwum GUS wraz z dostawą regałów przesuwanych</p>	<p>Wykonawca zobowiązany jest do bieżącej utylizacji wszystkich materiałów uzyskanych z prac związanych z realizacją zadania. W czasie wykonywania robót Wykonawca ma obowiązek znać i stosować przepisy dotyczące ochrony środowiska naturalnego. W ramach ww. klauzuli Wykonawca zobowiązany jest prowadzić segregację odpadów powstałych przy realizacji zamówienia, pozwalającą na oddanie ich do punktu skupu surowców wtórnych lub przekazanie ich do utylizacji w celu recyklingu przez wyspecjalizowane ośrodki przetwarzające tego typu odpady. Wykonawca jest zobowiązany do dostarczenia Zamawiającemu, najpóźniej w dniu podpisania protokołu odbioru końcowego, dowodów na spełnienie powyższych wymagań</p>	<p>Wykonawca w FO zadeklarował, że zrealizuje zamówienie zgodnie z SIWZ i załącznikami do SIWZ</p>	<p>1 587 296,67</p>	<p>nie dotyczy</p>	<p>nie dotyczy</p>

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
3	<p>19/POIG/PN/2015 Wykonanie i dostarczenie materiałów promocyjnych w tym na potrzeby Projektu Portalu Geostatystycznego Faza II w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 (POIG)</p>	nie dotyczy	nie dotyczy	<p>dla części nr 1 298 888,97</p> <p>dla części nr 2 6847,83</p> <p>dla części nr 3 23 854,06</p> <p>dla części nr 4 23 825,00</p>	<p>dla części nr 1 1) Kryterium nr 1 – Cena brutto oferty „C” – 75% 2) Kryterium nr 2 – Kryterium środowiskowe „S” – 25% Za wykonywanie wymienionych poniżej artykułów informacyjno-promocyjnych materiałów pochodzących z recyklingu lub materiałów biodegradowalnych: 1) ołówek drewniany – 5 pkt, 2) notatnik z długopisem – 5 pkt, 3) torba na gadzety (papierowa) – 5 pkt, 4) teuszka na dokumenty z gumką – 5 pkt, 5) torba bawełniana nr 2 – 5 pkt.</p> <p>dla części nr 2 1) Kryterium nr 1 – Cena brutto oferty „C” – 75% 2) Kryterium nr 2 – Kryterium środowiskowe „S” – 25% (1) za wykonywanie opakowań zbiorczych z materiałów biodegradowalnych lub papieru (papier z recyklingu) – 10 pkt, 2) za wykonywanie ołówka z materiału pochodzącego z recyklingu – 5 pkt, 3) za wykonywanie linijki z drewna – 5 pkt, 4) za wykonywanie podstawy klipsa stojącego do notatek (szeszcian) z drewna – 5 pkt.</p> <p>dla części nr 3 1) Kryterium nr 1 – Cena brutto oferty „C” – 70% 2) Kryterium nr 2 – Kryterium środowiskowe „S” – 30% Za wykonywanie opakowań zbiorczych z materiałów biodegradowalnych lub papieru z recyklingu – 30 pkt.</p> <p>dla części nr 4 1) Kryterium nr 1 – Cena brutto oferty „C” – 75% 2) Kryterium nr 2 – Kryterium środowiskowe „S” – 35 25% 1) za wykonywanie opakowań zbiorczych z materiałów biodegradowalnych lub papieru z recyklingu – 15 pkt, 2) za wykonywanie ołówka z materiału pochodzącego z recyklingu – 5 pkt, 3) za wykonywanie notesu A5 z materiału pochodzącego z recyklingu – 5 pkt</p>	<p>dla części nr 1 Wykonawca zadeklarował, że spełni wszystkie kryteria środowiskowe</p> <p>dla części nr 2 Wykonawca zadeklarował, że w zakresie kryterium nr 2 nie wykona linijki z drewna.</p> <p>dla części nr 3 Wykonawca zadeklarował, że spełni kryterium Środowiskowe</p> <p>dla części nr 4 Wykonawca zadeklarował, że w zakresie kryterium nr 2 nie wykona ołówka z materiału pochodzącego z recyklingu i nie wykona notesu A5 z materiału pochodzącego z recyklingu</p>

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
4	<p>38/BA/PN/2015 Dostosowanie gmachu GUS dla potrzeb osób niepełnosprawnych polegające na remoncie schodów zewnętrznych wejścia bocznego z wprowadzeniem pochylni dla osób niepełnosprawnych</p>	<p>Wykonawca zobowiązany jest do bieżącej utylizacji wszystkich materiałów uzyskanych z prac związanych z realizacją zadania. W czasie wykonywania robót Wykonawca ma obowiązek znać i stosować przepisy dotyczące ochrony środowiska naturalnego. W ramach ww. klauzuli Wykonawca zobowiązany jest prowadzić segregację odpadów powstających przy realizacji zamówienia, pozwalającą na oddanie ich do punktu skupu surowców wtórnych lub przekazanie ich do utylizacji w celu recyklingu przez wyspecjalizowane ośrodki przetwarzające tego typu odpady. Wykonawca jest zobowiązany do dostarczenia Zamawiającemu, najpóźniej w dniu podpisania protokołu odbioru końcowego, dowodów na spełnienie powyższych wymagań</p>	<p>Wykonawca w FO zadeklarował, że zrealizuje zamówienie zgodnie z SIWZ i załącznikami do SIWZ</p>	56 021,46	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
5	36/BA/PN/2015 Dostosowanie wybranych pomieszczeń WC dla potrzeb osób niepełnosprawnych w Głównym Urzędzie Statystycznym przy al. Niepodległości 208 w Warszawie	Wykonawca zobowiązany jest do bieżącej utylizacji wszystkich materiałów uzyskanych z prac związanych z realizacją zadania. W czasie wykonywania robót Wykonawca ma obowiązek znać i stosować przepisy dotyczące ochrony środowiska naturalnego. W ramach ww. klauzuli Wykonawca zobowiązany jest prowadzić segregację odpadów powstających przy realizacji zamówienia, pozwalającą na oddanie ich do punktu skupu surowców wtórnych lub przekazanie ich do utylizacji w celu recyklingu przez wyspecjalizowane ośrodki przetwarzające tego typu odpady. Wykonawca jest zobowiązany do dostarczenia Zamawiającemu, najpóźniej w dniu podpisania protokołu odbioru końcowego, dowodów na spełnienie powyższych wymagań	Wykonawca w FO zadeklarował, że zrealizuje zamówienie zgodnie z SIWZ i załącznikami do SIWZ	148 984,98	nie dotyczy	nie dotyczy
6	28/POIG/PN/2015 Przygotowanie i przeprowadzenie rozszerzonych działań promocyjnych na potrzeby Projektu Portal Geostatystyczny – Faza II w ramach PO IG 2007–2013	dla części nr 1 nie dotyczy dla części nr 2 nie dotyczy	nie dotyczy	dla części nr 1 nie dotyczy dla części nr 2 128 658,00	dla części nr 1 nie dotyczy dla części nr 2 1) Kryterium nr 1 – Cena brutto oferty „C” – 85% 2) Kryterium nr 2 – Kryterium środowiskowe „S” – 15% Za wykonywanie wymienionych poniżej artykułów informacyjno-promocyjnych przy użyciu materiałów pochodzących z recyklingu lub materiałów biodegradowalnych: 1) ołówek drewniany – 5 pkt, 2) notatnik – 5 pkt, 3) torba na gadżety (papierowa) – 5 pkt	dla części nr 1 nie dotyczy dla części nr 2 Wykonawca zadeklarował, że spełni kryterium środowiskowe

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
7	31/POIG/PN/2015 Przeprowadzenie szkoleń z obsługi oprogramowania dotyczącego systemów informacyjno-geograficznej (GIS) w celu efektywnego wykorzystania produktów projektu Portal Geostatystyczny – Faza II w ramach POIG 2007–2013	Zamawiający wymaga, aby materiał biurowy (notes), o którym mowa w OPZ w Rozdziale 3, pkt 4, który otrzymają uczestnicy szkoleń, został wytworzony z materiałów pochodzących z recyklingu lub materiałów biodegradowalnych	Wykonawca oświadczył w FO, że w ramach realizacji klauzuli środowiskowej materiał biurowy (notes, o którym mowa w OPZ w Rozdziale 3, pkt 4, który otrzymają uczestnicy szkoleń) zostanie wytworzony z materiałów pochodzących z recyklingu lub materiałów biodegradowalnych	3 19 900,00	nie dotyczy	nie dotyczy
8	26/SISP-2/PN/2015 Zapewnienie interoperacyjności systemów pozyskania i przetwarzania danych oraz środowiska systemowo-programowego niezbędnego dla prawidłowego świadczenia usług wytworzonych w ramach projektu System Informacyjny Statystyki Publicznej – 2 (SISP-2), w tym aplikacji Dziedziny Baz Danych poprzez zakup licencji terminalowych	nie dotyczy	nie dotyczy	nie złożono oferty	1) Kryterium nr 1 – cena brutto oferty „C” – 90% 2) Kryterium nr 2 – kryterium środowiskowe „S” – 10% Za wykonanie dostaw oprogramowania do siedzib Odbiorców określonych w Rozdzielniku poza godzinami szczytu tj. w godzinach między 9.00 a 13.00 wykonawca otrzyma – 10 pkt	nie złożono oferty

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
9	<p>41/DR/PN/2015 Dostawa 510 zestawów urządzeń przenośnych (tablet wraz z akcesoriami) – dla potrzeb przeprowadzenia badania struktury gospodarstw rolnych w 2016 r.</p>	<p>Wykonawca, w ramach realizacji klauzuli środowiskowej, zobowiązany będzie do dostarczenia urządzeń przenośnych (tablety wraz z akcesoriami) do siedzib Odbiorców określonych w Rozdziele Odbiorców stanowiącym Załącznik nr 5 do Umowy poza godzinami szczytu, tj. w godzinach między 9:00 a 13:00</p>	<p>Wykonawca w FO zaferował, że zrealizuje przedmiot zamówienia zgodnie z wymaganiami określonymi w Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia</p>	611 102,40	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
2016						
1	4/BA/PN/2016 Zakup i dostawa materiałów budowlano-hydraulicznych, materiałów elektrycznych oraz narzędzi niezbędnych do konserwacji budynku na potrzeby Głównego Urzędu Statystycznego	dla części nr 1 nie dotyczy dla części nr 2 nie dotyczy	dla części nr 1 nie dotyczy dla części nr 2 nie dotyczy	dla części nr 1 198 136,40 dla części nr 2 88 832,79	<p>dla części nr 1</p> <p>1) Kryterium nr 1 – Cena brutto oferty „C” – 75%; 2) Kryterium nr 2 – Termin dostawy „D” – 20%; 3) Kryterium nr 3 – Kryterium środowiskowe „S” – 5%</p> <p>a) za wykonanie dostaw materiałów oraz narzędzi budowlano-hydraulicznych do wszystkich wskazanych przez Zamawiającego w pkt 3.2 SIWZ lokalizacji; tj.: do siedziby Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie przy al. Niepodległości 208, do Ośrodka „Goplana” w Świnoujściu przy ul. Żeromskiego 6 oraz do Centrum Badań i Edukacji Statystycznej GUS w Jachrance 81, 05-140 Serock, poza godzinami szczytu tj. w godzinach między 9.00 a 13.00 wykonawca otrzyma – 5 pkt</p> <p>dla części nr 2</p> <p>1) Kryterium nr 1 – Cena brutto oferty „C” – 75%; 2) Kryterium nr 2 – Termin dostawy „D” – 20%; 3) Kryterium nr 3 – Kryterium środowiskowe „S” – 5%</p> <p>a) za wykonanie dostaw materiałów oraz narzędzi elektrycznych do wszystkich wskazanych przez Zamawiającego w pkt 3.2 SIWZ lokalizacji; tj.: do siedziby Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie przy al. Niepodległości 208, do Ośrodka „Goplana” w Świnoujściu przy ul. Żeromskiego 6 oraz do Centrum Badań i Edukacji Statystycznej GUS w Jachrance 81, 05-140 Serock, poza godzinami szczytu tj. w godzinach między 9.00 a 13.00 wykonawca otrzyma – 5 pkt</p>	<p>dla części nr 1</p> <p>Wykonawca zadeklarował, że spełni kryterium środowiskowe</p> <p>dla części nr 2</p> <p>Wykonawca zadeklarował, że spełni kryterium środowiskowe</p>

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
2	<p>3/DI/BR/DRP/HU/POPT/ PN/2016</p> <p>Dostawa materiałów i usług promocyjnych na potrzeby Głównego Urzędu Statystycznego, w tym na potrzeby Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020</p>	<p>Wykonawca zobowiązany jest dostarczyć wykonane materiały promocyjne do siedzib Odbiorców określonych w Rozdziale 10 stanowiącym Załącznik nr 6 do Umowy, poza godzinami szczytu, tj. w godzinach między 9.00 a 13.00, w dniach pracy Zamawiającego, tj. w dni robocze: poniedziałek – piątek, z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy, po uprzednim ustaleniu terminu ich dostawy z pracownikiem odpowiedzialnym za realizację przedmiotu zamówienia</p>	<p>Wykonawca w FO zaferował, że realizuje przedmiot zamówienia zgodnie z wymaganiami Zamawiającego</p>	126 198,00	<p>1) Kryterium nr 1 – Cena brutto oferty „C” – 70%</p> <p>2) Kryterium nr 2 – Kryterium środowiskowe „S” – 30%</p> <p>a) za wykonywanie opakowań zbiorczych z materiałów biodegradowalnych lub z papieru z recydingu – Zamawiający przyzna 20 pkt</p> <p>b) za wykonanie zestawów kredek kolorowych z legalnie pozyskanego drewna, z lasów, gdzie gospodarka leśna prowadzona jest z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju i przepisów prawa – Zamawiający przyzna 10 pkt.</p> <p>Zamawiający uzna ww. warunek za spełniony, jeżeli wraz z dostawą zestawów kredek kolorowych, wykonawca przedstawi jeden z certyfikatów kontroli pochodzenia produktu dla drewna posiadającego certyfikat FSC*, PEFC** lub jakikolwiek inny równoważny certyfikat.</p> <p>**PEFC – (Programme for the Endorsement of Forest Certification – Program zatwierdzania certyfikacji lasów). PEFC – niezależna pozarządowa organizacja typu non-profit oraz największy na świecie podmiot oferujący certyfikację w zakresie gospodarki leśnej, utworzony w celu wspierania zasad zrównoważonej gospodarki leśnej oraz oceny i wzajemnego uznawania krajowych systemów certyfikacji leśnej. Certyfikacja PEFC prowadzona jest według standardów krajowych akredytowanych przez PEFC. *FSC – (Forest Stewardship Council – międzynarodowy system certyfikacji produktów i gospodarki leśnej) – niezależna pozarządowa organizacja non-profit, założona w celu wspierania odpowiedzialnej gospodarki lasami na świecie.</p>	<p>Wykonawca zadeklarował, że spełni kryterium środowiskowe</p>

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
					<p>System certyfikacji FSC dotyczący terenów leśnych i produktów z nich pochodzących obejmuje dwa obszary działalności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) prowadzenie gospodarki leśnej i sprzedaż jej produktów FSC FMI/CoC (dotyczy właścicieli, zarządców, administratorów obszarów leśnych); 2) przetwarzanie i handel produktami pochodzenia leśnego – certyfikat FSC CoC (dotyczy wszystkich podmiotów uczestniczących w przetwarzaniu, dystrybucji i handlu produktami leśnymi). <p>Za certyfikat równoważny Zamawiający uzna dokument wystawiony przez organizację niezależną od wykonawcy, upoważnioną do wystawienia dokumentu w kraju pochodzenia surowca i potwierdzający takie same warunki jak określone w wymienionych powyżej certyfikatach FSC, PEFC. Jeżeli przedstawione przez wykonawcę dowody nie zostaną uznane za wystarczające do udowodnienia spełnienia określonych przez Zamawiającego wymagań, Zamawiający zastrzega sobie prawo do zażądania od wykonawcy dalszych wyjaśnień lub dowodu</p>	

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
3	<p>7/BA/PN/2016 Przebudowa Archiwum GUS wraz z zakupem i dostawą regałów przesuwanych – Etap II</p>	<p>Wykonawca zobowiązany jest do bieżącej utylizacji wszystkich materiałów uzyskanych z prac związanych z realizacją zadania. W czasie wykonywania robót wykonawca ma obowiązek znać i stosować przepisy dotyczące ochrony środowiska naturalnego. W ramach ww. klauzuli wykonawca zobowiązany jest prowadzić segregację odpadów powstających przy realizacji zamówienia, pozwalającą na oddanie ich do punktu skupu surowców wtórnych lub przekazanie ich do utylizacji w celu recyklingu przez wyspecjalizowane ośrodki przetwarzające tego typu odpady. Wykonawca jest zobowiązany do dostarczenia Zamawiającemu, najpóźniej w dniu podpisania protokołu odbioru końcowego, dowodów na spełnienie powyższych wymagań</p>	<p>Wykonawca w FO zaferował, że zrealizuje przedmiot zamówienia zgodnie z wymaganiami Zamawiającego</p>	<p>2 140 197,54</p>	<p>nie dotyczy</p>	<p>nie dotyczy</p>

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
4	<p>2/POPT/PN/2016 Zakup i dostawa sprzętu informatycznego w ramach projektu finansowanego ze środków POPT 2014–2020 (os priorytetowa I: Zasoby ludzkie, działanie 1.2. Wsparcie stanowisk pracy; os priorytetowa II: Skuteczny i efektywny system realizacji polityki spójności, działanie 2.1. Wsparcie instytucji dotychczasowego wsparcia informatycznego stanowisk pracy jednostek statystyki publicznej realizujących zadania na rzecz polityki spójności oraz systemu monitorowania rozwoju STRATEG</p>	<p>Zamawiający wymaga, aby:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zawartość rtęci w monitorze z wyświetlaczem ciekłokrystalicznym (LCD) była mniejsza lub równa 3 mg na jedną lampę, 2. w dostarczonym sprzęcie promieniowanie elektromagnetyczne, było zgodne z normą EN 50279, kategoria A. <p>W celu weryfikacji spełnienia klauzuli środowiskowej wykonawca zobowiązany jest do złożenia wraz z ofertą, certyfikatu TCO lub innego równoważnego certyfikatu, tj. dokumentu potwierdzającego takie same warunki jak określone w wymienionym certyfikacie TCO</p>	<p>Wykonawca w FO zaferował, że zrealizuje przedmiot zamówienia zgodnie z wymaganiami Zamawiającego</p>	647 985,25	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
5	<p>6/POPT/PN/2016 Organizacja i przeprowadzenie szkoleń informatycznych w ramach projektu współfinansowanego ze środków POPT 2014–2020 (oś priorytetowa I: Zasoby ludzkie, działanie 1.2. Wsparcie stanowisk pracy) dotyczącego wsparcia informatycznego stanowisk pracy jednostek statystyki publicznej realizujących zadania na rzecz polityki spójności oraz systemu monitorowania rozwoju STRATEG</p>	<p>dla części nr 1 i dla części nr 2</p> <p>Wykonawca spełni poniższe warunki:</p> <p>a. rekrutacja uczestników na szkolenie, którą przeprowadzi Wykonawca, będzie odbywała się jedynie drogą elektroniczną, bez przesyłania zaproszeń w wersji papierowej;</p> <p>b. materiały dla uczestników, takie jak program, harmonogram będą przekazywane uczestnikom tylko w formie elektronicznej, bez używania formy papierowej;</p> <p>c. materiały, takie jak notesy, arkusze AIOS będą wydrukowane na papierze ekologicznym, spełniającym warunki certyfikatu FSC lub innego równoważnego certyfikatu, tj. dokumentu wystawionego przez organizację niezależną od Wykonawcy, upoważnioną do wystawienia dokumentu w kraju pochodzenia surowca i potwierdzającego takie same warunki jak określone w wymienionym certyfikacie FSC i przekazane uczestnikom podczas szkoleń;</p> <p>d. Wykonawca podczas realizacji szkoleń zapewni uczestnikom napoje w szklanych butelkach fabrycznie zamkniętych;</p>	<p>dla części nr 1 nie złożono oferty</p> <p>dla części nr 2 Wykonawca w FO zaferował, że zrealizuje przedmiot zamówienia zgodnie z wymaganiami Zamawiającego</p>	<p>dla części nr 1 nie złożono oferty</p> <p>dla części nr 2 299 500,00</p>	<p>dla części nr 1 nie dotyczy</p> <p>dla części nr 2 nie dotyczy</p>	<p>dla części nr 1 nie dotyczy</p> <p>dla części nr 2 nie dotyczy</p>

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
6	8/BOK/PN/2016 Usługa zorganizowania i przeprowadzenia szkoleń dla pracowników resortu statystyki publicznej	dla części nr 1 i dla części nr 2 i dla części nr 3 Wykonawca spełni poniższe warunki: 1) zaproszenia do udziału w szkoleniu Wykonawca przekaże uczestnikom i kontrolerom tylko w formie elektronicznej, bez używania formy papierowej;	e. posiłki (śniadania, obiady, kolacje) będą przygotowywane i serwowane w naczyniach, sztućcach i obrusach wielorazowego użytku. Nieprzestrzeganie powyższych warunków przez Wykonawcę podczas realizacji przedmiotu zamówienia publicznego może skutkować nałożonymi na Wykonawcę karami finansowymi	dla części nr 1 i dla części nr 2 i dla części nr 3 Wykonawcy w FO zaferowali, że zrealizują przedmiot zamówienia zgodnie z wymaganiami Zamawiającego	dla części nr 1 nie dotyczy dla części nr 2 nie dotyczy dla części nr 3 nie dotyczy	dla części nr 1 nie dotyczy dla części nr 2 nie dotyczy dla części nr 3 nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
		<p>2) arkusze AIOS oraz notesy, które Wykonawca przekaże uczestnikom i kontrolerom, przygotowane będą na papierze ekologicznym, spełniającym warunki certyfikatu FSC lub innego równoważnego certyfikatu, tj. dokumentu wystawionego przez organizację niezależną od Wykonawcy, upoważnioną do wystawienia dokumentu w kraju pochodzenia surowca i potwierdzającego takie same warunki jak określone w wymienionym certyfikacie FSC. W celu weryfikacji spełnienia warunku, o którym mowa w zdaniu powyżej, przed rozpoczęciem każdego tematu szkolenia Wykonawca przedłoży dokument poświadczający, że określone w zdaniu pierwszym materiały wydrukowane zostały na papierze ekologicznym;</p> <p>3) materiały szkoleniowe, przekazane uczestnikom i kontrolerom podczas szkoleń, będą wydrukowane przez Wykonawcę dwustronnie;</p>				

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
		<p>4) Wykonawca przekazuje Zamawiającemu Protokoły odbioru szkoleń wydrukowane na papierze ekologicznym, spełniającym warunki certyfikatu FSC lub innego równoważnego certyfikatu, tj. dokumentu wystawionego przez organizację niezależną od Wykonawcy, upoważnioną do wystawienia dokumentu w kraju pochodzenia surowca i potwierdzającego takie same warunki jak określone w wymienionym certyfikacie FSC. W celu weryfikacji spełnienia warunku, o którym mowa w zdaniu powyżej, do każdego Protokołu odbioru szkolenia Wykonawca przedłoży dokument poświadczający, że zostały wydrukowane na papierze ekologicznym;</p> <p>5) Wykonawca podczas realizacji szkoleń zapewni uczestnikom wodę i soki w szklanych butelkach zamkniętych fabrycznie;</p> <p>6) Zapewnione przez Wykonawcę posiłki, będą przygotowywane i serwowane przy użyciu naczyń, sztućców i obrusów wielorazowego użytku</p> <p>Nieprzestrzeganie powyższych warunków przez Wykonawcę podczas realizacji przedmiotu zamówienia publicznego może skutkować nałożonymi na Wykonawcę karami finansowymi lub rozwiązaniem Umowy przez Zamawiającego</p>				

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
7	<p>9/POPT/PN/2016 Organizacja i przeprowadzenie szkoleń informatycznych z zakresu zastosowania grafiki komputerowej oraz projektowania publikacji i składów graficznych z wykorzystaniem funkcji oprogramowania Corel Draw X7 oraz Adobe Creative Cloud w ramach projektu współfinansowanego ze środków POPT 2014–2020 (oś priorytetowa I: Zasoby ludzkie, działanie 1.2. Wsparcie stanowisk pracy) dotyczącego wsparcia informatycznego stanowisk pracy jednostek statystyki publicznej realizujących zadania na rzecz polityki spójności oraz systemu monitorowania rozwoju STRATEG</p>	<p>dla części nr 1 i dla części nr 2</p> <p>Wykonawca spełni poniższe warunki, określone w Załączniku nr 1 do SIWZ, tj.:</p> <p>a. rekrutacja uczestników na szkolenie, którą przeprowadzi Wykonawca, będzie odbywała się jedynie drogą elektroniczną, bez przesyłania zaproszeń w wersji papierowej;</p> <p>b. materiały dla uczestników, takie jak program, harmonogram będą przekazywane uczestnikom tylko w formie elektronicznej, bez używania formy papierowej;</p> <p>c. materiały, takie jak notesy, arkusze AIOS będą wydrukowane na papierze ekologicznym, spełniającym warunki certyfikatu FSC lub innego równoważnego certyfikatu, tj. dokumentu wystawionego przez organizację niezależną od Wykonawcy, upoważnioną do wystawienia dokumentu w kraju pochodzenia surowca i potwierdzającego takie same warunki jak określone w wymienionym certyfikacie FSC i przekazane uczestnikom podczas szkoleń;</p> <p>d. Wykonawca podczas realizacji szkoleń zapewni uczestnikom napoje w szklanych butelkach fabrycznie zamkniętych;</p>	<p>dla części nr 1</p> <p>Wykonawcy w FO zaofiarowali, że zrealizują przedmiot zamówienia zgodnie z wymaganiami Zamawiającego.</p> <p>dla części nr 2</p> <p>nie złożono oferty</p>	<p>dla części nr 1</p> <p>w toku realizacji</p> <p>dla części nr 2</p> <p>nie złożono oferty</p>	<p>dla części nr 1</p> <p>nie dotyczy</p> <p>dla części nr 2</p> <p>nie dotyczy</p>	<p>dla części nr 1</p> <p>nie dotyczy</p> <p>dla części nr 2</p> <p>nie dotyczy</p>

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
8	13/BOK/PN/2016 Świadczenie usług w zakresie utrzymania, wsparcia technicznego i rozwoju Systemu Edukacyjnego	<p>e. posiłki (obiady i przerwy kawowe) będą przygotowywane i serwowane w naczyaniach, sztućcach i obrusach wielorazowego użytku</p> <p>Przekazane Zamawiającemu Protokoły odbioru oraz dołączone do nich dokumenty określone Umową i Załącznikami do Umowy, wykonawca wydrukuje na papierze ekologicznym, spełniającym warunki certyfikatu FSC lub innego równoważnego certyfikatu, tj. dokumentu wystawionego przez organizację niezależną od Wykonawcy, upoważnioną do wystawienia dokumentu w kraju pochodzenia surowca i potwierdzającego takie same warunki jak określone w wymienionym certyfikacie FSC.</p> <p>2) W celu weryfikacji spełnienia warunku, o którym mowa w pkt 1, do każdego Protokołu odbioru wykonawca przedłoży dokument poświadczający, że zostały wydrukowane na papierze ekologicznym.</p> <p>3) Nieprzestrzeganie przez Wykonawcę warunków, o których mowa w pkt 1 i 2, podczas realizacji przedmiotu zamówienia skutkować będzie nałożeniem na Wykonawcę kar umownych</p>	<p>w toku realizacji</p>	<p>w toku realizacji</p>	<p>nie dotyczy</p>	<p>nie dotyczy</p>

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
9	<p>11/BA/PN/2016 Wykonanie projektów technicznych i wykonawczych niezbędnych do przeprowadzenia termomodernizacji budynku GUS przy al. Niepodległości 208 w Warszawie na podstawie opracowanego audytu</p>	nie dotyczy	w toku realizacji	w toku realizacji	<p>1) Kryterium nr 1 – Cena brutto oferty „C” – 60% 2) Kryterium nr 2 – Wykonanie dodatkowej dokumentacji projektowej systemu odstraszania ptaków „D” – 30% 3) Kryterium nr 3 – Ochrona środowiska „O” – 10% Zamawiający przyzna 10 punktów, jeżeli wykonawca na etapie składania oferty zadeklaruje spełnienie łącznie poniższych warunków: 1) Projekt koncepcyjny oraz wielobranżowa dokumentacja projektowo-kosztorysowa termomodernizacji, którą wykonawca przekaże Zamawiającemu zostanie wydrukowana na papierze ekologicznym, spełniającym warunki certyfikatu FSC lub innego równoważnego certyfikatu, tj. dokumentu wystawionego przez organizację niezależną od Wykonawcy, upoważnioną do wystawienia dokumentu w kraju pochodzenia surowca i potwierdzającego takie same warunki jak określone w wymienionym certyfikacie FSC. W celu weryfikacji spełnienia warunku, o którym mowa w zdaniu powyżej, przed odbiorem dokumentacji przez Zamawiającego wykonawca przedłoży dokument poświadczający, że dokumentacja będąca przedmiotem zamówienia wydrukowana została na papierze ekologicznym; 2) Strony tekstowe (Opisy techniczne do projektów budowlanych i wykonawczych, Specyfikacje Techniczne Wykonania i Odbioru Robót, przedmiary robót, kosztorysy inwestorskie) będą wydrukowane przez wykonawcę dwustronnie. W przypadku braku zadeklarowania spełnienia łącznie powyższych warunków Zamawiający przyzna 0 punktów. Uwaga: Zastosowanie się do powyższej klauzuli środowiskowej przez wykonawcę, który zadeklaruje jej przestrzeganie, będzie warunkiem przyjęcia Przedmiotu Zamówienia przez Zamawiającego bez naliczania kary umownej, o której mowa w § 12 ust. 1 pkt 10 wzoru umowy stanowiącego załącznik nr 5 do SIWZ</p>	w toku realizacji

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
	<p>10/DR/PN/2016 Wykonanie pracy badawczej pt. „Badanie plonów ziemniaków na poziomie kraju i województw (NTS 1 i NTS 2), opracowanie metodyki i oszacowanie wielkości plonów, wraz z określeniem zjawisk przyrodniczych i agrotechnicznych mających wpływ na plonowanie tego gatunku”</p>	<p>Raport końcowy i streszczenie raportu zostaną wydrukowane na papierze ekologicznym, spełniającym warunki certyfikatu FSC lub innego równoważnego certyfikatu, tj. dokumentu wystawionego przez organizację niezależną od Wykonawcy, upoważnioną do wystawiania dokumentu w kraju pochodzenia surowca i potwierdzającego takie same warunki, jak określone w wymienionym certyfikacie FSC. W celu weryfikacji spełnienia warunku, o którym mowa w zdaniu powyżej, przed odbiorem przedmiotu zamówienia przez Zamawiającego Wykonawca przedłoży dokument poświadczający, że Raport końcowy i streszczenie raportu zostały wydrukowane na papierze ekologicznym</p>	<p>w toku realizacji</p>	<p>w toku realizacji</p>	<p>nie dotyczy</p>	<p>nie dotyczy</p>

Tabela 4. Klauzule środowiskowe – zamówienia o wartości do 30 000 euro

Stan na 26.09.2016

2013 r. – nie stosowano klauzul środowiskowych**2014 r. – nie stosowano klauzul środowiskowych**

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
2015 r.						
1	79/GP-RRL/2015/1 79/GP-RRL/2015/2 Wykonanie redakcji językowej publikacji Rządowej Rady Ludnościowej <i>Raport 2014–2015 Sytuacja demograficzna Polski</i> (zadanie 1).	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca przekazał dokumentację w wersji papierowej wydrukowaną na papierze pochodzącym z recyklingu	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się do przekazania przedmiotu zamówienia w formie papierowej na papierze pochodzącym z recyklingu	3600,00 zł 3000,00 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
2	80/1/GP-RRL/2015 80/2/GP-RRL/2015 Wykonanie opracowania nt. „Małżeństwa i rozwoju w Polsce z perspektywy europejskiej”, stanowiącego rozdział 2 Raportu 2014–2015 „Sytuacja demograficzna Polski”, Rządowej Rady Ludnościowej (ZADANIE 1)	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca przekazał dokumentację w wersji papierowej wydrukowaną na papierze pochodzącym z recyklingu	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się do przekazania przedmiotu zamówienia w formie papierowej na papierze pochodzącym z recyklingu	3600,00 zł 4000,00 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
3	81/1/GP-RRL/2015 81/2/GP-RRL/2015 81/3/GP-RRL/2015 Wykonanie redakcji językowej publikacji Rządowej Rady Ludnościowej <i>Zachorowalność i umieralność na choroby układu krążenia a sytuacja demograficzna Polski</i> (zadanie 2)	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca przekazał dokumentację w wersji papierowej wydrukowaną na papierze pochodzącym z recyklingu	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się do przekazania przedmiotu zamówienia w formie papierowej na papierze pochodzącym z recyklingu	1000,00 zł 1000,00 zł 2000,00 zł	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
4	89/BA/2015 Świadczenie usług w zakresie okresowych przeglądów konserwacyjnych oraz napraw kserokopiarek i faksów w GUS	Zamawiający zobowiązuje się dojechać do siedziby Zamawiającego poza godzinami szczytu tj. w godz. 10–15.	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązuje się dojechać do siedziby Zamawiającego poza godzinami szczytu, tj. w godz. 10–15.	22 798,05 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
5	90/DRP/2015 Opracowanie metody szacowania zasobów imigracyjnych w Polsce, tj. szacowania liczby cudzoziemców przebywających w Polsce czasowo powyżej 3-m-cy, w tym przebywających 12 m-cy i więcej według płci, grup wieku, obywatelstwa oraz województwa przebywania	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca przekazał dokumentację w wersji papierowej wydrukowaną na papierze pochodzącym z recydingu	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się do przekazania przedmiotu zamówienia w formie papierowej na papierze pochodzącym z recydingu	UNIEWAŻNIENIE	nie dotyczy	nie dotyczy
6	99/BA/2015 Płukanie wymienników ciepła (3 szt.) w węzle C.O. w budynku GUS w Warszawie al. Niepodległości 208	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca zobowiązał się do bieżącej utylizacji wszystkich materiałów uzyskanych z prac związanych z realizacją zadania. W czasie wykonywania robót ma obowiązek znać i stosować przepisy dotyczące ochrony środowiska naturalnego	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązuje się do bieżącej utylizacji wszystkich materiałów uzyskanych z prac związanych z realizacją zadania. W czasie wykonywania robót ma obowiązek znać i stosować przepisy dotyczące ochrony środowiska naturalnego	13 938,36 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
7	101/HU/2015 Dostawa 250 sztuk tub kartonowych	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca dostarczył przedmiot zamówienia w biodegradowalnych opakowaniach zbiorczych	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązany jest dostarczyć przedmiot zamówienia w biodegradowalnych opakowaniach zbiorczych	UNIEWAŻNIENIE	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
8	105/BA/2015 Przeład i czyszczenie z osadów separatorów zlokalizowanych na terenie GUS z nagromadzonych w trakcie eksploatacji zanieczyszczeń	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca dołączył do faktury VAT dokument potwierdzający użycie wywiezionych osadów	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązany jest dołączyć do faktury VAT dokument potwierdzający użycie wywiezionych osadów	1555,20 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
9	107/HU/2015 Dostawa 250 sztuk tub kartonowych	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca dostarczył przedmiot zamówienia w biodegradowalnych opakowaniach zbiorczych	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązany jest dostarczyć przedmiot zamówienia w biodegradowalnych opakowaniach zbiorczych	2004,90 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
10	111/BA/2015 Zakup czterech kserokopii monochromatycznych A3 wraz z materiałami eksploatacyjnymi na wykonanie 200 000 kopii	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca dostarczył przedmiot zamówienia do siedziby Zamawiającego poza godzinami szczytu ruchu komunikacyjnego, tj. między godzinami 10-15 (klauzula środowiskowa) w dni robocze od poniedziałku do piątku, wraz z rozładunkiem w miejsce wskazane przez Zamawiającego	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się do dostarczyć przedmiot zamówienia do siedziby Zamawiającego poza godzinami szczytu ruchu komunikacyjnego, tj. między godzinami 10-15 (klauzula środowiskowa) w dni robocze od poniedziałku do piątku, wraz z rozładunkiem w miejsce wskazane przez Zamawiającego	40 590,00 zł	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
11	112/BA/2015 Naprawa oświetlenia podstawowego i awaryjnego w budynku GUS	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca: zutilizował oprawy oświetlenia jarzeniowego zgodnie z wymaganymi przepisami prawa w zakresie ochrony środowiska; Protokół utylizacji żarówek jarzeniowych oraz protokół przekazania na złom elementów stalowych opraw Wykonawca przedstawi Zamawiającemu w okresie 4 tygodni od dnia podpisania umowy nie później niż do 18 grudnia 2015 r.	Formularz oferty: Wykonawca zutilizuje oprawy oświetlenia jarzeniowego zgodnie z wymaganymi przepisami prawa w zakresie ochrony środowiska; Protokół utylizacji żarówek jarzeniowych oraz protokół przekazania na złom elementów stalowych opraw Wykonawca przedstawi Zamawiającemu w okresie 4 tygodni od dnia podpisania umowy nie później niż do 18 grudnia 2015 r.	110 700,00 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
12	121/HU/2015 Wykonanie opracowania stanowiącego część raportu końcowego z realizacji prac mających na celu wdrożenie do regularnego opracowywania przez statystykę publiczną szybkich szacunków HICP	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca przekazał dokumentację w wersji papierowej wydrukowaną na papierze pochodzącym z recyklingu	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się do przekazania przedmiotu zamówienia w formie papierowej na papierze pochodzącym z recyklingu	7 995,00 zł	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
13	<p>122/HU/2015</p> <p>Wykonanie opracowania stanowiącego część raportu końcowego z realizacji prac mających na celu wdrożenie do badania cen towarów i usług danych pozyskiwanych z systemów informatycznych sieci handlowych.</p> <p>Opracowanie dotyczy przygotowania projektu raportu (informatora), który mógłby być przekazywany jednostkom handlowym w zamian za dostarczone dane z ich systemów informatycznych</p>	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca przekazał dokumentację w wersji papierowej wydrukowaną na papierze pochodzącym z recyklingu	<p>Formularz oferty:</p> <p>Wykonawca zobowiązał się do przekazania przedmiotu zamówienia w formie papierowej na papierze pochodzącym z recyklingu</p>	11 500,00 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
14	<p>119/BA/2015</p> <p>Zakup prenumeraty prasy na rok 2016 dla Głównego Urzędu Statystycznego</p>	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca zobowiązał się dostarczać prasę w opakowaniach zbiorczych pozyskanych z recyklingu	<p>Formularz oferty:</p> <p>Wykonawca zobowiązał się dostarczać prasę w opakowaniach zbiorczych pozyskanych z recyklingu</p>	83 469,54 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
15	<p>129/GP/2015</p> <p>Ocena audytu wewnętrznego w Głównym Urzędzie Statystycznym</p>	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca przekazał dokumentację w wersji papierowej wydrukowaną na papierze pochodzącym z recyklingu	<p>Formularz oferty:</p> <p>Wykonawca zobowiązał się do przekazania przedmiotu zamówienia w formie papierowej na papierze pochodzącym z recyklingu</p>	4305,00 zł	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
2016						
1	133/BA/2015 Wykonanie okresowych (raz na kwartał) usług związanych z dezynsekcją pomieszczeń biurowych	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca na własny koszt i we własnym zakresie zobowiązał się do przekazywania do utylizacji pustych opakowań po środkach chemicznych (preparatach) zużytych przy wykonywaniu przedmiotu zamówienia i okresowo (raz na kwartał) przekazywał Zamawiającemu w formie pisemnej Protokołów, Oświadczeń itp. dokumentów stwierdzających fakt dokonania przekazania	Formularz oferty. Wykonawca zobowiązał się we własnym zakresie i na koszt własny przekazywać do utylizacji puste opakowania po środkach chemicznych (preparatach) zużytych przy wykonywaniu przedmiotu zamówienia i okresowo (raz na kwartał) przekazywać Zamawiającemu w formie pisemnej Protokołów, Oświadczeń itp. dokumentów stwierdzających fakt dokonania przekazania	30 241,44 zł (umowa zawarta w 2016 r.)	nie dotyczy	nie dotyczy
2	9/BA/2016 Zakup i dostawa 30 sztuk bezprzewodowych czajników elektrycznych	nie dotyczy	nie dotyczy	2969,71 zł	Zamawiający przyzna punkty za zaferowanie czajników bezprzewodowych o klasie energetycznej A++ – 2 pkt oraz o klasie energetycznej A+ – 0 pkt. Wykonawca zobowiązany został do złożenia wraz z ofertą oświadczenia o klasie energetycznej oferowanego produktu	Wykonawca zadeklarował spełnienie kryterium środowiskowego
3	12/BA/2016 Sukcesywna usługa prania oraz prasowania bielizny wraz z transportem z i do Ośrodka „GOPLANA” w Świnoujściu, ul. Żeromskiego 6	Wykonawca zobowiązany jest w procesie technologicznym stosować środki obojętne dla środowiska UNIEWAŻNIENIE	Formularz oferty. Wykonawca zobowiązał się w procesie technologicznym stosować środki obojętne dla środowiska	UNIEWAŻNIENIE	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
4	<p>15/BA/2016 Świadczenie usługi przygotowania do sezonu ośrodka „GOPLANA” w Świnoujściu, ul. Żeromskiego 6 w zakresie wieszania firan, mycia okien, mebli i sprzętu, podłóg, toalet i żyrandoli środkami czyszczącymi własnymi</p>	Wykonawca zobowiązany jest używać w trakcie sprzątania biodegradowalnego środka do czyszczenia powierzchni szklanych	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się używać w trakcie sprzątania biodegradowalnego środka do czyszczenia powierzchni szklanych	3935,52 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
5	<p>19/BA/2016 Sukcesywna usługa prania oraz prasowania bielizny wraz z transportem z i do Ośrodka „GOPLANA” w Świnoujściu, ul. Żeromskiego 6</p>	nie dotyczy	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się w procesie technologicznym stosować środki obojętne dla środowiska	16 930,90 zł	Za użycie w procesie technologicznym wszystkich środków piorących częściowo lub całkowicie biodegradowalnych – przyznane zostanie 20 pkt. Za nieużycie w procesie technologicznym wszystkich środków piorących częściowo lub całkowicie biodegradowalnych – przyznane zostanie 0 pkt	Wykonawca zadeklarował spełnienie kryterium środowiskowego
6	<p>32/BOK/2016 Szkolenie BHP i ppoż.</p>	Wykonawca zobowiązany jest Arkusze AIOS przygotować na papierze ekologicznym spełniającym warunki certyfikatu FSC; materiały wydrukowane dwustronnie na papierze ekologicznym spełniającym warunki certyfikatu FSC	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się Arkusze AIOS przygotować na papierze ekologicznym spełniającym warunki certyfikatu FSC; materiały szkoleniowe będą wydrukowane dwustronnie na papierze ekologicznym spełniającym warunki certyfikatu FSC	4900 zł	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
7	<p>35/BA/2016</p> <p>Zadanie 1: Świadczenie usług transportu autokarowego krajowego dla GUS w okresie od dnia podpisania umowy do 31 grudnia 2017 roku.</p> <p>Zadanie 2: Świadczenie usług transportu autokarowego dla GUS na trasach: Jachranka, Radom oraz transport lokalny w okresie od dnia 02.01.2017 do dnia 31 grudnia 2017 r. w tym na potrzeby:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projektów realizowanych ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020, – Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych 	Flota autokarowa Wykonawcy, realizującego przewozy krajowe, powinna spełniać normę emisji spalin minimum EURO 4.	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązany jest posiadać flotę autokarową spełniającą normę emisji spalin minimum EURO 4.	75 000 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
8	<p>40/DR/2016</p> <p>Wykonanie pracy badawczej pt. „Badanie plonów zbóż ozimych” na poziomie NTS i NTS2, opracowanie metodyki i szacowanie wielkości plonów</p>	Zamawiający wymaga, aby Wykonawca przekazał dokumentację w wersji papierowej wydrukowaną na papierze pochodzącym z recyklingu	Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się do przekazania przedmiotu zamówienia w formie papierowej na papierze pochodzącym z recyklingu	60 000,00 zł	nie dotyczy	nie dotyczy
9	<p>49/BA/2016</p> <p>Zakup wraz z usługą wymiany uszkodzonych elementów infrastruktury obsługującej Portal Geostatystyczny</p>	Dostawa poza godzinami szczytu	Formularz oferty:	UNIEWAŻNIENIE	nie dotyczy	nie dotyczy

Lp.	Przedmiot postępowania	Rodzaj zastosowanej klauzuli środowiskowej	Efekt zastosowania klauzuli środowiskowej	Wartość zamówienia z klauzulą środowiskową	Kryterium środowiskowe	Efekt zastosowania kryterium środowiskowego
10	<p>51/BOK/2016 Przygotowanie i przeprowadzenie szkoleń z zakresu pierwszej pomocy; szkoleń powtórzeniowych i szkolenia pełnego w formie stacjonarnej dla pracowników GUS</p>	<p>Wykonawca zobowiązany jest Arkusze AIOS przygotować na papierze ekologicznym spełniającym warunki certyfikatu FSC; materiały wydrukowane dwustronnie na papierze ekologicznym spełniającym warunki certyfikatu FSC</p>	<p>Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się Arkusze AIOS przygotować na papierze ekologicznym spełniającym warunki certyfikatu FSC; materiały szkoleniowe będą wydrukowane dwustronnie na papierze ekologicznym spełniającym warunki certyfikatu FSC</p>	<p>w toku realizacji</p>	<p>nie dotyczy</p>	<p>nie dotyczy</p>
11	<p>52/DRP/2016 Opracowanie metody szacowania wielkości zasobów imigracyjnych w Polsce, tj. szacowania liczby cudzoziemców przebywających w Polsce czasowo powyżej 3 m-cy, w tym przebywających 12 m-cy i więcej według płci, grup wieku, obywatelstwa oraz województwa przebywania</p>	<p>Zamawiający wymaga, aby Wykonawca przekazał dokumentację w wersji papierowej wydrukowaną na papierze pochodzącym z recyklingu</p>	<p>Formularz oferty: Wykonawca zobowiązał się do przekazania przedmiotu zamówienia w formie papierowej na papierze pochodzącym z recyklingu</p>	<p>w toku realizacji</p>	<p>nie dotyczy</p>	<p>nie dotyczy</p>

Wsparcie dla stosowania zrównoważonych zamówień stanowią również opracowania i dane pochodzące z Urzędu Zamówień Publicznych, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów czy też innych środowisk opiniotwórczych. W GUS organizowane są spotkania dedykowane pracownikom Urzędu, których przesłaniem jest przedstawienie celów i różnorodnych aspektów stosowania zrównoważonych zamówień publicznych. W celu propagowania stosowania klauzul oraz zwiększenia umiejętności pracowników GUS w tym zakresie, wdrożony został program szkoleń z zakresu zrównoważonych zamówień.

GUS posiada wewnętrzne regulacje odnoszące się do włączania kwestii społecznych/środowiskowych do procedur zamówień publicznych. W dniu 29 maja 2015 r. jako element całościowej wewnętrznej polityki prospołecznej/prośrodowiskowej wprowadzony został „Regulamin udzielania zamówień publicznych w GUS”. **Regulamin przewiduje obowiązek stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych o wartości wyższej niż wyrażona w złotych równoważność kwoty 30 000 euro i w postępowaniach wyłączonych ze stosowania ustawy na podstawie art. 4 pkt 8 ustawy Pzp, czyli poniżej progu bagatelności.** Natomiast, udzielanie zamówień publicznych w GUS z zastosowaniem klauzul środowiskowych jest w Regulaminie zalecane, ale nadal traktowane jest jako działanie fakultatywne w zakresie dobrych praktyk.

Każdorazowo przed zastosowaniem klauzuli społecznej/środowiskowej analizie poddawana jest racjonalność i cel zastosowania klauzul, potencjalne korzyści, jak również ewentualne zagrożenia. Przeprowadzane analizy dotyczą również wpływu zastosowania klauzul na szanse powodzenia wszczynanego postępowania w kontekście liczby składanych ofert, jak również, w przypadku postępowań powtarzających się cyklicznie (usługi sprzątnia, ochrony, świadczenie usług medycznych), kosztów postępowań (wartości postępowania) dla Urzędu przy stosowaniu klauzul społecznych.

Każdorazowo przed zastosowaniem klauzuli społecznej z art. 29 ustawy Pzp oraz i innych klauzul zawierających aspekty społeczne analizowany jest cel ich zastosowania wynikający z zapisów Dyrektywy 2014/24/UE i potencjalne korzyści wynikające z ich zastosowania. Dokonywana jest również w porozumieniu z komórką wnioskującą analiza racjonalności zastosowania klauzul w konkretnych zamówieniach publicznych. W przypadku zgłoszenia przez komórkę wnioskującą niezasadności zastosowania klauzuli społecznej z powodów, które mogłyby utrudnić lub uniemożliwić udzielenie zamówienia publicznego lub gdy stosowanie klauzul doprowadziłoby do nieracjonalnego wydatkowania środków publicznych, sytuacja taka poddawana jest również analizie. Po stwierdzeniu zasadności powodów odstąpienia od stosowania klauzul społecznych, za zgodą Dyrektora Generalnego GUS lub Dyrektora Departamentu Finansowo-Księgowego w przypadku zamówień, których wartość szacunkowa nie przekracza równoważności kwoty 30 000 euro, następuje odstąpienie od stosowania klauzuli społecznej w postępowaniu. **Na wybór właściwego toku postępowania, w tym określenie najbardziej efektywnej w danym zamówieniu klauzuli społecznej mają również wpływ analizy statystyczne wykonywane przez GUS w ramach działalności statutowej, w tym na przykład aktualna sytuacja na rynku pracy.**

Prowadzenie postępowań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych wymaga szerszej współpracy zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz instytucji. GUS, z uwagi na charakter prowadzonej działalności, posiada analizy i opracowania dotyczące rynku pracy uwzględniające m.in. uwarunkowania wykluczenia na rynku pracy, w związku z czym wiele niezbędnych analiz może dokonywać we własnym zakresie. Niemniej jednak **w roku budżetowym 2017 przy opracowywaniu planu zamówień publicznych GUS zaplanował nawiązać współpracę z Powiatowymi Urzędami Pracy oraz z innymi instytucjami rynku pracy. Celem współpracy miało być określenie bieżącego stanu potrzeb rynku pracy dla możliwości zastosowania klauzul społecznych.**

GUS jako Zamawiający dokonał analizy porównawczej w postępowaniach cyklicznie przeprowadzanych w GUS (usługi sprzątnia, ochrony, świadczenie usług medycznych i innych) i nie stwierdził negatywnego wpływu stosowania klauzul ani na przebieg postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, ani na wartość oferty wybranej jako najkorzystniejsza. W jednym przypadku (świadczenie usług medycznych) zanotowano fakt odstąpienia Wykonawcy od umowy z powodu niemożności wykonania klauzuli społecznej. Spowodowane było to jednak uwarunkowaniami prawno-organizacyjnymi Wykonawcy i nie może zostać jednoznacznie uznane za bezpośredni wpływ zastosowania klauzuli społecznej w postępowaniu.

W okresie od 1 stycznia 2013 r. do 30 kwietnia 2016 r. w GUS wystąpiło 7 przypadków rezygnacji przez Zamawiającego z proponowanej klauzuli społecznej. Zestawienie rezygnacji z proponowanych klauzul społecznych na tle przetargów/zamówień z klauzulą społeczną oraz wszystkich przetargów dla każdego roku przedstawiono w tabeli.

Wyszczególnienie	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Rezygnacja z klauzuli	1	1	5	0
Rodzaj klauzuli	Klauzula społeczna	Klauzula społeczna	Klauzula społeczna Zatrudnienie osoby niepełnosprawnej	Nie dotyczy
Przetargi z klauzulą społeczną	3	2	5	3
Zamówienia poniżej 30 tys. euro z klauzulą społeczną	0	0	4	5
Wszystkie przetargi	36	46	52	5
Wszystkie zamówienia	72	445	258	79

Powody rezygnacji z zastosowania klauzuli społecznej:

Zamawiający w odpowiedzi na pytanie wykonawcy:

Czy w przypadku, gdy w obu częściach wybrana zostanie oferta tego samego Wykonawcy, wystarczy zatrudnienie jednej osoby niepełnosprawnej? Druga część to zaledwie dwa szkolenia, stąd pytanie o zasadność zatrudnienia oddzielnej osoby do tak małego działania.

uznał jego argumenty za słuszne i dokonał modyfikacji SIWZ w tym zakresie, tj. usunął zapisy dotyczące spełnienia warunków „klauzuli społecznej” dla części 2 przedmiotowego postępowania.

W okresie od 1 stycznia 2013 r. do 30 kwietnia 2016 r. w GUS wystąpiły 3 przypadki zmiany treści SIWZ w części dotyczącej klauzul społecznych. Zestawienie zmian treści SIWZ w części dotyczącej klauzul społecznych na tle przetargów/zamówień z klauzulą społeczną oraz wszystkich przetargów dla każdego roku przedstawiono w poniższej tabeli.

Wyszczególnienie	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Liczba zmian treści SIWZ	0	0	3	0
Przetargi z klauzulą społeczną	3	2	5	3
Zamówienia poniżej 30 tys. euro z klauzulą społeczną	0	0	4	5
Wszystkie przetargi	36	46	52	5
Wszystkie zamówienia	72	445	258	79

W okresie od 1 stycznia 2013 r. do 30 kwietnia 2016 r. w GUS nie wystąpiły przypadki unieważnienia postępowania na skutek dużej liczby zapytań w kwestii zaproponowanych klauzul społecznych.

Przykładowe problemy występujące na etapie realizacji zrównoważonych zamówień publicznych

1. Brak realizacji klauzuli społecznej przez wykonawcę

Klauzula społeczna została określona w dokumentacji jako utworzenie funduszu szkoleniowego. Wykonawca nie był w stanie ze względów proceduralnych utworzyć funduszu szkoleniowego. W związku z niemożliwością zrealizowania klauzuli społecznej rozwiązano umowę z dniem 31 sierpnia 2014 r. Dotyczyło to postępowania na pełnienie opieki zdrowotnej.

Problem wystąpił również w postępowaniu na usługi sprzątnięcia siedziby GUS. Przyczyną niewykonania klauzuli społecznej przez Wykonawcę był brak ofert ze strony bezrobotnych w Urzędzie Pracy. W związku z tym, że brak realizacji klauzuli społecznej nie nastąpił z winy wykonawcy, Zamawiający odstąpił od naliczenia kar umownych.

Taki sam problem wystąpił w postępowaniu na wykonanie i dostarczenie materiałów promocyjnych, w tym na potrzeby Projektu Portal Geostatystyczny – Faza II w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 (POIG). W wyznaczonym terminie nie zgłosiły się do Wykonawcy osoby mogące spełnić minimalne wymagania, posiadające kompetencje i stosowne doświadczenie wymagane przy realizacji kampanii promocyjnych lub mogące być zatrudnione na wskazanych przez Wykonawcę stanowiskach pracy, a tym samym mogące być zatrudnionymi przy realizacji Umowy. W związku z brakiem odpowiedzi na ofertę pracy, a tym samym z przyczyn niezależnych i niezawinionych przez Wykonawcę, w ramach przedmiotowej Umowy nie została zatrudniona osoba bezrobotna. Wykonawca poinformował Zamawiającego o niemożliwości spełnienia klauzuli społecznej. Wykonawca udokumentował ten fakt, przedstawiając stosowne dokumenty. Stwierdzono, że na podstawie art. 475 § 1 Kodeksu cywilnego zobowiązanie umowne do zatrudnienia bezrobotnego w okresie obowiązywania umowy stało się niemożliwe skutkiem okoliczności, za które Wykonawca (dłużnik) odpowiedzialności nie ponosi, zatem zobowiązanie to wygasa i w tym przypadku nie może być obciążone karą umowną.

Podobny problem wystąpił w postępowaniu na utrzymanie i serwisowanie kotłowni gazowej w ośrodku Gopłana w Świnoujściu przy ul. Żeromskiego 6 w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2018 r., prowadzonym w trybie rozeznania rynku. W tym przypadku Wykonawca nie zatrudnił osoby w ramach klauzuli społecznej, ponieważ osoby zgłaszające się nie posiadały odpowiednich kwalifikacji i kompetencji.

2. Opóźnienie w realizacji klauzuli społecznej

Problem miał miejsce w postępowaniu podzielonym na części i obejmującym materiały eksploatacyjne do urządzeń biurowych. Wykonawca przekazał Zamawiającemu kopię umowy osoby zatrudnionej 14 września 2015 r., a zgodnie z zapisami Umowy powinien zatrudnić taką osobę do 8 września 2015 r.

Dodatkowo o 15 dni później wykonawca zatrudnił osobę w ramach klauzuli społecznej w postępowaniu na przygotowanie metodyczne oraz przeprowadzenie kursów języka angielskiego dla pracowników GUS w latach 2015–2018. W ramach wyjaśnień wykonawca złożył oświadczenie, w którym poinformował, że podjął wszelkie działania zmierzające do wywiązania się z realizacją klauzuli społecznej oraz wymienił czynniki niezależne od Wykonawcy, które wpłynęły na opóźnienie w realizacji klauzuli społecznej.

Realizacja klauzuli społecznej po wymaganym terminie wystąpiła również w postępowaniu na wykonywanie usług cateringowych dla potrzeb spotkań organizowanych w siedzibie GUS w Warszawie, al. Niepodległości 208. Osoba bezrobotna została zatrudniona w firmie Wykonawcy po wyznaczonym terminie. Zamawiający w związku z tym naliczył kary umowne Wykonawcy.

3. Opóźnienie w dostarczeniu dokumentacji potwierdzającej spełnienie klauzuli społecznej

W postępowaniu na zakup i dostawę materiałów budowlano-hydraulicznych, materiałów elektrycznych oraz narzędzi niezbędnych do konserwacji budynku na potrzeby GUS, stwierdzono brak dokumentów wymaganych na potwierdzenie klauzuli społecznej. Osoba zatrudniona w ramach klauzuli zwolniła się, Wykonawca nie przesłał

Zamawiającemu stosownych dokumentów w ramach klauzuli, tj. zgłoszenia oferty pracy przedstawionej urzędowi pracy, odpisu skierowania osób bezrobotnych przez urząd pracy, kopii umowy o pracę.

GUS jako Zamawiający dokonał analizy kosztów udzielenia zamówień publicznych realizowanych w sposób ciągły lub powtarzających się okresowo z uwzględnieniem klauzul społecznych i procedowanych bez takich aspektów. **W ramach tej analizy Główny Urząd Statystyczny nie zidentyfikował problemu wzrostu kosztów realizacji zamówień publicznych w przypadku zastosowania klauzul społecznych.** Koszt zatrudnienia osób z grup marginalizowanych czy też zatrudnienie przez wykonawcę osób na podstawie stosunku pracy nie znalazły odzwierciedlenia w cenie składanych ofert.

GUS za największy sukces w zakresie rozwiązań wewnętrznych regulujących stosowanie zrównoważonych zamówień publicznych uważa wypracowanie spójnych, sukcesywnie aktualizowanych zapisów Regulaminu udzielania zamówień publicznych w swoim Urzędzie.

W wyniku wprowadzenia ww. regulacji wewnętrznych GUS jako Zamawiający wprowadził do dokumentacji postępowań i zapisów umownych mechanizmy kontroli realizacji umowy w postępowaniach uwzględniających aspekty społeczne i środowiskowe. Zostały również bardzo szczegółowo określone uprawnienia Zamawiającego w zakresie kontroli spełniania tych wymagań przez wykonawcę oraz sankcje z tytułu ich nieprzestrzegania.

Zapisy Regulaminu udzielania zamówień publicznych w GUS dotyczące stosowania klauzul społecznych i środowiskowych zostały przedstawione poniżej.

ROZDZIAŁ VII

STOSOWANIE KLAUZUL SPOŁECZNYCH I ŚRODOWISKOWYCH

§ 18.

1. *W zamówieniach publicznych realizowanych przez GUS stosuje się klauzule społeczne wynikające z art. 22 ust. 2 i art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, wytycznych i zaleceń.*
2. *Zamawiający może zastrzec w ogłoszeniu o zamówieniu publicznym, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie zakłady pracy chronionej oraz inni wykonawcy, których działalność lub działalność ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie publiczne, obejmuje społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych, w szczególności:*
  - 1) *osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. poz. 721, z późn. zm.);*
  - 2) *bezrobotnych w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 645);*
  - 3) *osób pozbawionych wolności lub zwalnianych z zakładów karnych, o których mowa w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. poz. 557, z późn. zm.), mających trudności w integracji ze środowiskiem;*
  - 4) *osób z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2016 r. poz. 546);*
  - 5) *osób bezdomnych w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r. poz. 163, z późn. zm.);*
  - 6) *osób, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012 r. poz. 680, z 2013 r. poz. 1650, z 2014 r. poz. 1004 oraz z 2015 r. poz. 1607);*
  - 7) *osób do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia posiadających status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia;*
  - 8) *osób będących członkami mniejszości znajdującej się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności będących członkami mniejszości narodowych i etnicznych w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. z 2015 r. poz. 573).*

3. Zamawiający określa minimalny procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii, o których mowa w ust. 2, nie mniejszy niż 30%, osób zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej lub wykonawców albo ich jednostki, o których mowa w ust. 2.
4. Zamawiający może określić w opisie przedmiotu zamówienia wymagania związane z realizacją zamówienia publicznego, które mogą obejmować aspekty gospodarcze, środowiskowe, społeczne, związane z innowacyjnością lub zatrudnieniem, w szczególności dotyczące zatrudnienia:
  - 1) bezrobotnych w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
  - 2) młodocianych, o których mowa w przepisach prawa pracy, w celu przygotowania zawodowego;
  - 3) osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
  - 4) innych osób niż określone w pkt 1, 2 lub 3, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2011 r. poz. 225 i 1211 oraz z 2015 r. poz. 1220 i 1567) lub we właściwych przepisach państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego.
5. W przypadku zamówień publicznych przeznaczonych do użytku osób fizycznych, w tym pracowników Zamawiającego, opis przedmiotu zamówienia powinien być sporządzony z uwzględnieniem wymagań w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych lub projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników.
6. W pierwszej kolejności stosuje się klauzule społeczne wymienione w ust. 2–5.
7. Zamawiający może zastosować w zamówieniu publicznym inny niż wymieniony w ust. 2–5 rodzaj klauzuli społecznej, jeżeli jego zastosowanie jest bardziej uzasadnione merytorycznie lub ekonomicznie.
8. Obowiązkowo stosuje się klauzule społeczne do wszystkich zamówień publicznych, których wartość szacunkowa jest wyższa niż 5000 PLN netto.
9. Stosowanie klauzul środowiskowych jest nieobowiązkowe i uzależnione od decyzji dyrektora komórki wnioskującej.
10. Zamawiający może odstąpić od stosowania klauzuli społecznej w uzasadnionych przypadkach, w szczególności jeżeli zastosowanie klauzuli utrudniłoby lub uniemożliwiłoby udzielenie zamówienia publicznego z powodów formalnych lub ekonomicznych, w szczególności w przypadku zamówień mających charakter interwencyjny.
11. W przypadku wystąpienia okoliczności uniemożliwiających zastosowanie klauzuli społecznych jednostki składają na piśmie do Dyrektora Generalnego wnioski o odstąpienie od stosowania klauzul społecznych, którego wzór stanowi załącznik nr 18 do Regulaminu, zawierający:
  - 1) nazwę jednostki,
  - 2) nazwę zadania,
  - 3) opis przedmiotu zamówienia,
  - 4) termin realizacji zamówienia (od – do),
  - 5) wartość zamówienia (netto),
  - 6) analizę merytoryczną braku zasadności zastosowania klauzuli społecznej (analiza musi zawierać dowody na brak możliwości zastosowania klauzuli z uwzględnieniem przede wszystkim jakości, specyfiki, ceny i czasu realizacji przedmiotu zamówienia).
12. Dyrektor Generalny GUS rozpatruje wnioski pod względem formalnym i merytorycznym i wydaje decyzję o zastosowaniu klauzul społecznych lub odstąpieniu od stosowania klauzul społecznych.
13. Dyrektorzy komórek organizacyjnych GUS mają prawo zwrócić się o ponowne rozpatrzenie wniosku, podając dodatkowe uzasadnienie mające wpływ na proponowaną zmianę.
14. Komórki, na podstawie decyzji Dyrektora Generalnego GUS o zastosowaniu klauzul społecznych, wprowadzą stosowny zapis do opisu przedmiotu zamówienia w prowadzonym postępowaniu o udzielenie zamówień publicznych, a następnie do umowy z Wykonawcami.
15. Dyrektorzy komórek organizacyjnych GUS wyznaczają osoby odpowiedzialne za kontrolę prawidłowości wykonania klauzul społecznych (koordynatorów umowy).
16. W przypadku niewykonania klauzuli społecznej wykonawca jest zobowiązany do zapłacenia Zamawiającemu stosownej kary umownej określonej w umowie.

17. *Za prawidłową kontrolę zastosowania i realizacji klauzul społecznych oraz skuteczne wnioskowanie o naliczenie kar umownych odpowiada Dyrektor komórki wnioskującej o realizację zamówienia publicznego, którego klauzula dotyczy.*
18. *Pracownicy wyznaczeni w umowach o udzielenie zamówienia publicznego jako koordynatorzy odpowiedzialni za współpracę ze strony GUS w realizacji umowy i podpisywanie protokołów odbioru są zobowiązani do kontroli realizacji klauzul społecznych przez Wykonawców na koniec każdego miesiąca kalendarzowego jej trwania, a w przypadku umów trwających krócej niż 30 dni na koniec okresu jej realizacji. W przypadku umów, gdzie wykonanie klauzuli społecznej jest związane z dostawą przedmiotu zamówienia, kontrola realizacji klauzul powinna być wykonana na koniec okresu jej realizacji.*
19. *Komórki organizacyjne GUS są zobowiązane do prowadzenia rejestru kontroli klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Wzór rejestru kontroli klauzul stanowi załącznik nr 19 do Regulaminu.*
20. *Za prawidłowość prowadzenia rejestru, o którym mowa w ust. 18 odpowiadają dyrektorzy komórek organizacyjnych GUS.*
21. *Dyrektorzy komórek organizacyjnych GUS przekazują, nie później niż do 10 dnia miesiąca następującego po zakończeniu kwartału, do Wydziału Zamówień uaktualniony rejestr kontroli klauzul społecznych, o którym mowa w ust. 18.*

Jednakże, pomimo podjętych prób i intensywne działań mających na celu zwiększenie świadomości pracowników GUS w zakresie pozytywnych aspektów stosowania klauzul społecznych i środowiskowych, nie udało się uzyskać w pełni satysfakcjonujących wyników w tym zakresie. Prowadzone są ustawiczne działania edukacyjne i organizacyjno-legislacyjne mające na celu zmianę takiego stanu i uzyskanie w pełni satysfakcjonujących efektów.

Przykład (rozdział 24): postępowanie na dostosowanie wybranych pomieszczeń WC do potrzeb osób niepełnosprawnych; postępowanie na dostawę materiałów i usług promocyjnych z uwzględnieniem należytej staranności w łańcuchu dostaw (zagwarantowanie przestrzeganie podstawowych standardów pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy).

ROZDZIAŁ 4

Zrównoważone zamówienia publiczne w Urzędzie Miasta Stołecznego Warszawy

Temat zrównoważonych zamówień publicznych w Urzędzie m.st. Warszawy podjęty został, po raz pierwszy, z inicjatywy Gabinetu Prezydenta we wrześniu 2011 r. Podczas spotkania przedstawiciele Gabinetu Prezydenta oraz Biura Zamówień Publicznych ustalili, że zrównoważone zamówienia publiczne będą sprawą o dużym znaczeniu dla m.st. Warszawy, a w celu ich realizacji zostanie powołana **grupa robocza** ds. innowacyjnych zamówień publicznych.

Impulsem do podjęcia działań w tym zakresie było zidentyfikowanie Warszawy jako miasta ogromnego potencjału zarówno naukowego, przedsiębiorczego, jak i – poprzez swój budżet – znaczącego podmiotu na rynku zamówień publicznych. Określone zostały obszary, które mogą lub powinny być objęte stosowaniem zrównoważonych zamówień publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć infrastrukturalnych, informatycznych, społecznych, ochrony zdrowia, ochrony środowiska, transportu oraz budownictwa.

Intensyfikacja prac w tym zakresie, szczególnie w odniesieniu do zamówień społecznych, nastąpiła w 2012 r. Umożliwił to projekt partnerski pn. „Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej w subregionie warszawskim” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt realizowany był w latach 2012–2015 przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego – lidera projektu oraz partnerów: Fundację Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Stowarzyszenie BORiS i m.st. Warszawę. Zadaniem m.st. Warszawy w ww. projekcie było wypracowanie procedury stosowania klauzul społecznych w realizowanych zamówieniach, zarówno powyżej, jak i poniżej progu ustawy Pzp.

W ramach projektu w 2013 roku powstała grupa robocza złożona z przedstawicieli Urzędu m.st. Warszawy oraz Fundacji Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych i Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, a także ekspertów w zakresie prawa zamówień publicznych. Efektem prac grupy jest m.in. **poradnik „Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych – Poradnik dla pracowników Urzędu m.st. Warszawy, urzędów dzielnic i jednostek organizacyjnych m.st. Warszawy”**, zawierający teksty opracowane przez ekspertów pod nadzorem grupy. Poradnik jest dostępny w wersji elektronicznej na stronie internetowej m.st. Warszawy (<https://politykaspoleczna.um.warszawa.pl/sites/politykaspoleczna.um.warszawa.pl/files/poradnik.pdf>). Ma on na celu pomoc osobom odpowiedzialnym za przeprowadzanie zamówień publicznych w zapoznaniu się ze specyfiką zamówień zawierających klauzule społeczne.

Priorytetowym zadaniem m.st. Warszawy w projekcie było przygotowanie zarządzenia obligującego wybrane komórki/jednostki m.st. Warszawy do stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Niezależnie od trwających przygotowań do wprowadzenia zarządzenia, w marcu 2014 r. m.st. Warszawa po raz pierwszy przeprowadziło postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego z wykorzystaniem klauzul społecznych. Przetarg został ogłoszony przez **Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola m.st. Warszawy** (patrz: rozdział 5). Zamówienie dotyczyło usług cateringowych polegających na dostarczaniu przygotowanych przez wykonawcę gorących obiadów w zamkniętych naczyniach jednorazowych. Zamawiający zdecydował o zastosowaniu klauzuli z art. 29 ust. 4 pkt 1 ustawy Pzp i postawił wymóg zatrudnienia do każdej części zamówienia co najmniej 2 osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy o zatrudnieniu socjalnym, tj. bezdomnych, uzależnionych od alkoholu lub narkotyków po zakończeniu terapii, chorych psychicznie, zwalnianych z zakładów karnych lub uchodźców. Kolejne tego rodzaju postępowanie z zastosowaniem ww. klauzuli społecznej zostało przeprowadzone przez Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola m.st. Warszawy w marcu 2015 r.

W 2014 r. **Urząd Dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy** przeprowadził postępowanie dot. ochrony osób i mienia, stosując klauzulę zatrudnieniową – zatrudnienie na podstawie umowy o pracę (art. 29 ust. 4 pkt 4 ustawy Pzp).

Biuro Pomocy i Projektów Społecznych przeprowadziło w styczniu 2015 r. postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego z wykorzystaniem klauzul społecznych. Zamówienie dotyczyło świadczenia usług przewozu osób niepełnosprawnych na terenie m.st. Warszawy i okolic. Zdecydowano o zastosowaniu klauzuli z art. 29 ust. 4 pkt 1 oraz 29 ust. 4 pkt 4 ustawy Pzp i postawiono wymóg zatrudnienia do realizacji zamówienia, na podstawie umowy o pracę, jednej osoby niepełnosprawnej lub bezrobotnej. Dodatkowo za zatrudnienie każdej kolejnej osoby (ponad jedną wymaganą) o statusie osoby bezrobotnej lub niepełnosprawnej (maksymalnie 2 dodatkowe osoby), na warunkach jak w przypadku klauzul, wykonawca otrzymał dodatkowe punkty.

Klauzule społeczne były stosowane nie tylko w postępowaniach przetargowych, ale i w postępowaniach poniżej progu 30 tys. euro. Biuro Pomocy i Projektów Społecznych przeprowadziło we wrześniu 2015 r. zapytanie ofertowe dot. opracowania projektu graficznego oraz wykonania 130 sztuk kalendarzy książkowych. O udzielenie zamówienia mogli ubiegać się wyłącznie wykonawcy, u których ponad 50% zatrudnionych pracowników stanowiły osoby niepełnosprawne w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Zamówienie uzyskał Zakład Aktywności Zawodowej Pracownia Rzeczy Różnych Synapsis.

1 września 2015 r. zostało podpisane **Zarządzenie nr 1243/2015 Prezydenta m.st. Warszawy w sprawie stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego w Urzędzie m.st. Warszawy i wybranych jednostkach organizacyjnych m.st. Warszawy**. Zgodnie z nim stosowanie klauzul społecznych od 01.10.2015 r. jest obowiązkowe w zamówieniach powyżej 30 tys. euro dla następujących jednostek:

- a) biur Urzędu m.st. Warszawy,
- b) urzędów dzielnic m.st. Warszawy,
- c) ośrodków pomocy społecznej,
- d) Centrum Pomocy Społecznej Dzielnicy Śródmieście,
- e) domów pomocy społecznej,
- f) Zespołu Żłobków m.st. Warszawy,
- g) Centrum Alzheimerera,
- h) Centrum Wspierania Rodzin „Rodzinna Warszawa”,
- i) Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie,
- j) Zarządu Cmentarzy Komunalnych,
- k) Zarządu Oczyszczania Miasta,
- l) Zarządu Terenów Publicznych,

w następujących kategoriach zamówień:

- a) usługi gastronomiczne i cateringowe,
- b) usługi opiekuńcze,
- c) usługi związane z utrzymaniem czystości i sprzątnięciem wnętrz,
- d) zimowe i letnie oczyszczanie ulic i chodników,
- e) utrzymywanie terenów zieleni,
- f) roboty budowlane w rozumieniu art. 2 ust. 8 ustawy Pzp.

We wszystkich zamówieniach poniżej 30 tys. euro oraz w zamówieniach powyżej 30 tys. euro dotyczących innych kategorii niż wymienione w Zarządzeniu stosowanie klauzul społecznych jest zalecane.

Monitoring stosowania klauzul społecznych prowadzi Biuro Pomocy i Projektów Społecznych Urzędu m.st. Warszawy. Jest on prowadzony m.in. poprzez sprawdzanie Centralnego Rejestru Umów pod kątem umów zawierających klauzule społeczne. Do BPiPS wpływają również m.in. kwartalne zestawienia postępowań z klauzulami społecznymi, które nie zakończyły się podpisaniem umowy. Częstymi powodami nieudzielenia zamówienia był brak oferenta lub oferta przewyższająca możliwości finansowe zamawiającego. Do BPiPS wpływają również odstąpienia od stosowania klauzul społecznych od jednostek zobligowanych do ich stosowania, w przypadku jeśli zastosowanie klauzuli społecznej nie jest możliwe lub jest nieuzasadnione. Najczęstszymi powodami odstąpienia od stosowania klauzul społecznych jest krótki termin realizacji zamówienia oraz specyfika zamówienia wymagająca specjalistycznej wiedzy bądź umiejętności.

Wprowadzenie Zarządzenia było istotną zmianą w podejściu do społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych w m.st. Warszawie, dlatego przed rozpoczęciem obowiązywania Zarządzenia Biuro Pomocy i Projektów Społecznych przeprowadziło, w ramach projektu „Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej w subregionie warszawskim”, szkolenie w formie warsztatu z zakresu stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych dla 330 pracowników Urzędu m.st. Warszawy, jednostek pomocniczych oraz jednostek organizacyjnych. Następnie przeprowadzone zostało indywidualne doradztwo z zakresu klauzul społecznych w zamówieniach publicznych dla pracowników 91 komórek organizacyjnych Urzędu m.st. Warszawy, jednostek pomocniczych oraz organizacyjnych. Zarówno szkolenie, jak i indywidualne doradztwo zostały przeprowadzone dla pracowników jednostek/komórek objętych Zarządzeniem 1243/2015, którzy wyrazili wolę oraz potrzebę podniesienia swoich kompetencji w zakresie stosowania klauzul społecznych. Na platformie e-learningowej m.st. Warszawy dostępne jest również szkolenie z tematyki klauzul społecznych. Pracownicy zapoznają się ze zrównoważonymi zamówieniami, uczestnicząc także w szkoleniach wewnętrznych przygotowywanych przez Biuro Zamówień Publicznych, w szkoleniach organizowanych przez jednostki i firmy zewnętrzne, jak również poprzez udział w konferencjach tematycznych.

Wprowadzenie stosowania klauzul społecznych wiązało się początkowo z problemami, dotyczącymi:

- a) wyboru klauzuli, jaką należy zastosować przy konkretnym zamówieniu,
- b) dopasowania konkretnych zapisów dot. klauzul społecznych do specyfiki danego zamówienia,
- c) formy i rodzaju dokumentów, jakie mogą być wymagane przez Zamawiającego na potwierdzenie spełnienia obowiązku wynikającego z zastosowania klauzul społecznych,
- d) stosowania procedur w przypadku niewywiązania się Wykonawcy z obowiązków wynikających z zastosowania klauzul społecznych,
- e) interpretacji zapisów ustawy Pzp w zakresie np. udziału firm zajmujących się pośrednictwem pracy przy realizacji zamówień obejmujących klauzule społeczne.

Pracownicy Urzędu m.st. Warszawy i jego jednostek zdają sobie sprawę, że klauzule są instrumentem uzupełniającym działania instytucji publicznych, w szczególności samorządu terytorialnego, w obszarze aktywizacji zawodowej i zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dzięki nim np. osoby bezrobotne mają większą szansę na zdobycie niezbędnego doświadczenia, a w perspektywie na podjęcie lub utrzymanie stałego zatrudnienia. Klauzule zwiększają skuteczność działań aktywizacyjnych, ale także zwiększają efektywność wydatkowania środków publicznych, gdyż środki, które i tak musiałyby zostać wydane na realizację zamówienia publicznego, np. sprzątanie ulic czy dostawę materiałów biurowych dla samorządów, generują dodatkowe korzyści społeczne.

Od czasu wejścia w życie Zarządzenia obserwujemy znaczący wzrost liczby zamówień z zastosowaniem klauzul i aspektów społecznych nie tylko wśród jednostek objętych Zarządzeniem, ale również pośród innych jednostek m.st. Warszawy. **W okresie październik 2015 r. – czerwiec 2016 r. zostało podpisanych ponad 460 umów zawierających klauzule społeczne.** Były to umowy począwszy od drobnych prac remontowych o wartości kilku tys. zł do wielomilionowego zamówienia na świadczenie usług przewozowych na terenie m. st. Warszawy, dzięki

któremu co najmniej 120 osób zostało zaangażowanych na podstawie umowy o pracę. Najczęściej stosowaną klauzulą jest zatrudnienie na podstawie umowy o pracę. **W ww. okresie dzięki klauzutom społecznym na umowę o pracę zastało zaangażowanych ponad 2 500 osób realizujących zamówienia dla m.st. Warszawy.**

Urząd m.st. Warszawy to podmiot o zróżnicowanej strukturze formalnej. Na nadanie zamówieniu zrównoważonego charakteru największy wpływ mają kierownicy poszczególnych jednostek lub komórek organizacyjnych Urzędu, w granicach pełnomocnictw jakie im powierzono. Realizują oni cele jednostki z poszanowaniem ogólnie przyjętych wytycznych i strategii. Duży wkład w procesie tworzenia opisów przedmiotów zamówienia, warunków udziału w postępowaniu czy zapisów umownych na etapie przygotowania i realizacji umowy mają również pracownicy merytoryczni tych podmiotów.

Za największy sukces w dotychczasowej praktyce zrównoważonych zamówień publicznych uznać można podniesienie ogólnej świadomości urzędników m.st. Warszawy w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych, co przekłada się na stale zwiększającą się liczbę realizacji zadań z poszanowaniem kryteriów środowiskowych i społecznych.

Przykład (rozdział 24): postępowanie na dostawę autobusów miejskich zasilanych paliwem metanowym oraz dostawę paliwa; postępowanie na dostawę miejskich autobusów elektrycznych.

Zarząd Transportu Miejskiego w Warszawie, ekologiczne autobusy

ROZDZIAŁ 5

Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne w praktyce Ośrodka Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola m.st. Warszawy²

---

² Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola jest instytucją podległą m.st. Warszawa, niemniej jednak ze względu na prekursorskie doświadczenie Ośrodka w udzielaniu zamówień prospołecznych, oprócz ogólnego wskazania Ośrodka w rozdziale 4 dot. zrównoważonych zamówień m.st. Warszawa, został on dodatkowo wyodrębniony w niniejszym rozdziale.

Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola m.st. Warszawy zrealizował pierwsze zamówienie publiczne z zastosowaniem klauzul społecznych w 2014 r. W wyniku tego postępowania powierzono Spółdzielni Socjalnej „Kto Rano Wstaje”, zatrudniającej osoby bezdomne, zamówienie na usługi cateringowe, polegające na przygotowaniu i dostarczaniu zarówno do prowadzonych przez nas dziennych ośrodków wsparcia, jak i bezpośrednio do mieszkań osób wskazanych, ciepłych dwudaniowych obiadów. Inicjatywa ta nie była ani realizacją impulsu, ani nakazu wynikającego z wewnętrznych (instytucjonalnych czy miejskich) aktów prawa, lecz kolejnym etapem procesu poszukiwania i włączania dostępnych narzędzi i metod działania w realizację celów pomocy społecznej.

Wielu osobom pomoc społeczna kojarzy się głównie z przyznawaniem świadczeń pieniężnych. To działanie jest ważne, ale stanowi jedynie element systemu wsparcia. Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (...) celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia podstawowych potrzeb. Jest to tzw. aktywizująca rola pomocy społecznej polegająca na zapewnieniu wsparcia we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

Realizacja tej funkcji pomocy społecznej polega na przeprowadzeniu diagnozy (rodzinnej, zdrowotnej, dochodowej, majątkowej, zawodowej) sytuacji osoby i rodziny. W takiej diagnozie szczególnie uwzględnia się zasoby, mocne strony (którymi może być m.in. motywacja do pracy, doświadczenie zawodowe, zdrowie pozwalające na podjęcie pracy) oraz trudności i deficyty osoby/rodziny. Analizuje się możliwości wykorzystania przez osobę/rodzinę uprawnień i zasobów (np. możliwości wykorzystania na lokalnym rynku pracy motywacji do pracy i konkretnego doświadczenia czy kwalifikacji zawodowych). Na podstawie powyższej diagnozy tworzony jest plan pomocy, uwzględniający również wspomniane zasoby, ale przede wszystkim pracę socjalną metodą indywidualnego przypadku poprzez wzmacnianie i wsparcie w odzyskiwaniu umiejętności i zdolności do funkcjonowania w różnych rolach społecznych, w tym zawodowej.

Aktywizująca rola pomocy społecznej realizowana jest także poprzez projekty, w tym współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach których wsparcie udzielane jest zarówno indywidualnie (np. wsparcie trenera pracy czy psychologa, staże zawodowe), jak i grupowo (m.in. treningi kompetencji społecznych, treningi motywacyjne, poszukiwania pracy). Jedną z licznych form realizacji aktywizującej roli pomocy społecznej jest także organizacja, we współpracy z Rejonowym Urzędem Pracy, prac społecznie użytecznych, będących w pewnym sensie formą treningu pracy.

Nasze doświadczenie we wspieraniu osób, o których mówi się, że są defaworyzowane na rynku pracy, pokazuje, że wsparcia, m.in. poprzez przygotowanie do funkcjonowania w roli zawodowej, wymagają nie tylko te osoby. Wsparcia wymaga też rynek pracy. Jest on zamknięty, pracodawcy mają silne obawy przed zatrudnianiem osób uzależnionych, bezdomnych czy psychicznie chorych. Pewną formą wpływu na rynek pracy są właśnie wspomniane wyżej prace społecznie użyteczne czy staże zawodowe.

W tym kontekście i w naszej ocenie zastosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych jest także istotną formą działań wpływających na rynek pracy, sprzyjającą realizacji celów pomocy społecznej, można wręcz powiedzieć, że jest (niezależnie od podmiotu, który je stosuje) formą realizacji celów pomocy społecznej. Także w odniesieniu do drugiej roli pomocy społecznej – profilaktycznej. W ten sposób określa się krąg zadań pomocy społecznej mających na celu zapobieganie znalezieniu się osób i rodzin w sytuacjach życiowych, których nie będą w stanie same pokonać, wykorzystując swe uprawnienia, zasoby i możliwości.

Niewątpliwie zapewnienie godnej pracy, w ramach społecznych zamówień publicznych, w tym na podstawie umowy o pracę, sprzyja realizacji tego celu pomocy społecznej czy nawet wprost go realizuje. Dlatego też **postanowiliśmy wykorzystać w działaniu naszego Ośrodka społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne do realizacji celów pomocy społecznej.** Po pierwsze, niejako „wymuszając” w ten sposób, w przypadku chęci uzyskania kontraktu, zatrudnienie dla osób tzw. wykluczonych społecznie. Po drugie, mieliśmy przekonanie, że stawianie przez nas, czyli ośrodek pomocy społecznej, instytucję powołaną do działania na rzecz osób

wykluczonych społecznie, który te osoby zna i wspiera, wymogu ich zatrudnienia, pokazuje Wykonawcom, że nie boimy się osób defaworyzowanych na rynku pracy jako bezpośrednich realizatorów zamówienia na naszą rzecz. Zlecając im wykonanie konkretnych zadań, pokazujemy, że mamy do nich zaufanie. Niejako uwiarygadniamy, jak sądzimy, osoby defaworyzowane na rynku pracy jako potencjalnych dobrych pracowników.

W przypadku naszego pierwszego zamówienia publicznego z zastosowaniem klauzuli społecznej było to szczególnie istotne, bo powierzyliśmy zadanie przygotowania posiłku osobom bezdomnym, a więc objętych stereotypem osoby zaniedbanej higienicznie i zdrowotnie. Mamy nadzieję, że nasze postępowanie będzie zachętą dla innych zamawiających i pomoże w przełamaniu ich barier w zatrudnianiu osób z kręgu pomocy społecznej. Stosując społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne:

- zyskujemy miejsca pracy dla konkretnych osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, co stanowi element realizacji indywidualnych planów pomocy,
- otwieramy perspektywy kolejnym osobom wykluczonym społecznie, dając przekaz, że podjęcie przez nich pracy jest potencjalnie możliwe i wzmacniając w ten sposób ich motywację do zmiany sytuacji życiowej,
- staramy się kruszyć opory Wykonawców i innych Zamawiających związane z zatrudnianiem osób defaworyzowanych,
- najogólniej – przy zastosowaniu prawa zamówień publicznych, w części dotyczącej m.in. klauzul społecznych, realizujemy cele pomocy społecznej.

Ośrodek Pomocy Społecznej Wola, posiłki przygotowywane przez spółdzielnię socjalną „Kto rano wstaje”

Wracając jednak do początków stosowania klauzul społecznych w postępowaniach prowadzonych przez nasz Ośrodek trzeba zauważyć, że nasze decyzje i działania w tym zakresie były efektem różnych wcześniejszych doświadczeń, w tym związanych z **ekonomią społeczną**.

W okresie 1.01.2012–30.06.2013 nasz Ośrodek zaangażowany był na zasadzie partnerstwa w realizację projektu „Liderzy ekonomii społecznej”, będąc w projekcie partnerem strategicznym. Zaangażowanie Ośrodka w projekt wynikało z prozatrudnieniowej funkcji ekonomii społecznej, a więc wspierającej cele pomocy społecznej. Liderem projektu była Fundacja Instytut Innowacji, a drugim partnerem Fundacja Inkubator Technologiczny. Projekt był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i realizowany w ramach działania 7.2. „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej”. Realizacja tego projektu była zaś kolejnym etapem poznawania przez nas ekonomii społecznej.

W ramach projektu Ośrodek zorganizował „Małe Targi Ekonomii Społecznej” w 2012 r. i „Targi Ekonomii Społecznej” w 2013 r., podczas których 21 podmiotów ekonomii społecznej (w tym 11 spółdzielni socjalnych) przedstawiło ofertę swych produktów i usług. Targi zorganizowane były na otwartym dziedzińcu Urzędu Dzielnicy Wola i otwarte dla wszystkich zainteresowanych (w tym dla szerokiego grona pracowników naszego Ośrodka). Podczas konferencji organizowanej w ramach projektu, w wystąpieniu Burmistrza Miasta Brzeziny pana Marcina Pluty poruszony został temat klauzul społecznych. **Do realizacji usług cateringowych w ramach projektu Ośrodek zawarł pierwszą umowę z przedsiębiorstwem ekonomii społecznej** – Spółdzielnią Socjalną Mokołów. Ze względu na wartość umowy (1800 zł), wybór wykonawcy odbył się z zastosowaniem art. 4 ust. 8 ustawy Pzp. Efektem projektu było zaś podpisanie listu intencyjnego dotyczącego współpracy pomiędzy OPS Dzielnicy Wola m.st. Warszawy a Spółdzielnią Socjalną „Kto Rano Wstaje”.

Ośrodek nabywał doświadczenia we współpracy z podmiotami ekonomii społecznej, zlecając na podstawie zapisu art. 4 ust. 8 ustawy Pzp w 2012 r. Pedagogicznej Spółdzielni Socjalnej „Baby Boom” zamówienia dot. opieki nad dziećmi oraz w 2013 r. Spółdzielni Socjalnej Artystów UAD jednorazowej usługi cateringowej. Można więc powiedzieć, że **wdrożenie w życie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych było poprzedzone poznaniem obszaru związanego z ekonomią społeczną oraz uzyskaniem doświadczeń we współpracy i zlecaniu drobnych zadań podmiotom ekonomii społecznej**. Doświadczenia te dotyczyły szeregu osób w Ośrodku, zarówno zaangażowanych merytorycznie w realizację działań (w tym w projekcie „Liderzy Ekonomii Społecznej”), jak i pracowników zajmujących się administracyjną czy księgową obsługą zadań Ośrodka (w tym w zakresie małych zamówień publicznych) i były ważne dla wspólnego definiowania w Ośrodku jego roli i podejścia do kwestii odpowiedzialnych zamówień publicznych.

Przykłady zrównoważonych zamówień publicznych zrealizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola

Również współpracę ze Spółdzielnią Socjalną „Kto rano wstaje” Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Wola rozpoczął nie od dużego zamówienia, tylko od pilotażu, który realizowany był w okresie 2 miesięcy od grudnia 2013 r., na podstawie umowy zawartej na podstawie art. 4 ust. 8 ustawy Pzp. Był to zarówno pilotaż nowego rodzaju usługi organizowanej przez nasz Ośrodek, jak i pilotaż wykonania usługi przez Spółdzielnię. Przedmiotem zamówienia było przygotowanie i dostarczenie do mieszkań osób, wskazanych przez nasz Ośrodek, gorących obiadów w zamkniętych naczyniach jednorazowych (wcześniej obiady były przez jedną firmę przygotowywane i dostarczane do jadłodajni, a następnie przez opiekunkę, tj. pracownika kolejnej firmy, dostarczane z jadłodajni do mieszkania).

Z punktu widzenia Ośrodka wprowadzenie nowego rodzaju usługi zoptymalizowało sposób realizacji tego zadania, przyniosło oszczędności (cena dowożonego obiadu wynosiła ok. 70% łącznej ceny obiadu w jadłodajni i usługi opiekunki dostarczającej obiad). Pilotaż przyniósł też satysfakcjonujące wyniki odnośnie wykonania usługi przez Spółdzielnię. W związku z powyższym zdecydowaliśmy o wprowadzeniu usługi dowożenia obiadów do mieszkań dla części osób korzystających ze wsparcia Ośrodka i podjęliśmy decyzję o wszczęciu postępowania przetargowego. Na czas przygotowania postępowania przetargowego i jego prowadzenia, realizację zamówienia dostarczania gorących obiadów w naczyniach jednorazowych do mieszkań osób wskazanych przez OPS powierzyliśmy Spółdzielni na podstawie art. 4 ust. 8 w związku z art. 6a ustawy Pzp.

Jednocześnie przeprowadziliśmy (2014 r.) postępowanie na usługi cateringowe w 2 częściach:

- przygotowanie i dostarczanie gorących obiadów w zamkniętych naczyniach jednorazowych dla osób uprawnionych wskazanych przez zamawiającego do ośrodków wsparcia (2 lokalizacje),
- przygotowanie i dostarczanie gorących obiadów w zamkniętych naczyniach jednorazowych do mieszkań osób uprawnionych wskazanych przez zamawiającego.

W przetargu nieograniczonym z 2014 r. zastosowaliśmy (zapis w SIWZ w opisie przedmiotu zamówienia, we wzorze umowy oraz w ogłoszeniu) klauzule społeczne na podstawie art. 29 ust. 4 pkt 1 lit. c ustawy Pzp, wymagając, by Wykonawca zatrudnił co najmniej 2 osoby do realizacji pierwszej części zamówienia i co najmniej 2 osoby do realizacji drugiej części zamówienia (każdą z osób, co najmniej na 4 godziny dziennie na umowę o pracę, umowę spółdzielczą o pracę lub umowę cywilno-prawną), spośród osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (tj. osób bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności; uzależnionych od alkoholu po zakończeniu programu psychoterapii; uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających; chorych psychicznie po zakończeniu programu terapeutycznego w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego; długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy; zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem; uchodźców realizujących indywidualny program integracji).

Zamówienie w obu częściach (przy czym w części pierwszej postępowanie zostało unieważnione i przeprowadzone ponownie) zostało udzielono Spółdzielni Socjalnej „Kto rano wstaje”.

W kolejnym przetargu (realizowanym w 2015 r.) również w dwóch, analogicznych jak poprzednio częściach, zastosowaliśmy klauzule społeczne (zapis w SIWZ w opisie przedmiotu zamówienia, we wzorze umowy oraz w ogłoszeniu) zobowiązując wykonawcę, na podstawie art. 29 ust. 4 lit. c ustawy Pzp, do zatrudnienia przy wykonywaniu zamówienia co najmniej 2 osób do realizacji pierwszej części zamówienia i co najmniej 2 osób do realizacji drugiej części zamówienia (podobnie jak wcześniej wymagaliśmy, by każda z tych osób zatrudniona była w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie na umowę o pracę, spółdzielczą umowę o pracę lub umowę cywilno-prawną). Wymagaliśmy, by zatrudnienie trwało przez cały okres realizacji zamówienia. Warto zaznaczyć, że w obu częściach, co najmniej 2 wykonawców wskazało, że zatrudniało już wcześniej osoby na podstawie zastosowanych w postępowaniach klauzul społecznych.

Warto zauważyć, że nasz Ośrodek już znacznie wcześniej stosował aspekty społeczne jako kryterium oceny ofert, choć nie zawsze dokładnie tak nazywane było kryterium. Niemniej jednak punkty przyznawane były za np. dodatkowe przeszkolenie kadry realizującej zamówienie, co wzmacniało jej pozycję na rynku pracy po zakończeniu realizacji zamówienia, a jednocześnie przyczyniało się do lepszej jakości realizacji naszego zamówienia.

Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne są jedną z form realizacji polityki społecznej, podobnie jak pomoc społeczna. W przypadku zaś stosowania takich zamówień przez instytucje pomocy społecznej mamy do czynienia, używając alegorii matematycznej, z silnią, zatem w spotęgowany sposób możemy realizować cel ograniczenia zjawiska marginalizacji społecznej. Warto wykorzystać taką silnię.

ROZDZIAŁ 6

Zrównoważone zamówienia publiczne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdyni

Zamówienia publiczne z prospołecznymi wymogami funkcjonują w wachlarzu zamówień Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdyni od roku 2011. Do końca września 2016 roku przeprowadzono 39 postępowań przetargowych zawierających ww. instrumenty – łączna wartość zrównoważonych zamówień to 34,2 mln zł.

Przesłanki dla wdrożenia prospołecznych instrumentów w zamówieniach publicznych MOPS

Patrząc z perspektywy czasu przyczyn, z powodu których w 2010 roku podjęliśmy pracę nad rozpoznaniem, a później wdrożeniem prospołecznych instrumentów w zamówieniach publicznych, było co najmniej kilka.

Szkicując ówczesną gdyńską rzeczywistość, należy w pierwszej kolejności wskazać na charakterystykę lokalnego rynku pracy oraz wyzwania, przed którymi stanął system pomocy społecznej: niskie bezrobocie i jednocześnie niski poziom zatrudnienia osób zdolnych do wejścia na rynek pracy, a także symptomy stopniowego usamodzielniania na rynku pracy osób niepełnosprawnych. Z drugiej strony problem zatrudnialności, czyli zdolności do podjęcia i utrzymania zatrudnienia. U wielu osób, czasami całych grup społecznych, dostrzegano brak umiejętności stabilizowania sytuacji zatrudnienia i wyrabiania trwałych nawyków społecznych warunkujących odpowiedni poziom motywacji do długotrwałej i efektywnej pracy. Coraz częściej dawał o sobie znać efekt „zatykania się” systemu wsparcia społecznego. Potrzeba zapewnienia warunków do płynnego przechodzenia od ofert opiekuńczych – poprzez podstawowy trening pracy, różne czasowe formy zatrudnienia – po możliwość stabilnej aktywności zawodowej, stawała się coraz bardziej znacząca.

W procesie rozwijania pomysłów i poszukiwania rozwiązań, często intuicyjnie, przyglądaliśmy się rynkowi usług (głównie z perspektywy MOPS i władz miasta, choć z dużym udziałem liderów organizacji pozarządowych), oceniając, co działa dobrze, co szwankuje. Próbowaliśmy rozpoznać braki i luki w usługach, które mogłyby być kompensowane na przykład aktywnością podmiotów ekonomii społecznej. Analiza kilkuletniej historii działalności tych podmiotów potwierdziła, że stanowią one istotny zasób w procesie aktywizacji oraz integracji i reintegracji zawodowej osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. Dojrzał więc pomysł osadzenia w gdyńskiej rzeczywistości systemowego wsparcia inicjatyw z obszaru ekonomii społecznej – modelu inkubowania, krzepnięcia i ich rozwoju, przy wsparciu lokalnego samorządu. Ostatecznie przybrał on formę Planu „**Gdyński Inkubator Podmiotów Ekonomii Społecznej**” i przyjęty został do realizacji zarządzeniem Prezydenta Miasta Gdyni w lutym 2010 roku. Założono w nim m.in. wdrożenie działań osłonowych, mających na celu umożliwienie tym podmiotom zdobywania doświadczenia na lokalnym rynku, w szczególności przy realizacji zamówień publicznych.

Mając na względzie przedstawione powyżej wyzwania, dokonaliśmy **analizy struktury wydatków i weryfikacji portfela stałych zamówień (zakupów)** Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz innych gminnych jednostek organizacyjnych współpracujących z MOPS bądź będących w jego nadzorze merytorycznym. Podstawowym kryterium była możliwość realizacji dostaw i usług z udziałem osób wykazujących różnorodne ograniczenia lub trudności w integracji społecznej i zawodowej. Wybrane zostały usługi, przy realizacji których dostrzeżono szanse na tworzenie miejsc pracy i miejsc przygotowania zawodowego dostosowanych do potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w zawodach i specjalnościach zgodnych z zapotrzebowaniem gdyńskiego rynku pracy. W ten sposób powstał katalog usług publicznych, przy zamawianiu których za zasadne uznaliśmy stosowanie instrumentów prozatrudnieniowych, o których mówi ustawa Pzp. W katalogu tym znalazły się: usługi cateringowe (w szczególności przygotowanie i dostarczanie posiłków dla osób objętych wsparciem systemu pomocy społecznej), kurierskie, poligraficzne oraz sprzątania i utrzymania czystości. Do katalogu dołączyły wkrótce usługi opiekuńcze.

Przedmiotem pogłębionych analiz stał się również rynek potencjalnych wykonawców powyższych usług, w tym podmiotów ekonomii społecznej. Z jednej strony – zdolność do realizacji zamówień publicznych o określonej skali i odpowiedzialności z udziałem osób wymagających szczególnych warunków pracy, np. z uwagi na specyfikę i stopień niepełnosprawności. Z drugiej – mniejsza zdolność konkurencyjna podmiotów zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami w postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych. Sformułowano więc **rekomendację**, aby w ubieganiu się o udzielenie zamówień publicznych na usługi z wspomnianego wyżej katalogu wzmocnić pozycję tych podmiotów, które tworzą i utrzymują miejsca pracy

dla osób z niepełnosprawnościami – umożliwić im włączenie się w krwioobieg lokalnej gospodarki i zdobywanie doświadczenia w realizacji zamówień publicznych, by w przyszłości mogły skutecznie konkurować z innymi usługodawcami. Zastosowanie klauzul społecznych i rozwiązań typu zamówienia zastrzeżone uznaliśmy za istotne narzędzie dla realizacji ww. celu.

Zastosowanie instrumentów prozatrudnieniowych

Przygotowanie do uruchomienia postępowań o udzielenie zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych poprzedzone było szczegółową analizą przepisów prawa polskiego i dyrektyw unijnych w tej tematyce, interpretacji, zaleceń i innych materiałów umieszczonych na stronie internetowej Urzędu Zamówień Publicznych, a także dostępnych publikacji. Dokumentacja powstawała w ścisłej współpracy dwóch członków zarządu MOPS i kierownika Działu Zamówień Publicznych MOPS, przy konsultacji radcy prawnego i wiceprezydenta miasta.

Pierwsze postępowanie o charakterze zrównoważonych zamówień publicznych – w trybie przetargu nieograniczonego – ogłosiliśmy w listopadzie 2011 roku. Dotyczyło ono usługi przygotowania i dostarczenia posiłków dla uczestników dwóch ośrodków wsparcia prowadzonych przez MOPS. Łączna wartość zamówienia realizowanego w okresie: XII.2011 r. – XII.2012 r. (ok. 5190 posiłków miesięcznie) wynosiła 360 392 zł. W związku z realizacją umowy utworzone zostały 4 nowe miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnościami, zaś powstałe w związku z zamówieniem stanowiska pracy stały się również miejscem przygotowania i treningu zawodowego dla niepełnosprawnych kandydatów do pracy. Zachęciło to nas do podjęcia decyzji, by posiłki dla uczestników kolejnego ośrodka wsparcia, a także dla osób indywidualnych korzystających z pomocy MOPS (ok. 8250 posiłków miesięcznie), zakupić również w wyniku postępowania zawierającego instrumenty prozatrudnieniowe. Postępowanie ogłoszone zostało w sierpniu 2012 roku, a przy realizacji ww. zamówienia o wartości 745 050 zł w okresie IX.2012 – VIII.2013 powstały 4 kolejne miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnością (wszystkie ww. stanowiska pracy funkcjonują nadal, w ramach kolejnych umów).

Rok 2012 był również szczególny, gdyż **rozwiązania wypracowane w MOPS dotyczące zrównoważonych zamówień publicznych zostały „przeszczepione” do dwóch innych gdyńskich jednostek samorządowych:** Domu Pomocy Społecznej (zamówienia dot. cateringu) oraz Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego (zamówienia dot. sprzątnięcia). W kolejnym roku (2013) klauzule społeczne MOPS wdrożył również do postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na usługi kurierskie.

Dotychczas Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Gdyni przeprowadził łącznie **7 postępowań** przetargowych zawierających prospołeczne wymogi dotyczące zatrudniania osób z niepełnosprawnościami i innych osób mających ograniczony dostęp do rynku pracy. Łączna wartość tych zamówień to **2,5 mln zł** – każde z nich realizowane było przez podmiot ekonomii społecznej. We wszystkich ww. postępowaniach zastosowane zostały **jednocześnie dwa instrumenty** wynikające z Prawa zamówień publicznych: zastrzeżenie prawa udziału w postępowaniu dla oferentów, u których ponad 50% zatrudnionych pracowników stanowią osoby niepełnosprawne (zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy Pzp) oraz klauzula prozatrudnieniowa (zgodnie z art. 29 ust. 4 pkt 1 ustawy Pzp).

Celem udokumentowania spełnienia warunku dotyczącego zatrudnienia osób niepełnosprawnych oferent zobowiązany był do złożenia oświadczenia o strukturze zatrudnienia za trzy kolejne miesiące poprzedzające miesiąc złożenia oferty. W ten sposób staramy się wzmacniać pozycję wykonawców, którzy zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami wpisują w swoją politykę zatrudnieniową. W przypadku wykonawców wspólnie ubiegających się o udzielenie zamówienia warunek uważamy za spełniony, jeśli wykonawcy wykażą, że ponad 50% pracowników zatrudnionych przez każdego z nich stanowią osoby niepełnosprawne. Celem zweryfikowania podanych w oświadczeniu informacji zamawiający zastrzegł sobie prawo wglądu w dokumentację źródłową przed zawarciem umowy z wyłonionym wykonawcą lub wykonawcami.

Zastosowanie drugiego z ww. instrumentów, tj. zobowiązanie wykonawcy do zatrudniania na podstawie umowy o pracę określonej liczby osób mających utrudniony dostęp do rynku pracy przy realizacji przedmiotu zamówienia, ma stanowić stymulator tworzenia nowych i stabilnych miejsc pracy oraz zatrudnianie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy: osób niepełnosprawnych, bezrobotnych, bezdomnych, uzależnionych,

chorych psychicznie czy zwalnianych z zakładów karnych. Wykonawca zobowiązany jest dokumentować ich rzeczywiste czynne zaangażowanie w wykonanie zamówienia – ewidencjonować czas i rodzaj wykonywanych czynności. Stosowna dokumentacja przedkładana była wraz z comiesięcznymi fakturami jako warunek uruchomienia zapłaty za wykonane usługi. Jako zamawiający zastrzegliśmy sobie prawo sprawdzenia, czy wskazane przez wykonawcę osoby rzeczywiście aktywnie uczestniczą w wykonywaniu zamówienia. W przypadku niedopełnienia ww. obowiązku zatrudnienia przewidziane były dwie sankcje: kara umowna (w wysokości równej kosztom zatrudnienia) lub rozwiązanie umowy, jeśli sytuacja powtarzała się. Odstępstwo od naliczenia kary przewidzieliśmy jedynie w przypadku, gdy wykonawca wykazał, że dołożył należytej staranności – przedstawił zgłoszenie ofert pracy powiatowemu urzędowi pracy, a niezatrudnienie osób nastąpiło z przyczyn nieleżących po jego stronie.

Kształtowanie warunków zatrudnienia przy realizacji zamówień publicznych MOPS

Istotnym problemem, z którym przyszło się nam zmierzyć przy realizacji zamówień publicznych w obszarze usług społecznych, były **problemy kadrowe zgłaszane przez wykonawców usług opiekuńczych**. Sygnalizowano dużą rotację opiekunów i trudności z rekrutacją kandydatów do pracy w tym zawodzie. Dla zobrazowania skali problemu: aby zapewnić prawidłowe wykonanie codziennych usług opiekuńczych dla 865 podopiecznych MOPS w ich domach w roku 2010, niezbędne było ciągłe zatrudnienie prawie 300 opiekunów środowiskowych. Przyczynę problemów z pozyskaniem kadry opiekuńczej upatrywano w nieatrakcyjnych warunkach pracy. Niezbędne stało się więc wprowadzenie zmian w sposobie organizacji i finansowania tych usług, by zapewnić jak najwyższą ich jakość.

Jednym z wdrożonych w 2011 roku rozwiązań było wprowadzenie wymogu określenia przez wykonawcę poziomu minimalnego gwarantowanego wynagrodzenia dla zatrudnianego opiekuna (minimalnej stawki godzinowej) w składanej ofercie. Wynagrodzenie to, obok ceny, wprowadziliśmy jako kryterium oceny ofert, z wagą 45%. Wyłoniony w postępowaniu wykonawca został zobligowany do wypłacania opiekunowi stawki godzinowej co najmniej w kwocie określonej w ofercie (obowiązek ujęty został w umowie).

W roku 2013 wprowadziliśmy modyfikację tego wymogu. Dookreśliśmy, że poziom gwarantowanego wynagrodzenia – niezależnie od formy zatrudnienia opiekuna – nie może być niższy niż stawka godzinowa wynikająca z wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w danym roku, ustalonego przepisami prawa (wynagrodzenie pozostało jednym z kryteriów oceny ofert, a jako trzecie kryterium wprowadziliśmy kwalifikacje osób świadczących usługi). Od roku 2014 stosujemy wymóg różnicowania stawki – opiekunom posiadającym pełne kwalifikacje do wykonywania zawodu (tytuł zawodowy) wykonawca jest zobowiązany zagwarantować tzw. „stawkę podwyższoną”, wyższą niż dla opiekunów, którzy zdobyli wiedzę jedynie w toku szkoleń. Rok później testowaliśmy wprowadzenie dodatkowo wymogu zatrudnienia przez wykonawcę określonej liczby opiekunów na podstawie umów o pracę, w wymiarze co najmniej 0,5 etatu.

W latach 2011–2016 przeprowadzone zostały łącznie **32 postępowania** i zawarte 32 umowy na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze o łącznej wartości **31,7 mln zł**, w których funkcjonowały wymogi dotyczące minimalnej gwarantowanej stawki wynagrodzenia dla osób bezpośrednio świadczących te usługi.

Klauzula propracownicza (szkoleniowa)

Propracownicza klauzula szkoleniowa stanowiła drugie ważne dla gdyńskiego rynku usług opiekuńczych narzędzie. W naszych zamówieniach publicznych wdrożyliśmy ją w roku 2013 – znalazła zastosowanie łącznie w **8 postępowaniach** na usługi opiekuńcze, w tym różne rodzaje specjalistycznych usług opiekuńczych (łączna wartość tych zamówień to **9,1 mln zł**). Na wykonawców usług nałożony został obowiązek utworzenia **zakładowego funduszu szkoleniowego**, stanowiącego co najmniej 1% funduszu płac osób zatrudnionych przy realizacji danego zamówienia publicznego. Środki funduszu wykonawcy przeznaczyć mogli tylko i wyłącznie na finansowanie lub współfinansowanie kosztów kształcenia ustawicznego pracowników i pracodawcy, mającego na celu

podnoszenie kompetencji zawodowych niezbędnych dla prawidłowego świadczenia usług opiekuńczych. Zakres tematyczny kształcenia podlegał uzgodnieniu przez wykonawcę z zamawiającym. Wykonawca zobowiązany był dokumentować tworzenie i wykorzystanie funduszu. Dokumentację stanowiły: regulamin funduszu, dokumenty potwierdzające naliczanie miesięcznych odpisów na fundusz oraz faktyczne dokonanie wpłat, a także imienne listy osób, które uzyskały dofinansowanie, ze wskazaniem kwoty i celu dofinansowania oraz potwierdzeniem dokonania wypłaty dofinansowania.

Dzięki zastosowaniu tego instrumentu w ciągu dwóch lat w podniesienie kwalifikacji gdyńskich opiekunów zainwestowanych zostało kilkadziesiąt tysięcy złotych. Umożliwiło to m.in. organizację wielu specjalistycznych szkoleń, stanowiących odpowiedź na aktualne potrzeby opiekuńcze starzejącej się części gdyńskiej społeczności. Niestety nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy zniosła od lipca 2014 roku możliwość tworzenia funduszu szkoleniowego, zatem w kolejnych postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego musieliśmy odstąpić od jej stosowania.

Podsumowanie

Gdyńskie doświadczenie w obszarze stosowania prozatrudnieniowych instrumentów w zamówieniach publicznych potwierdza, że mogą one stanowić narzędzie oddziaływania na rynek pracy oraz instrument promowania biznesu odpowiedzialnego społecznie, a także stymulowania i wspierania inicjatyw lokalnej przedsiębiorczości społecznej.

Ocena efektywności tych rozwiązań wymaga dłuższej perspektywy czasowej, jednak pierwsze efekty, w tym również finansowe, widoczne są już dziś. I choć zastosowanie klauzul prozatrudnieniowych nie gwarantuje udzielenia zamówienia lokalnym podmiotom ekonomii społecznej ani zatrudnienia mieszkańców danej społeczności przy realizacji lokalnych zamówień publicznych, daje jednak wymierne korzyści. W ramach każdej z dotychczas zakończonych umów powstały bowiem stabilne miejsca pracy m.in. dla tych gdyńskich, którzy wcześniej korzystali z różnorodnego wsparcia systemu pomocy społecznej – zarówno w postaci świadczeń pieniężnych, jak i usług świadczonych zazwyczaj w dziennych ośrodkach wsparcia. To łącznie kilkadziesiąt osób, których los (i los ich rodzin) uległ wielkiej zmianie, zaś nakłady ze środków pomocy społecznej na ich wsparcie uległy znacznemu zmniejszeniu.

Dostrzegamy też zmiany na gdyńskim rynku opiekuńczym, spowodowane zastosowaniem rozwiązań kształtujących warunki zatrudnienia przy realizacji zamówień publicznych. Miały one niewątpliwie duży wpływ w procesie budowania godnych i zgodnych z prawami społecznymi warunków pracy opiekunów zatrudnianych przez podmioty komercyjne, co w perspektywie czasu stopniowo przekłada się na wyższą jakość wykonywanych przez nich usług.

Zamówienia publiczne o charakterze prospołecznym w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Gdyni							
Rok	Rodzaj zamówienia	Liczba zamówień	Wartość zamówień	Zastosowane rozwiązania prospołeczne			Inne (minimalna stawka wynagrodzenia dla pracownika)
				Zamówienie zastrzeżone art. 22 ust. 2 ustawy Pzp	Klauzula prozatrudnieniowa art. 29 ust. 4 pkt 1 ustawy Pzp	Klauzule szkoleniowe art. 29 ust. 4 pkt 2 i 3 ustawy Pzp	
2011	catering	1	360 392,00	x	x		
	usługi opiekuńcze	1	160 416,00				x
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	1	628 689,60				x
2012	catering	2	956 592,00	x	x		
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	4	1 176 292,60				x
	catering	2	1 000 794,44	x	x		
2013	usługi kurierskie	2	149 838,00	x	x		
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	2	2 164 527,50			x	x
	usługi opiekuńcze	4	4 319 064,00				x
	usługi opiekuńcze	4	4 729 458,00			x	x
2014	usługi opiekuńcze grupowe	1	191 760,00				x
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	2	2 164 527,50			x	x
2015	usługi opiekuńcze grupowe	1	230 112,00				x
	usługi opiekuńcze	4	4 926 228,00				x
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	3	5 046 960,00				x
2016	usługi opiekuńcze grupowe	1	229 668,48				x
	usługi opiekuńcze	4	5 755 320,00				x
	razem	39	34 190 640,12				

ROZDZIAŁ 7

Początki i zakres zrównoważonych zamówień publicznych w Mieście Brzeziny

Miasto Brzeziny jako jedno z pierwszych w Polsce zaczęło wykorzystywać na szeroką skalę zamówienia publiczne w celu wsparcia swojej polityki społecznej i polityki ochrony środowiska, stając się jednocześnie niekwestionowanym liderem w tej dziedzinie. Istotną rolę w tym zakresie odegrało bezpośrednio zaangażowanie w proces wdrażania zrównoważonych zamówień publicznych osoby odpowiedzialnej za podejmowanie decyzji dotyczących zamówień udzielanych w Mieście Brzeziny.

Burmistrz Miasta Brzeziny od 2010 r. osobiście angażuje się w kwestie związane z ekonomią społeczną i zrównoważonym rozwojem lokalnym, wykorzystując narzędzia wspierające osoby wykluczone z rynku pracy w powrocie do życia zawodowego, w tym m.in. poprzez stosowanie na szeroką skalę **klauzul społecznych**, najpierw od 2011 r. wynikających z art. 29 ust. 4 pkt 1 lit. b) ustawy Pzp, a od 2013 r. także tych z art. 22 ust. 2 ustawy Pzp. Wypracowane na przestrzeni siedmiu lat kompleksowe podejście Miasta Brzeziny do uwzględniania celów społecznych w zamówieniach publicznych obejmuje:

- stosowanie klauzul społecznych,
- posiadanie własnego podmiotu ekonomii społecznej,
- wykorzystanie mechanizmu zamówień in-house.

W okresie od 2011 r. do połowy 2016 r. klauzulę społeczną z art. 29 ust. 4 pkt 1 lit. b) ustawy Pzp zastosowano w **32 przetargach na roboty budowlane**, w wyniku czego na czas realizacji zamówienia i przy wykonywaniu zamówienia na rzecz Miasta Brzeziny, zatrudnione zostały **42 osoby niepełnosprawne**.

Na etapie przeprowadzanych postępowań przetargowych do dokumentów, tj. SIWZ oraz do umowy z wykonawcami, trafiają zapisy obligujące wykonawców z chwilą podpisania umowy do zatrudnienia w trakcie realizacji danego zadania, przy jego wykonywaniu – osób niepełnosprawnych lub osób bezrobotnych niepełnosprawnych. Jednocześnie w umowach tych Miasto Brzeziny daje sobie prawo wglądu do dokumentów dotyczących wypełnienia tych postanowień umowy przez Wykonawcę.

W sytuacji gdy osoby niepełnosprawne w okresie wykonywania robót rozwiążą stosunek pracy lub gdy uczyni to pracodawca przed zakończeniem tego okresu, zobowiązany jest on do zatrudnienia na miejsce tych osób, innych osób niepełnosprawnych. W przypadku natomiast niezatrudnienia przy realizacji zamówienia wymaganej przez Zamawiającego liczby osób niepełnosprawnych, Wykonawcy zgodnie z postanowieniami umowy, wyrażają zgodę na zapłacenie Zamawiającemu kary umownej w określonej umową wysokości.

W okresie od 2013 r. do połowy 2016 r. **klauzulę społeczną z art. 22 ust. 2** ustawy Pzp zastosowano w **3 przetargach na odbiór odpadów komunalnych** z terenu Miasta Brzeziny. Na mocy ww. przepisu w dokumentacji przetargowej wprowadzono warunek, zgodnie z którym do realizacji zamówienia dopuszczano tylko podmioty, które zatrudniały powyżej 50% osób niepełnosprawnych. Jednocześnie, aby zapewnić sobie możliwość sprawowania kontroli wykonywania klauzul społecznych przez wykonawców, w dokumentacji zamówienia Miasto Brzeziny nałożyło na wykonawcę obowiązek przekazywania zamawiającemu co miesiąc informacji o liczbie osób zatrudnionych w ogóle i liczbie zatrudnionych osób niepełnosprawnych oraz przedstawiania na każde wezwanie zamawiającego dokumentów potwierdzających spełnienie warunku utrzymania zatrudnienia na poziomie ponad 50% osób niepełnosprawnych przez cały okres obowiązywania umowy.

Dzięki tym praktykom Miasto Brzeziny jest jedną z wiodących w Polsce gmin, jeżeli chodzi o stosowanie klauzul społecznych, a Burmistrz jest częstym gościem seminariów, szkoleń i konferencji organizowanych przez sieciowe organizacje społeczne oraz instytucje państwowe, na których przedstawia od strony praktycznej stosowanie klauzul społecznych oraz tych poświęconych zrównoważonym zamówieniom publicznym. Doświadczenia Miasta Brzeziny dają dowód temu, że stosowanie klauzul społecznych to zadanie możliwe do zrealizowania, pokazują także jaką korzyść społeczną daje stosowanie klauzul społecznych.

Stosowanie klauzul społecznych w Mieście Brzeziny już od samego początku ich funkcjonowania w ustawie Pzp, tj. od 2011 r., związane jest z chęcią pokazania pozytywnych stron formy działalności, jaką

są spółdzielnie socjalne. Jest także przejawem myślenia przez pryzmat potrzeb społecznych mieszkańców Miasta Brzeziny. Stosowanie zapisów prospołecznych w procedurach przetargowych wymusza na przedsiębiorcach zatrudnianie osób niepełnosprawnych czy wykluczonych, a Brzezinom pozwala wypromować osoby niepełnosprawne jako pełnosprawnych obywateli. W Brzezinach stawiamy na niepełnosprawnych, bo mamy ich dużo i są potrzebni miastu jako pełnosprawni obywatele i tak ich traktujemy.

Na terenie Brzezin znajdują się takie instytucje wsparcia społecznego jak: Spółdzielnia Socjalna Communal Service oraz Fundacja Rozwoju Gminnej Przedsiębiorczości Społecznej „Łowisko”. Ponadto realizowane były projekty związane z zatrudnieniem: pilotażowy projekt standardów w pomocy społecznej finansowany przez Europejski Fundusz Społeczny i wdrażany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, projekty przeciwdziałające wykluczeniu cyfrowemu oraz projekt „Rewitalizacja społeczna w mieście Brzeziny”. Miasto Brzeziny wspólnie z partnerami społecznymi było realizatorem wielu konferencji z zakresu ekonomii społecznej, w tym także międzynarodowych.

W marcu 2012 r. Miasto Brzeziny wraz z Gminą Rogów przystąpiły do **Spółdzielni Socjalnej Communal Service z siedzibą w Brzezinach**. Do tego czasu członkami Spółdzielni były osoby fizyczne (które zostały zatrudnione w Spółdzielni). Spółdzielnia Socjalna Communal Service wykonuje zadania własne Miasta Brzeziny z zakresu gospodarki komunalnej. Powierzenie tych zadań spółdzielni wiąże się z problematyką udzielania tzw. „zamówień in house”. Pojęcie to obejmuje zamówienia udzielane przez instytucje zamawiające podległym sobie podmiotom. Zadania te to, w szczególności, zadania dotyczące: zieleni miejskiej, porządku i czystości, dróg gminnych (w zakresie realizacji wszelkich robót na takich drogach), utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, wykonania mniejszych inwestycji miejskich.

Od 2014 r. Spółdzielnia zajmuje się także utrzymaniem i eksploatacją instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych w zakresie przyjmowania i zagospodarowywania odpadów miejskich. Cała idea ma dwa cele: po pierwsze, zmniejszenie stopy bezrobocia i zatrudnienie mieszkańców, by nie opuszczali Brzezin, po drugie – oszczędność. W chwili obecnej w Spółdzielni pracuje 50 osób, a dotychczasowy maksymalny stan zatrudnienia wynosił 72 osoby.

Powstanie Spółdzielni Socjalnej Communal Service pozwoliło przywrócić na rynek pracy ok. 50 osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym. Spółdzielnia wciela w życie zasady ekonomii społecznej, dąży do zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnej i koncentruje swoją wrażliwość zarówno na kwestiach pracowniczych, jak i na relacjach z kontrahentami.

Obecnie trwają prace, których celem jest powstanie **Centrum Recyclingu** w skład którego wejdą: Centrum Edukacji Ekologicznej, Punkt Przyjęcia Odpadów do ponownego użycia, PSZOK, kompostownia oraz sortownia. Powstanie Centrum Recyclingu pozwoli na zmniejszenie ilości odpadów zmieszanych do 50%.

W 2013 r. Burmistrz Brzezin był jednym z sześciu inicjatorów utworzenia na terenie Miasta Brzeziny **Fundacji Krajowe Centrum Rozwoju Gminnej Przedsiębiorczości Społecznej „Łowisko”**. Celem Fundacji jest działanie na rzecz wypromowania, tworzenia i rozwoju gminnej przedsiębiorczości społecznej jako elementu strategii rozwoju regionalnego służącego rozwiązywaniu problemów społecznych w zakresie przeciwdziałania strukturalnemu bezrobociu, ubóstwu oraz wykluczeniu społecznemu osób zagrożonych takim wykluczeniem. Bazując na doświadczeniach Brzezińskiej Spółdzielni Socjalnej Communal Service, Fundacja ma być merytorycznym, organizacyjnym i finansowym zapleczem dla rozwoju gminnej przedsiębiorczości społecznej traktowanej jako innowacyjne narzędzie aktywnej polityki społecznej samorządu lokalnego. Fundację tworzą: Miasto Brzeziny, Stowarzyszenie „Niepełnosprawni dla Środowiska EKON”, Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne „Ja-Ty-My”, Spółdzielnia Socjalna Communal Service w Brzezinach, Fundacja Proximus, Platforma Integracji Osób Niepełnosprawnych „Porozumienie Przedsiębiorczości Społecznej”.

Korzyści z praktykowania zrównoważonych zamówień publicznych

Łączenie zakupu usług czy towarów niezbędnych do realizacji zadań publicznych z osiąganiem dodatkowo korzyści społecznych może przyczynić się do stymulowania zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem

zawodowym i społecznym, wyrównywania szans na rynku pracy, wzmocnienia lokalnej gospodarki (pracownicy objęci zatrudnieniem w ramach klauzul są mniej mobilni, więc kreują rozwój lokalny), promowania wśród pracodawców idei równości szans oraz integracji zawodowej, podnoszenia efektywności wydatkowania środków publicznych (podmioty zatrudniające osoby wykluczone korzystają z różnych form wsparcia i mogą być konkurencyjne cenowo), może także przynosić wymierne efekty finansowe (np. zmniejszenie wydatków na zasiłki czy opłat na PFRON), ułatwiać przyszły dostęp do funduszy unijnych, wspierać budowanie przyjaznego wizerunku zamawiających i możliwości wyróżnienia się w mediach, poszerzenia wiedzy i kompetencji pracowników oraz profesjonalizacji służb administracyjnych.

Brzeziny dzięki konsekwentnemu stosowaniu klauzul społecznych w kilku postępowaniach zaoszczędziły ¼ środków wydatkowanych na świadczenia społeczne.

Wewnętrzna strategia/praktyka prospołeczna

Zagadnienia dotyczące ogólnie ekonomii społecznej, wspierania osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym uwzględniają następujące dokumenty strategiczne:

- 1) Strategia Rozwoju Miasta Brzeziny na lata 2014 – 2020,
- 2) Strategia Promocji Miasta Brzeziny 2014 – 2020,
- 3) Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Brzeziny na lata 2014 – 2020,
- 4) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Brzeziny na lata 2015 – 2020.

Jeśli chodzi o zamówienia publiczne, w Urzędzie Miasta Brzeziny obowiązuje Regulamin udzielania zamówień publicznych, których wartość nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 000 euro. Natomiast do zamówień powyżej tej wartości stosuje się ustawę Pzp. W dokumentach strategicznych i wewnętrznych Urzędu nie zostały uwzględnione i opisane w sposób formalny zasady stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Jednakże brak formalnego ustanowienia wewnętrznych procedur stosowania klauzul społecznych nie stanowi bariery dla Miasta Brzeziny w ich szerokim wykorzystaniu w celu rozwijania ekonomii społecznej.

Miasto jako zamawiający w przypadku każdego zamówienia analizuje:

- Rodzaj zamówienia – Co jest do zrobienia?
- Rynek i grupy beneficjentów – Kto może wykonać zamówienie? Które podmioty mogą wnieść wartość społeczną? Kto może odnieść korzyści z realizacji zamówienia?
- Jakie cele społeczne chce osiągnąć?
- Jakie grupy defaworyzowane chce wesprzeć?
- Z której klauzuli społecznej chce skorzystać?
- Jakie będą skutki finansowe prospołecznych rozwiązań?

W Mieście Brzeziny decyzje co do zastosowania klauzuli społecznej w danym zamówieniu publicznym zapadają na bieżąco, dla każdego zamówienia osobno, w formie ustnej, a następnie znajdują potwierdzenie poprzez zaakceptowanie przez Kierownika Zamawiającego zapisów SIWZ. Kierownik Zamawiającego indywidualnie dla każdego zamówienia publicznego dokonuje analizy racjonalności zastosowania klauzuli społecznej, uwzględniając przedmiot zamówienia, długość okresu realizacji zamówienia, wartość zamówienia na podstawie wysokości środków budżetowych zaplanowanych w budżecie na dane zadanie bądź kosztorys inwestorski.

Zastosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych Miasta Brzeziny ma na celu przede wszystkim wsparcie osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym i dotyczy głównie osób niepełnosprawnych, ponieważ analiza dokonana w 2011 r. przy udziale Powiatowego Urzędu Pracy w Brzezinach wskazała, że **spośród osób wykluczonych z rynku pracy to właśnie osoby niepełnosprawne wykazują największą chęć do podjęcia pracy.**

Współpraca wewnątrz instytucji

Oprócz burmistrza (kierownika zamawiającego) decydującego o zastosowaniu klauzuli społecznej w realizację zrównoważonych zamówień zaangażowani są:

- 1) pracownik Urzędu Miasta Brzeziny, który realizuje zadania związane z zamówieniami publicznymi;
- 2) radca prawny/adwokat – obsługujący prawnie Urząd;
- 3) pracownik Urzędu Miasta Brzeziny, który prowadzi sprawy osobowe pracowników Urzędu, weryfikuje dostarczone do Urzędu przez wykonawcę, potwierdzone za zgodność z oryginałem kserokopie dokumentacji zatrudnienia osób na potrzeby realizacji klauzuli społecznej;
- 4) pracownik Urzędu Miasta Brzeziny, który realizuje zadania wynikające z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach i ustawy o odpadach, kontroluje wykonawcę z wykonania klauzuli społecznej z art. 22 ust. 2 ustawy Pzp (stosowana wyłącznie w zamówieniach publicznych na odbiór odpadów komunalnych);
- 5) pracownik Urzędu Miasta Brzeziny, który koordynuje i na bieżąco nadzoruje przebieg procesu inwestycyjnego, w przypadku zatrudnienia przez wykonawcę osób niepełnosprawnych w charakterze pracowników fizycznych na terenie prowadzonej inwestycji, sprawdza obecność pracownika w miejscu prowadzonej inwestycji.

Osoby zaangażowane w prowadzenie zrównoważonych zamówień publicznych biorą udział w szkoleniach z zakresu klauzul społecznych, jak również w spotkaniach i wizytach studyjnych podczas których ma miejsce nieformalna wymiana doświadczeń, informacji o trudnościach, o tym dlaczego klauzule nie są stosowane, ale i o korzyściach ze stosowania klauzul społecznych. Promocją wiedzy w tym zakresie zajmuje się Burmistrz Brzeziny, który jest ekspertem i pasjonatem w dziedzinie ekonomii społecznej.

Doświadczenie Miasta Brzeziny, które od 2011 r. do połowy 2016 r. w 35 przetargach zastosowało klauzule społeczne (trzy zamówienia z klauzulą z art. 22 ust. 2 ustawy Pzp, 32 zamówienia z klauzulą z art. 29 ust. 4 pkt 1 lit. b) ustawy Pzp) wskazuje na brak trudności, które wiązałyby się z uwzględnieniem aspektów społecznych w procedurach przetargowych. Wykonawcy zawsze byli właściwie informowani o dodatkowych obowiązkach w zakresie klauzul społecznych. Zdarzały się przypadki, że wykonawcy przed przystąpieniem do realizacji zamówienia zwracali się do Miasta Brzeziny jako zamawiającego z prośbą o pomoc w znalezieniu osoby niepełnosprawnej gotowej do podjęcia pracy przy realizacji danego zadania. Zamawiający we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Brzezinach pomagał wykonawcy w znalezieniu takich osób i nie było to traktowane przez Miasto Brzeziny jako trudność czy problem. Pracownicy Urzędu wykonujący zadania związane z klauzulami społecznymi są w stałym kontakcie z wykonawcami i w razie wątpliwości, pytań co do rodzaju dokumentów wymaganych do dostarczenia zamawiającemu – udzielają niezbędnych informacji.

Dotychczasowe doświadczenia Miasta Brzeziny w stosowaniu klauzul społecznych można streścić do następujących wniosków:

- 1) klauzule społeczne w procesie zamówień publicznych to sposób na wyrównywanie szans w dostępie do rynku pracy grup defaworyzowanych, a nie pomoc i wsparcie dla spółdzielni socjalnych;

- 2) najpewniejsze stosowanie klauzul zatrudnieniowych dotyczy pracowników bez kwalifikacji lub o niskich kwalifikacjach, ponieważ zobowiązanie wykonawcy zamówienia do ich zatrudnienia nie powinno powodować dodatkowych kosztów;
- 3) nie ma sensu stosować klauzul w każdym zamówieniu. Zastosowanie klauzul wymaga pewnego komfortu czasowego dla spokojnego wydawania środków, niejednokrotnie rządowych lub z UE;
- 4) zamawiający wskazał grupę niepełnosprawnych, również ze względu na łatwość udowodnienia statusu osoby niepełnosprawnej;
- 5) co do rodzaju umowy zamawiający specjalnie użył sformułowania „spółdzielca” ze względu na zachętę do udziału w postępowaniu dla spółdzielni socjalnych;
- 6) zamawiający wyraźnie wskazał, że wymaga zatrudnienia osób z grup defaworyzowanych do zadania będącego przedmiotem zamówienia;
- 7) w krótkiej perspektywie czasowej zamówienia z klauzulą społeczną mogą być nieco droższe niż zwykłe zamówienia, co wynika głównie:
  - z kar, jakie grożą wykonawcom w przypadku niedotrzymania warunków określonych klauzulą (kalkulując ryzyko związane z koniecznością zapłacenia kary wykonawcy zwiększają cenę),
  - z dodatkowych kosztów związanych np. z koniecznością dostosowania stanowiska pracy do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.

Wzrost ceny zamówienia z klauzulą społeczną nie jest jednak wysoki i nie stanowi reguły, a raczej wyjątek.

- 8) przygotowanie do stosowania klauzul społecznych wymaga odpowiedzi na pytania takie jak:
  - po co chcemy stosować klauzule społeczne,
  - jakie są potrzeby społeczne w danej gminie/powiecie,
  - jakie działania są podejmowane, żeby je zaspokoić,
  - oraz wymaga analizy rynku i analizy zamówień.
- 9) Niestosowanie klauzul społecznych najczęściej wynika z:
  - braku wiedzy na temat istnienia klauzul,
  - braku świadomości korzyści płynących z ich zastosowania,
  - braku umiejętności w stosowaniu klauzul w przetargach,
  - obawy przed wdrożeniem nowego,
  - obaw związanych ze zwiększeniem kosztów realizacji zamówień,
  - braku rozpoznania rynku potencjalnych wykonawców,
  - ograniczonej liczby przedsiębiorstw społecznych, które mogłyby ubiegać się o zamówienie publiczne,
  - przekonania o zbyt małych zyskach społecznych i ekonomicznych w stosunku do potencjalnego ryzyka.

Podsumowując:

- racjonalne stosowanie klauzul społecznych nie powinno generować znacznego podwyższenia kosztów realizacji zamówienia,
- należy znaleźć sposób na oszacowanie wymiernych kosztów i korzyści związanych z konkretnym przypadkiem zastosowania klauzuli.

ROZDZIAŁ 8

Doświadczenia Miasta Łodzi w stosowaniu zrównoważonych zamówień publicznych

Mając na uwadze poszukiwanie nowych dróg realizacji polityki społecznej oraz korzyści płynące ze stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, Miasto Łódź, będąc świadomym Zamawiającym, podjęło próbę ich stosowania.

Początkowo uregulowaniami, na których Urząd Miasta Łodzi opierał stosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, były przepisy prawne zawarte w ustawie Pzp wprowadzone w 2009 r. i znowelizowane w 2014 r. **W dniu 28 lipca 2015 r. Rada Ministrów przyjęła zalecenia nakładające na instytucje administracji rządowej obowiązki w zakresie uwzględniania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Pomimo braku obowiązku ich stosowania w stosunku do miasta, Prezydent Łodzi przekazała wytyczne w zakresie stosowania klauzul społecznych do stosowania przez pracowników Urzędu Miasta oraz przez jednostki podległe**, wymieniając wśród korzyści z ich stosowania:

- zwiększenie efektywności wydatkowania środków publicznych,
- wsparcie podmiotów zatrudniających osoby niepełnosprawne,
- stymulowanie zatrudnienia osób w trudnej sytuacji na rynku pracy,
- zachęcanie pracodawców do działań propracowniczych.

Stosowanie klauzul/kryteriów społecznych, w szczególności klauzuli zatrudnieniowej, przez samorządy lokalne sprzyja wykonywaniu zamówień przez lokalne firmy. Z punktu widzenia władz samorządowych wzmacnia to potencjał gospodarczy gminy, a także zwiększa wpływy do gminnego budżetu z tytułu podatków i opłat lokalnych. Jednak bezpośrednim celem stosowania klauzul/kryteriów społecznych jest przede wszystkim podtrzymywanie zatrudnienia i tworzenie nowych miejsc pracy dla osób wykluczonych społecznie, a także wspieranie rozwoju ekonomii społecznej.

Widząc konieczność realizacji zasady zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym, której odzwierciedleniem jest Strategia Zintegrowanego Rozwoju Łodzi 2020+, Prezydent Miasta Łodzi w listopadzie 2015 r. wydała również **wytyczne w zakresie wprowadzania aspektów ekologicznych do postępowań o udzielenie zamówienia publicznego** (zielone zamówienia publiczne). Odnosząc się do celu „Zielona, uporządkowana Łódź”, który realizowany jest m.in. poprzez minimalizowanie negatywnych oddziaływań na środowisko w systemie zamówień publicznych, wśród podstawowych korzyści ekologicznych zamówień publicznych wskazała:

- eliminację lub ograniczenie szkodliwych oddziaływań i uciążliwości dla środowiska,
- racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi,
- spełnianie wymogów określonych w przepisach krajowych i unijnych w zakresie ochrony środowiska,
- wymierne oszczędności finansowe przy uwzględnieniu całego kosztu życia produktu.

W marcu 2016 r. w ramach szkoleń wewnętrznych (cykl: Akademia Zamówień Publicznych), prowadzonych przez pracowników Wydziału Zamówień Publicznych w Departamencie Obsługi i Administracji Urzędu Miasta Łodzi przeprowadzono szkolenie pn. *Opis przedmiotu zamówienia, opis warunków udziału w postępowaniu, w tym z zastosowaniem klauzul społecznych*. W szkoleniu uczestniczyło 143 pracowników Urzędu. Szkolenia takie są ponawiane.

Kolejnym krokiem na drodze do zrównoważonych zamówień publicznych było wydanie **zarządzenia nr 3715/VII/16 Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 7 czerwca 2016 r. w sprawie udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych i środowiskowych w Urzędzie Miasta Łodzi**. Zarządzenie opisuje możliwości stosowania, przez komórki merytoryczne, w postępowaniach do 30 000 euro oraz powyżej 30 000 euro elementów społecznych i środowiskowych. Komórki merytoryczne, po podjęciu decyzji o zastosowaniu klauzuli, mogą stosować wprost wskazówki z niniejszego zarządzenia. Zarządzenie podlegało aktualizacji w związku z nowelizacją ustawy Pzp.

Zarówno powyżej wskazane wytyczne, jak i zarządzenie z pewnością wpłynęły na wzrost świadomości pracowników odnośnie stosowania klauzul społecznych.

Oprócz powyżej wskazanych instrumentów służących promowaniu realizacji zrównoważonych zamówień publicznych, pracownicy, odpowiedzialni za prowadzenie postępowań o udzielenie zamówień publicznych, uczestniczą w konferencjach, seminariach i spotkaniach obejmujących powyższą tematykę. Ogromną rolę w podnoszeniu świadomości z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych odgrywa Urząd Zamówień Publicznych. Publikacje, opinie i konferencje są nieocenionym wkładem w rozwój pracowników. Coraz bogatsze orzecznictwo Krajowej Izby Odwoławczej pozwala na prawidłową wykładnię przepisów ustawy w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. Dzięki pracy Fundacji Centrum CSR.PL, promocji działań społecznie i środowiskowo odpowiedzialnych, publikacjom, które są dostępne na stronie fundacji pracownicy mogą na bieżąco czerpać informacje z wzorcowych zapisów regulujących kwestie zrównoważonych zamówień publicznych.

Należy również podkreślić, że Urząd Miasta Łodzi wraz z Uniwersytetem Łódzkim jest współorganizatorem międzynarodowych konferencji z zakresu zamówień publicznych, w tym m.in. III Międzynarodowej Konferencji „Reforma prawa zamówień – strategiczne zamówienia publiczne” – podejmującej problematykę m.in. zielonych i społecznych zamówień publicznych. Pracownicy Urzędu Miasta Łodzi przedstawili podczas tej konferencji problematykę zielonych zamówień w praktyce Urzędu Miasta Łodzi oraz doświadczeń Urzędu Miasta Łodzi w zakresie społecznych aspektów w zamówieniach publicznych.

Zamówienia publiczne stały się instrumentem, dzięki któremu istnieje możliwość realizacji celów polityki społecznej, a pracownicy Urzędu Miasta Łodzi, uwzględniając społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego, używają klauzul społecznych dotyczących zatrudnienia na podstawie umowy o pracę oraz integracji społecznej. Jednakże do narzędzi zrównoważonych zamówień publicznych, najczęściej stosowanych przez Urząd, należy zaliczyć prospołeczne kryteria oceny ofert.

Stosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych wpływa na politykę zatrudnienia w regionie oraz umożliwia wyrównanie szans na zatrudnienie osobom, które znajdują się na rynku w trudnej sytuacji. Dzięki zastosowaniu klauzuli zastrzeżonej wsparcie otrzymują podmioty zatrudniające osoby niepełnosprawne.

ROZDZIAŁ 9

Praktyki związane ze zrównoważonymi zamówieniami publicznymi w Wielkopolskim Urzędzie Wojewódzkim

Wielkopolski Urząd Wojewódzki rozpoczął praktykowanie zrównoważonych zamówień publicznych w 2013 r. i miało to związek z **wytycznymi Szefa Służby Cywilnej z września 2012 r. oraz Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania z grudnia 2012 r.** dotyczącymi rozważenia możliwości korzystania z klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego.

W 2013 r. w Urzędzie przeprowadzono pierwsze postępowania uwzględniające klauzule społeczne. Impulsem do rozpoczęcia stosowania społecznych/zielonych zamówień, oprócz wyżej wskazanych dokumentów, była również chęć stymulowania zatrudnienia osób mających problemy społeczno-zawodowe. Praktyka zrównoważonych zamówień rozwijała się w kolejnych latach, co ilustruje poniższa tabela.

Prospołeczne zamówienia publiczne realizowane przez Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu w latach 2013–2016:

Lp.		2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r. (wszczęte do 27.07.2016 r.)
1	Liczba wszystkich postępowań o udzielenie zamówienia publicznego (zakończonych podpisaniem umowy) w których zastosowano klauzule społeczne, w tym:	3	4	33	25
2	Liczba postępowań w których zastosowano klauzulę wynikającą z art. 29 ust. 4 ogółem, z tego wymogi dotyczące:	3	4	28	21
2.1	Zatrudnienia osób bezrobotnych	2	3	2	3
2.1	Zatrudnienia osób niepełnosprawnych	1	1	1	1
2.3	Zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę osób wykonujących czynności w trakcie realizacji zamówienia, jeżeli jest to uzasadnione przedmiotem lub charakterem tych czynności	0	0	26	17
3	Liczba postępowań, w których zastosowano klauzule społeczne w kryteriach oceny ofert	0	0	4	4

Rozwój zrównoważonych, a przede wszystkim prospołecznych, zamówień w Wielkopolskim Urzędzie Wojewódzkim podyktowany był chęcią wsparcia zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem i zapewnienia osobom realizującym zamówienie ochrony wynikającej z zatrudnienia na podstawie umowy o pracę. Według naszych obserwacji praktykowanie zrównoważonych zamówień publicznych zapewnia realne wsparcie osób, które chcą wejść lub powrócić na rynek pracy, stanowi pomoc w likwidacji barier w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz daje możliwość godnej pracy.

Wielkopolski Urząd Wojewódzki nie posiada odrębnej wewnętrznej strategii dedykowanej zamówieniom zrównoważonym, natomiast elementy środowiskowe/społeczne są włączane w poszczególne zamówienia po analizie możliwości ich uwzględnienia.

Wpływ na nadawanie zrównoważonego charakteru udzielanym zamówieniom w Urzędzie ma Kierownik jednostki, Dyrektor Biura Organizacyjno-Administracyjnego, pracownicy komórki zamówień publicznych oraz członkowie komisji przetargowych. Komisja przetargowa, w skład której wchodzi pracownicy komórki merytorycznej oraz komórki zamówień publicznych, ustala szczegóły dotyczące klauzul społecznych i środowiskowych.

Urząd posiada natomiast wewnętrzne regulacje odnoszące się do włączania kwestii społecznych/środowiskowych do procedur przetargowych. Zostały one wprowadzone we wrześniu 2015 r. poprzez zmianę **zarządzenia w sprawie realizacji zamówień publicznych w Wielkopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu**. W zarządzeniu wprowadzono zmianę dotyczącą stosowania klauzul społecznych:

1. Dodano zapis stanowiący, że przed złożeniem wniosku o udzielenie zamówienia publicznego (obowiązkowo w przypadku zamówień przekraczających 2000,00 zł) dyrektor wnioskującego wydziału

lub wskazany przez niego pracownik dokonuje analizy możliwości zastosowania klauzul społecznych przy udzielaniu zamówienia. Analiza powinna uwzględniać specyfikę przedmiotu zamówienia, jego wartość oraz czas realizacji. Analizie podlega przedmiot zamówienia, z uwzględnieniem jego cech technicznych, możliwość zastrzeżenia zamówienia dla podmiotów zatrudniających osoby niepełnosprawne, bezrobotne, młodociane lub na podstawie umowy o pracę w liczbie wskazanej przez Zamawiającego.

2. W procedurze udzielania zamówienia publicznego o wartości nieprzekraczającej 30 000 euro dodano zapis o treści:

„4. Zamówienia publiczne realizowane są z uwzględnieniem klauzul społecznych:

- 1) w przypadku gdy z przeprowadzonej analizy wynika, iż zostaną zastosowane klauzule społeczne – określenie wymagań związanych z klauzulami społecznymi zostaje przesłane do wykonawców w ramach zaproszenia do składania ofert, o których mowa w § 2 ust. 2 pkt 2 procedury, a informacja nt. spełnienia stawianych wymagań zostaje potwierdzona przez wykonawców w złożonych przez nich ofertach;
- 2) w przypadku, gdy realizacja przedmiotu zamówienia wymaga zawarcia umowy (kwota przekraczająca 5000,00 PLN brutto), a z przeprowadzonej analizy wynika, iż zostaną zastosowane klauzule społeczne w danym zamówieniu, wymagane jest, aby umowa zawierała postanowienia dotyczące zastosowanych klauzul społecznych, w szczególności zawierała zapisy umożliwiające zamawiającemu skuteczne egzekwowanie ich realizacji”.

Ww. zarządzenie podlega aktualizacji. W dniu 1 sierpnia 2016 r. weszła w życie jego nowa wersja, w której zawarte zostały poniższe zapisy dotyczące kwestii społecznych:

„Zamówienia publiczne realizowane są z uwzględnieniem klauzul społecznych. Przed złożeniem zapotrzebowań do planu zamówień publicznych, o którym mowa w § 3 ust. 1 procedury, a następnie przed złożeniem wniosku o rozpoczęcie postępowania, o którym mowa w § 4 – dyrektor wnioskującego wydziału lub wskazany przez niego pracownik dokonuje analizy możliwości zastosowania klauzul społecznych przy udzielaniu zamówienia. Analiza powinna uwzględniać specyfikę przedmiotu zamówienia, jego wartość oraz czas realizacji. Analizie podlega przedmiot zamówienia, z uwzględnieniem jego cech technicznych, możliwość zastrzeżenia zamówienia dla podmiotów zatrudniających osoby niepełnosprawne, bezrobotne, młodociane lub na podstawie umowy o pracę w ilości wskazanej przez zamawiającego”.

Osoby prowadzące postępowania ogłaszane przez Wielkopolski Urząd Wojewódzki czerpią wiedzę o zrównoważonych zamówieniach poprzez uczestnictwo w szkoleniach i z publikacji (UZP, Internet).

Zamówienia o zrównoważonym charakterze, które Wielkopolski Urząd Wojewódzki przeprowadzał dotychczas (2013–2014), to przede wszystkim zamówienia na usługi sprzątnięcia i ochrony, przy realizacji których wymagano zatrudnienia osób bezrobotnych lub niepełnosprawnych.

Natomiast w 2015 r. zrównoważone procedury objęły zamówienia na roboty budowlane oraz usługi sprzątnięcia, ochrony, transmisji danych, telekomunikacyjne, medycyny pracy, serwisu sprzętu, gastronomiczne, publikacji ogłoszeń, opracowania dokumentacji projektowo-kosztorysowej oraz dostawę niszczarek. Wymagano w nich zatrudnienia osób bezrobotnych lub niepełnosprawnych lub zatrudnienia na podstawie umowy o pracę. W zamówieniu na dostawę papieru kryterium oceny ofert było (oprócz ceny) posiadanie przez przynajmniej jeden z oferowanych przez Wykonawcę produktów certyfikatu FSC (Forest Stewardship Council) lub równoważnego.

W 2016 r. klauzule społeczne uwzględniono w zamówieniach na roboty budowlane i dostawy (umowy o pracę) oraz na usługi sprzątnięcia, ochrony, transmisji danych, dostępu do sieci Internet, telekomunikacyjne, serwisowe, opracowanie dokumentacji (zatrudnienie osób bezrobotnych lub niepełnosprawnych lub na umowę o pracę). Za korzyści zidentyfikowane przez Urząd jako następstwo realizacji zrównoważonych zamówień należy uznać wejście na rynek pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, aktywizację i integrację zawodową osób niepełnosprawnych, wsparcie rynku pracy poprzez ograniczenie zawierania tzw. „umów śmieciowych”.

Za największy sukces wewnątrzinstytucjonalny Urząd uznaje wprowadzenie zapisów dotyczących klauzul społecznych do zarządzenia w sprawie udzielania zamówień publicznych, zarówno powyżej, jak i poniżej kwoty 30 000 euro.

Możliwe trudności to: mniejsza liczba składanych ofert lub ich całkowity brak, związany z umieszczeniem w SIWZ klauzul społecznych oraz zaferowanie przez Wykonawców wyższych cen, spowodowanych koniecznością zatrudnienia osób na podstawie umowy o pracę.

Problemem, który może pojawić się w przypadku realizacji zamówień na usługi ochrony, jest zatrudnianie osób niepełnosprawnych w ochronie przy jednoczesnym stawianiu określonych wymogów jakościowych ochrony, co wiąże się z charakterem pracy, np. służby 12-godzinne czy konieczna gotowość pracowników ochrony do użycia środków przymusu bezpośredniego.

Przykład (rozdział 24): postępowanie na dostawę papieru z uwzględnieniem kwestii środowiskowych.

ROZDZIAŁ 10

**Doświadczenia Gminy Miasta Częstochowa w zakresie
stosowania zrównoważonych zamówień publicznych**

Doświadczenia Gminy Miasta Częstochowy dotyczą zarówno zielonych, jak i społecznych zamówień publicznych. Bodźcem do rozpoczęcia stosowania zapisów w zakresie społecznych zamówień publicznych były: pismo Prezydenta Miasta Częstochowy zobowiązujące do stosowania klauzul społecznych naczelników wydziałów, kierowników jednostek równorzędnych i kierowników jednostek podległych oraz decyzje Zastępcy Prezydenta Miasta Częstochowy. Zrównoważone zamówienia publiczne stosujemy od roku 2011.

Obecnie obowiązuje **Zarządzenie nr 2367/14 Prezydenta Miasta Częstochowy z dnia 7 listopada 2014 r. w sprawie stosowania klauzul społecznych w procedurze zamówień publicznych**. Zgodnie z tym Zarządzeniem wydziały urzędu i jednostki organizacyjne Gminy Miasta Częstochowy mają obowiązek stosowania klauzul społecznych dla zamówień publicznych, których wartość przekracza wyrażoną w złotych równowartość kwoty określonej w art. 4 pkt 8 ustawy Pzp.

W roku 2015 Częstochowa zajęła I miejsce w konkursie Zarządu Województwa Śląskiego „**Klauzule społeczne na start**”. Konkurs miał na celu wyróżnienie trzech podmiotów województwa śląskiego, które w najwyższym stopniu stosują klauzule społeczne w procedurze zamówień publicznych. Konkurs promował liczbę umów zawartych z podmiotami ekonomii społecznej w okresie od 1 stycznia 2014 r. do 31 października 2015 r.

W latach 2013–2015 oraz w I półroczu 2016 r. Wydział Polityki Społecznej wydał 1069 opinii w przedmiocie zastosowania klauzul społecznych, w tym:

- 225 o zastosowanie klauzul społecznych,
- 31 o zastosowanie przy zatrudnieniu osób z niepełnosprawnością,
- 813 o odstąpienie od stosowania klauzul społecznych.

W wyniku wydanych opinii i zastosowanych klauzul do realizacji zamówień udzielonych przez Gminę Miasto Częstochowa **zatrudniono 630 osób**. Od 2015 roku nie występują okoliczności powodujące konieczność naliczenia kar umownych – pracodawcy stosują klauzule społeczne.

Powyższe dane obrazuje przedstawiona niżej tabela.

Rok	Liczba przetargów	Liczba złożonych wniosków dot. klauzul społecznych	Liczba wydanych opinii			Zatrudnione osoby (liczba)	Wartość naliczonych kar w zł
			Zastosowanie		Odstąpienie od stosowania klauzul		
			klauzul społecznych*	podmioty zatrudniające os. niepełnosprawne**			
2013	420	360	61	26	273	89	7360,00
2014	468	433	83	3	347	263	2014,49
2015	197	197	55	1	141	153	0
2016 – I półrocze	79	79	26	1	52	125	0
Razem		1069	225	31	813	630	9374,49

*klauzula zatrudnieniowa (art. 29, ust. 4 ustawy Pzp)

** klauzula zastrzeżona (art. 22, ust. 2 ustawy Pzp)

Stosowane przez miasto wymogi odnoszące się do społecznych zamówień publicznych dotyczą przede wszystkim zamówień na roboty budowlane.

Natomiast w przetargu na zakup i dostawę sprzętu komputerowego, serwera, akcesoriów komputerowych i oprogramowania – 14 części, na potrzeby Urzędu Miasta Częstochowy Zamawiający korzystał z dokumentu opracowanego przez Komisję Europejską „Unijne kryteria zielonych zamówień publicznych, dotyczące biurowego sprzętu komputerowego”.

W kilku postępowaniach dotyczących zakupów artykułów biurowych, w tym w przetargu na sprzedaż i dostawę artykułów biurowych, materiałów do archiwizacji i materiałów eksploatacyjnych do kopiarek, zastosowano zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy Pzp wymóg, aby ponad 50% zatrudnionych przez wykonawcę pracowników stanowiły osoby niepełnosprawne w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Jednakże skutkiem zastosowania tego wymogu w tego typu zamówieniach było to, iż tylko jeden wykonawca spełniał ten wymóg i złożona została tylko jedna oferta. W efekcie zrezygnowano ze stosowania tej klauzuli. W związku ze zmniejszeniem (nowelizacja ustawy Pzp z 22 czerwca 2016 r.) udziału ww. osób do 30% osób zatrudnionych zostanie rozważone ponowne zastosowanie tej klauzuli.

Miasto Częstochowa ma też dobrą **praktykę współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy**. W przypadku gdy wykonawca zgłasza się do Powiatowego Urzędu Pracy z informacją o klauzuli społecznej – PUP przeprowadza na jego potrzeby, zgodnie z określonym zapotrzebowaniem dotyczącym wykształcenia i doświadczenia zawodowego, giełdę pracy. Wykonawca może uczestniczyć w wyborze osób bezrobotnych dla potrzeb realizacji zamówienia z klauzulą zatrudnieniową.

ROZDZIAŁ 11

**Doświadczenia Państwowego Funduszu Rehabilitacji
Osób Niepełnosprawnych w stosowaniu klauzul
i aspektów środowiskowych oraz społecznych**

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) jest funduszem celowym utworzonym w 1991 roku na mocy ustawy o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Podstawową misją Funduszu jest aktywizacja zawodowa i rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych poprzez dystrybucję środków finansowych zgodnie z założonymi priorytetami określonymi w Ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Szczególna rola, jaką spełnia PFRON w życiu społecznym, zobowiązuje do efektywnych działań zabezpieczających wsparcie dla osób niepełnosprawnych oraz organizacji pozarządowych i placówek działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Oprócz podstawowej działalności Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych aktywnie popiera i angażuje się w promocję działań na rzecz pozytywnych inicjatyw społecznych, w tym upowszechniania doświadczeń i działań uwzględniających aspekty społeczne i środowiskowe w prowadzonych postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych. Rozwiązania praktyczne stosowane przez Fundusz odnoszą się do cech związanych zarówno z ekologią jak i ochroną warunków pracy bez łamania zasady niedyskryminacji i równego traktowania.

PFRON został zidentyfikowany jako instytucja posiadająca pozytywne i pionierskie doświadczenia zarówno w stosowaniu klauzul społecznych, jak i aspektów środowiskowych, które wprowadzał do swoich zamówień publicznych już od 2009 roku. Impulsem do stosowania zapisów o charakterze społecznym była obowiązująca ustawa Pzp oraz świadomość korzyści ogólnospołecznych wynikających ze stosowania tych zapisów. Przykładem mogą być wymogi zastosowane w postępowaniu z 2009 roku na „Usługi utrzymania czystości pomieszczeń użytkowanych przez PFRON”, gdzie Zamawiający wymagał, aby Wykonawca zatrudnił spośród personelu przewidzianego do realizacji zamówienia pracowników niepełnosprawnych. Wraz z nabywanym doświadczeniem coraz częściej były stosowane zapisy w zakresie ułatwień dla osób niepełnosprawnych oraz wymogi dotyczące ochrony środowiska. **Fundusz wprowadzał klauzule i aspekty społeczne i środowiskowe do wszystkich postępowań, w których było to uzasadnione specyfiką i rodzajem udzielanego zamówienia, w zgodzie z obowiązującymi normami prawnymi.** Stosując europejskie standardy mające na celu wspieranie środowiska, jednocześnie racjonalnie wydatkował środki budżetowe na realizację zakupów towarów wysokiej jakości. Precyzyjne określenie potrzeb z uwzględnieniem rozwiązań przyjaznych środowisku miało zastosowanie zarówno w opisach przedmiotów zamówienia, jak i w kryteriach wyboru.

W 2014 roku Fundacja Centrum CSR.PL prowadząca ogólnopolski monitoring stosowania zrównoważonych zamówień publicznych wskazała zamówienie przeprowadzone przez naszą instytucję jako pozytywny przykład zastosowania zielonych zamówień w zakresie zmniejszenia oddziaływania sprzętu komputerowego na środowisko. W zamówieniu publicznym na „Dostawę zestawów komputerowych i laptopów” zostały zastosowane wymagania wynikające z normy Energy Star (promowanie produktów energooszczędnych), kryteria Green Public Procurement, wymagania dotyczące posiadania certyfikatów TCO (certyfikaty dot. ergonomii, energooszczędności i ekologii) czy norm dotyczących głośności. Aspekty środowiskowe miały pozytywny wpływ na jakość zrealizowanego zamówienia i bezpieczeństwo użytkowników.

Kryteria środowiskowe i społeczne są doraźnie włączane przez Fundusz do zamówień publicznych i nie zawsze mają na celu przynoszenie wymiernych korzyści gospodarczych, co jednocześnie powoduje, że **korzyści gospodarcze nie mogą stanowić wyłącznego uzasadnienia wyboru najkorzystniejszej oferty.**

Klauzule społeczne są stosowane w przeprowadzanych przez PFRON ewaluacjach społecznych i postępowaniach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Aspekty społeczne zostały zawarte np. w postępowaniu przetargowym na „Organizację ośmiu konferencji polegającą na zapewnieniu sal wraz z cateringiem oraz sprzętem multimedialnym w 8 miastach wojewódzkich w 2014 i 2015 roku w ramach projektu systemowego „Wsparcie środowiska osób niepełnosprawnych z terenów wiejskich i małomiasteczkowych” realizowanego w ramach PO KL 2007–2013”. Specyfikacja Istotnych Warunków Zamówienia zawierała wymogi, aby wszystkie obiekty były dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, z dostępem do obiektów pozbawionym barier architektonicznych, tj.: windy pozwalające na przejazd co najmniej jednego wózka inwalidzkiego, platformy/podjazdy, brak progów oraz schodów utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do budynku, sali konferencyjnej, części cateringowej, sanitarnej itd.

Pracownicy Funduszu odpowiedzialni za przeprowadzanie procedur związanych z udzielaniem zamówień są świadomi wagi stosowania zrównoważonych zamówień publicznych. Na bieżąco zdobywają wiedzę, uczestnicząc w szkoleniach i konferencjach organizowanych między innymi przez Urząd Zamówień Publicznych, jak też zapoznając się z dostępną literaturą w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych.

W Funduszu **w pracach Komisji Przetargowych uczestniczą zarówno osoby niepełnosprawne, jak i specjaliści branżowi**. Ułatwia to prawidłowe opisanie przedmiotu zamówienia z uwzględnieniem aspektów społecznych i środowiskowych wykraczających poza minimum wyznaczone obowiązującymi normami prawa.

Przykładowo, w postępowaniu przetargowym na „Wymianę trzech dźwigów osobowych w budynku Biura PFRON” wymagano między innymi udogodnień dla osób niepełnosprawnych zgodnie z Programem funkcjonalno-użytkowym. Zadbane, aby windy posiadały jasne oświetlenie, które nie może być oślepiające, komunikaty głosowe, przyciski oznaczone alfabetem Braille’a, poręcze i przyciski dostępne dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich czy mających niedowład rąk, odpowiednią prędkość zamykania drzwi, a także, w trosce o ochronę środowiska, windy posiadają system odzysku energii elektrycznej. Część wymogów ułatwiających poruszanie się w miejscu pracy osobom niepełnosprawnym wynikało z ich osobistych sugestii.

PFRON, windy uwzględniające niepełnosprawności

W postępowaniu przetargowym na „Usługi zdrowotne dla Biura PFRON” zawarto wymóg udostępnienia placówki przystosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, jak również placówki przystosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, która oferuje rehabilitację i jednocześnie usytuowanej w pobliżu miejsca pracy tak, aby ułatwić dostęp do opieki zdrowotnej. Podobnie w postępowaniu przetargowym na „Usługi na zajęcia sportowo-rekreacyjne dla pracowników Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych” wprowadzono wymóg, aby część obiektów była przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo tak, aby eksploatacja ich przez osoby niepełnosprawne pozwalała na wygodne korzystanie z proponowanych obiektów. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, ze względu na szczególny charakter prowadzonej działalności, na bieżąco wprowadza zobowiązania etyczne, rozszerzając katalog zapisów prospołecznych w dokumentacji przetargowej.

Fundusz w prowadzonych zamówieniach publicznych stosuje bardzo różne formy propagowania pozytywnych zapisów mających na celu ochronę warunków pracy. Ma to na celu odpowiedzialne i świadome dysponowanie środkami publicznymi, w zgodzie z uregulowaniami prawnymi Unii Europejskiej.

Przykład (rozdział 24): postępowanie na wymianę dźwigów osobowych z uwzględnieniem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych; postępowanie na organizację konferencji z uwzględnieniem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych.

ROZDZIAŁ 12

Dobre praktyki zrównoważonych zamówień w Urzędzie Transportu Kolejowego

Prezes Urzędu Transportu Kolejowego (UTK) jest centralnym organem administracji rządowej będącym krajową władzą bezpieczeństwa i krajowym regulatorem transportu kolejowego z zakresu bezpieczeństwa i regulacji transportu kolejowego, powołanym ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz.U. z 2015 r. poz. 1297 z późn. zm.). Właściwość Prezesa UTK określona została w art. 10 ust. 1 powyższej ustawy, gdzie ustawodawca wskazał, iż Prezes UTK jest właściwy w sprawach:

- 1) regulacji transportu kolejowego,
- 2) licencjonowania transportu kolejowego,
- 3) nadzoru technicznego nad eksploatacją i utrzymaniem linii kolejowych oraz pojazdów kolejowych,
- 4) bezpieczeństwa ruchu kolejowego,
- 5) nadzoru nad przestrzeganiem praw pasażerów w transporcie kolejowym,
- 6) licencji i świadectw maszynistów.

Kierownictwo UTK, dbając o realizację powyższych zadań na najwyższym poziomie, świadomie prowadzi **politykę realizacji równych szans**. Liczy się bowiem nie tylko sam cel, ale również droga, która do niego prowadzi. To na organach administracji publicznej spoczywa obowiązek przeciwdziałania wykluczeniu zawodowemu i społecznemu osób niepełnosprawnych. Obowiązek ten jest realizowany poprzez **stwarzanie równych szans zatrudniania, pracy oraz współpracy osobom niepełnosprawnym**. We wszystkich tych obszarach ustawodawca zapewnił organom administracji publicznej narzędzia umożliwiające im realizowanie podstawowych wartości wskazanych w ustawie zasadniczej. Podkreślenia wymaga, iż realizacja powyższych wartości następuje bez uszczerbku dla realizacji zadań nałożonych na organ. W ocenie kierownictwa UTK największą wartością Urzędu są ludzie, którzy angażują się w rozwiązywanie problemów związanych z kształtowaniem bezpiecznych i konkurencyjnych warunków świadczenia usług transportu kolejowego na terenie Polski. Urząd Transportu Kolejowego to także instytucja, która tworzy coraz lepsze warunki pracy, a prowadząc dojrzałą politykę personalną, staje się symbolem etyki wśród podmiotów publicznych i otwarcia na potrzeby osób niepełnosprawnych. Integracja osób niepełnosprawnych i stworzenie im szansy na pełne uczestnictwo w życiu społecznym pokazuje, że człowiek niepełnosprawny może być doskonałym pracownikiem zaangażowanym w budowanie sukcesu firmy.

Inwestycje te odbywają się na wszystkich możliwych płaszczyznach, począwszy od wsparcia w procesie rozwoju zawodowego, poprzez stworzenie przyjaznych i bezpiecznych warunków pracy, jasnych zasad związanych z procesem zatrudniania czy też awansu wewnętrznego.

We wszystkich tych obszarach osobom niepełnosprawnym należy umożliwić pełne uczestnictwo w procesach, a pełnosprawnym pracownikom stworzyć przyjazną atmosferę, która pozwoli zrozumieć osoby niepełnosprawne.

W naszej ocenie nie wystarczy wykonanie kilku czy kilkunastu działań, których celem będzie „zaopiekowanie się” niepełnosprawnymi pracownikami. By osiągnąć sukces w oswojaniu niepełnosprawności, nie można odpuścić ani na chwilę. Każda decyzja niezależnie czy dotyczy zakupu mebli, organizacji szkolenia, czy związana jest z organizacją świątecznego spotkania dla pracowników, ma wpływ zarówno na osoby niepełnosprawne, jak i na pełnosprawnych pracowników, dla których jest kierunkowskazem, wytyczającym standardy obowiązujące w Urzędzie. Z perspektywy lat należy wskazać, że to kwestia konsekwentnie realizowanej polityki, której celem nadrzędnym było oswojenie wszystkich pracowników z niepełnosprawnościami, a dziś to już nasza druga natura.

W Urzędzie od kilku lat wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych utrzymuje się na poziomie przekraczającym 6%, wyliczonym zgodnie z art. 21 ust. 2 oraz ust. 2a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.). Wśród zatrudnionych osób niepełnosprawnych znajdują się osoby o różnych stopniach i przyczynach niepełnosprawności, w tym osoby głuchonieme. Urząd zatrudnia pracowników posługujących się językiem migowym, dzięki czemu zarówno osoby niepełnosprawne, jak i interesanci z deficytem słuchu posługujący się językiem

migowym mogą otrzymać wsparcie. Spośród pracowników UTK powołano Rzecznika Osób Niepełnosprawnych – osobę, której zadaniem jest reprezentowanie interesu niepełnosprawnych pracowników.

Siedziba Urzędu Transportu Kolejowego została przystosowana do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami: m.in. poruszających się na wózku, a także słabo widzących, co zostało potwierdzone przyznanym w 2015 r. certyfikatem „Obiekt bez barier”. Przyznany certyfikat potwierdza również dostosowanie obiektu do potrzeb osób starszych, o ograniczonej możliwości poruszania się lub przemieszczających się z małymi dziećmi.

Realizując politykę prospołeczną opracowano Rekomendacje Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego dotyczące zakresu oraz jakości obsługi osób o ograniczonej możliwości poruszania się. Rekomendacje stanowią ogólną charakterystykę obecnego poziomu świadczonych usług kolejowych w przewozach pasażerskich ze wskazaniem obszarów wymagających szczególnego zaangażowania oraz wspólnej pracy przewoźników, zarządców infrastruktury, zarządców dworców, regulatora rynku oraz sektora organizacji pozarządowych. Dokument ten zawiera pakiet rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo oraz podnoszących jakość pasażerskich przewozów w transporcie kolejowym. Rekomendacje zostały pozytywnie przyjęte zarówno przez przewoźników kolejowych, jak i zarządców infrastruktury oraz dworców, czego dowodem jest wykorzystywanie rekomendowanych rozwiązań. Z inicjatywy UTK spółka PKP Intercity na swojej stronie internetowej zamieściła interaktywny formularz dla osób o ograniczonej możliwości poruszania się, gdzie można zgłosić chęć uzyskania pomocy podczas przejazdu pociągiem. Dodatkowym ułatwieniem jest wprowadzona możliwość zaplanowania podróży z przesiadkami, a co ważniejsze – nie tylko pociągami spółki PKP Intercity, ale także innych przewoźników uruchamiających pasażerskie połączenia kolejowe na terenie kraju.

Dzięki tej postawie Urząd Transportu Kolejowego został wyróżniony certyfikatem „Urząd bez barier w kategorii Przyjaźni Niepełnosprawnym” w 2014 r. wydawanym przez Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej w zakresie świadczenia usług telekomunikacyjnych oraz zapewnienia użytkownikom, w tym również użytkownikom niepełnosprawnym i małoletnim, maksymalnie najlepszej ochrony.

W tym samym roku otrzymaliśmy również wyróżnienie w konkursie „LODOŁAMACZE 2014” w kategorii „Instytucja”, za szczególną wrażliwość społeczną i promowanie aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia. Dzięki profesjonalnej polityce personalnej otwartej na problemy osób niepełnosprawnych oraz tworzeniu nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, jak również podnoszeniu standardu już istniejących miejsc, udało nam się zdobyć „I miejsce w konkursie LODOŁAMACZE 2016” w kategorii, w której w 2014 roku otrzymaliśmy wyróżnienie.

Znając dobrze potrzeby osób o różnych formach niepełnosprawności, strona internetowa UTK została zmodyfikowana w taki sposób, by umożliwić osobom niepełnosprawnym swobodny dostęp do informacji na niej umieszczanych. Nasza postawa została dostrzeżona i w roku 2015 otrzymaliśmy I miejsce w konkursie „Strona internetowa bez barier”, którego celem było wyłonienie i nagrodzenie serwisów internetowych, najlepiej dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, starszych i pozostałych narażonych na zjawisko wykluczenia cyfrowego. Konkurs organizowany jest przez Fundację Widzialni oraz Szerokie Porozumienie na Rzecz Umiejętności Cyfrowych w Polsce.

Również w tym samym roku Ogólnopolski Konkurs o Znak Jakości „Przyjazny Urząd”, promujący jednostki szeroko rozumianego sektora publicznego (np. urzędy miast, starostwa powiatowe, urzędy pracy, izby celne itp.), które wyróżniają się wysoką jakością obsługi klienta (interesanta), profesjonalizmem i rzetelnością w działaniu oraz nowoczesnymi rozwiązaniami w zakresie kultury pracy, przyznał certyfikat Urzędowi Transportu Kolejowego. Ciągłe przełamywanie stereotypów i uprzedzeń związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych pozwoliło uzyskać certyfikat „Przyjazny Urząd” również w 2016 r., oraz wyróżnienie w kategorii Innowacyjny Urząd.

W Urzędzie wdrażany jest projekt, którego celem jest propagowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w organach administracji publicznej oraz podmiotach rynku kolejowego. UTK, dzieląc się swoim doświadczeniem w procesie zatrudniania, adaptacji, a następnie pracy z osobami niepełnosprawnymi, zachęca inne podmioty do zwiększania wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Bogate doświadczenie Urzędu w zakresie dostosowania architektonicznego powierzchni biurowej, wyposażenia technicznego, zakupu usług

czy też budowania przyjaznej atmosfery poprzez propagowanie zachowań prospołecznych daje podstawę sądzić, że jedynie poprzez konsekwentne podejmowanie chociażby małych działań w wielu obszarach można w znacznym stopniu zmienić otaczającą nas rzeczywistość.

Niepełnosprawni – pełnosprawni w pracy

Klauzule społeczne w Urzędzie Transportu Kolejowego zastosowano w zamówieniach już w 2014 r., kiedy to został ogłoszony przetarg na świadczenie usług utrzymania czystości w Oddziałach Terenowych UTK. Zastosowanie klauzuli w zamówieniu (zamówienie zastrzeżone) pozwoliło uzyskać zamówienie firmie zatrudniającej osoby niepełnosprawne, dając im jednocześnie szansę na pełne uczestnictwo w życiu społecznym. UTK zastosowało powyższą klauzulę w przetargu nieograniczonym w styczniu 2014 r. w postępowaniu pn. „Systematyczna usługa utrzymania czystości w pomieszczeniach biurowych, socjalnych oraz innych, wykorzystywanych lub zajmowanych przez Zamawiającego”. W efekcie powyższego postępowania zawarto 6 umów na utrzymanie czystości w Oddziałach Terenowych UTK. Dzięki zastosowaniu przedmiotowej klauzuli Urząd mógł pośrednio wspierać tworzenie miejsc prac dla osób, które mają utrudniony dostęp do rynku pracy.

Zamówienia publiczne z myślą o osobach niepełnosprawnych

Celem dostosowania miejsca pracy, stworzenia stanowisk pracy odpowiadających potrzebom osób niepełnosprawnych pracujących w Urzędzie, cała powierzchnia biurowa znajdująca się przy Al. Jerozolimskich 134 w Warszawie została zaprojektowana z myślą o ich potrzebach. W przetargach na zakup mebli biurowych oraz konferencyjnych w opisie przedmiotu zamówienia została uwzględniona wysokość biurek oraz stołów konferencyjnych tak, aby umożliwić swobodny wjazd wózka inwalidzkiego, a tym samym bezproblemowe jego użytkowanie. Jest to niewątpliwie dobra praktyka, która powinna być brana pod uwagę przez wszystkich Zamawiających.

Zielone zamówienia publiczne

UTK dokonując wyboru produktów, które są przyjazne dla środowiska, stara się zaoszczędzić materiały i energię oraz zmniejszyć ilość odpadów i zanieczyszczeń, a także zachęcić do postępowania zapewniającego zrównoważony rozwój, wspierających ochronę środowiska. Dysponując wiedzą jak dużo zanieczyszczeń dostaje się do atmosfery, dbamy, aby kupowany przez nas sprzęt był energooszczędny, a dostawy do Urzędu odbywały się poza godzinami szczytu. Uwzględniając postoje samochodu na zatłoczonych ulicach Warszawy, wprowadzamy w naszych postępowaniach warunek, iż „dostawa odbędzie się poza godzinami szczytu, tj. w godzinach 10–14”.

Podsumowanie

Konieczność podjęcia stosownych działań adresujących problemy społeczne i środowiskowe przez administrację wynika nie tylko z krajowego porządku prawnego (Konstytucja, ustawy i rozporządzenia), ale także z przepisów prawa międzynarodowego. Z tego punktu widzenia przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu osób niepełnosprawnych jest obowiązkiem państwa. Ustawodawca podjął liczne kroki, by udostępnić organom administracji publicznej, samorządowym i podmiotom społecznym narzędzia umożliwiające walkę z wykluczeniem zawodowym i społecznym. Jednym z nich są przepisy ustawy Pzp, dzięki którym poprzez stosowanie klauzul społecznych oraz uwzględnianie aspektów środowiskowych, możemy, jako organ administracji centralnej, wpływać na likwidację barier w życiu osób niepełnosprawnych, stymulować zatrudnienie w podmiotach, w których znaczną część pracowników stanowią osoby niepełnosprawne oraz przede wszystkim wspierać tworzenie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, które mają utrudniony dostęp do rynku pracy.

Przykład (rozdział 24): postępowanie na zakup mebli z uwzględnieniem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych lub projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników.

ROZDZIAŁ 13

Zrównoważone zamówienia publiczne w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego

W Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego zrównoważone zamówienia publiczne (ZZP) rozumiane są jako **zamówienia powiązane ze zrównoważonym rozwojem**, który jest jednym z elementów polityk horyzontalnych UE. Wiąże się one z dokonywaniem dobrze przemyślanych zakupów oraz nabywaniem produktów i usług w minimalnym stopniu oddziałujących na środowisko, a także uwzględniających oprócz aspektów ekonomicznych również aspekty społeczne. Zamówienia takie realizowane są przede wszystkim z wykorzystaniem prospołecznych lub prośrodowiskowych kryteriów udzielania zamówienia lub warunków realizacji zamówienia. Przez takie działania podmioty administracji publicznej mają wpływ na rozwój społeczny regionu między innymi poprzez zatrudnienie osób niepełnosprawnych i defaworyzowanych oraz na ich aktywizację zawodową i społeczną. W konsekwencji realizowane są założenia polityki społecznej w zakresie wsparcia osób w trudnej sytuacji na rynku pracy, a tym samym zmniejsza się wysokość wydatków na pomoc społeczną w regionie.

Zgodnie z obowiązującymi procedurami wewnętrznymi w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego realizowane są przez referat zamówień publicznych we współpracy z komórkami organizacyjnymi Urzędu. Impulsem do zastosowania w Urzędzie zrównoważonych zamówień (społecznych i środowiskowych) były szkolenia, publikacje propagujące ich praktyczne zastosowanie oraz konieczność realizacji zasady zrównoważonego rozwoju oraz zapisów Dyrektywy 2014/24/UE.

W Urzędzie zrównoważone zamówienia zostały zastosowane między innymi w postępowaniach na usługi restauracyjne, dostawę sprzętu komputerowego, usługi pocztowe, dostawę materiałów informacyjno-promocyjnych, roboty budowlane. Wśród zidentyfikowanych korzyści w zakresie stosowania zrównoważonych zamówień publicznych należy wyróżnić przede wszystkim możliwość upowszechniania zatrudnienia z poszanowaniem praw społecznych i prawa pracy, a także pozyskiwanie dostaw, usług i robót budowlanych, które pozytywnie oddziałują na środowisko oraz korzystnie wpływają na jakość życia, zdrowia i zadowolenia mieszkańców regionu.

W 2015 roku Fundacja Centrum CSR.PL nawiązała kontakt z Urzędem Marszałkowskim i w ramach współpracy zorganizowała dla pracowników całego Urzędu szkolenie mające na celu rozpowszechnianie dobrych praktyk w zakresie praktycznego stosowania zrównoważonych zamówień.

W lutym 2016 r. została złożona do Zarządu Województwa Śląskiego petycja w sprawie podjęcia uchwały dotyczącej stosowania w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego i wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych zrównoważonych zamówień publicznych. W rezultacie podjętych działań w dniu 4 maja 2016 roku podpisana została **Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego zawierająca rekomendacje stosowania w Urzędzie i wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych zrównoważonych zamówień publicznych**, w tym zielonych i społecznych zamówień, w sytuacjach uzasadnionych specyfiką przedmiotu zamówienia. W rekomendacji zostało zawarte również zalecenie stosowania wytycznych i dobrych praktyk dotyczących zielonych i społecznych zamówień zamieszczanych w szczególności na stronie internetowej Urzędu Zamówień Publicznych. Rekomendacja nie dotyczy przypadków, w których stosowanie aspektów środowiskowych lub społecznych jest obligatoryjne i wynika z obowiązujących przepisów prawa. Treść rekomendacji została przekazana w formie pisemnej wszystkim komórkom organizacyjnym Urzędu z prośbą o przekazanie podległym wojewódzkim samorządowym jednostkom organizacyjnym.

Do podstawowych trudności związanych z uwzględnieniem aspektów społecznych/środowiskowych w procedurach przetargowych należą w szczególności niewystarczająca wiedza i doświadczenie w zakresie praktycznego ich stosowania, jak również obawa przed naruszeniem zasady uczciwej konkurencji, równego traktowania wykonawców i przejrzystości. Dlatego propagowanie dobrych praktyk szczególnie w zakresie wypracowywania wzorcowych zapisów dokumentacji z postępowania, na pewno wpłynie korzystnie na jakość i częstotliwość stosowania zrównoważonych zamówień.

Przykłady zrównoważonych zamówień publicznych realizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

Lp	Zamawiający	Rodzaj zamówienia (dostawy/ usługi roboty budowlane)	Przedmiot zamówienia/ nazwa	Procedura (tryb udzielenia zamówienia)	CPV	Ogłoszenie o zamówieniu – elementy prospołeczne/ prośrodowiskowe	SIWZ elementy prospołeczne/ prośrodowiskowe	OPZ elementy prospołeczne/ prośrodowiskowe w opisie przedmiotu zamówienia	Kwalifikacja podmiotowa – elementy prospołeczne/ prośrodowiskowe w warunkach udziału w postępowaniu, opisu sposobu oceny spełnienia warunków udziału w postępowaniu, informacji o oświadczeniach/dokumentach, jakie mają dostarczyć wykonawcy dla potwierdzenia spełnienia warunków udziału oraz niepodlegania wykluczeniu	Informacje o dokumentach dotyczących, że oferowane dostawy, usługi lub roboty budowlane odpowiadają określonym wymaganiom	Dodatkowe wymagania prospołeczne/ prośrodowiskowe związane z realizacją zamówienia zawarte w umowie/ istotnych warunkach zamówienia	Społeczne/ środowiskowe kryteria oceny ofert	Elementy społeczne/ środowiskowe w formularzu oferty	Badanie racjonalności ceny dot. aspektów społecznych/ środowiskowych	Ewentualne zapytania dot. aspektów społecznych/ środowiskowych	Elementy społeczne/ środowiskowe w trakcie realizacji umowy
1	Województwo Śląskie Ul. Łigonia 46 40-037 Katowice	usługa	świadczenie usług pocztowych w obrocie krajowym i zagranicznym dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego	Przetarg nieograniczony	64110000-0 64112000-4 64113000-1 60160000-7	Kryterium oceny ofert: zatrudnienie osób niepełnosprawnych (klauzula społeczna) – 40%	Kryterium oceny ofert: zatrudnienie osób niepełnosprawnych (klauzula społeczna) – 40%	nd	nd	nd	§1 umowy – sposób dokumentowania i sankcje z tytułu nie zatrudnienia osoby niepełnosprawnej	Kyterium oceny ofert: zatrudnienie osób niepełnosprawnych (klauzula społeczna) – 40%	Oświadczenie Wykonawcy nt. liczby osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy, minimum na czas realizacji zamówienia zgodnie z zasadami określonymi w pkt XIII.3.b) SIWZ.	nd	nd	Postępowanie niezakończone

ROZDZIAŁ 14

**Doświadczenia Regionalnego Ośrodka Polityki
Społecznej Województwa Śląskiego w stosowaniu
klauzul społecznych**

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego po raz pierwszy zastosował klauzule społeczne w zamówieniu publicznym w 2014 roku. Przedmiotem zamówienia były usługi cateringowe. Od 2014 r. do chwili obecnej Ośrodek kontynuuje stosowanie klauzul w tej dziedzinie.

W ramach realizowanego przez ROPS projektu systemowego z Poddziałania 7.1.3 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jedno z zadań dotyczyło ekonomii społecznej, a jego celem było m.in. edukowanie uczestników projektu na temat stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. Chcąc dawać dobry przykład pracownikom szkolonych instytucji, ROPS rozpoczął stosowanie klauzul społecznych we własnych postępowaniach.

W ramach działań promujących stosowanie społecznie zrównoważonych zamówień publicznych podjęliśmy następujące inicjatywy:

- przeprowadzono szkolenia z zakresu stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych,
- zorganizowano konferencje z zakresu ekonomii społecznej, podczas których m.in. omawiano tematykę klauzul społecznych,
- przeprowadzono konkurs „Klauzule społeczne na start” mający na celu wybór podmiotów, które w najwyższym stopniu stosują klauzule społeczne w prowadzonych postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego. Pośrednim celem konkursu było promowanie stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych w województwie śląskim,
- świadczono specjalistyczne doradztwo dla pracowników instytucji publicznych z zakresu stosowania klauzul społecznych,
- udostępniono poprzez stronę internetową podręcznik z zakresu stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.

Inicjatywa stosowania klauzul społecznych była wynikiem współpracy działów zajmujących się ekonomią społeczną oraz zamówieniami publicznymi, przy aprobacie dyrekcji. Ta współpraca jest kontynuowana przy obecnie prowadzonych postępowaniach. Do połowy 2016 r. klauzule społeczne zastosowano we wszystkich zamówieniach na usługi cateringowe. **Należy podkreślić, że zastosowanie klauzul społecznych w zamówieniach przyczyniło się do wzrostu jakości wykonywanej usługi cateringowej w stosunku do poprzednio zlecanych zamówień, w których nie zastosowano klauzul.** Pozostałe korzyści płynące ze stosowania klauzul społecznych to m.in. aprobata ze strony podmiotów ekonomii społecznej dla zlecenia zadań ich przedstawicielom oraz stałe poszerzanie wiedzy i doświadczenia pracowników w zakresie stosowania klauzul.

Prowadząc działania związane z upowszechnianiem wiedzy o klauzulach społecznych, obserwujemy, że największą barierą w ich stosowaniu jest brak wiedzy i obawa o konsekwencje związane z nieprawidłowym zastosowaniem klauzul. Brakuje szkoleń z zakresu stosowania klauzul społecznych, mało jest dobrych praktyk ich stosowania, jak również wzorcowych zapisów w SIWZ oraz wzorach umów. Wiedzę na temat zrównoważonych zamówień publicznych pracownicy czerpią głównie z Internetu, wzorując się na ogłoszonych już postępowaniach przetargowych, które zawierały klauzule społeczne.

ROZDZIAŁ 15

Doświadczenia 2 Regionalnej Bazy Logistycznej w stosowaniu klauzul społecznych

2 Regionalna Baza Logistyczna w ramach zrównoważonych zamówień publicznych uwzględniła w procedurach przetargowych kwestie społeczne poprzez stosowanie klauzul społecznych. Praktykę stosowania klauzul społecznych rozpoczęto w 2015 roku, korzystając z zapisu art. 22 ust. 2 ustawy Pzp, który umożliwił zastrzeżenie zamówień dla podmiotów, u których 50% zatrudnionych pracowników stanowią osoby niepełnosprawne. W swoich kolejnych działaniach Baza wprowadziła do procedur zapisy wynikające z art. 29 ust. 4 pkt 1) lit. b ustawy Pzp, który wskazuje, że zamawiający może określić w opisie przedmiotu zamówienia wymagania związane z realizacją zamówienia, dotyczące m.in. możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

2 Regionalna Baza Logistyczna nie posiada wewnętrznych regulacji odnoszących się do włączania kwestii społecznych/środowiskowych do procedur przetargowych. Elementy społeczne są doraźnie włączane w poszczególne zamówienia po analizie możliwości ich uwzględnienia. Ocena taka dokonywana jest na etapie planowania zamówień. Jednocześnie **Baza jako instytucja podległa Ministrowi Obrony Narodowej uwzględniła ministerialne zalecenia dotyczące włączania kwestii społecznych do zamówień publicznych.** Wpływ na nadawanie zrównoważonego charakteru zamówieniom mają osoby funkcyjne, w tym Kierownik Zespołu Zamówień Publicznych przy współpracy osób odpowiedzialnych merytorycznie i zespołu zamówień publicznych. Mając na uwadze prawidłowe zastosowanie regulacji odnoszących się do aspektów społecznych, osoby prowadzące postępowania uczestniczą w szkoleniach w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, jak również korzystają z opracowań wydanych przez Urząd Zamówień Publicznych oraz inne podmioty.

Dotychczas przeprowadzone postępowania zawierające klauzule społeczne dotyczyły zamówień na dostawy przedmiotów umundurowania i wyekwipowania. **Uwzględnienie aspektów społecznych poprzedzone było dokonaniem wcześniejszej analizy co do podmiotów działających na rynku i zdolnych do realizacji zamówienia.** Po rozeznaniu rynku Zamawiający decydował o zastosowaniu klauzul społecznych, mając na uwadze aktywizację osób niepełnosprawnych. Do końca 2015 roku przeprowadzono pięć postępowań na dostawę przedmiotów umundurowania i wyekwipowania zakończonych udzieleniem zamówienia na łączną wartość netto 35 767 850,40 PLN. Powyższe zamówienia były prowadzone w trybie przetargu nieograniczonego. Zamawiający zastosował klauzulę społeczną zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy Pzp. Również w 2016 r. w wybranych postępowaniach na dostawy przedmiotów umundurowania i wyekwipowania prowadzonych w trybie przetargu nieograniczonego Zamawiający skorzystał z uprawnień jakie daje art. 22 ust. 2 oraz art. 29 ust. 4 ustawy Pzp. Procedury były wszczęte przed wejściem w życie nowelizacji z dnia 22 czerwca 2016 roku i obejmowały dostawę przedmiotów umundurowania i wyekwipowania:

1. mundurów wyjściowych i galowych,
2. mundurów polowych,
3. krawatów, swetrów, szalików.

Z punktu widzenia 2 Regionalnej Bazy Logistycznej największą trudnością przy uwzględnianiu aspektów społecznych jest dokładna analiza rynku pod kątem występowania podmiotów, które mogą spełnić warunki stawiane przez Zamawiającego oraz zrealizować zamówienie przy zastosowaniu najkorzystniejszej relacji jakości do ceny i prawidłowości wykonania zamówienia, by jednocześnie nie narazić się na zarzut naruszenia art. 7 ust. 1 ustawy, tj. zapewnienia zachowania uczciwej konkurencji oraz równego traktowania Wykonawców.

ROZDZIAŁ 16

Zamówienia prospołeczne w Sądzie Okręgowym w Kielcach

Począwszy od 1 stycznia 2015 roku Sąd Okręgowy w Kielcach przeprowadził cztery postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w których zastosowano aspekty społeczne.

W pierwszym z postępowań, prowadzonym w trybie przetargu nieograniczonego pod nazwą „Ochrona fizyczna osób i mienia w budynkach będących w dyspozycji Sądu Okręgowego w Kielcach”, zawarty był wymóg, iż „o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy, u których ponad 50% zatrudnionych pracowników stanowią osoby niepełnosprawne w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego”.

Z punktu widzenia Sądu Okręgowego w Kielcach zapis art. 22 ust. 2 ustawy Pzp stanowi mechanizm wspierania polityki społecznej, w tym zatrudniania osób mających szczególne problemy z integracją, jednocześnie daje korzyści samemu zamawiającemu, umożliwiając mu comiesięczne obniżenie wpłaty na PFRON zgodnie z art. 22 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Z kolei w drugim z postępowań, również prowadzonym w trybie przetargu nieograniczonego pod nazwą „Sprzątanie budynków wraz z otoczeniem będących w dyspozycji Sądu Okręgowego w Kielcach”, zgodnie z zapisami SIWZ wymagano, aby wszystkie osoby realizujące przedmiot zamówienia w miejscu jego realizacji w zakresie sprzątnięcia pomieszczeń i otoczenia budynków – co dotyczy zarówno wykonawcy, jak i podwykonawców – były zatrudnione na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy.

Kolejne dwa postępowania prowadzone przez Sąd Okręgowy w Kielcach dotyczyły robót budowlanych – zadanie pod nazwą „Remont z przebudową budynku Sądu Rejonowego w Opatowie przy ul. Plac Obrońców Pokoju 18 B” oraz zadanie pod nazwą „Remont z przebudową budynku Sądu Rejonowego w Opatowie przy ul. Plac Obrońców Pokoju 18 B Etap II”. We wskazanych zamówieniach również zawarto wymóg, by wszystkie osoby realizujące przedmiot zamówienia w miejscu jego realizacji w zakresie robót budowlanych wskazanych w SIWZ były zatrudnione na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy.

Rozpoczęcie uwzględniania w procedurach przetargowych Sądu Okręgowego w Kielcach aspektów społecznych wiąże się z decyzją Prezesa Sądu Okręgowego w Kielcach oraz Dyrektora Sądu Okręgowego w Kielcach. Powodem podjęcia decyzji o stosowaniu wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy była chęć zapewnienia osobom faktycznie realizującym usługi czy roboty budowlane w imieniu wykonawcy właściwej ochrony pracowniczej oraz poziomu wynagrodzenia zgodnego z przepisami o płacy minimalnej. Decyzja ta wychodziła również naprzeciw wielokrotnie podnoszonym przez Ministerstwo Sprawiedliwości apelom o uwzględnienia aspektów społecznych w prowadzonych procedurach.

Po niespełnieniu roku realizowania umów, w których zastosowano klauzule społeczne, pozytywnie należy ocenić jakość usług, co potwierdza słuszność decyzji o zastosowaniu tychże klauzul. Generalnie Sąd Okręgowy w Kielcach nie posiada wewnętrznej sformalizowanej praktyki prospołecznej. Decyzje o stosowaniu klauzul społecznych podejmowane są na poziomie Prezesa i Dyrektora Sądu przy uwzględnieniu właściwości danego zamówienia publicznego. W kolejnym kroku następuje przygotowanie SIWZ wraz z wymogami uwzględniającymi aspekty społeczne oraz – w przypadku wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę – opracowanie prawnych zapisów umożliwiających kontrolę i egzekwowanie spełniania takiego wymogu co należy do obowiązków radcy prawnego Sądu Okręgowego. Z kolei do oddziałów Gospodarczego lub Inwestycji i Remontów należy przygotowanie opisu przedmiotu zamówienia. Tym samym działania dotyczące zrównoważonych zamówień nie wymagają szerszej współpracy wewnętrznej czy też współpracy z podmiotami zewnętrznymi.

Sąd Okręgowy w Kielcach nie posiada wewnętrznych regulacji dotyczących włączania kwestii społecznych do procedur przetargowych. Osoby odpowiedzialne za prowadzenie postępowania wiedzą o zrównoważonych zamówieniach czerpią głównie ze szkoleń oraz samodzielnego doskonalenia w tym zakresie. Wskazać również należy, iż w dotychczasowej praktyce Sądu Okręgowego w Kielcach w stosowaniu zrównoważonych zamówień nie napotkano znaczących trudności. Celem uniknięcia potencjalnych niebezpieczeństw związanych z wystawieniem przez wykonawcę nieprawdziwych informacji o kwocie obniżenia wpłaty na PFRON – co w konsekwencji związane byłoby z zakwestionowaniem składek odprowadzonych przez zamawiającego – przewidziano w SIWZ upoważnienie dla Zamawiającego do przeprowadzania kontroli i audytu dokumentacji wykonawcy w zakresie poprawności wystawianych informacji o kwocie obniżenia wpłaty na PFRON.

ROZDZIAŁ 17

**Doświadczenia z realizacji zrównoważonych zamówień
publicznych w Regionalnym Centrum Gospodarki
Wodno-Ściekowej S.A. w Tychach**

Wysokie koszty środowiskowe i społeczne jako impuls do zrównoważonego działania

Regionalne Centrum Gospodarki Wodno-Ściekowej S.A. w Tychach (RCGW S.A.) jest właścicielem ponad 200 km sieci kanalizacji sanitarnej i 34 przepompowni ścieków, zarządcą 360 km kanalizacji sanitarnej w mieście, producentem energii odnawialnej w kogeneracji, inwestorem i przyszłym eksploatatorem Wodnego Parku Tychy oraz właścicielem i eksploatatorem Oczyszczalni Ścieków Tychy-Urbanowice zaliczanej do najnowocześniejszych obiektów tego typu w kraju.

Jeszcze 15 lat temu tyska oczyszczalnia ścieków była uważana za jedną najgorszych oczyszczalni na Śląsku. Znaczne zanieczyszczenie środowiska i niekorzystny wpływ na mieszkańców przyczyniły się do licznych protestów lokalnej społeczności, wizyt mieszkańców, dziennikarzy, przedstawicieli PIP, Sanepidu oraz WIOŚ, który w 2001 r. nałożył na oczyszczalnię kary w wysokości 5 mln zł rocznie. Wojewoda nałożył na władze Spółki program naprawczy. Sytuacja wymusiła konieczność szybkiego i skutecznego działania na wielu płaszczyznach oraz przeorganizowania i przebudowy oczyszczalni we wszystkich jej aspektach, tj. techniczno-technologicznym, funkcjonalnym, ale i strukturalnym. Stała się również impulsem do rozpoczęcia praktykowania w zamówieniach publicznych zapisów odnoszących się do wartości środowiskowych i korzyści społecznych.

W konsekwencji RCGW S.A. opracowało strategię związaną z modernizacją oczyszczalni, która została oparta na koncepcji efektywności energetycznej. Wykonany przez Spółkę audyt zdiagnozował najbardziej energochłonne miejsca w procesie technologicznym. Zidentyfikowane zostały przyczyny zaistniałych problemów oraz szczegółowo przeanalizowane możliwe rozwiązania, które wdrożono do procesu projektowania.

Projektowanie i modernizację oczyszczalni przeprowadzono w latach 2002–2009. Modernizacja usprawniła proces oczyszczania ścieków i gospodarkę osadowo-biogazową oraz zaowocowała znacznym zmniejszeniem oddziaływania oczyszczalni na środowisko przyrodnicze i mieszkańców. Zmodernizowanie i eksploatacja dwóch niezależnych linii technologicznych biologicznego oczyszczania ścieków z usuwaniem związków biogenych sprawiły, że RCGW S.A. spełnia wymogi określone w pozwoleniu wodnoprawnym z wyraźną nadwyżką. Duża elastyczność prowadzenia procesów pozwala na oczyszczanie ścieków w wymaganym stopniu, nawet w sytuacjach występowania w ściekach surowych zwiększonych przepływów i ładunków. Co więcej, wprowadzenie oczyszczonych ścieków do odbiornika – Gostynki – wyraźnie poprawia jakość wody w rzece. Podobna zmiana nastąpiła w obszarze emisji zanieczyszczeń do powietrza. Wykorzystano biogaz jako podstawowe źródło energii odnawialnej podczas produkcji prądu i ciepła w kogeneracji, zastąpiono przestarzałe aeratory powierzchniowe wysokosprawnym napowietrzaniem drobnopęcherzykowym, zhermetyzowano obiekty i zamontowano biofiltry powietrza. Zredukowano również uciążliwy dla mieszkańców hałas poprzez wdrożenie innowacyjnych rozwiązań takich jak np. dmuchawy wykorzystujące zasadę działania sprawdzoną w samolotach odrzutowych Boeinga o mniejszym o 20 dB poziomie hałasu oraz pompy o zoptymalizowanej pracy.

*RCGW S.A. Tychy,
komory do hybrydowej
produkcji biogazu*

*RCGW S.A. Tychy,
 innowacyjne dmuchawy
 wykorzystywane
 do napowietrzania ścieków*

Zrównoważone zamówienia stały się narzędziem zmiany i czynnikiem rozwoju RCGW S.A. Wszystkie działania modernizacyjne przeprowadzono opierając się na zamówieniach publicznych, w których wymogiem dla technologii były bardzo wysokie wymagania środowiskowe, w tym energetyczne. Ilość zużywanej energii elektrycznej stanowiła i nadal stanowi jedno z podstawowych kryteriów wyboru urządzeń i technologii w tyskiej oczyszczalni ścieków.

Ciągła optymalizacja prowadzonych procesów

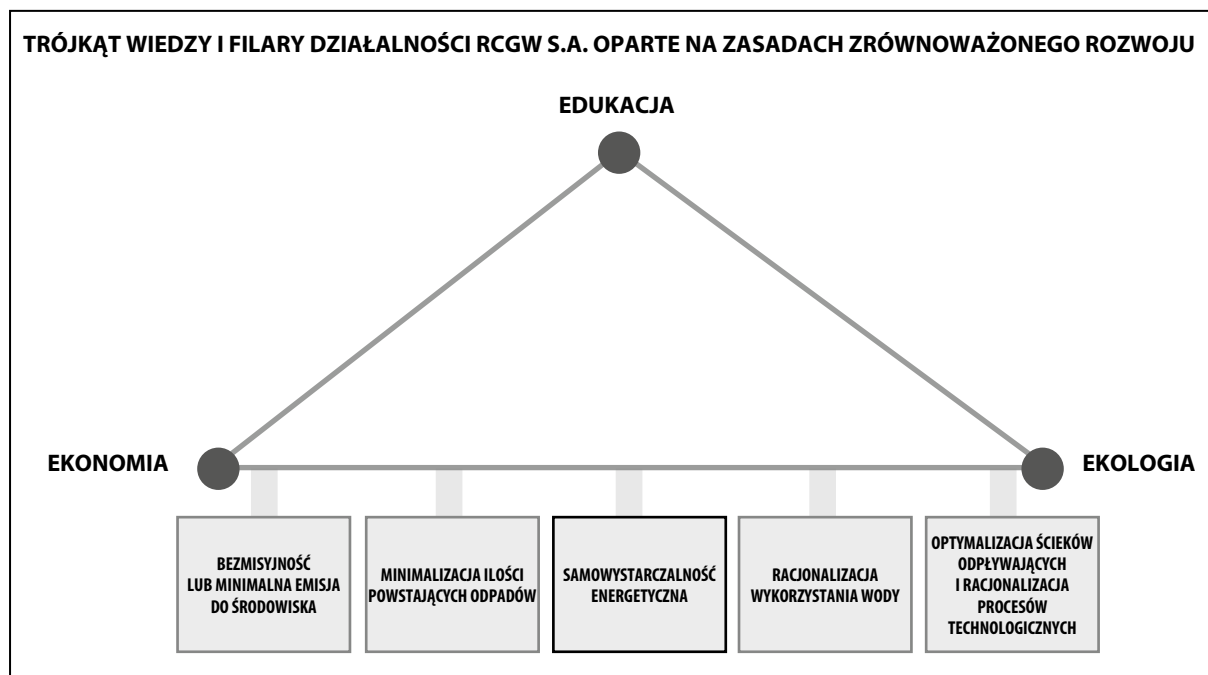
Opierając się na odpowiednim formułowaniu wymogów przetargowych Spółka uzyskała urządzenia i technologie o parametrach określonych w obowiązujących regulacjach prawnych. **Wdrożone rozwiązania są jednak nieustannie racjonalizowane, a jednym z podstawowych filarów działalności RCGW S.A. stało się dążenie do bezemisyjności.** Działania optymalizacyjne w tym zakresie prowadzone są w całości obszarów – nie tylko tych podyktowanych restrykcyjnymi przepisami prawnymi. Myślenie „eko” sprawiło, że wartość emisji zanieczyszczeń z oczyszczalni utrzymuje się na zbliżonym poziomie, z ogólną tendencją zniżkową w ostatnich latach. Przykład stanowi CO₂, którego emisja nie zmienia się w znaczący sposób, mimo wzrostu ilości wytwarzanego i spalanego biogazu.

Priorytetem są dla Spółki działania związane ze wzrostem efektywności energetycznej. Optymalizacja pod kątem energetycznym zaowocowała zmniejszeniem ogólnej mocy zainstalowanych urządzeń i zużycia energii elektrycznej w tyskiej oczyszczalni ścieków o 25% przy 2-krotnym wzroście liczby zamontowanych urządzeń. Obecnie energochłonność procesu oczyszczania ścieków wynosi zaledwie 0,33 kWh/m³ ścieków oczyszczonych. Według Izby Gospodarczej „Wodociągi Polskie” (IGWP) średnia wartość w grupie przedsiębiorstw dużych w Polsce wynosi 0,68 kWh/m³, a z raportu European Benchmarking Co-operation wynika, że średnia energochłonność w Europie to aż ok. 0,8 kWh/m³.

Osiągnięcie założonych celów ekologicznych, w tym energetycznych oraz społecznych jest możliwe dzięki zastosowaniu w oczyszczalni ścieków zaawansowanego monitoringu oraz wdrożeniu inteligentnych systemów kontroli pomiaru i sterowania opartych na pełnej automatyzacji.

Biznes zorientowany na ekonomię, ekologię i edukację

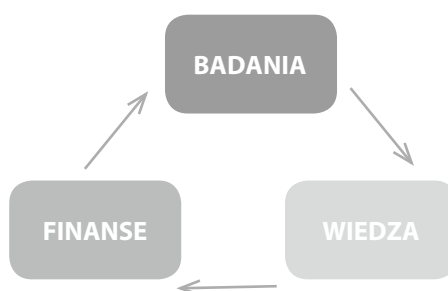
Wymagania dotyczące środowiska i społeczeństwa stały się standardem w postępowaniach przetargowych RCGW S.A., a rozwój technologiczny nie jest postrzegany przez Spółkę tylko przez pryzmat wygenerowanego zysku. Zgodnie z przyjętą przez RCGW S.A. **filozofią Trójkąta wiedzy** (rys.1) ekologia, edukacja i ekonomia są wyznacznikami wszelkich podejmowanych przez RCGW S.A. decyzji związanych z zarządzaniem spółką oraz funkcjonowaniem i rozwojem tyskiej oczyszczalni ścieków i eksploatowanych systemów kanalizacyjnych.

Rys. 1. Trójkąt wiedzy i filary działalności RCGW S.A.

Idea zrównoważonego rozwoju ma odzwierciedlenie w badaniach prowadzonych pod kątem uzyskania efektów ekonomicznych, środowiskowych i społecznych, opartych na **Trójkącie innowacji** (rys. 2). Obszar B+R jest katalizatorem rozwoju tyskiej oczyszczalni ścieków. Spółka inwestuje pieniądze w badania i rozwój, które przekształca w wiedzę, a ta z kolei przekłada się na finanse. I tak budowana jest innowacyjność na wielu płaszczyznach. W ramach prac badawczo-rozwojowych wypracowywane są nowatorskie rozwiązania technologiczne, konstruowane są innowacyjne urządzenia oraz testowane reagenty nowej generacji. Prace badawczo-rozwojowe mają ogromne znaczenie dla zielonego rozwoju, ponieważ gwarantują prowadzenie badań bez negatywnego wpływu na środowisko naturalne.

TRÓJKĄT INNOWACJI RCGW S.A.

Rys. 2. Trójkąt innowacji RCGW S.A.

Zielone zamówienia jako punkt wyjścia do realizacji idei gospodarki zamkniętego obiegu (ang. circular economy)

Realizacja zielonych zamówień w RCGW S.A. opiera się na świadomości potrzeb, możliwości, ale i zagrożeń związanych z degradacją środowiska naturalnego w skali globalnej. RCGW S.A. koncentruje się na odzysku odpadów oraz ograniczeniu zużycia zasobów takich jak nieodnawialne źródła energii czy woda. Przykładem jest **unieszkodliwianie osadów ściekowych wspólnie z odpadami pochodzącymi z zewnętrznych zakładów przemysłowych**. Wykorzystanie odpadów przemysłowych jako substratów w procesie kofermentacji przyczynia się do zwiększenia ilości i wartości opałowej biogazu wykorzystywanego do produkcji energii elektrycznej i ciepła.

Spółka współpracuje w tym zakresie z pobliskimi zakładami przetwórczymi oraz pozyskuje **łatwo rozkładalne** odpady biodegradowalne. Odpady zewnętrzne wykorzystywane są jako surowce również w procesach biologicznego oczyszczania ścieków. Wydzielone strumienie ścieków przemysłowych stosowane są jako alternatywne, odpadowe źródło węgla. Selekcja najbardziej wartościowej tzw. zielonej chemii oraz warunki prowadzenia ww. procesów ustalane są w laboratorium podczas analiz na dedykowanych stanowiskach badawczych.

*RCGW S.A. Tychy,
reaktory biologiczne*

Racjonalna gospodarka wodna w tyskiej oczyszczalni ścieków oznacza zamykanie obiegów wodno-ściekowych z maksymalizacją wtórnego zagospodarowania wstępnie oczyszczonych ścieków. Recykling wody polegający na wykorzystaniu ścieku oczyszczonego jako wody technologicznej pozwala rocznie zaoszczędzić ok. 160 tys. m³ wody pitnej. W przyszłości ściek oczyszczony z tyskiej oczyszczalni może zostać wykorzystany jako woda technologiczna w zewnętrznych zakładach przemysłowych. Możliwość uzyskania wymaganych parametrów jakościowych, tzw. biowody, potwierdziły wykonane przez Spółkę prace badawczo-rozwojowe wykorzystujące ultrafiltrację membranową i dezynfekcję z zastosowaniem lamp UV.

W efekcie ww. działań wdrażane lokalnie przez Spółkę ekoinnowacje w zakresie rozwiązań technologicznych przyczyniają się do ogólnej poprawy stanu środowiska przyrodniczego w duchu idei gospodarki zamkniętego obiegu.

*RCGW S.A. Tychy,
stacja badawcza Mini WKF*

Wewnętrzne regulacje w zakresie zrównoważonych zamówień

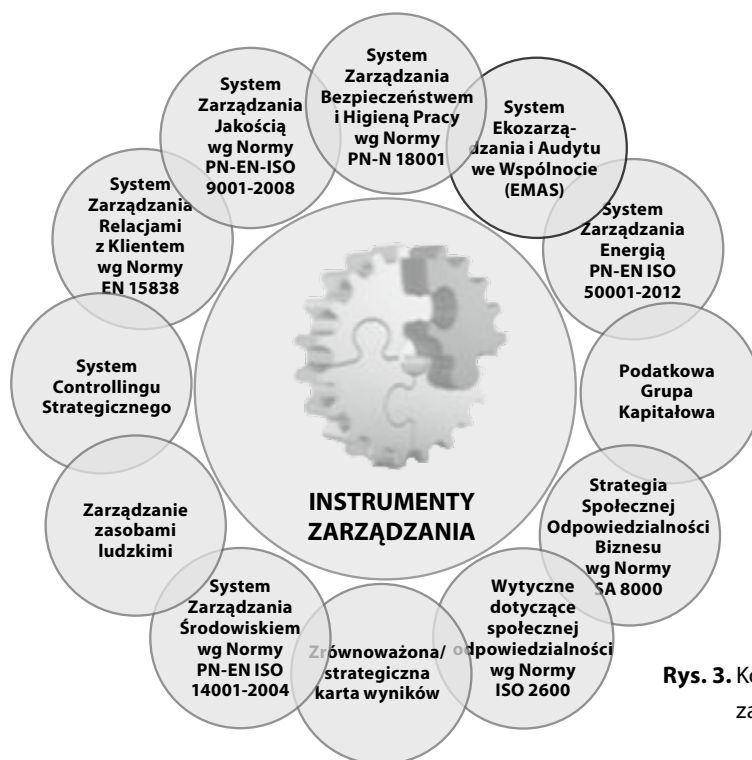
Dla uzyskania zrównoważonych efektów prowadzonych działań konieczne było wprowadzenie wewnętrznych regulacji odnoszących się do włączenia kwestii społecznych i środowiskowych do procedur przetargowych. Przykładem jest opracowany przez RCGW S.A. **Kodeks Dostawców**. Zawiera on zapisy dotyczące konieczności

przestrzegania przez Dostawców zasad ochrony środowiska, w tym racjonalnego zużycia energii. Kodeks porusza również kwestie społecznej odpowiedzialności, określając standardy w zakresie wzajemnej współpracy oraz zagadnienia związane z prawami człowieka, zatrudnianiem nieletnich, pracą przymusową, dyskryminacją czy BHP. Aspekty środowiskowe uwzględnione zostały również w **Regulaminie Zakupów** sporządzonym przez RCGW S.A., a przestrzeganie wymagań środowiskowych i społecznych w zakresie działań poszczególnych komórek organizacyjnych uregulowane zostało Zarządzeniami Prezesa Zarządu Spółki z 2007, 2009 i 2010 roku.

Zarządzanie zrównoważonym rozwojem

RCGW S.A. wdrożyło również szereg instrumentów zarządzania. Kompleksowy system uzupełniających się wzajemnie procedur i norm umożliwia prowadzenie odpowiedzialnego społecznie biznesu w sposób wiarygodny i z korzyścią dla środowiska (rys. 3).

Jednym z podstawowych stymulatorów ekorozwoju jest wdrożony System Ekozarządzania i Audytu we Wspólnocie **EMAS**. EMAS dla RCGW S.A. to podstawowe narzędzie zielonego biznesu zakładające dobrowolne, ciągłe podejmowanie zobowiązań i ich konsekwentną realizację. System ten stanowi inicjatywę doskonalenia, motywuje do realizacji zadań z zakresu minimalizacji oddziaływania organizacji na środowisko naturalne oraz umożliwia ocenę funkcjonowania organizacji w kontekście podejmowanych przez nią działań mających na celu ograniczenie obciążenia dla środowiska. Instrument oparty jest na systemowym zarządzaniu zrównoważonym rozwojem organizacji i wymaga od RCGW S.A. przestrzegania wszystkich reguł środowiskowych we wnętrzu Spółki, a także w obszarze jej oddziaływania na otoczenie zewnętrzne. RCGW S.A. należy również do nielicznych spółek w Polsce, które posiadają wdrożony i certyfikowany system zarządzania wg normy **PN-EN ISO 50001:2012** „System zarządzania energią”. Wdrożenie wymagań normy gwarantuje ograniczenie wpływu Spółki na środowisko, zmniejszenie kosztów związanych ze zużyciem energii oraz zwiększenie efektywności wykorzystania energii odnawialnej. Wyżej wymienione narzędzia oraz wdrożony System Zarządzania Środowiskiem wg Normy **PN-EN ISO 14001:2004** pozwalają na efektywny monitoring procesów realizowanych w Spółce pod kątem ich wpływu na środowisko naturalne i lokalną społeczność. Przyjęte zasady funkcjonowania RCGW S.A. zapewniają realizację i planowanie procesów z poszanowaniem wymagań prawnych obowiązujących w tym zakresie.

Rys. 3. Kompleksowy system zarządzania w RCGW S.A.

Do realizacji zrównoważonego biznesu przyczynia się także przyjęta przez Spółkę **Strategia Społecznej Odpowiedzialności Biznesu według Normy SA 8000** polegająca na dobrowolnym uwzględnianiu aspektów środowiskowych, ale i społecznych w działalności komercyjnej, zarówno wewnątrz firmy, jak i w kontaktach z interesariuszami. Przyznany certyfikat potwierdza wysokie standardy etyczne, które stanowią fundament w budowaniu relacji z klientami, pracownikami i otoczeniem zewnętrznym Spółki, a które oparte są na wzajemnym zaufaniu, uczciwości i profesjonalizmie. Spółka prowadzi otwarty dialog ze społeczeństwem oraz informuje je o podjętych działaniach i ich rezultatach. Kierunki rozwoju RCGW S.A. wyznaczają również wytyczne dotyczące społecznej odpowiedzialności biznesu zawarte w normie **ISO 26 000**.

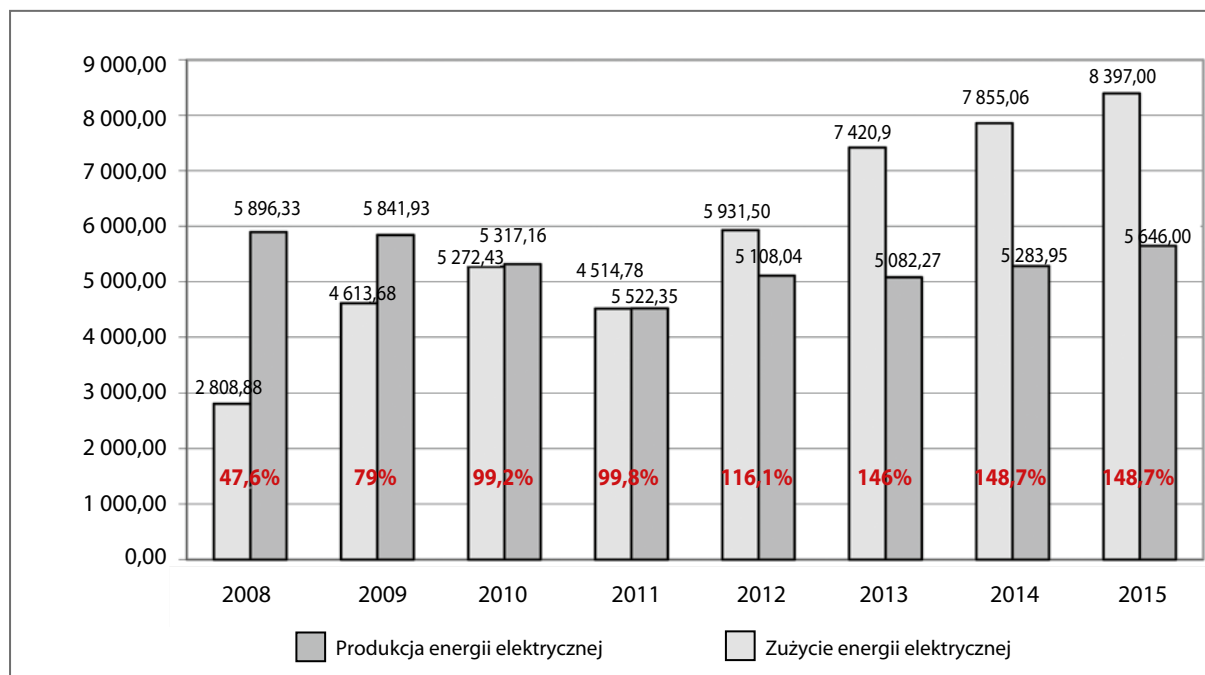
Dowodem transparentności działań jest publikowanie co roku, na stronie internetowej RCGW S.A. **Deklaracji Środowiskowej oraz Raportu Etycznego Społecznej Odpowiedzialności Biznesu**. Wdrożone instrumenty zarządzania, dzięki ciągłym pomiarom oraz cyklicznym audytom wewnętrznym i zewnętrznym, umożliwiają bieżące monitorowanie i ocenę realizacji założonych celów w zakresie spełniania wymagań środowiskowych i społecznych. Co roku systemy te są przedmiotem audytów wykonywanych przez niezależnych audytorów.

Wiedza (o wiedzy) jako potencjał w zakresie odpowiedzialnego społecznie ekorozwoju

Pracownicy RCGW S.A., w tym osoby odpowiedzialne za zrównoważone zamówienia publiczne, uczestniczą w licznych szkoleniach, konferencjach, kursach, a także dokształcają się podczas refundowanych przez Spółkę studiów podyplomowych. Przyjęta przez RCGW S.A. strategia rozwoju zakłada inwestowanie w najcenniejszy z kapitałów – kapitał ludzki oraz promuje uczenie się, zdobywanie nowych umiejętności, kreatywność i inicjatywę pracowników. Zadania realizowane są w elastycznych zespołach i strukturach oraz w atmosferze skutecznej i twórczej komunikacji. Dzięki temu w oczyszczalni ścieków, w sieci kanalizacyjnej, w pompowniach oraz w samym RCGW S.A. funkcjonuje wiele nowatorskich rozwiązań autorskich. Pracownicy Spółki stworzyli cały system powiązanych ze sobą procedur oraz instrukcji, których stosowanie decyduje o prawidłowej pracy eksploatowanych urządzeń i technologii oraz o wysokim poziomie obsługi klienta. To szerokie grono pracowników decyduje, każdy na swoim szczeblu, o wdrażaniu zrównoważonego rozwoju, co ma odzwierciedlenie w Regulaminie Wynagradzania, w którym 45% stanowi premia roczna i kwartalna. Spółka stała się kreatorem odpowiedzialnych społecznie i przyjaznych środowisku strategii zarządzania w Polsce.

Zielony sukces

Dzięki stosowaniu środowiskowych i społecznych kryteriów RCGW S.A. przekroczyło krajowe standardy w dziedzinie oczyszczania ścieków i produkcji energii odnawialnej i dostosowało technologie do najnowszych standardów wyznaczonych przez oczyszczalnie na zachodzie Europy. **Obecnie Oczyszczalnia Ścieków Tychy-Urbanowice jest jedyną pasywną plus oczyszczalnią ścieków w Polsce**. W 2015 r. w tyskiej oczyszczalni ścieków powstało ponad 5,6 mln m³ biogazu, z którego wyprodukowano ponad 8 tys. MWh energii elektrycznej i prawie 39 tys. GJ ciepła. Samowystarczalność energetyczna tyskiej oczyszczalni ścieków wynosi ok. 150% (wykres 1). Jest to najlepszy wynik w Polsce i jeden z najlepszych (o ile nie najlepszy) wśród przedsiębiorstw wodno-kanalizacyjnych w Europie. Jak podaje IGWP średnia wartość tego wskaźnika w przedsiębiorstwach zaliczanych do dużych wynosi tylko 24,2%, a w średnich 41,5%.

Wykres 1. Zużycie i produkcja energii elektrycznej na tyskiej oczyszczalni ścieków. Kolorem czerwonym zaznaczono stopień pokrycia zapotrzebowania na energię elektryczną

Czynniki ograniczające rozwój zrównoważonych zamówień w Polsce

Ponad 10-letnia praktyka w realizacji zrównoważonych zamówień w RCGW S.A. jest przykładem nowatorskiego podejścia Spółki do biznesu, otwartości na zmiany, odwagi w wykraczaniu poza utarte, bezpieczne schematy. Dla RCGW S.A. biznes to coś więcej niż statyczna realizacja wymogów formalnych – to doskonalenie, mimo braku odgórných nakazów. Istotne ograniczenie dla zrównoważonych zamówień stanowi pasywność sektora publicznego, zachowawczość i lęk przed wkraczaniem w nowe, nieznane obszary. Obawa przed zmianami w standardowych zapisach dokumentacji przetargowej oraz ich późniejszą realizacją może być barierą dla uwzględniania aspektów społecznych i środowiskowych w procedurach przetargowych.

Biznes powinien być odpowiedzialny społecznie i realizować politykę środowiskową w sposób kompleksowy. RCGW S.A. od lat, przy wyborze technologii i rozwiązań, kieruje się niskim wskaźnikiem inwestycyjnym i eksploatacyjnym, ale również, a może przede wszystkim, wysokimi wymaganiami środowiska przyrodniczego. Fundamentem działania w tym zakresie jest wdrożony przez RCGW S.A. model biznesowy. Dzięki niemu ochrona środowiska przynosi wymierne korzyści finansowe i społeczne. Działalność RCGW S.A. pokazuje, że zielone rozwiązania mogą być pomysłem na biznes, że niosą za sobą ogromny potencjał i możliwość generowania zysków oraz uzyskania przewagi konkurencyjnej.

Dzięki funkcjonowaniu RCGW S.A., które opiera się na takich kryteriach jak: ekologia, ekonomia, edukacja i innowacyjność Spółka w sposób szybki, skuteczny i kompleksowy reaguje na pojawiające się kolejne eko-wyzwania zaspokajając przy tym potrzeby lokalnej społeczności. Ekologiczne, ekonomiczne i społeczne efekty działalności RCGW S.A. przybliżają miasto Tychy do założonego celu jakim jest stworzenie inteligentnej struktury – **Smart City**.

Jednym z kluczowych obszarów tej struktury, również w ramach opracowywanej przez Spółkę **Koncepcji SymbioTychy**, jest swobodny przepływ energii w obrębie tkanki miejskiej. Obecne 150% pokrycie zapotrzebowanie tyskiej oczyszczalni ścieków na energię elektryczną i termiczną oraz perspektywy wzrostu ilości produkowanej energii umożliwią w przyszłości zasilanie również innych obiektów miejskich.

Poprzez realizację zielonych zamówień i wdrażanie innowacji RCGW S.A. zdobyło status lidera ekoinnowacji oraz pioniera rozwiązań proekologicznych w zakresie oczyszczania ścieków, wytwarzania energii z odnawialnych

źródeł oraz zarządzania. O wyjątkowej pozycji Spółki w branży wodno-kanalizacyjnej świadczy szereg nagród w konkursach ekologicznych i jakościowych otrzymanych przez Spółkę. Owocem przemyślanej i dobrze zorganizowanej działalności RCGW S.A. jest również sukces ekonomiczny doceniany zarówno przez środowisko branżowe, jak i przez niezależne gremia specjalistów. Efekty zrównoważonej działalności Spółki zostały dostrzeżone zarówno na rynku polskim, jak i europejskim. **RCGW S.A. jako pierwsza w historii polska spółka, otrzymała nagrodę główną Komisji Europejskiej EMAS Awards 2015 zwaną Oskarem w zakresie ekologii.**

Przykład (rozdział 24): test eksploatacyjny, wariantowość, kwestie ekologiczne w opisie przedmiotu zamówienia, ekoprojektowanie, gospodarka ściekowa jako zielone zamówienie publiczne, Wodny Park Tych jako zielone zamówienie publiczne.

ROZDZIAŁ 18

Zamówienia prośrodowiskowe w Gminie Słomniki

Gmina Słomniki koncentruje swoje działania w obszarze zrównoważonych zamówień publicznych na **prośrodowiskowych inwestycjach budowlanych realizowanych w technologii architektury pasywnej**. Dotychczas Gmina wybudowała trzy obiekty użyteczności publicznej na bazie innowacyjnych rozwiązań pasywnych:

1. budynek hali rekreacyjno-sportowej w Słomnikach, oddany do użytku w grudniu 2010 r.;
2. budynek sali gimnastycznej przy Zespole Szkół w Waganowicach, oddany do użytku w październiku 2013 r.;
3. budynek przedszkola w Słomnikach – Integracyjne Centrum Rozwoju Dziecka, oddany do użytku we wrześniu 2015 r.

Kolejna czwarta inwestycja pasywna jest w trakcie realizacji i jest nią Specjalistyczne Centrum Usług Medycznych w Słomnikach.

Przy wyborze technologii wykonania i programu funkcjonowania pierwszego z budynków, tj. hali rekreacyjno-sportowej, jak również kolejnych budynków Gmina Słomniki kierowała się zasadą **minimalizacji strat energii przy równoczesnym dążeniu do jak najlepszego wykorzystania zysków energetycznych**. Dzięki takiemu podejściu przez następne lata budżet gminy nie będzie zbyt obciążony kosztami eksploatacji inwestycji.

Słomniki, hala rekreacyjno-sportowa

Podstawowe informacje na temat budownictwa pasywnego uzyskano na konferencji poświęconej problematyce budownictwa energooszczędnego, zorganizowanej w 2007 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim. Zainspirowani tematyką konferencji zainicjowaliśmy prace nad koncepcją inwestycji pasywnej, a w 2008 r. rozpoczęły się działania projektowe. Celem Gminy było wybudowanie wielofunkcyjnej hali rekreacyjno-sportowej, która będzie wykorzystywana na zajęcia sportowe zarówno przez uczniów pobliskiego Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Słomnikach, jak i mieszkańców gminy i okolic. Projekt zakładał, że nowo powstały budynek hali rekreacyjno-sportowej będzie spełniał w jak najwyższym stopniu oczekiwania mieszkańców gminy co do jego funkcjonalności, ze szczególnym uwzględnieniem energooszczędności budynku. Założyliśmy również konieczność przystosowania budynku do organizacji konferencji i innych uroczystości.

Przy projektowaniu wzorowaliśmy się na standardach budownictwa pasywnego niemieckiego instytutu Passivhaus Institut w Darmstadt zajmującego się tą problematyką. **Istotą technologii budynków pasywnych jest obniżenie zapotrzebowania na energię cieplną, które osiąga się poprzez zastosowanie odpowiedniej izolacji cieplnej przegród budynku, zastosowanie okien ciepłochronnych, unikanie mostków termicznych jak również zachowanie wysokiej szczelności budynku.**

Standardy jakie musi spełnić dany obiekt, aby uzyskać certyfikat Instytutu Darmstadtzkiego są następujące:

- wskaźnik zapotrzebowania na energię do ogrzewania $\leq 15 \text{ kWh/m}^2$ na rok,
- współczynnik szczelności budynku $n_{50} \leq 0,6/\text{h}$,
- wskaźnik zapotrzebowania na energię pierwotną $\leq 120 \text{ kWh/m}^2$ na rok.

Oznacza to, że w przeciągu sezonu grzewczego do ogrzania jednego metra kwadratowego mieszkania potrzeba 15 kWh, co odpowiada spaleniu 1,5 l oleju opałowego bądź 1,7 m³ gazu czy też 2,3 kg węgla. Dla porównania, zapotrzebowanie na ciepło dla budynków konwencjonalnych budowanych obecnie wynosi około 120 kWh/(m² na rok) co w przeliczeniu na zużycie gazu ziemnego wynosi ok. 12 m³. Obiekty wielokubaturowe, w tym hale sportowe, cechuje wskaźnik zużycia często znacznie przekraczający podane wartości.

Powłoka budynku pasywnego ma bardzo dobrą szczelność powietrzną, która pozwala na wyeliminowanie przeciągów i zmniejszenie zużycia energii. Szczelność powietrzną sprawdza się zgodnie z normą PN-EN 13829. Przy różnicy ciśnień 50 Pa krotność wymian powietrza w budynku nie może przekraczać 0,6 na godzinę, w odniesieniu do objętości powietrza w budynku. **W przypadku naszej hali wynik przeprowadzonej próby ciśnieniowej wyniósł 0,12 wymiany na godzinę.**

Istotnym elementem oszczędności energii na cele grzewcze jest zastosowanie systemu wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła o wysokiej sprawności oraz ogrzewanie podłogowe założone dla całej powierzchni budynku.

Budynki pasywne oferują wysoki komfort cieplny zarówno w lecie, jak i w zimie. Do ich ogrzewania wystarcza niewielka ilość dostarczanej energii, np. przez dogrzewanie nawiewanego powietrza. Przegrody zewnętrzne (ściany, stropodach) są po wewnętrznej stronie równomiernie ciepłe: temperatury powierzchni wewnętrznych są zbliżone do temperatury w pomieszczeniach. Dzięki osiągniętej wysokiej szczelności, przy standardowym użytkowaniu wyeliminowane jest ryzyko powstawania przeciągów. Instalacja wentylacyjna zapewnia stałą dobrą jakość powietrza wewnętrznego. Dzięki niskiemu zużyciu energii budynki pasywne oferują wysokie bezpieczeństwo przy mogących w przyszłości nastąpić wzrostach cen energii lub jej niedoborach. Ponadto skutecznie chronione jest środowisko naturalne, gdyż źródła energii eksploatowane są bardzo oszczędnie, a emisja dwutlenku węgla (CO₂) i substancji szkodliwych występuje w bardzo niewielkich ilościach. W budynku hali sportowej zastosowano proste i funkcjonalne rozwiązanie kotłowni w postaci dwóch kotłów zasilanych gazem ziemnym o łącznej mocy 90 kW oraz dwie centrale wentylacyjne z odzyskiem ciepła.

Z przeprowadzonych analiz porównawczych dotyczących rocznych kosztów eksploatacyjnych budynku hali wybudowanej w technologii tradycyjnej i technologii pasywnej, które zostały opracowane na potrzeby studium wykonalności, a obecnie potwierdzonych rzeczywistymi kosztami funkcjonowania, wynika, że budynek hali pasywnej w ujęciu kosztowym jest o około 50% tańszy w utrzymaniu niż budynek hali wybudowany w technologii tradycyjnej (dotyczy to kosztów energii elektrycznej i gazu). Szacuje się, że wyższe nakłady na etapie budowy zwrócą się po około 8–10 latach z oszczędności eksploatacyjnych.

W lutym 2011 r. Polski Instytut Budownictwa Pasywnego nadał hali sportowej w Słomnikach certyfikat „Budynek pasywny o sprawdzonej jakości”. 14 marca 2011 r. Burmistrz Gminy Słomniki odebrał w Krakowie tytuł „Lidera Małopolski” przyznany w konkursie „Najlepsze Przedsięwzięcia Roku 2010 w Małopolsce – Lider Małopolski”. W konkursie wyróżnia się przedsięwzięcia o wymiarze społecznym ważne dla jakości życia mieszkańców oraz innowacyjne inwestycje. Powyższe spowodowało, że kolejne inwestycje związane z wznoszeniem nowych budynków są również budowane w technologii pasywnej.

W lutym 2012 r. podpisano umowę na budowę budynku sali gimnastycznej w technologii pasywnej przy Zespole Szkół w Waganowicach, którą oddano do użytkowania w październiku 2013 r. W budynku tym zastosowano podobne rozwiązania dotyczące konstrukcji i wyposażenia jak w przypadku hali sportowej w Słomnikach. Budynek wyposażono w trzy centrale wentylacyjne z odzyskiem ciepła. Źródło ciepła w kotłowni stanowi pompa

ciepła o mocy grzewczej 24,6 kW. Dolnym źródłem ciepła dla pompy jest kolektor gruntowy pionowy w postaci dziewięciu odwiertów o głębokości 49 m każdy, wykonany z rur polietylenowych wypełnionych roztworem glikolu. W budynku zastosowano ogrzewanie podłogowe.

Budynek sali gimnastycznej posiada szczelność na poziomie $n_{50} \leq 0,26$ 1/h.

*Waganowice,
sala gimnastyczna*

W roku 2013 rozpoczęto budowę kolejnej inwestycji pasywnej, tj. budynku przedszkola (Integracyjnego Centrum Rozwoju Dziecka) w Słomnikach, który został oddany do użytkowania we wrześniu 2015 r. W budynku tym zaprojektowano bardziej rozbudowany system ogrzewania i wentylacji. Do celów grzewczych zaprojektowano dwie pompy ciepła typu solanka/woda połączone kaskadowo o mocy 33,1 kW każda, które mają służyć do przygotowania ciepłej wody użytkowej i grzewczej. Towarzyszy im dwanaście sztuk kolektorów słonecznych wspomagających system przygotowania ciepłej wody użytkowej i grzewczej. Cały system jest sterowany zewnętrznym sterownikiem DIGI ENERGY. W całym budynku wykonano ogrzewanie podłogowe. Ponadto zastosowano instalacje wentylacji mechanicznej nawiewno-wywiewnej z odzyskiem ciepła w postaci trzech central. Na potrzeby central wentylacyjnych zaprojektowano gruntowy wymiennik ciepła umieszczony przed budynkiem w układzie TICHERMANNA. Pozwala on na odzyskanie energii z gruntu, zmniejszając zapotrzebowanie na energię używaną do ogrzewania w zimie i chłodzenia w lecie.

Budynek przedszkola posiada szczelność na poziomie $n_{50} \leq 0,303$ 1/h.

*Słomniki,
przedszkole*

W lutym 2016 r. podpisano umowę na budowę budynku przychodni zdrowia (Specjalistycznego Centrum Usług Medycznych) w Słomnikach. Budynek ten zaprojektowano w standardzie budynku pasywnego o wysokiej termoizolacyjności przegród zewnętrznych i bardzo niskim zużyciu energii na cele grzewcze – na poziomie ok. 15 kWh/m²rok. Zakładane parametry przegród to ściany zewnętrzne 0,08–0,1 W/m²K, drzwi zewnętrzne 1,0 W/m²K, zestawy okienne 0,8 W/m²K, dach 0,08–0,09 W/m²K, podłoga na gruncie 0,1 W/m²K. Dodatkowo zakłada się wysoką szczelność budynku, która będzie wynosić nie mniej niż 0,3 l/h przy różnicy ciśnień 50 Pa dla testu szczelności wykonanego zgodnie z normą PN-EN 13829. W budynku zaprojektowano kotłownię zasilaną gazem ziemnym. Zamontowany zostanie kocioł gazowy o mocy 50,2 kW. W budynku przewidziano dwa obiegi grzewcze: jeden obsługujący instalację grzejnikową, a drugi nagrzewnice kanałowe. Zostały również zaprojektowane systemy wentylacji zdecentralizowanej. Przewidziano dziewięć systemów wentylacyjnych (pięć obsługujących gabinety lekarskie, jeden sanitariaty, jeden hol, jeden salę konferencyjną i jeden pomieszczenia biurowe). Dla jednego z systemów zaprojektowano gruntowy wymiennik ciepła.

Oddanie budynku do użytkowania zaplanowano na czerwiec 2018 r.

*Słomniki,
ośrodek zdrowia*

Strategie/praktyki prospołeczne/prośrodowiskowe w gminie Słomniki polegają na doraźnym włączaniu elementów zrównoważonych do poszczególnych zamówień.

Gmina nie posiada wewnętrznych regulacji ani zaleceń odnoszących się do włączania kwestii społecznych czy środowiskowych do postępowań przetargowych. Poszczególne inwestycje są projektowane i realizowane w ramach potrzeb społecznych oraz dostępnych środków finansowych. Wybierane są rozwiązania, które w efekcie będą korzystniejsze niż tradycyjne technologie dotychczas stosowane.

Wszystkie budynki pasywne wybudowane w Gminie Słomniki są zarządzane przez jednostki związane z Urzędem Miejskim w Słomnikach. Wykonawcy inwestycji zostali wyłonieni w postępowaniach przetargowych przeprowadzonych przez pracowników Urzędu Miejskiego w Słomnikach.

Inwestycje przebiegały bez problemów i zostały zrealizowane. Zarówno Zamawiający, jak i wykonawcy nie odnotowali problemów w realizacji inwestycji.

Przykład (rozdział 24): postępowanie na budowę hali rekreacyjno-sportowej z uwzględnieniem aspektów środowiskowych.

ROZDZIAŁ 19

Aspekty środowiskowe w zamówieniach publicznych Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dalej NFOŚiGW) od wielu lat przy udzielaniu zamówień publicznych stara się zwracać uwagę, aby miały one zrównoważony charakter. Biorąc pod uwagę, iż misją instytucji jest skuteczne i efektywne wspieranie działań na rzecz środowiska, szczególną uwagę zwrócono na uwzględnianie aspektów środowiskowych przy udzielaniu zamówień publicznych, tak aby „zazielenić” zamówienia publiczne i propagować działania przyczyniające się do ochrony środowiska.

Zarząd Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w 2012 roku przyjął dokument „**Polityka środowiskowa Biura Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**”, a w roku 2015 zatwierdził „**Regulamin udzielania zamówień przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**”, który odwołuje się do stosowania przy udzielaniu zamówień zasad przyjętych we wspomnianej Polityce środowiskowej. W ramach wymiany doświadczeń i dzielenia się wiedzą z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej (wfośigw), w roku 2015 przekazane zostały do zamieszczenia w tzw. „**Bazie wiedzy**” (na wspólnej platformie cyfrowej), przykłady dobrych praktyk w zakresie klauzul środowiskowych stosowanych przez NFOŚiGW. Biorąc pod uwagę, że uwzględnianie aspektów środowiskowych i społecznych przy udzielaniu zamówień publicznych wymaga współpracy pracowników komórki ds. zamówień publicznych z pracownikami innych komórek wnioskujących o udzielenie poszczególnych zamówień, podjęto również działania dotyczące propagowania zrównoważonych zamówień publicznych wśród pracowników NFOŚiGW. W styczniu 2016 roku kierownik Zespołu Zamówień Publicznych przeprowadził wewnętrzne szkolenie dla pracowników, dotyczące m.in. zrównoważonych zamówień publicznych – społecznie odpowiedzialnych oraz zielonych zamówień publicznych.

Udzielając zamówień publicznych Fundusz stara się uwzględniać aspekty środowiskowe, wprowadzając odpowiednie wymagania najczęściej w opisie przedmiotu zamówienia bądź w sposobie jego realizacji. **Przykładami udzielanych przez NFOŚiGW zamówień, wpisujących się w politykę zielonych zamówień publicznych, mogą być:**

- **dostawy papieru do drukarek i faksów** – w których wymagamy, aby określona ilość zamawianego papieru była papierem ekologicznym, w 100% z powtórnego przerobu;
- **dostawy ulotek, folderów, kalendarzy** – w których wymagamy, aby artykuły wykonane były z papieru ekologicznego – tj. papieru na bazie włókien z odzysku, papieru pochodzącego z recyklingu lub papieru na bazie włókien pierwotnych;

- **dostawy urządzeń komputerowych i wielofunkcyjnych** – o efektywności energetycznej odpowiadającej co najmniej takiej, jak określona w specyfikacjach programu Energy Star, o niskim poziomie hałasu, a w przypadku urządzeń drukujących – posiadających tryb eko (oszczędność tonera), druk dwustronny oraz druk większej liczby stron na jednym arkuszu, automatyczny druk dwustronny, możliwość druku na papierze z recyklingu, a także wyposażenia urządzenia w czytniki kart identyfikujących użytkownika, co w sposób pośredni wpływa na zmniejszenie liczby kopiowanych i drukowanych dokumentów (oszczędność papieru i energii);
- **dostawy artykułów promocyjnych** – zamawiane są artykuły wykonane z materiałów naturalnych, łatwo podlegających biodegradacji, np. drewniane zabawki – klocki, łańcuchówki, stojaki na przybory, zwierzątka zasilane baterią słoneczną, torby z płótna bawełnianego lub juty, kubki z bambusa, notatniki z papieru z recyklingu, długopisy z obudową wykonaną z kartonu lub z przetworzonej skrobi kukurydzianej, notesy z makulatury, pen-drive w obudowie drewnianej lub z plastiku z recyklingu, torby z papieru, przy czym włókna celulozowe służące do wyrobu produktu pochodzić muszą z legalnych lub zrównoważonych źródeł. Do zazielenienia zamówień można przyczynić się również poprzez zamawianie odpowiedniego rodzaju artykułów promocyjnych. Przykładowo, oprócz wymienionych powyżej, zamawianymi przez Fundusz artykułami promocyjnymi były mierniki zużycia wody, kule piorące bez detergentów, zgniatarki do butelek PET i puszek aluminiowych;

- **usługi sprzątania** – przy realizacji których wymagamy stosowania preparatów wydajnych (rozcieńczanych w celu ich użycia), spełniających wymagania dopuszczające je do obrotu na terenie UE, papieru toaletowego i ręczników pochodzących z makulatury oraz urządzeń czyszczących o określonym, maksymalnym poziomie hałasu;
- **usługi cateringowe** – przy realizacji których wymagamy stosowania zastawy przeznaczonej do wielokrotnego użytku (porcelanowej/szklanej), dostawy wody w szklanych butelkach, obrusów wielorazowego użytku z tkanin, a także wykorzystania do przygotowania posiłków świeżych owoców/warzyw, w tym lokalnych sezonowych;
- **roboty budowlane** – w których wymagamy przestrzegania zasad odnoszących się do gospodarowania odpadami powstałymi przy wykonywaniu prac, zobowiązując wykonawcę do ich legalnego wywozu i składowania.

Często stosowanym przez nas wymogiem, niezależnie od rodzaju zamówienia, jest dostarczanie produktów w opakowaniach (w tym zbiorczych) wykonanych z materiałów z recyklingu lub nadających się do łatwego, powtórnego wykorzystania.

NFOŚiGW dokonał następujących zamówień, których istotą była ochrona środowiska:

- zakup i instalacja kolektorów słonecznych, w celu uzyskiwania ciepłej wody na potrzeby NFOŚiGW;
- baterie łazienkowe z czujnikiem (fotokomórką), w celu zmniejszenia zużycia wody;
- automatyczne włączniki oświetlenia, w celu oszczędności energii elektrycznej;
- pojemniki na odpady uwzględniające możliwość ich segregacji.

*NFOŚiGW,
kolektory słoneczne*

NFOŚiGW, pojemniki na odpady

*NFOŚiGW, automatyczne
włączniki oświetlenia*

NFOŚiGW podejmuje również działania mające na celu uwzględnianie aspektów społecznych w zamówieniach publicznych. Poniżej wskazanych zostało kilka przykładowych klauzul społecznych, jakie do tej pory stosowane były w prowadzonych postępowaniach:

- wymóg, aby osoby wchodzące w skład zespołu wykonującego usługi w okresie realizacji zamówienia (np. usługi sprzątania), były zatrudnione na podstawie umowy o pracę. Jednocześnie w istotnych postanowieniach umowy (a następnie w umowie) określone zostały zasady kontroli faktycznego zatrudnienia, poprzez wymóg przedłożenia do wglądu, w terminie 30 dni od daty zawarcia umowy, dokumentów potwierdzających zatrudnienie na podstawie umowy o pracę. W przypadku stwierdzenia uchybień w tym zakresie, przewidziane były kary umowne,
- wymóg, aby przy wykonywaniu zamówienia zatrudniona była 1 osoba bezrobotna, co oznacza osobę spełniającą przesłanki art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz.U. z 2015 r. poz. 149) lub jedna osoba niepełnosprawna, co oznacza osobę spełniającą przesłanki statusu niepełnosprawności określone ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (np. usługi pocztowe),
- W przypadku zamówień na roboty budowlane, zgodnie z opisem przedmiotu zamówienia wykonawca zobowiązany był zorganizować zaplecze przestrzegając obowiązujących przepisów prawa, szczególnie w zakresie BHP, zabezpieczeń ppoż., wymogów Państwowej Inspekcji Pracy i Państwowego Inspektora Sanitarnego. Zaplecze Wykonawcy winno spełniać wszelkie wymagania w zakresie sanitarnym, technicznym, gospodarczym, administracyjnym itp. (...). W szczególności Wykonawca miał obowiązek zadbać, aby personel nie wykonywał pracy w warunkach niebezpiecznych bądź szkodliwych dla zdrowia oraz niespełniających odpowiednich wymagań sanitarnych. Wykonawca przed przystąpieniem do wykonywania robót zobowiązany był opracować instrukcję bezpiecznego ich wykonywania i zaznajomić z nią pracowników w zakresie wykonywanych przez nich robót. Wykonawca miał zapewnić i utrzymać wszelkie urządzenia zabezpieczające oraz sprzęt i odpowiednią odzież dla ochrony życia i zdrowia osób zatrudnionych na placu budowy oraz dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego. Wszystkie osoby przebywające na terenie budowy obowiązane były do stosowania niezbędnych środków ochrony indywidualnej. Używane na budowie maszyny i urządzenia należało zabezpieczyć przed możliwością uruchomienia przez osoby nieuprawnione do ich obsługi.

Oceniając podejmowane przez NFOŚiGW działania z perspektywy kilku ostatnich lat, można stwierdzić, że są one efektywne. Z całą pewnością wzrosła świadomość pracowników naszej instytucji zaangażowanych w proces udzielania zamówień, w zakresie możliwości i potrzeby uwzględniania aspektów środowiskowych i społecznych w zamówieniach publicznych. Nie ma wątpliwości, że zamawiając np. produkty wytworzone z materiału z recyklingu, przyczyniamy się do skutecznej i efektywnej segregacji odpadów i ich ponownego wykorzystania. Zakup urządzeń energooszczędnych z całą pewnością wpłynie na zmniejszenie zapotrzebowania na produkcję energii elektrycznej, a jednocześnie przyczyni się do obniżenia emisji ciepła i ilości odpadów towarzyszących wytwarzaniu energii. Zamawiając produkty wytworzone w sposób przyjazny środowisku, zmniejszamy popyt na te, do których wyprodukowania wykorzystuje się wiele szkodliwych substancji chemicznych lub te, które nie ulegają łatwo biodegradacji.

Jak zmieniły się zamówienia publiczne udzielane w ostatnich latach przez NFOŚiGW bardzo dobrze odzwierciedlają dane dotyczące procentowego udziału zamówień zawierających aspekty środowiskowe i społeczne w odniesieniu do ogólnej liczby postępowań wszczętych w danym roku, na przykładzie ostatnich trzech lat.

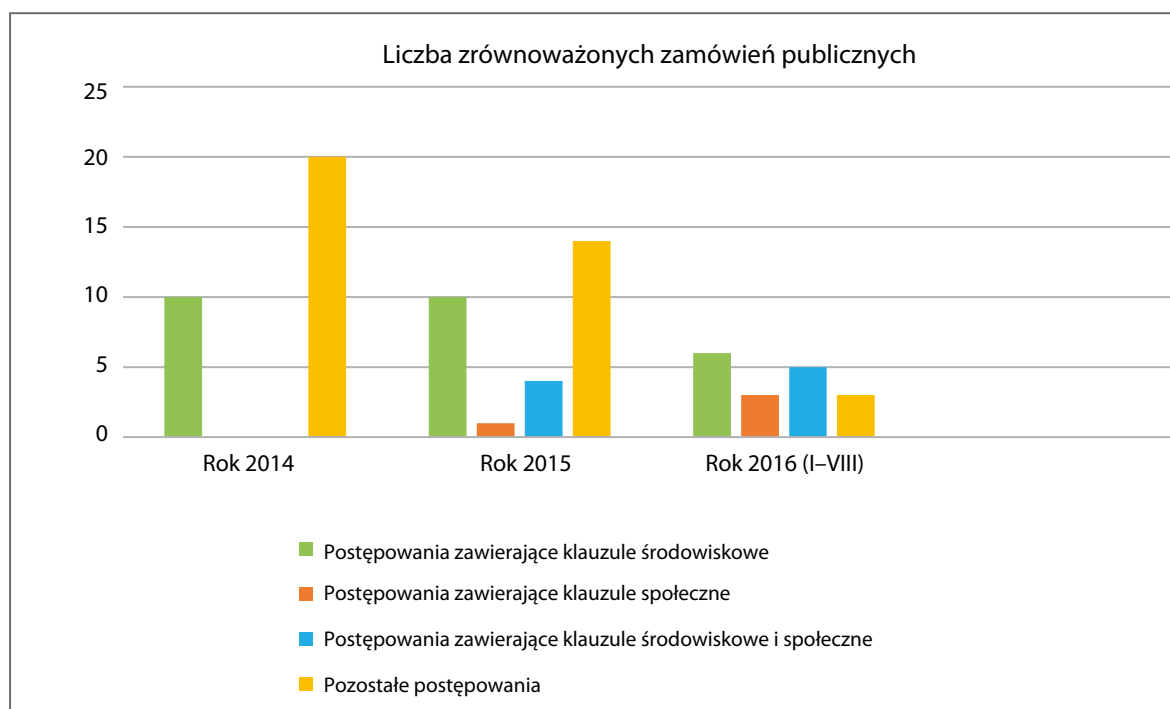
W roku **2014** wszczętych było 30 postępowań o zamówienie publiczne (3 unieważniono), w tym w **10 postępowaniach zastosowano klauzule środowiskowe**, co oznacza zastosowanie klauzul środowiskowych w 33,3% postępowań. Klauzul społecznych nie zastosowano.

W roku **2015** wszczętych było 29 postępowań o zamówienie publiczne (3 unieważniono), w tym w **10 postępowaniach zastosowano tylko klauzule środowiskowe, w 1 tylko klauzule społeczne, a w 4 postępowaniach**

zastosowane klauzule środowiskowe i społeczne. W przypadku 14 postępowań nie zastosowano ani klauzul środowiskowych, ani społecznych. Oznacza to zastosowanie klauzul środowiskowych w 34,5%, klauzul społecznych w 3,5%, a dwóch rodzajów klauzul w 13,8% postępowań.

W roku **2016 przez pierwszych 8 miesięcy** wszczętych było 17 postępowań o zamówienie publiczne (1 unieważniono), w tym **w 6 postępowaniach zastosowano tylko klauzule środowiskowe, w 3 tylko klauzule społeczne, a w 5 postępowaniach zastosowane klauzule środowiskowe i społeczne.** W przypadku 3 postępowań nie zastosowano ani klauzul środowiskowych, ani społecznych. Oznacza to zastosowanie klauzul środowiskowych w 35,3%, klauzul społecznych w 17,6%, a dwóch rodzajów klauzul w 29,4% postępowań.

Powyższe dane obrazuje poniższy wykres.

Procentowy udział zamówień zawierających klauzule środowiskowe i/lub społeczne w odniesieniu do liczby wszystkich postępowań wszczętych w danym roku.

Analiza powyższych danych potwierdza, iż większe trudności napotykamy przy stosowaniu aspektów społecznych przy udzielaniu zamówień. Problematiczne jest dla nas w szczególności właściwe określenie czynności, których wykonywanie w usługach i robotach budowlanych polega na wykonywaniu pracy w sposób określony w art. 22 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy. Nie jest też łatwe określenie, a później skuteczne egzekwowanie, wymogów dotyczących mechanizmów kontroli faktycznego zatrudnienia osób na umowę o pracę na etapie realizacji zamówienia, m.in. ze względu na przepisy dotyczące ochrony danych osobowych.

Uwzględnianie aspektów środowiskowych i społecznych wiąże się zawsze z dodatkowym zaangażowaniem i wysiłkiem po stronie zamawiającego, co w naturalny sposób rodzi pytanie – czy jest to uzasadnione? Czy podejmowane przez nas działania będą miały faktyczny wpływ na poprawę stanu środowiska naturalnego i rynek pracy? Warto jednak zauważyć, że w tym przypadku istotny jest efekt skali. Biorąc pod uwagę jak duża część zakupów dokonywana jest w ramach zamówień publicznych i jak bardzo kształtują one popyt na produkty określonego rodzaju lub określony sposób wykonywania świadczeń, ostateczny wpływ zielonych zamówień na poprawę stanu środowiska, a zamówień społecznych na rynek pracy, może być bardzo istotny.

Przykład (rozdział 24): postępowanie na remont węzła ciepłowniczego z uwzględnieniem aspektów środowiskowych i społecznych; postępowanie na usługę organizacji szkoleń z uwzględnieniem aspektów środowiskowych i społecznych; postępowanie na zakup materiałów promocyjnych z uwzględnieniem aspektów środowiskowych.

ROZDZIAŁ 20

Podsumowanie

Zebrany na potrzeby niniejszego opracowania materiał pozwala zaobserwować pewne powtarzające się trendy w dobrych praktykach wypracowanych przez instytucje, które podzieliły się swoim doświadczeniem w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych.

Nieodzownym elementem takich dobrych praktyk jest **określony poziom świadomości i zaangażowanie indywidualnych osób** po stronie instytucji zamawiającej. Zaangażowanie takie dotyczy osób bezpośrednio biorących udział w poszczególnych etapach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, nadzorujących realizację umowy w sprawie zamówienia, ale również decydentów mających wpływ na całość funkcjonowania danej instytucji. Świadomość w zakresie zrównoważonego rozwoju, sprawność w stosowaniu obowiązkowych rozwiązań, wiedza co do możliwości stosowania narzędzi nieobligatoryjnych, szeroka perspektywa wiążąca zrównoważone zamówienia publiczne z innymi obszarami funkcjonowania danej instytucji mogą prowadzić, jak pokazują zaprezentowane tu przypadki, do znaczących efektów.

Jak wskazują zebrane tu doświadczenia, skuteczna realizacja zrównoważonych zamówień publicznych wymaga również **współpracy wewnątrzinstytucjonalnej** pracowników komórek ds. zamówień publicznych z pracownikami innych komórek, jako że zrównoważone zamówienia publiczne wymagają wyjścia poza wąskie skupienie się na przedmiocie zamówienia i umiejscowienia go w szerszym kontekście funkcjonowania instytucji. Efekty takiego funkcjonowania obejmują wielopłaszczyznowy wpływ na szeroko rozumiane otoczenie danej instytucji (wszelkie możliwe zasoby znajdujące się w dyspozycji danej wspólnoty). Tworzenie obrazu własnego wpływu na zewnętrzne otoczenie może wymagać **współpracy z podmiotami zewnętrznymi**, np. z instytucjami rynku pracy, które poprzez informację o sytuacji na lokalnym rynku pracy zasugerują rozwiązania adresujące konkretne problemy takiego rynku (praktyka np. GUS).

Uzyskanie efektu środowiskowego wydaje się najczęściej zależeć od wymagań funkcjonalnych i jakościowych stawianych przedmiotowi zamówienia i opracowywanych w początkowej fazie procedury przetargowej, co wymaga po stronie zamawiającego znacznej technicznej/technologicznej znajomości tematu często obejmującej obszar ekoinnowacji. W przypadku zamówień społecznie odpowiedzialnych, społeczny efekt wydaje się być powiązany przede wszystkim z fazą realizacji umowy w sprawie zamówienia publicznego i skutecznej weryfikacji stosowania wymagań społecznych stawianych przez zamawiającego, co wymaga od osób zaangażowanych konsekwentnego monitorowania i weryfikowania prospołecznych obowiązków wykonawcy.

Wiele z zaprezentowanych tu przypadków stosowania zrównoważonych zamówień publicznych było efektem **szerszego zoperacjonalizowania podstawowej misji i zadań** jakie prawem przypisane zostały danym instytucjom. W takich sytuacjach np. ośrodki pomocy społecznej wymagały przy realizacji swoich zamówień zatrudnienia osób defaworyzowanych, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Ministerstwo Środowiska nabywały efektywne środowiskowo wyposażenie, PFRON uwzględniał zatrudnianie osób niepełnosprawnych, a Regionalne Centrum Gospodarki Wodno-Ściekowej w Tychach przeprowadziło proces restrukturyzacji nie tylko unowocześniający infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, ale wysuwający Centrum na lidera ekoinnowacji działającego opierając się na własnych nowatorskich pracach badawczo-rozwojowych. GUS warunkował określenie najbardziej efektywnej w danym zamówieniu klauzuli społecznej analizami statystycznymi wykonywanymi przez Urząd w ramach działalności statutowej, tymi dotyczącymi aktualnej sytuacji na rynku pracy. W takich sytuacjach **cele zrównoważonych zamówień publicznych wpisywały się w podstawowy cel istnienia danej instytucji i naturalnym stało się uwzględnianie narzędzi zrównoważonych zamówień przy realizacji podstawowej misji instytucji. Wzajemne oddziaływanie w tym zakresie potęgowało efekt końcowy.**

Podczas gdy uwzględnianie zrównoważonych zamówień publicznych w sytuacjach, gdy wpisują się one w misję danej instytucji wydaje się czymś naturalnym czy mniej lub bardziej oczywistym, na uwagę i promocję zasługują też **odwrotne przypadki, kiedy realizacja zrównoważonych zamówień publicznych choć, nie powiązana z główną działalnością instytucji, staje się istotną aktywnością danej instytucji, służącą realizacji innych polityk państwa.** Doskonałym przykładem w tym zakresie jest działalność Urzędu Transportu Kolejowego, który od wielu lat w sposób przemyślany i długofalowy poprzez swoją działalność wspiera zatrudnienie osób niepełnosprawnych. Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne stały się przedłużeniem i intensyfikacją społecznych celów działalności UTK, który ze względu na nadrzędne polityki krajowe realizuje również zielone

zamówienia publiczne. Innym przykładem podobnego działania jest 2 Regionalna Baza Logistyczna w Warszawie, która praktykuje zastrzeganie zamówień publicznych na odzież wojskową dla podmiotów zatrudniających osoby niepełnosprawne. Przy tej okazji warto zauważyć, jak wskazała jedna z instytucji biorących udział w badaniu, że zrównoważone zamówienia publiczne realizują takie cele aktualnej polityki państwa (Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju) jak: redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego, aktywizacja osób z niepełnosprawnością, wspieranie działalności podmiotów ekonomii społecznej we wzmacnianiu integracji społecznej, rozwijanie sektora ekonomii społecznej, jako miejsca aktywizacji i pracy dla osób o ograniczonej zatrudnialności na otwartym rynku pracy, aktywizacja zawodowa osób młodych, osób 50+, osób z niepełnosprawnościami, przeciwdziałanie segmentacji rynku pracy, promowanie stabilnych form zatrudnienia i elastycznych metod organizacji pracy, upowszechnianie koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. W odniesieniu do środowiska cele te obejmują poprawę efektywności energetycznej, obniżenie energochłonności, szersze wykorzystanie stabilnych źródeł energii odnawialnej, wsparcie dla rozwoju niskoemisyjnego transportu zbiorowego, ograniczenie ilości odpadów i nowoczesne gospodarowanie odpadami czy też redukcję emisji zanieczyszczeń.

Działania w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych często prowadzone są na podstawie **zaleceń lub wytycznych pochodzących z poziomu rządowego** lub na podstawie **szerszych strategii** (regionalnych, lokalnych) ujętych w formalne dokumenty takich jak strategię rozwoju czy strategię promocji, które nawiązują do zrównoważonego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego. Czasami działania takie realizowane są na podstawie **wewnętrznych strategii/polityki poszczególnych instytucji** lub na podstawie formalnych **zarządzeń/decyzji organów administracji**, np. prezydentów miast, zarządów województw. W innych przypadkach działania z zakresu ZZP prowadzi się opierając się wyłącznie na samych **regulaminach udzielania zamówień publicznych** do których wprowadzono konkretne zapisy odnoszące się do zrównoważonych zamówień. Niektóre z instytucji regulaminami udzielania zamówień zobowiązywały własne departamenty lub podmioty podległe do stosowania zrównoważonych zamówień publicznych w obszarach, gdzie prawo krajowe nie przewidywało obligatoryjnych rozwiązań, np. rozszerzając zakres rozwiązań obligatoryjnych obowiązujących powyżej progów stosowania ustawy na zamówienia podprogowe. Niemniej jednak istnieją również bardzo udane przykłady stosowania zrównoważonych zamówień publicznych pomimo **braku jakichkolwiek formalnych umocowań** w dokumentach. Na przykład brak formalnego zalecenia czy ustanowienia celu odnoszącego się do stosowania klauzul społecznych nie stanowi bariery dla Miasta Brzeziny w ich szerokim wykorzystaniu do tworzenia ekonomii społecznej miasta.

Wśród praktycznych narzędzi realizacji zrównoważonych zamówień stosowanych w ramach zaprezentowanych w publikacji przypadków wymienić należy:

- szczegółową **analizę** poszczególnych procedur pod kątem możliwości zastosowania zrównoważonych zamówień;
- określenie **celów ilościowych** dotyczących osiągnięcia konkretnych poziomów zrównoważonych zamówień;
- sformalizowanie sposobu **kontroli** spełniania wymagań zrównoważonych zamówień publicznych przez wykonawców; funkcjonowanie **koordynatorów** dokonujących w imieniu instytucji weryfikacji sposobu realizacji zapisów umownych w zakresie ZZP;
- monitorowanie wywiązywania się poszczególnych departamentów Zamawiającego lub instytucji mu podległych z realizacji zrównoważonych zamówień, np. za pośrednictwem **okresowych sprawozdań**;
- tworzenie instytucjonalnych **grup roboczych** dedykowanych zrównoważonym zamówieniom publicznym;
- sprofilowane **elektroniczne bazy wiedzy** lub **platformy e-learningowe** obejmujące zapisy w zakresie zrównoważonych zamówień, w tym m.in. zawierające przykłady treści klauzul społecznych lub środowiskowych;

- **wewnętrzne szkolenia** pracowników przyjmujące formę doraźnych działań odpowiadających na bieżące zapotrzebowanie, ale również sformalizowanych wewnętrznych systemów treningowych adresujących całość tematyki zrównoważonych zamówień;
- tworzenie **grup pracowników wyspecjalizowanych w tematyce**, szkolących innych, doradzających, weryfikujących zapisy dokumentacji przetargowej;
- opracowywanie własnych, wewnątrzinstytucjonalnych **podręczników/poradników/wytycznych w zakresie ZPP** podlegających regularnym aktualizacjom;
- **szkolenie na bazie własnych doświadczeń innych/pokrewnych instytucji**;
- **działania kierownictwa instytucji wspierające i promujące ZPP** wśród pracowników, np. w połączeniu z budowaniem szerszej wewnętrznej świadomości środowiskowej;
- **współpraca z podmiotami ekonomii społecznej i innymi instytucjami pozarządowymi**;
- udział w **projektach europejskich**/finansowanych ze środków europejskich dot. ZPP;
- **tworzenie kompleksowych systemów organizacji i zarządzania instytucją, które włączają ZPP w całość funkcjonowania instytucji**.

Praktykowanie zrównoważonych zamówień publicznych często postrzegane jest jako związane z dodatkowymi **kosztami**. Na podstawie przedstawionego w publikacji materiału **nie można jednoznacznie potwierdzić takiej tezy**. Prezentowane tu dobre praktyki wskazują m.in. na to, że długotrwałe stosowanie zrównoważonych zamówień wiąże się raczej z obniżeniem kosztów w innych/różnych obszarach budżetu instytucji. Brzeziny wskazywały na obniżenie łącznych kosztów widzianych szeroko – dzięki konsekwentnemu stosowaniu klauzul społecznych tylko w kilku postępowaniach miasto zaoszczędziło ok. ¼ środków wydatkowanych na świadczenia społeczne. Miasto zauważa, że w krótkiej perspektywie czasowej zamówienia z klauzulą społeczną mogą być nieco droższe niż zwykłe zamówienia, ale wzrost ceny nie jest jednak wysoki i nie stanowi reguły, a raczej wyjątek. Ministerstwo Środowiska zaobserwowało, że zastosowanie klauzul społecznych powoduje wzrost cen oferowanych usług, podczas gdy GUS po dokonaniu analizy porównawczej w postępowaniach cyklicznie przeprowadzanych (usługi sprzątnięcia, ochrony, świadczenie usług medycznych i innych) nie zidentyfikował problemu wzrostu kosztów realizacji zamówień publicznych w przypadkach zastosowania klauzul społecznych – koszt zatrudnienia osób z grup marginalizowanych czy też zatrudnienie przez wykonawcę osób na podstawie stosunku pracy nie znalazły odzwierciedlenia w cenie składanych ofert. W odniesieniu do zamówień prośrodowiskowych koszty liczone w cyklu życia produktu z reguły okazują się korzystniejsze niż koszty zamówień nieuwzględniających kwestii np. energooszczędności.

Stosowanie ZPP najczęściej wymaga **przełamanie dotychczasowych schematów dotyczących stosowania wymagań społecznych i środowiskowych**. Trafne podsumowanie takiego wyjścia poza standard wskazało ZTM Warszawa, które realizowało zamówienia dużej skali na świadczenie usługi przewozu autobusowego i właśnie ze względu na skalę zamówień postawiło wysokie wymagania społeczne i środowiskowe. Zamawiający zauważył, że wysokie wymagania przyniosły korzyści obu stronom umowy. Nowatorski proces certyfikacji zatrudnionych pracowników i samych autobusów wymagany przez ZTM Warszawa, jak również system motywacyjny „bonus–malus”, postrzegane przez wykonawcę jako kontrowersyjne, w momencie ich podsumowania okazały się korzystny nie tylko dla ZTM, ale także dla kierowców autobusów, a finalnie najprawdopodobniej okażą się również takie dla samego wykonawcy.

Przedstawione w publikacji przypadki wydają się jednoznacznie wskazywać, że **raz podjęte działania w zakresie zrównoważonych zamówień są kontynuowane czy rozwijane ze względu na towarzyszące im bezpośrednio lub pośrednio korzyści, również te finansowe**. Przykładem tego typu trendu mogą być prezentowane tu zamówienia MOPS-ów i ROPS-ów, które po pierwszych próbach z zamówieniami prospołecznymi konsekwentnie stosują je dalej (wskazując między innymi na poprawienie się jakości świadczonych usług) lub rozszerzają zakres ich zastosowania na nowe przedmioty zamówień. W obszarze zamówień środowiskowych przykładem może być gmina Słomniki, która po pierwszym doświadczeniu z energooszczędną architekturą

pasywną wszystkie kolejne publiczne inwestycje budowlane realizuje z zastosowaniem tej technologii, wskazując na gminne oszczędności towarzyszące wydatkom na energię. Doskonałym przykładem są również powiązane z zamówieniami publicznymi inwestycje Regionalnego Centrum Gospodarki Wodno-Ściekowej w Tychach. Na przykład energetyczne zyski ze realizowanych w drodze zamówień publicznych ekoinwestycji zainspirowały pomysły tworzenia kolejnych inwestycji, które mogłyby funkcjonować na bazie wypracowywanego nadmiaru energii, prowadząc między innymi do obecnie realizowanego projektu Parku Wodnego Tychy, wykorzystującego kolejne innowacyjne rozwiązania.

Bez wątpienia największą efektywnością realizacji ZPP cieszą się te spośród zaprezentowanych tu przypadków, które włączają ZPP w całość organizacji zarządzania zarówno bieżącej jak i długofalowej polityki danej instytucji, prowadząc do tworzenia kompleksowych rozwiązań takich jak te wprowadzane np. przez Regionalne Centrum Gospodarki Wodno-Ściekowej w Tychach, Główny Urząd Statystyczny czy Miasto Brzeziny. W takich przypadkach zrównoważone zamówienia publiczne nie zajmują centralnego miejsca, bo to zarezerwowane jest dla nadrzędnej misji i wizji funkcjonowania instytucji w bieżącej rzeczywistości, którą instytucje dookreśliły. Natomiast ZPP stanowią jedno z licznych narzędzi realizacji celów z taką misją i wizją powiązanych.

ROZDZIAŁ 21

**Klauzula dot. zatrudnienia na podstawie umowy
o pracę, art. 29 ust. 3a ustawy Pzp**

ZMODYFIKOWANA KLAUZULA DOT. ZATRUDNIENIA NA PODSTAWIE UMOWY O PRACĘ ART. 29 UST. 3A USTAWY PZP

Przykładowe zapisy, o których mowa w art. 36 ust. 2 pkt 8a ustawy Pzp

Zaproponowane zapisy uwzględniają wymogi ustawy Pzp w zakresie art. 29 ust. 3a i art. 36 ust. 2 pkt 8a ustawy Pzp. Ustawa Pzp nie wskazuje, w jaki sposób odbywać się ma dokumentowanie wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, nie określa sposobu kontroli spełniania tych wymagań ani sankcji z tytułu ich niespełnienia. Z powyższych względów **przygotowane zapisy mają charakter przykładowy i powinny być dostosowane przez zamawiającego do specyfiki udzielanego zamówienia**. W szczególności podkreślić należy, że wskazane w pkt 3 dowody, mające na celu udokumentowanie zatrudnienia, nie są jedynymi dokumentami, jakich zamawiający może żądać, zamawiający nie musi przy tym żądać wszystkich wymienionych dokumentów. Analogicznie w przypadku sankcji z tytułu niespełnienia wymagania zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę, zamawiający nie jest zobowiązany do zastosowania przykładowych sankcji. Rodzaj i charakter sankcji powinien bowiem być dostosowany do specyfiki udzielanego zamówienia, a decyzja w tym zakresie należy do zamawiającego. Również czynności kontrolne powinny odpowiadać specyfice udzielanego zamówienia.

Ponadto zwrócić należy uwagę, że ustalone przez zamawiającego zapisy specyfikacji istotnych warunków zamówienia, o których mowa w art. 36 ust. 2 pkt 8a ustawy Pzp, **powinny znaleźć odzwierciedlenie w treści umowy w sprawie zamówienia publicznego**, podobnie jak zobowiązanie wykonawcy do zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności wskazane przez zamawiającego oraz do realizacji zamówienia przy udziale podwykonawców spełniających wymóg z art. 29 ust. 3a ustawy Pzp.

- 1) Zamawiający wymaga zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę osób wykonujących wskazane poniżej czynności w trakcie realizacji zamówienia:

.....
.....
.....

- 2) W trakcie realizacji zamówienia zamawiający uprawniony jest do wykonywania czynności kontrolnych wobec wykonawcy odnośnie spełniania przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności. Zamawiający uprawniony jest w szczególności do:

- a) żądania oświadczeń i dokumentów w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów i dokonywania ich oceny,
- b) żądania wyjaśnień w przypadku wątpliwości w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów,
- c) przeprowadzania kontroli na miejscu wykonywania świadczenia.

- 3) W trakcie realizacji zamówienia na każde wezwanie zamawiającego w wyznaczonym w tym wezwaniu terminie wykonawca przedłoży zamawiającemu wskazane poniżej dowody w celu potwierdzenia spełnienia wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności w trakcie realizacji zamówienia:

- **oświadczenie wykonawcy lub podwykonawcy** o zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności, których dotyczy wezwanie zamawiającego. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności: dokładne określenie podmiotu składającego oświadczenie, datę złożenia oświadczenia, wskazanie, że objęte wezwaniem czynności wykonują osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę wraz ze wskazaniem liczby tych osób, imion i nazwisk tych osób, rodzaju umowy o pracę i wymiaru etatu oraz podpis osoby uprawnionej do złożenia oświadczenia w imieniu wykonawcy lub podwykonawcy;

- poświadczoną za zgodność z oryginałem odpowiednio przez wykonawcę lub podwykonawcę **kopię umowy/umów o pracę** osób wykonujących w trakcie realizacji zamówienia czynności, których dotyczy ww. oświadczenie wykonawcy lub podwykonawcy (wraz z dokumentem regulującym zakres obowiązków, jeżeli został sporządzony). Kopia umowy/umów powinna zostać zanonimizowana w sposób zapewniający ochronę danych osobowych pracowników, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o ochronie danych osobowych* (tj. w szczególności³ bez adresów, nr PESEL pracowników). Imię i nazwisko pracownika nie podlega anonimizacji. Informacje takie jak: data zawarcia umowy, rodzaj umowy o pracę i wymiar etatu powinny być możliwe do zidentyfikowania;
  - **zaświadczenie właściwego oddziału ZUS**, potwierdzające opłacanie przez wykonawcę lub podwykonawcę składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne z tytułu zatrudnienia na podstawie umów o pracę za ostatni okres rozliczeniowy;
  - poświadczoną za zgodność z oryginałem odpowiednio przez wykonawcę lub podwykonawcę **kopię dowodu potwierdzającego zgłoszenie pracownika przez pracodawcę do ubezpieczeń**, zanonimizowaną w sposób zapewniający ochronę danych osobowych pracowników, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o ochronie danych osobowych*. Imię i nazwisko pracownika nie podlega anonimizacji.
- 4) Z tytułu niespełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności zamawiający przewiduje sankcję w postaci obowiązku zapłaty przez wykonawcę kary umownej w wysokości określonej w istotnych postanowieniach umowy w sprawie zamówienia publicznego. Niezłożenie przez wykonawcę w wyznaczonym przez zamawiającego terminie żądanych przez zamawiającego dowodów w celu potwierdzenia spełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę traktowane będzie jako niespełnienie przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności.
- 5) W przypadku uzasadnionych wątpliwości co do przestrzegania prawa pracy przez wykonawcę lub podwykonawcę, zamawiający może zwrócić się o przeprowadzenie kontroli przez Państwową Inspekcję Pracy.

³ Wylczenie ma charakter przykładowy. Umowa o pracę może zawierać również inne dane, które podlegają anonimizacji. Każda umowa powinna zostać przeanalizowana przez składającego pod kątem przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o ochronie danych osobowych*; zakres anonimizacji umowy musi być zgodny z przepisami ww. ustawy.

ROZDZIAŁ 22

**Klauzula dot. zatrudnienia do realizacji zamówienia
osób, o których mowa w art. 29 ust. 4 pkt 1–4
ustawy Pzp**

KLAUZULA DOT. ZATRUDNIENIA DO REALIZACJI ZAMÓWIENIA OSÓB, O KTÓRYCH MOWA W ART. 29 UST. 4 PKT 1–4 USTAWY PZP

Przykładowe zapisy na podstawie art. 36 ust. 2 pkt 9 ustawy Pzp

Zaproponowane zapisy dotyczą wymogu zatrudnienia do realizacji zamówienia osób wskazanych w przepisie art. 29 ust. 4 pkt 1–4 ustawy Pzp i uwzględniają wymogi określone w art. 36 ust. 2 pkt 9 ustawy Pzp. Zatrudnienie, o którym mowa w art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, należy rozumieć szerzej niż zatrudnienie na podstawie umowy o pracę – w pojęciu tym mieści się również wykonywanie czynności w oparciu o umowy cywilnoprawne. Jeżeli w danym postępowaniu istnieją przesłanki do wymagania zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w rozumieniu Kodeksu pracy, to pomocna dla zamawiających przy redagowaniu zapisów dot. art. 29 ust. 4 w zw. z art. 36 ust. 2 pkt 9 ustawy Pzp może być klauzula dotycząca art. 29 ust. 3a ustawy Pzp, przygotowana przez Urząd Zamówień Publicznych, dostępna na stronie internetowej Urzędu, pod adresem www.uzp.gov.pl. Przy wykorzystaniu ww. klauzuli należy mieć na uwadze, że w niniejszym przypadku zatrudnienie dotyczy osób z grup społecznie marginalizowanych, zatem treść dokumentów musi być zanonimizowana w taki sposób, aby na jej podstawie nie można było dokonać identyfikacji danych wrażliwych, o których mowa w art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, dotyczących osoby, której dokumenty dotyczą.

Ustawa Pzp nakłada na zamawiającego, który przewiduje wymagania, o których mowa w art. 29 ust. 4 ustawy Pzp: (1) obowiązek określenia liczby i okresu wymaganego zatrudnienia osób, których dotyczą te wymagania, (2) uprawnienia zamawiającego w zakresie kontroli spełniania przez wykonawcę ww. wymagań, (3) obowiązek ustalenia sankcji z tytułu ich niespełnienia. Katalog postanowień, o których mowa w art. 36 ust. 2 pkt 9 ustawy Pzp jest katalogiem otwartym, a użyty w ww. przepisie zwrot: „w szczególności” należy rozumieć jak zwrot: „co najmniej”. **Przygotowane zapisy uwzględniają podstawowy zakres zawartości specyfikacji istotnych warunków zamówienia w sytuacji postawienia wymagań związanych z zatrudnieniem osób z grup społecznie marginalizowanych. Mają charakter przykładowy i powinny być dostosowane przez zamawiającego do specyfiki udzielanego zamówienia.** W szczególności podkreślić należy, że wskazane przykładowe dowody, mające na celu udokumentowanie okoliczności zatrudnienia osób, które będą realizowały zamówienie nie są jedynymi dokumentami, jakich zamawiający może żądać. Zamawiający nie musi przy tym żądać przykładowo wymienionych dokumentów. Analogiczna uwaga dotyczy sankcji z tytułu niespełnienia wymagania zatrudnienia ww. osób. Rodzaj i charakter sankcji powinien bowiem być dostosowany do specyfiki udzielanego zamówienia, a decyzja w tym zakresie należy do zamawiającego. Również czynności kontrolne powinny odpowiadać charakterowi udzielanego zamówienia.

Ponadto zwrócić należy uwagę, że ustalone przez zamawiającego zapisy specyfikacji istotnych warunków zamówienia, o których mowa w art. 36 ust. 2 pkt 9 ustawy Pzp, **powinny znaleźć odzwierciedlenie w treści umowy w sprawie zamówienia publicznego**, podobnie jak zobowiązanie wykonawcy do zatrudnienia osób, o których mowa w art. 29 ust. 4 ustawy Pzp w zakresie żądanym przez zamawiającego.

- 1) Zamawiający wymaga zatrudnienia przez wykonawcę do realizacji zamówienia⁴:
  - a) osób bezrobotnych w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
  - b) młodocianych, o których mowa w przepisach prawa pracy, zatrudnionego/zatrudnionych w celu przygotowania zawodowego,
  - c) osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
  - d) osób bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,

⁴ Wybrać właściwe – zamawiający decyduje o grupie osób, której dotyczy wymaganie zatrudnienia do realizacji zamówienia.

- e) osób uzależnionych od alkoholu,
  - f) osób uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających,
  - g) osób chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
  - h) osób zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
  - i) uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- w liczbie (wskazać grupę/grupy, której/których dotyczy:.....) osób w okresie⁵.
- 2) W ramach czynności kontrolnych, prowadzonych w trakcie realizacji zamówienia, zamawiający jest uprawniony w szczególności do:
- a) żądania oświadczeń i dokumentów w zakresie potwierdzenia spełnienia ww. wymogów i dokonywania ich oceny,
  - b) żądania wyjaśnień w przypadku wątpliwości w zakresie potwierdzenia spełnienia ww. wymogów,
  - c) przeprowadzania kontroli na miejscu wykonywania świadczenia.
- 3) W trakcie realizacji zamówienia na każde wezwanie zamawiającego w wyznaczonym w tym wezwaniu terminie wykonawca przedłoży zamawiającemu następujące dowody w celu potwierdzenia spełnienia wymogu zatrudnienia osób, o których mowa w punkcie 1):
- **oświadczenie wykonawcy** dotyczące wymagań określonych przez zamawiającego w punkcie 1, w związku z treścią art. 29 ust. 4 pkt 1–4 ustawy Pzp⁶.

KOMENTARZ: Każde oświadczenie powinno zawierać: dokładne określenie podmiotu składającego oświadczenie, datę złożenia oświadczenia, informację o zatrudnieniu do realizacji zamówienia określonej w punkcie 1) grupy osób (zgodnie z wymaganiami zamawiającego) w liczbie wymaganej przez zamawiającego, podpis osoby uprawnionej do złożenia oświadczenia w imieniu wykonawcy. W świetle art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 922) nie można żądać podania w oświadczeniu imion i nazwisk identyfikujące osoby: niepełnosprawne; uzależnione od alkoholu; uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających; chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego; zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej; uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej.

*Powyższe oświadczenie wykonawcy jest podstawowym dowodem potwierdzającym spełnienie wymogu zatrudnienia osób, o których mowa w art. 29 ust. 4 ustawy Pzp. Żądanie dokumentów umożliwiających identyfikację imienia i nazwiska **nie jest dopuszczalne** w przypadku większości z grup osób wskazanych w art. 29 ust. 4 ustawy Pzp – tj.: niepełnosprawnych, uzależnionych od alkoholu, narkotyków i innych środków odurzających, osób chorych psychicznie, osób zwalnianych z zakładów karnych, uchodźców⁷ – bowiem dane te są kwalifikowane jako dane wrażliwe, o których mowa w art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych. Nie jest zatem możliwe żądanie przez zamawiającego w stosunku do tych grup osób kopii umów o pracę zawierających imię i nazwisko ww. osób. Brak jest również podstaw do żądania orzeczenia o niepełnosprawności, orzeczenia o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy, zaświadczenia o odbyciu programu psychoterapii uzależnień, zaświadczenia z zakładu opieki*

⁵ Zamawiający wskazuje, ile osób z której grupy i na jaki okres wymaga zatrudnienia.

⁶ Oświadczenie składane jest na wezwanie zamawiającego, w którym zamawiający określi, co do jakich osób i okoliczności oświadczenie ma być złożone.

⁷ Patrz pkt 1) lit. c–i niniejszego dokumentu

zdrowotnej potwierdzającego, że osoba jest osobą uzależnioną od narkotyków lub innych środków odurzających, zaświadczenia zakładu opieki zdrowotnej potwierdzającego, że osoba jest osobą chorą psychicznie, decyzji o nadaniu statusu uchodźcy.

Odnosnie niektórych ze wskazanych w art. 29 ust. 4 ustawy Pzp grup osób, możliwe jest żądanie przez zamawiającego dokumentów, ponieważ w tych przypadkach nie mamy do czynienia z danymi wrażliwymi, np.: młodociani, bezrobotni. W takich przypadkach można przykładowo żądać: kopii umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, kopii umowy o refundację części kosztów poniesionych na wynagrodzenie, nagrody oraz składki na ubezpieczenia społeczne skierowanych bezrobotnych do 30 roku życia.

Uwaga! Każda przedkładana umowa powinna zostać zanonimizowana w sposób zapewniający ochronę danych osobowych pracowników, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych.

- 4) Z tytułu niespełnienia przez wykonawcę wymogu zatrudnienia do realizacji zamówienia osób wskazanych w punkcie 1) zamawiający przewiduje sankcję w postaci obowiązku zapłaty przez wykonawcę kary umownej w wysokości określonej w istotnych postanowieniach umowy w sprawie zamówienia publicznego. Niezłożenie przez wykonawcę w wyznaczonym przez zamawiającego terminie żądanych przez zamawiającego dowodów w celu potwierdzenia spełnienia przez wykonawcę wymogu zatrudnienia zgodnie z punktem 1), traktowane będzie na równi z niespełnieniem przez wykonawcę ww. wymogu.

KOMENTARZ: Sankcja ma charakter przykładowy. W przypadku powtarzających się, ewidentnych i uporczywych naruszeń obowiązków wynikających z art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, rozważyć można zastosowanie sankcji w postaci prawa odstąpienia od umowy.

ROZDZIAŁ 23

**Opinia dotycząca art. 29 ust. 3a ustawy Pzp
uwzględniająca wspólne stanowisko Prezesa Urzędu
Zamówień Publicznych oraz Generalnego Inspektora
Danych Osobowych z dnia 28 kwietnia 2017 r.**

Obowiązek zamawiającego określania w opisie przedmiotu zamówienia na usługi lub roboty budowlane wymagania zatrudnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane przez zamawiającego czynności w zakresie realizacji zamówienia, jeżeli wykonanie tych czynności polega na wykonywaniu pracy (art. 29 ust. 3a ustawy Pzp).

Zgodnie z brzmieniem art. 29 ust. 3a ustawy Prawo zamówień publicznych, zwanej dalej „ustawą Pzp”, wprowadzonym uchwaloną w dniu 22 czerwca 2016 r. ustawą o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw, zamawiający określa w opisie przedmiotu zamówienia na usługi lub roboty budowlane wymagania zatrudnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane przez zamawiającego czynności w zakresie realizacji zamówienia, jeżeli wykonanie tych czynności polega na wykonywaniu pracy w sposób określony w art. 22 § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2014 r. poz. 1502, z późn. zm.), dalej jako: „Kodeks pracy”. Należy zauważyć, że powyższy przepis stanowi istotną zmianę w stosunku do dotychczasowych regulacji w tym zakresie, które wskazywały jedynie na uprawnienie do określenia w opisie przedmiotu zamówienia wymagań związanych z zatrudnieniem na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę osób wykonujących czynności w trakcie realizacji zamówienia na roboty budowlane lub usługi, jeśli było to uzasadnione przedmiotem lub charakterem tych czynności (dotychczasowy art. 29 ust. 4 pkt 4 ustawy Pzp). Obowiązek określenia w opisie przedmiotu zamówienia wymagań zatrudnienia na podstawie umowy o pracę jest wyrazem woli ustawodawcy zagwarantowania przestrzegania prawa pracy przy realizacji zamówień publicznych i zerwania z praktyką zawierania umów cywilnoprawnych w sytuacji, gdy jest to nieuzasadnione charakterem stosunku. Przyzwalanie na taką praktykę, tj. uznawanie niepracowniczego statusu pracownika, oznacza, że wykonując pracę, uzyskuje on mniej korzystny status prawny (np. ze względu brak prawa do urlopu, brak ochrony wynagrodzenia, odpowiedzialność odszkodowawczą, niezaliczanie okresu pracy do stażu pracy, brak prawa do odzieży ochronnej itd.), podczas gdy zatrudniający ponosi mniejsze koszty, uzyskując te same korzyści co z pracy pracownika zatrudnionego na podstawie umowy o pracę (podobnie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2016 r., sygn. I PK 139/15). Ponadto w uzasadnieniu Rządowego projektu zmiany ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 366) ustawodawca zaznaczył, iż obok uregulowania statusu pracownika w zamówieniach publicznych ważne jest uwzględnienie aspektów społecznych poprzez na przykład stworzenie zachęt do stosowania klauzul społecznych przez zamawiających oraz wprowadzenie obowiązku postawienia warunku zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w przypadku zamówień na usługi i roboty budowlane, w sytuacji gdy spełnione są kryteria stosunku pracy określone w art. 22 § 1 Kodeksu pracy.

Należy również zauważyć, że ustawodawcy europejskiemu także nie jest obce dążenie do usankcjonowania przestrzegania przepisów m.in. z zakresu prawa pracy, czemu dał wyraz w treści art. 18 ust. 2 *Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylającej Dyrektywę 2004/18/WE* (Dz.Urz. UE L 94 z 28.03.2014, str. 65, z późn. zm.), zwanej dalej: „dyrektywą klasyczną”, zgodnie z którym państwa członkowskie podejmują stosowne środki służące zapewnieniu, by przy realizacji zamówień publicznych wykonawcy przestrzegali mających zastosowanie obowiązków w dziedzinie prawa socjalnego, prawa pracy i prawa ochrony środowiska, ustanowionych w przepisach unijnych, krajowych, układach zbiorowych bądź w przepisach międzynarodowego prawa ochrony środowiska, międzynarodowego prawa socjalnego i międzynarodowego prawa pracy wymienionych w załączniku X dyrektywy klasycznej. A zatem brzmienie art. 29 ust. 3a ustawy Pzp odpowiada także na zapotrzebowanie dostosowywania krajowego systemu zamówień publicznych do standardów europejskich.

Mając na uwadze powyższe, należy zauważyć, iż ustawodawca regulując brzmienie art. 29 ust. 3a ustawy Pzp miał na celu zobligowanie zamawiających do dokonania oceny, czy przy realizacji konkretnego zamówienia publicznego na usługi lub roboty budowlane wykonanie określonych czynności będzie zawierało cechy stosunku pracy. Jeśli wystąpią te czynności, to po stronie zamawiającego będzie spoczywał obowiązek określenia w opisie przedmiotu zamówienia wymagania zatrudnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane przez zamawiającego czynności. Podstawą prawną do określenia, czy czynności wykonywane przez pracowników wykonawcy/podwykonawcy polegają na wykonywaniu pracy, stanowi art. 22 § 1 Kodeksu pracy. Przepis art. 22 § 1 Kodeksu pracy określa konstytutywne cechy stosunku pracy: a) wykonywanie pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy, b) wykonywanie pracy pod kierownictwem pracodawcy, c) w miejscu wyznaczonym przez pracodawcę, d) i w czasie przez niego wyznaczonym,

a pracodawca – do zatrudnienia pracownika za wynagrodzeniem. Jeśli realizacja czynności w ramach udzielanego zamówienia polega na wykonywaniu pracy w rozumieniu art. 22 § 1 Kodeksu pracy, to zamawiający musi określić w opisie przedmiotu zamówienia wymóg zatrudnienia, a wykonawca lub podwykonawca mają obowiązek zatrudniać osoby wykonujące czynności objęte tym wymogiem. Należy stanowczo podkreślić, że nie w każdym postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego zamawiający będzie określał wymagania dotyczące zatrudnienia na umowę o pracę. W pierwszej kolejności należy wskazać, że obowiązek ten nie dotyczy dostaw, także w sytuacji gdy wchodzi one w zakres danego zamówienia, w tym w szczególności zamówienia na roboty budowlane. W drugiej kolejności podnieść należy, że w zamówieniach na usługi i roboty budowlane, do których wprost odwołuje się art. 29 ust. 3a ustawy Pzp, taki obowiązek będzie dotyczył tylko tych zamówień publicznych, w których wykonywanie czynności w ramach jego realizacji będzie polegało na wykonywaniu pracy zgodnie z brzmieniem art. 22 § 1 Kodeksu pracy. Natomiast w każdym postępowaniu na usługi lub roboty budowlane na zamawiającym będzie spoczywał ciężar ustalenia, czy takie czynności będą wchodziły w realizację zamówienia. W zakresie oceny, czy dana czynność ma charakter stosunku pracy, pomocne może być bogate orzecznictwo sądów pracy. Pomocniczo należy wskazać na istotne ustalenia sądów pracy określające charakter umowy o pracę:

- *o tym, czy strony istotnie nawiązały umowę o pracę nie decyduje formalne zawarcie (podpisanie) umowy nazwanej umową o pracę oraz przedłożenie innych związanych z tym dokumentów, lecz faktyczne i rzeczywiste realizowanie na jej podstawie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 2 sierpnia 2016 r., sygn. III AUa 235/16 i wcześniejsze),*
- *stosunek pracy istnieje nawet wtedy, gdy strony w dobrej wierze zawierają umowę cywilnoprawną, lecz jej treść lub sposób realizacji odpowiada cechom stosunku pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2008 r., sygn. I PK 311/07),*
- *umowa o pracę jest umową starannego działania; świadcząc umowę o pracę pracownik jest podporządkowany pracodawcy, co do czasu, miejsca i sposobu jej wykonywania (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 26 lipca 2016 r. sygn. III AUa 490/16 i wcześniejsze),*
- *kwalifikując konkretną umowę [umowa o dzieło], należy badać w pierwszej kolejności, czy świadczenie będące przedmiotem zobowiązania ma cechy dzieła – polega na osiągnięciu w przyszłości z góry określonego, samoistnego, obiektywnie osiągalnego i subiektywnie pewnego rezultatu ludzkiej pracy czy twórczości, mającego postać materialną lub też niematerialną, ale ucieleśnioną. (...) z takim założeniem co do zasady nie koresponduje wykonywanie czynności powtarzalnych [charakteryzujące umowę o pracę] (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 listopada 2015 r. sygn. III AUa 770/15).*

W tym miejscu zasadne jest wskazanie, które czynności w ocenie Urzędu Zamówień Publicznych, co do zasady, mogą polegać na świadczeniu pracy, a które nie. Podnieść należy, że jest to katalog przykładowy i otwarty, a jego konkretyzacja następuje w odniesieniu do stanu faktycznego zamówienia.

Co do zasady pracowniczy charakter będą miały czynności wykonywane przez personel sprzątający (czynności sprzątkania) czy ochroniarzy (czynności świadczenia usług ochrony). Powyższe czynności polegają na świadczeniu pracy w rozumieniu art. 22 § 1 Kodeksu pracy.

Z kolei w ocenie Urzędu czynności wykonywane przez kierowników budowy, kierowników robót i inspektorów nadzoru, tj. osoby pełniące samodzielne funkcje techniczne w budownictwie w rozumieniu ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2016 r. poz. 290 ze zm.), zasadniczo nie polegają na wykonywaniu pracy w rozumieniu Kodeksu pracy. Osoby wykonujące te czynności są samodzielnymi uczestnikami procesu budowlanego i działają samodzielnie, także w tym rozumieniu, że same wyznaczają sobie zadania i same te zadania realizują.

Do rozważenia pozostają kwestie związane ze świadczeniem niektórych usług informatycznych (np.: świadczonych przez programistów, integratorów systemów), w szczególności, gdy są to osoby o wysokim poziomie kompetencji, posiadające rzadkie specjalizacje i niezbędne certyfikaty potwierdzające fachowość (i których zaangażowanie do realizacji przedmiotu zamówienia jest wymagane już na etapie składania ofert czy wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu w celu potwierdzenia spełniania warunków udziału w postępowaniu).

Wydaje się, że czynności wykonywane przez te osoby nie polegają na świadczeniu pracy. Z kolei inne czynności informatyczne (np. polegające na usłudze help-desku) mogą już mieć charakter czynności polegających na wykonywaniu pracy w rozumieniu Kodeksu pracy.

Odnajdując czynności mające charakter czynności z Kodeksu pracy, zamawiający będzie zobowiązany do wyspecyfikowania wszystkich tych czynności. Niezgodne z treścią art. 29 ust. 3a ustawy Pzp byłoby wskazanie tylko niektórych czynności, choćby miały znaczenie doniosłe dla zamawiającego i pominięcie innych mających np. znaczenie drugorzędne. Niedopuszczalne będzie zarówno scedowanie tego obowiązku na wykonawcę, np. w formie zapisu, że jeśli wykonawca ujawni po swojej stronie czynności o takim charakterze zobowiązany będzie zawrzeć z pracownikami je wykonującymi umowy o pracę, jak i nadmiernie ogólne ich wskazanie, np. w formie zapisu, że zamawiający wymaga zatrudnienia na podstawie umowy o pracę wszystkich osób wykonujących czynności o takim charakterze podczas realizacji etc. Oba opisane powyżej przypadki nie tylko mogą skutkować złożeniem przez wykonawców nieporównywalnych cenowo ofert (wykonawcy mogą różnie oceniać charakter tego samego stosunku, którego ocena należy do zamawiającego), ale też są niezgodne z treścią art. 29 ust. 1 ustawy Pzp, który w odniesieniu do precyzji opisu przedmiotu zamówienia zachowuje swoją moc. Podkreślić należy, że zamawiający zasadniczo nie zastępuje wykonawcy w określeniu sposobu realizacji świadczenia. Z tego też tytułu zamawiający, co do zasady, nie wskazuje czynności wykonywanych na podstawie umowy o pracę z podziałem na wykonawców i podwykonawców. Zamawiający zasadniczo nie określa też, jaka liczba osób po stronie wykonawcy będzie brała udział w realizacji zamówienia, nie decyduje o systemie zmianowym etc. Zamawiający powinien natomiast wprowadzić do umowy zapis, w którym przewidzi zobowiązanie wykonawcy do wykonywania opisanych przez zamawiającego czynności pracownikami zatrudnionymi na podstawie umowy o pracę.

Ściśle z art. 29 ust. 3a ustawy Pzp koreluje brzmienie art. 36 ust. 2 pkt 8a) ustawy Pzp, zgodnie z którym, gdy zamawiający w opisie przedmiotu zamówienia na usługi lub roboty określi wymagania zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób, które będą wykonywały po stronie wykonawcy czynności wskazane przez zamawiającego, wówczas zamawiający jest zobowiązany w świetle art. 36 ust. 2 pkt 8a) ustawy Pzp do wskazania w specyfikacji istotnych warunków zamówienia w szczególności:

1. *sposobu dokumentowania zatrudnienia osób, o których mowa w art. 29 ust. 3a ustawy Pzp;*
2. *uprawnienia zamawiającego w zakresie kontroli spełniania przez wykonawcę wymagań, o których mowa w art. 29 ust. 3a ustawy Pzp, oraz sankcji z tytułu niespełnienia tych wymagań;*
3. *rodzaju czynności niezbędnych do realizacji zamówienia, których dotyczą wymagania zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę osób wykonujących czynności w trakcie realizacji zamówienia.*

Katalog z art. 36 ust. 2 pkt 8a) ustawy Pzp jest katalogiem otwartym. Należy jednak zaznaczyć, że zwrot „w szczególności” należy interpretować analogicznie jak zwrot „co najmniej”. Niewątpliwie intencją ustawodawcy było bowiem określenie minimalnej zawartości specyfikacji istotnych warunków zamówienia w sytuacji zidentyfikowania czynności polegających na wykonywaniu pracy w zamówieniu publicznym. Z uwagi na wagę informacji zawartych w przesłankach a) – c) nie można ocenić, że są to informacje fakultatywne, a zamawiający może pominąć wszystkie powyższe informacje i wybrać inne, niewskazane w przepisie lub nie wybrać żadnych i poprzestać na wymogu z art. 29 ust. 3a ustawy Pzp. Pozytywna ocena zamawiającego, skutkująca stwierdzeniem, że określone czynności w ramach realizacji zamówienia będą polegały na wykonywaniu pracy w sposób określony w art. 22 § 1 Kodeksu pracy, rodzi zatem po jego stronie obowiązek wskazania rodzaju tych czynności w specyfikacji istotnych warunków zamówienia (pkt c). Jednocześnie, co wymaga podkreślenia, zamawiający w celu sprawowania kontroli nad realizacją wymagań, zawartego w art. 29 ust. 3a ustawy Pzp, powinien również zamieścić w specyfikacji istotnych warunków zamówienia odpowiednie zapisy w tym przedmiocie. W przeciwnym wypadku (tj. braku kontroli na etapie wykonania umowy), wykonawcy mogliby uzyskać zamówienie, deklarując fikcyjne zobowiązania dotyczące zatrudniania na podstawie umów o pracę.

Art. 36 ust. 2 pkt 8a) lit. a ustawy Pzp stanowi, iż zamawiający zobowiązany jest wskazać sposób dokumentowania zatrudnienia osób, które będą wykonywać czynności mające charakter stosunku pracy. Należy przy tym

pamiętać, iż kwestia sposobu dokumentowania zatrudnienia pracowników w sposób bezpośredni związana jest z przetwarzaniem danych osobowych i uprawnieniem określonych podmiotów do ich przetwarzania, o których mowa w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 2135 ze zm.). W myśl zasady adekwatności wyrażonej w art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie danych osobowych, administrator powinien przetwarzać tylko takiego rodzaju dane i tylko o takiej treści, które są niezbędne ze względu na cel zbierania danych. W świetle tego przepisu dane osobowe nie mogą być zbierane na zapas, bez wskazania celowości ich pozyskania i niezbędności dla realizacji zadań administratora danych – którym po uzyskaniu danych stałby się zamawiający. Zakres informacji żądanych przez zamawiającego od wykonawcy w celu kontroli zatrudnienia nie może zatem wykraczać poza zakres określony przepisami ustawy o ochronie danych osobowych. Zamawiający opierając się na dyspozycji art. 36 ust. 2 pkt 8a) lit. a ustawy Pzp, może wymagać od wykonawcy zatem wyłącznie takich informacji, które są niezbędne z punktu widzenia celu, jakim jest kontrola spełnienia przez ten podmiot wymagań w zakresie zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności w zakresie realizacji zamówienia na roboty budowlane lub usługi. W konsekwencji, na gruncie ww. przepisu, możliwe będzie żądanie przez zamawiającego kopii umów o pracę zawierających imię i nazwisko osób, które świadczyć będą czynności na rzecz zamawiającego, datę zawarcia umowy, rodzaj umowy o pracę oraz wymiar etatu. Ponadto w ocenie Urzędu Zamówień Publicznych, w celu wykazania spełnienia ww. warunku, zamawiający może żądać przedłożenia przez wykonawcę lub podwykonawcę oświadczenia o zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności w związku z realizacją zamówienia. Dopuszczalne będzie też żądanie dokumentów potwierdzających opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne z tytułu zatrudnienia na podstawie umów o pracę (wraz z informacją o liczbie odprowadzonych składek), które będzie mogło przyjąć postać zaświadczenia właściwego oddziału ZUS lub zanonimizowanych, z wyjątkiem imienia i nazwiska, dowodów potwierdzających zgłoszenie pracownika przez pracodawcę do ubezpieczeń.

Zamawiający ma w zakresie opisu sposobu dokumentowania osób swobodę ograniczoną jednak przepisami prawa, w tym ustawy o ochronie danych osobowych. W tym miejscu należy przypomnieć, że żądane dokumenty (oświadczenia) nie mają charakteru dokumentów potwierdzających spełnianie warunków udziału w postępowaniu. Są to dokumenty służące kontroli realizacji przez wykonawcę/podwykonawcę zamówienia publicznego zgodnie z treścią oferty oraz w zgodzie z przepisami ustawy Pzp. Powinny być zatem wymagane przez zamawiającego, co do zasady, dopiero na etapie realizacyjnym, choć wymogi w tym zakresie zamawiający powinien określić – zgodnie z art. 36 ust. 2 pkt 8a ustawy Pzp – w treści siwz.

Art. 36 ust. 2 pkt 8a) lit. b ustawy Pzp uprawnia zamawiającego do kontroli spełnienia przez wykonawcę wymagań, o których mowa w art. 29 ust. 3a ustawy Pzp, oraz sankcji z tytułu niespełnienia tych wymagań. Przepis wskazuje, że sposób kontroli i ewentualne sankcje z tytułu niespełnienia wymagań (np. w formie kar umownych) winny zostać wskazane w specyfikacji istotnych warunków zamówienia. Podkreślić jednak należy, że w celu zapewnienia ich skuteczności właściwym miejscem na ich opisanie będzie projekt umowy, a następnie umowa podpisana z wykonawcą (musi zaistnieć odzwierciedlenie zapisów siwz, opisu przedmiotu zamówienia w umowie). Przepis z pkt. b) odwołuje się do wykonawcy. Oznacza to, że z tytułu niespełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane przez zamawiającego czynności, zamawiający może przewidzieć sankcje jedynie dla wykonawcy np. w postaci obowiązku zapłaty przez wykonawcę kary umownej w wysokości określonej w istotnych postanowieniach umowy w sprawie zamówienia publicznego. Za działania lub zaniechania podwykonawcy w tym przedmiocie odpowiada wykonawca, względem którego zamawiający może wystąpić z żądaniem zapłaty kary umownej. Skuteczna kontrola wykonania umowy w powyższym zakresie może być realizowana przez zamawiającego w sposób analogiczny, jak w przypadku kontroli innych elementów realizacji umowy w sprawie zamówień publicznych na roboty budowlane lub usługi, tj. głównie poprzez żądanie stosownych informacji lub dokumentów o jakich mowa powyżej. Dopuszczalne jest także przeprowadzanie kontroli przez przedstawicieli zamawiającego lub upoważnione osoby trzecie na miejscu wykonania świadczenia. Ponadto zamawiający, w sytuacji gdy poweźmie wątpliwość co do sposobu zatrudnienia personelu, może zwrócić się o przeprowadzenie kontroli przez Państwową Inspekcję Pracy. W celu zapewnienia zachowania zasady uczciwej konkurencji przewidzianym w umowie mechanizmom kontrolnym powinny towarzyszyć sankcje za nieprzestrzeganie zobowiązań ustanowionych na podstawie art. 29 ust. 3a ustawy Pzp, np. w postaci kar umownych lub – w przypadku powtarzających się naruszeń tych obowiązków – prawa odstąpienia od umowy. Ewentualna kara umowna musi wyraźnie wskazywać jakiej okoliczności dotyczy. Wskazanie możliwych kar umownych w innym miejscu specyfikacji niż projekcie umowy (i następnie umowie)

lub nienależyty ich opis wydatnie zmniejszy ich prawną skuteczność. W celu zapewnienia, aby czynności opisane przez zamawiającego, polegające na wykonywaniu pracy rzeczywiście wykonywali pracownicy zatrudnieni na umowę o pracę – zasadnym jest wskazanie w projekcie umowy zapisu, w którym wykonawca zobowiązuje się realizować zamówienie pracownikami zatrudnionymi na podstawie umowy o pracę w zakresie czynności opisanych przez zamawiającego. Konsekwentnie uchylenie się od obowiązku zatrudniania pracowników na umowę o pracę, winno skutkować sankcjami nałożonymi przez zamawiającego. Powyższa regulacja ma na celu przede wszystkim zapewnienie zachowania zasad uczciwej konkurencji i równego traktowania, poprzez nadzorowanie prawidłowości wykonania zamówienia w sposób określony w ofercie wykonawcy w odniesieniu do wymagań dotyczących umów o pracę. Pomimo iż przepis co do zasady nadaje zamawiającemu uprawnienie kontroli wykonawców, to na podstawie art. 29 ust. 3a ustawy Pzp, za pośrednictwem wykonawcy będzie możliwe także przeprowadzenie stosownej kontroli dotyczącej pracowników podwykonawców wykonujących czynności na rzecz zamawiającego.

Reasumując:

- 1. Zamawiający w każdym postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego, którego przedmiotem są usługi lub roboty budowlane ma obowiązek dokonania oceny, czy określone czynności w zakresie realizacji zamówienia będą polegały na wykonywaniu pracy w rozumieniu art. 22 § 1 Kodeksu pracy.**
- 2. Po ustaleniu przez zamawiającego, które czynności w ramach realizacji zamówienia będą polegały na wykonywaniu pracy zgodnie z art. 22 § 1 Kodeksu pracy, jest on zobligowany do określenia w opisie przedmiotu zamówienia wymagań zatrudnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane przez zamawiającego czynności w zakresie realizacji zamówienia.**
- 3. Art. 36 ust. 2 pkt 8a ustawy Pzp reguluje minimalne wymogi siwz w zakresie co najmniej określenia przez zamawiającego sposobu udokumentowania zatrudnienia przez wykonawców i uprawnień kontrolne.**
- 4. W świetle art. 36 ust. 2 pkt 8a ustawy Pzp możliwe jest dokumentowanie zatrudnienia pracowników poprzez przedkładanie kopii umów o pracę zawierających imię i nazwisko osób, które świadczyć będą czynności na rzecz zamawiającego.**

ROZDZIAŁ 24

Wybrane przykłady zapisów dokumentacji przetargowej odnoszących się do zrównoważonych zamówień publicznych (inne niż klauzula dot. zatrudnienia na podstawie umowy o pracę i klauzula dot. zatrudnienia do realizacji zamówienia osób defaworyzowanych)

POSTĘPOWANIE NA ORGANIZACJĘ FORUM KONFERENCYJNEGO Z UWZGLĘDNIENIEM DOSTĘPNOŚCI DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I KLAUZUL SPOŁECZNYCH (MINISTERSTWO ROZWOJU)

Rodzaj zamówienia – usługa

Przedmiot zamówienia/nazwa – Kompleksowa organizacja i obsługa forum pn. „Fundusze Europejskie bez barier – dostęp dla wszystkich”

Procedura – przetarg nieograniczony

CPV – 79.95.20.00-2 usługi w zakresie organizacji imprez

Opis przedmiotu zamówienia:

Ze względu na udział w forum osób z niepełnosprawnościami w opisie przedmiotu zamówienia zawarto wymagania dostosowania do ich potrzeb całości wydarzenia, w szczególności miejsca, materiałów konferencyjnych, poszczególnych punktów programu. Wskazano, że Wykonawca przystępując do realizacji zlecenia, powinien zapoznać się z treścią *Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014–2020*, które można pobrać ze strony www.power.gov.pl.

Do zadań Wykonawcy związanych z zapewnieniem dostępności dla osób niepełnosprawnych należało:

- wynajęcie powierzchni konferencyjnej wraz ze standardowym wyposażeniem oraz obsługą dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w tym toalet dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- stworzenie stanowiska recepcyjnego i wyposażenie go w materiały odpowiednio ułożone i wyeksponowane dla osób z niepełnosprawnościami (łatwe do pobrania) oraz zapewnienie na stoisku sprzętu wspomagającego słyszenie – okienkowej pętli indukcyjnej, systemu FM,
- ustawienie stojaków oraz stołów na materiały informacyjne, zapewniające łatwość pobrania materiałów przez osoby z niepełnosprawnościami,
- zapewnienie części stołów cateringowych ustawionych na wysokości umożliwiającej nałożenie i spożycie posiłku osobom na wózkach inwalidzkich,
- w przestrzeni wystawienniczej zapewnienie swobodnego dostępu osobom z niepełnosprawnościami,
- w sali konferencyjnej – zapewnienie miejsca dla wózków inwalidzkich blisko podestu/sceny; podjazdu dla wózków inwalidzkich; mównicy z możliwością dostosowania dla osób z niepełnosprawnościami, np. ustawienia niższego stolika; oświetlenia dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w tym w szczególności osób słabowidzących (dodatkowego oświetlenia w systemie LED); sprzętu wspomagającego słyszenie – okienkowa pętla indukcyjna, system FM; odpowiedniego miejsca dla tłumacza języka migowego, znajdującego się na podwyższeniu, na jasnym tle, w miejscu widocznym dla wszystkich uczestników spotkania,
- zapewnienie 4 tłumaczy polskiego języka migowego,
- zapewnienie 2 asystentów/przewodników osób niewidomych, głuchoniewidomych lub z innymi niepełnosprawnościami,

- przygotowanie materiałów z zachowaniem zasad dostępności, tj. uwzględnienia w materiałach multimedialnych i drukowanych powiększonej czcionki oraz ew. możliwość regulacji jej wielkości, stosowanie kontrastów ułatwiających odczytanie informacji osobom niedowidzącym i słabowidzącym,
- opracowanie programu forum w alfabecie Braille'a,
- nagranie krótkiej informacji dotyczącej forum i zapraszającej do wzięcia udziału w nim oraz programu forum w języku migowym w formie filmu trwającego do max. 5 min, który będzie możliwy do zamieszczenia i otworzenia za pośrednictwem strony internetowej www.power.gov.pl,
- zapewnienie elementów scenograficznych dostosowanych do zidentyfikowanych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zgodne z koncepcją uniwersalnego projektowania (użyteczność dla osób o różnej sprawności, elastyczność w użytkowaniu, proste i intuicyjne użytkowanie, czytelna informacja, tolerancja na błędy, wygodne użytkowanie bez wysiłku, wielkość i przestrzeń odpowiednie dla dostępu i użytkowania, percepcja równości),
- film prezentujący making-off konferencji spełniający wszystkie wymogi dostępności, w tym napisy w języku polskim i tłumaczenie w języku migowym oraz audiodeskrypcję (opis treści wizualnych osobom niewidomym i słabowidzącym).

Wykonawca został zobowiązany do respektowania zasady równych szans i niedyskryminacji ze względu na rasę, płeć, pochodzenie, wiek, stopień sprawności, orientację seksualną, religię oraz światopogląd na każdym etapie realizacji przedmiotu zamówienia.

Zapisy zawarte w SIWZ:

- Kwalifikacja podmiotowa wykonawców

O udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wykonawcy, którzy spełniają warunek dotyczący posiadania wiedzy i doświadczenia.

Zamawiający uzna ww. warunek za spełniony, jeżeli wykonawca wykaże, że w okresie ostatnich trzech lat przed upływem terminu składania ofert (a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie) wykonał trzy usługi o podobnym charakterze, tj. zrealizował trzy imprezy (konferencje/targi), w których uczestniczyło co najmniej 300 osób, w tym co najmniej jedną dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Wartość każdej z usług nie może być niższa niż 100 000,00 zł brutto.

Zamawiający dokona oceny spełniania przez wykonawcę warunków udziału w postępowaniu na zasadzie wykazał/nie wykazał, na podstawie oświadczeń lub dokumentów złożonych przez wykonawcę wraz z ofertą, wymienionych i opisanych w Rozdziale 5 SIWZ.

Zamawiający wykluczy z postępowania na podstawie art. 24 ustawy wykonawców, którzy nie wykażą spełniania warunków udziału w postępowaniu.

W celu wykazania spełniania warunków udziału w postępowaniu, określonych w Rozdziale 4 oraz wykazania braku podstaw do wykluczenia, wykonawcy muszą złożyć wraz z ofertą następujące oświadczenia i dokumenty:

(...)

- wykaz wykonanych głównych usług w okresie ostatnich trzech lat przed upływem terminu składania ofert (a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie) wraz z podaniem ich wartości, przedmiotu, dat wykonania i podmiotów, na rzecz których usługi zostały wykonane oraz załączeniem dowodów czy zostały wykonane należycie.
- Oferty

Oferta musi zawierać:

(...)

d) szczegółowy opis sposobu realizacji przedmiotu zamówienia, zawierający:

1) prezentację koncepcji zawierającą poniższe elementy:

- projekty graficzne i/lub zdjęcia przedstawiające w sposób szczegółowy elementy identyfikacji i rozwiązań scenograficznych oraz wyposażenia, które zostaną użyte podczas forum. W szczególności projekt stoiska/stoisk wystawienniczych w formacie 2D lub 3D. Powyższe elementy mają zostać przedstawione jako wydruki;
- wizualizację pomieszczeń, w których będzie się odbywało forum w formie wydruków zawierającą elementy identyfikacji, elementy scenograficzne oraz rozplanowanie stoisk wystawienniczych, szatni, elementów wystawienniczych i cateringu w przestrzeni holu;
- materiały konferencyjne zaprezentowane za pomocą projektów graficznych i/lub zdjęć w formie wydruków;

2) opis, czy i w jaki sposób przy realizacji zamówienia będą stosowane klauzule społeczne, tzn. czy przy jego realizacji zostaną zatrudnione osoby z niepełnosprawnościami, osoby bezrobotne lub takie, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym⁸ i ile to będzie osób oraz czym się będą zajmowały przy realizacji zamówienia.

Brak informacji, o których mowa w pkt 1) skutkować będzie odrzuceniem oferty na podstawie art. 89 ust. 1 pkt 2 ustawy. W przypadku braku informacji, o których mowa w pkt 2), wykonawca otrzyma 0 punktów za kryterium oceny ofert w zakresie „klauzul społecznych”.

Oświadczenie wykonawcy w formularzu oferty:

Oświadczam/y, że do realizacji zamówienia zobowiązuję/emy się zatrudnić ....osób z niepełnosprawnościami, osób bezrobotnych lub takich, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym.

- Kryteria oceny ofert

Zamawiający dokona oceny ofert, które nie zostały odrzucone, na podstawie następujących kryteriów oceny ofert:

Lp.	Kryterium	Znaczenie kryterium (w %)
1	Cena	50%
2	Koncepcja	40%
3	Klauzule społeczne	10%

Punkty za kryterium „Klauzule społeczne” zostaną przyznane w skali punktowej do 10 punktów, na podstawie dokumentu, o którym mowa w Rozdziale 7, pkt 7.15 lit. d) ppkt 2)⁹.

Zamawiający dokonując oceny ofert opierając się na przedmiotowym kryterium, będzie brał pod uwagę wskazaną w ofercie liczbę osób z niepełnosprawnościami, osób bezrobotnych lub takich, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym, które wykonawca zobowiązał się zatrudnić przy realizacji zamówienia.

Punkty w tym kryterium zostaną przyznane w następujący sposób:

⁸ Zgodnie z Ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. 2003 nr 122, poz. 1143).

⁹ Opis, czy i w jaki sposób przy realizacji zamówienia będą stosowane klauzule społeczne zawarte w ofercie.

$$\frac{Lob}{Lon} \times 10 = \text{liczba punktów}$$

gdzie:

Lob – liczba osób z niepełnosprawnościami, osób bezrobotnych lub takich, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym w ofercie badanej

Lon – liczba osób z niepełnosprawnościami, osób bezrobotnych lub takich, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym w ofercie zawierającej największą liczbę tych osób.

- Istotne postanowienia umowy

§ 6 ust. 5 umowy: „W razie niewywiązania się z zawartego w ofercie zobowiązania zaangażowania do realizacji zamówienia osób z niepełnosprawnościami, osób bezrobotnych lub takich, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym¹⁰, wykonawca zapłaci zamawiającemu karę umowną w wysokości 5% wynagrodzenia, o którym mowa w § 3 ust. 1”.

Załącznik nr 3 do umowy – Szczegółowy Opis Przedmiotu Zamówienia, zawierający wymagania dotyczące zapewnienia dostępności dla osób niepełnosprawnych.

Zamówienie zostało zrealizowane zgodnie z umową. Wykonawca spełnił wszystkie wymogi określone w dokumentacji przetargowej z odpowiednim zaangażowaniem.

Forum pod względem lokalizacji i organizacji było w pełni dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami:

- wszystkie przestrzenie Centrum Konferencyjnego były dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- we wszystkich salach konferencyjnych oraz w recepcji zainstalowane zostały okienkowe pętle indukcyjne, systemy FM. Miejsca na salach i w recepcji, w których funkcjonowały były odpowiednio oznaczone;
- materiały konferencyjne zostały przygotowane w alternatywnych formach (m.in. program forum był dostępny w alfabecie Braille’a, prezentowane filmy były wyświetlane w wersji dla osób niesłyszących i niewidomych);
- w recepcji i podczas wszystkich sesji i warsztatów została zapewniona obecność tłumacza migowego;
- na potrzeby uczestników forum zatrudnionych zostało dwóch asystentów/przewodników osób niewidomych, głuchoniewidomych lub z innymi niepełnosprawnościami;
- w menu, które było serwowane podczas forum, znajdowały się potrawy bezmięsne i bezglutenowe;
- do realizacji zamówienia zatrudniono dwie osoby z niepełnosprawnościami. Szczegółowa relacja z realizacją wydarzenia znajduje się na stronie <http://www.power.gov.pl/forumON>.

¹⁰ W przypadku braku zobowiązania zaangażowania do realizacji zamówienia osób z niepełnosprawnościami, osób bezrobotnych lub takich, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym, ustęp ten zostanie usunięty.

POSTĘPOWANIE NA ORGANIZACJĘ STOISK WYSTAWIENNICZYCH Z UWZGLĘDNIENIEM ASPEKTÓW ŚRODOWISKOWYCH (MINISTERSTWO ŚRODOWISKA)

Rodzaj zamówienia – usługa

Przedmiot zamówienia – Zaprojektowanie, wykonanie (montaż i demontaż) stoisk wystawienniczych podczas Międzynarodowych Targów Ochrony Środowiska POLEKO 2014 w dniach 14–17 października 2014 r. w Poznaniu. Część I: wspólne stoisko MŚ z NFOŚiGW promujące Program Infrastruktura i Środowisko; Część II: stoisko MŚ promujące fundusze norweskie i EOG pochodzące z Islandii, Liechtensteinu oraz Norwegii.

Procedura – przetarg nieograniczony

CPV – 79.95.00.00-8

Instrumenty prośrodowiskowe zastosowane w postępowaniu – warunki realizacji zamówienia; środowiskowe kryteria oceny ofert

Zapisy zawarte w SIWZ:

- Oferta

Do oferty Wykonawca musi załączyć:

Do CZĘŚCI I: wstępny projekt stoiska w skali 1:50, minimum w czterech rzutach przy czym wykonawca dołączy opis poszczególnych elementów stoiska, tj. materiałów proponowanych do zastosowania na stoisku (m.in. informacja dotycząca zastosowania materiałów z recyklingu czy instalacji energooszczędnych), zawierający propozycje instalacji/urządzenia ukazującego oszczędność energii na wspólnym stoisku z NFOŚiGW;

Do CZĘŚCI II: wstępny projekt stoiska w skali 1:50, minimum w czterech rzutach przy czym wykonawca załączy opis poszczególnych elementów stoiska, tj. materiałów proponowanych do zastosowania na stoisku (m.in. informacja dotycząca zastosowania materiałów z recyklingu czy instalacji energooszczędnych) zawierający wstępny program aktywności dla osób odwiedzających stoisko (propozycja gier, konkursów, quizów itd.).

- Kryteria oceny ofert dla obu stoisk

Jednym z kryteriów oceny ofert zastosowanych przez zamawiającego w tym postępowaniu było kryterium pn. „Koncepcja wizualizacji stoiska”, w ramach którego oceniano:

1. atrakcyjność projektu pod względem zaproponowanych ekologicznych rozwiązań w projekcie stoiska: 0–8 pkt.;
2. nawiązanie we wstępnym projekcie do tematyki Eco design. Projektowanie przyszłości: 0–6 pkt.;
3. zastosowanie w projekcie materiałów wykorzystujących surowce wtórne, materiałów pochodzących lub nadających się do recyklingu: 0–10 pkt.;
4. sposób rozmieszczenia na stoisku roślin lub innych struktur dających poczucie bliskości z przyrodą: 0–2 pkt.

POSTĘPOWANIE NA DOSTOSOWANIE WYBRANYCH POMIESZCZEŃ WC DLA POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY)

Przedmiotem zamówienia było dostosowanie wybranych pomieszczeń WC dla potrzeb osób niepełnosprawnych w Głównym Urzędzie Statystycznym przy al. Niepodległości 208 w Warszawie, które oznaczono następującymi kodami CPV:

- 45400000-1 – Roboty wykończeniowe w zakresie obiektów budowlanych,
- 45215000-7 – Roboty budowlane w zakresie budowy obiektów budowlanych opieki zdrowotnej i społecznej, krematoriów oraz obiektów użyteczności publicznej,
- 45332000-3 – Roboty instalacyjne wodne i kanalizacyjne,
- 45453000-7 – Roboty remontowe i renowacyjne,
- 45223200-8 – Roboty konstrukcyjne,
- 45262522-6 – Roboty murarskie.

W zamówieniu Zamawiający uwzględnił klauzulę środowiskową, mającą na celu przyczynienie się do ochrony środowiska, polegającą na **zobowiązaniu wykonawcy do bieżącej utylizacji wszystkich materiałów uzyskanych z prac związanych z realizacją przedmiotu zamówienia oraz do znajomości i stosowania przepisów dotyczących ochrony środowiska naturalnego. W ramach ww. klauzuli wykonawca zobowiązany był prowadzić segregację odpadów powstałych przy realizacji zamówienia, pozwalającą na oddanie ich do punktu skupu surowców wtórnych lub przekazanie ich do utylizacji w celu recyklingu przez wyspecjalizowane ośrodki przetwarzające tego typu odpady.**

W dokumentach postępowania zastosowano poniższe zapisy dotyczące klauzuli środowiskowej:

W ogłoszeniu o zamówieniu zamieszczono następujący zapis wskazujący na zastosowanie klauzuli środowiskowej:

1. [...] Zamawiający uwzględnia klauzulę środowiskową mającą na celu przyczynienie się do ochrony środowiska: Wykonawca zobowiązany jest do bieżącej utylizacji wszystkich materiałów uzyskanych z prac związanych z realizacją zadania. W czasie wykonywania robót Wykonawca ma obowiązek znać i stosować przepisy dotyczące ochrony środowiska naturalnego. W ramach ww. klauzuli Wykonawca zobowiązany jest prowadzić segregację odpadów powstałych przy realizacji zamówienia, pozwalającą na oddanie ich do punktu skupu surowców wtórnych lub przekazanie ich do utylizacji w celu recyklingu przez wyspecjalizowane ośrodki przetwarzające tego typu odpady. Wykonawca jest zobowiązany do dostarczenia Zamawiającemu, najpóźniej w dniu podpisania protokołu odbioru końcowego, dowodów na spełnienie powyższych wymagań.

Powyższy zapis został umieszczony także w SIWZ w pkt 3.3.

Szczegółowy opis klauzuli środowiskowej i warunki jej realizacji zostały uwzględnione również we wzorze umowy, w którym w § 1 i § 12 oraz we wzorze Protokołu odbioru końcowego, gdzie zamieszczono następujące zapisy:

§ 1 ust. 9–12

9. *[...] Wykonawca zobowiązany jest do bieżącego usuwania z terenu budowy wszystkich materiałów uzyskanych z prac związanych z realizacją zadania. W czasie wykonywania robót Wykonawca ma obowiązek znać i stosować przepisy dotyczące ochrony środowiska naturalnego.*
10. *W ramach klauzuli określonej w ust. 9 Wykonawca zobowiązany jest prowadzić segregację odpadów powstałych przy realizacji zamówienia, pozwalającą na oddanie ich do punktu skupu surowców wtórnych*

lub przekazanie ich do utylizacji w celu recydingu przez wyspecjalizowane ośrodki przetwarzające tego typu odpady.

11. *Wykonawca jest zobowiązany do dostarczenia Zamawiającemu, najpóźniej w dniu podpisania Protokołu odbioru końcowego, dokumentów potwierdzających spełnienie wymagań określonych w ust. 9 i 10.*
12. *Zamawiający zastrzega sobie prawo do kontroli przebiegu i skutków wykonania klauzuli środowiskowej przez Wykonawcę.*

§ 12 ust. 4

4. *Za niezrealizowanie klauzuli środowiskowej, o której mowa w § 1 ust. 9–11, [Wykonawca zapłaci Zamawiającemu karę umowną] w wysokości 10% wynagrodzenia brutto, o którym mowa w § 4.*

W załączniku nr 3 do (wzoru) umowy, będącym wzorem protokołu odbioru końcowego, znalazł się zapis i miejsce na wpisanie potwierdzenia zrealizowania klauzuli środowiskowej w następujący sposób:

3. *Wykonawca dostarczył Zamawiającemu poniższe dowody potwierdzające przekazanie odpadów do utylizacji w celu recydingu przez wyspecjalizowane ośrodki przetwarzające tego typu odpady:*

.....
.....

POSTĘPOWANIE NA DOSTAWĘ MATERIAŁÓW I USŁUG PROMOCYJNYCH, W TYM NA POTRZEBY PROGRAMU OPERACYJNEGO POMOC TECHNICZNA 2014–2020, Z UWZGLĘDNIENIEM NALEŻYTEJ STARANNOŚCI W ŁAŃCUCHU DOSTAW POPRZEC ZAGWARANTOWANIE PRZESTRZEGANIA PODSTAWOWYCH STANDARDÓW PRACY MIĘDZYNARODOWEJ ORGANIZACJI PRACY (GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY)

Przedmiotem zamówienia była dostawa materiałów i usług promocyjnych na potrzeby GUS, w tym na potrzeby Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020, któremu nadano następujący kod CPV: 39294100-0 Artykuły informacyjne i promocyjne.

Główny Urząd Statystyczny
– materiały promocyjne

W postępowaniu zastosowano klauzulę społeczną polegającą na zobowiązaniu wykonawcy, żeby zagwarantował przestrzeganie podstawowych standardów pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) wynikających z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczącej podstawowych zasad i praw pracy w odniesieniu do pracowników, którzy wytwarzają materiały będące przedmiotem zamówienia w łańcuchu dostaw, w trakcie realizacji przedmiotowego zamówienia.

Szczegółowy opis klauzuli społecznej i warunki jej realizacji zostały zawarte w ogłoszeniu o zamówieniu, w SIWZ oraz we wzorze umowy.

W ogłoszeniu o zamówieniu i w SIWZ wprowadzono następujące zapisy:

Zamawiający wymaga, aby wykonawca zagwarantował przestrzeganie podstawowych standardów pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) wynikających z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczącej podstawowych zasad i praw pracy w odniesieniu do pracowników, którzy wytwarzają materiały będące przedmiotem zamówienia w łańcuchu dostaw, w trakcie realizacji przedmiotowego zamówienia.

Wykonawca zobowiązany będzie do złożenia, w Formularzu ofertowym, oświadczenia, że w trakcie realizacji zamówienia, w odniesieniu do pracowników, którzy wytwarzają materiały będące przedmiotem zamówienia w łańcuchu dostaw, przestrzegane są podstawowe standardy pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) wynikające z Deklaracji MOP dotyczącej podstawowych zasad i praw pracy.

Szczegóły Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dostępne są na stronie internetowej:

https://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/File/Departament%20Dialogu/deklaracja_mop_30.04.08.pdf

W celu weryfikacji wypełniania przez wykonawcę zobowiązania wynikającego z przedstawionej powyżej klauzuli społecznej, wykonawca wraz z dostawą materiałów, będących przedmiotem zamówienia, zobowiązany będzie dostarczyć Zamawiającemu pełną informację dotyczącą łańcucha dostaw niezbędnych do produkcji przedmiotu zamówienia, w szczególności informację dotyczącą wszystkich podmiotów tworzących ten łańcuch (w tym dane teleadresowe) oraz informacje o standardach pracy obowiązujących u tych podmiotów w zakresie danych wynikających z ww. Deklaracji MOP.

Wykonawca zobowiązany będzie udzielić Zamawiającemu wszelkich informacji w powyższym zakresie, reagując na każde zapytanie ze strony Zamawiającego niezwłocznie i udzielając wyczerpujących wyjaśnień.

W przypadku złożenia informacji w języku obcym, wykonawca zobowiązany będzie do złożenia dokumentów wraz z tłumaczeniem na język polski. Dokumenty przetłumaczone muszą być poświadczane przez osobę upoważnioną do występowania w obrocie prawnym lub do zaciągania zobowiązań w imieniu wykonawcy, albo pełnomocnika ustanowionego w przypadku wykonawców wspólnie ubiegających się o udzielenie zamówienia (w rozumieniu art. 23 ustawy Pzp).

We wzorze umowy zostały zastosowane następujące zapisy:

§ 5 ust. 11–13

1. Wykonawca, w ramach tzw. klauzuli społecznej, gwarantuje, że w trakcie realizacji Umowy przestrzegane są w łańcuchu dostaw, podstawowe standardy pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) wynikające z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), dotyczącej podstawowych zasad i praw pracy w odniesieniu do pracowników, którzy wytwarzają Materiały.
2. Wykonawca, w celu weryfikacji spełnienia postanowień klauzuli społecznej, o której mowa w ust. 11, wraz z każdą dostawą Materiałów, o której mowa w § 6 ust. 1, dostarczy Zamawiającemu pełną Informację dotyczącą przestrzegania w łańcuchu dostaw, niezbędnym do produkcji Materiałów, podstawowych standardów pracy wynikających z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), przy czym Informacja ta zawierać będzie w szczególności dane, w tym również dane teleadresowe, dotyczące wszystkich podmiotów tworzących łańcuch dostaw z Wykonawcą włącznie oraz informacje o standardach pracy obowiązujących w tych podmiotach w zakresie danych wynikających z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP). Wzór Informacji, o której mowa w zdaniu powyżej, stanowi Załącznik nr 7 do Umowy.
3. W przypadku niedostarczenia wraz z dostawą Informacji, o której mowa w ust. 12, Zamawiający naliczy Wykonawcy karę umowną, na zasadach określonych w § 12 ust. 1 pkt 4).

§ 12 ust. 1 pkt 4)

Zamawiającemu przysługuje prawo do naliczenia kar umownych:

- 4) za niedostarczenie Zamawiającemu wraz z każdą dostawą Materiałów, pełnej Informacji dotyczącej łańcucha dostaw, o której mowa w § 5 ust. 12, w wysokości 10 % wartości danej dostawy.

Załącznik nr 4 do Umowy, pkt 8) – Protokół odbioru dostawy

Warunki odbioru dostawy:

- 8) pełna Informacja dotycząca przestrzegania w łańcuchu dostaw niezbędnych do produkcji materiałów, podstawowych standardów pracy wynikających z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) została/nie została* dostarczona przez Wykonawcę wraz z dostawą.

Załącznik nr 5 do Umowy, kolumna czwarta – Końcowy Protokół odbioru dostawy

Wykonawca dostarczył pełną Informację dotyczącą przestrzegania w łańcuchu dostaw niezbędnym do produkcji Materiałów, podstawowych standardów pracy wynikających z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP)

(TAK* / NIE*)

Załącznik nr 5 do Umowy, pkt 8) – Końcowy Protokół odbioru dostawy

- 8) Wykonawca dostarczył wraz z każdą dostawą pełną Informację dotyczącą przestrzegania w łańcuchu dostaw niezbędnym do produkcji Materiałów, podstawowych standardów pracy wynikających z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP)* / Wykonawca nie dostarczył w przypadku ..... (na podstawie tabeli powyżej wskazać ilość dostaw) pełnej Informacji dotyczącej przestrzegania w łańcuchu dostaw niezbędnym do produkcji Materiałów, podstawowych standardów pracy wynikających z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP)*.

W Załączniku nr 5 do Umowy – informacja dotycząca przestrzegania w łańcuchu dostaw niezbędnych do produkcji materiałów standardów pracy wynikających z deklaracji międzynarodowej organizacji pracy (MOP), Zamawiający wymagał następujących danych:

W celu weryfikacji udzielonej przeze mnie w Formularzu ofertowym gwarancji dotyczącej przestrzegania w łańcuchu dostaw niezbędnym do produkcji Materiałów, podstawowych standardów pracy wynikających z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) w odniesieniu do pracowników, którzy wytwarzają Materiały, przedstawiam pełną Informację zawierającą dane dotyczące wszystkich podmiotów tworzących łańcuch dostaw, w tym również dane teleadresowe tych podmiotów oraz informacje o standardach pracy obowiązujących w tych podmiotach w zakresie danych wynikających z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP).

Lp.	Podmiot biorący udział w procesie wytwarzania przedmiotu zamówienia (Nazwa i dane teleadresowe)	Standard pracy	Spełnienie klauzuli społecznej (wpisać) TAK/NIE
1		1 Jednakowe wynagrodzenie dla pracujących mężczyzn i kobiet za pracę o jednakowej wartości	
		2 Brak dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i wykonywania zawodu	
		3 Brak zatrudnienia dzieci, granica najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia nie jest niższa niż 15 lat, a w przypadku gdy rodzaj zatrudnienia lub pracy może zagrażać zdrowiu, bezpieczeństwu lub moralności młodocianych, nie jest niższa niż 18 lat	
		4 Brak form pracy przymusowej lub obowiązkowej, stanowiącej pogwałcenie praw człowieka	
		5 Uznanie zasady wolności związkowej i ochrony praw związkowych	

W wyniku przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia została zawarta z wybranym wykonawcą umowa. W ramach kontroli spełniania przez wykonawcę wymogów związanych z klauzulą społeczną po zakończeniu realizacji przedmiotu umowy Zamawiający otrzymał pełną Informację dotyczącą łańcucha dostaw. W związku z realizacją umowy nie wystąpiły trudności z realizacją klauzuli społecznej.

POSTĘPOWANIE NA DOSTAWĘ AUTOBUSÓW MIEJSKICH ZASILANYCH PALIWEM METANOWYM ORAZ DOSTAWĘ PALIWA (MIEJSKIE ZAKŁADY AUTOBUSOWE SP. Z O.O.)

Rodzaj zamówienia – dostawa

Przedmiot zamówienia – Dostawa 35 sztuk fabrycznie nowych autobusów miejskich zasilanych paliwem metanowym oraz dostawa paliwa

Procedura – przetarg nieograniczony

CPV – 34121100-2; 34121400-5; 09120000-6

Instrumenty prośrodowiskowe zastosowane w postępowaniu – wymagania w opisie przedmiotu zamówienia; środowiskowe kryterium oceny ofert

Opis przedmiotu zamówienia:

1. Wymagania dotyczące przedmiotu zamówienia:

1.1. Wszystkie autobusy, stanowiące przedmiot zamówienia, muszą:

1.1.1. (...)

1.1.2. spełniać wymagania czystości spalin EURO-6,

1.1.3. być dostosowane do zasilania paliwem metanowym, CNG lub LNG, spełniającym aktualnie obowiązujące normy jakościowe dla paliw tego rodzaju.

Załącznik 1.3. do SIWZ:

IV. Wymagania dotyczące kompletacji autobusów

Silnik:

- 6-cylindrowy lub 5-cylindrowy, 4-suwowy, zasilany paliwem metanowym (CNG lub LNG), zabudowany w tylnej części autobusu, za tylną osią (oś tylna napędowa) o pojemności minimum 8,0 dm³,
- moc silnika: 200,0 — 250,0 kW (moc zalecana, dopuszcza się moc większą), maksymalny moment: minimum 1000 Nm,
- spełnianie wymagań czystości spalin – EURO-6,
- możliwość rozruchu i eksploatacji w temperaturze do – 30°C,
- podzespoły układu zasilania CNG muszą spełniać wymagania Regulaminu nr 110 EKG/ONZ,
- układ smarowania wyposażony w system automatycznego pomiaru poziomu oleju silnikowego, przy uruchamianiu silnika przy poziomie „min” lub poniżej – sygnalizacja optyczna oraz dźwiękowa potrzeby uzupełnienia stanu oleju,
- zalecana prezentacja wyniku pomiaru na stanowisku kierowcy przed każdym uruchomieniem silnika, w postaci graficznej (poziom pomiędzy „min” a „max” – stan w normie; poziom powyżej „max” – stan nadmierny; poziom poniżej „min” – stan do uzupełnienia) lub innej wizualnej, diody kolorowe, piktoqramy itp.,

- zalecane wyposażenie układu zasilania silnika w funkcję blokowania możliwości uzyskania obrotów, po uruchomieniu silnika w stanie nienagrzanym, większych niż dopuszczane przez producenta (układ zaprogramowany wg zaleceń producenta),
- zalecane wyposażenie układu zasilania silnika w funkcję umożliwiającą ograniczenie prędkości maksymalnej autobusu do wielkości 80 km/godz.

Zbiornik paliwa:

- zbiorniki CNG typu CNG-3 lub CNG-4;
- zbiornik LNG kriogeniczny; odpowiednio do przyjętego rodzaju paliwa – zastosowany rodzaj zbiorników będzie uwzględniony przy ocenie ofert zgodnie z Rozdziałem 13 Specyfikacji, kryterium oceny ofert „zbiornik paliwa metanowego”;
- pojemność zbiorników paliwa metanowego musi być określona przez producenta autobusu przy uwzględnieniu maksymalnego dziennego zużycia energii na trącję i na utrzymanie komfortu termicznego oraz niezbędnej ilości paliwa pozostawianej w zbiornikach; musi umożliwiać przejechanie min. 400 km na liniach komunikacyjnych obsługiwanych przez Zamawiającego przy równoważnym zużyciu oleju napędowego w wysokości 56 dm³/100 km; w zależności od sprawności silnika i układu napędowego oraz parametrów paliwa, szacowane minimalne zużycie paliwa metanowego na trącję nie będzie niższe niż 300 Nm³/dobę; szacowane maksymalne zużycie paliwa metanowego na utrzymanie komfortu termicznego (klimatyzacja lub ogrzewanie) – 90 Nm³/dobę;
- zabudowa zbiorników CNG oraz innych elementów instalacji zasilającej musi umożliwiać łatwy dostęp w celach serwisowych; usytuowanie zaworów i reduktorów oraz sposób prowadzenia przewodów musi zabezpieczać instalację zasilającą CNG przed zamrożeniem;
- przyłącze do tankowania CNG typu NGV-2;
- przyłącze do tankowania wraz z zaworem odcinającym i manometrem usytuowane w sposób ergonomiczny, łatwo dostępne, umieszczone w schowku po prawej stronie autobusu lub w komorze silnika.

Zapisy zawarte w SIWZ:

Kwalifikacja podmiotowa

O udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wykonawcy, którzy spełniają warunki określone w art. 22 ust. 1 ustawy, tj.:

- **posiadają uprawnienia do wykonywania określonej działalności lub czynności, jeżeli ustawy nakładają obowiązek posiadania takich uprawnień:**

posiadają koncesję na prowadzenie działalności związanej z obrotem paliwami metanowymi, określoną przepisami ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 roku Prawo energetyczne.

- **dysponują wiedzą i doświadczeniem:**

w okresie 3 lat przed upływem terminu składania oferty o udzielenie zamówienia, a jeżeli okres działalności jest krótszy – w tym okresie: zrealizowali zamówienia odpowiadające swoim rodzajem dostawie stanowiącej przedmiot zamówienia, to jest:

dostawa autobusów miejskich, o łącznej wartości co najmniej 35 000 000,00 zł (trzydzieści pięć milionów złotych) netto, dostawa paliwa metanowego, o łącznej wartości co najmniej 1 000 000,00 zł (jeden milion złotych) netto. Wartości podane w dokumentach w walutach innych niż wskazana przez Zamawiającego, będą przeliczane wg średniego kursu NBP na dzień opublikowania ogłoszenia o niniejszym przetargu.

- **dysponują odpowiednim potencjałem technicznym oraz osobami zdolnymi do wykonania zamówienia:**

zamawiający nie precyzuje w tym zakresie żadnych wymagań, których spełnienie wykonawca zobowiązany jest wykazać w sposób szczególny.

Wymagane dokumenty

SIWZ Rozdział 6.

I.

3. Wykaz wykonanych lub wykonywanych dostaw, z podaniem wartości, o których mowa w Rozdziale 5 I ust. 2, terminów wykonania (rozpoczęcie, zakończenie/kontynuacja) oraz nazwy zamawiającego, zgodnie z treścią załącznika nr 4 do SiWZ (dostawy autobusów i dostawy paliwa metanowego). Do wykazu należy dołączyć dokumenty potwierdzające, że wykonane dostawy zostały wykonane lub są wykonywane należycie (np. referencje).

III.

12. Wyniki emisji jednostkowych ze świadectwa homologacji silnika oferowanego pojazdu, dla testu WHTC (World Harmonized Transient Cycle) wykonanego zgodnie z regulaminem 49 EKG ONZ [g/kWh] – jeśli posiada.

Kryteria oceny ofert

Rozdział 13.

2.9. Kryterium ekologia

Przyjęty sposób oceny ofert w tym kryterium jest zgodny z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/33/WE z dnia 23 kwietnia 2009 roku, w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego – art. 5 ust. 3 lit. b i art. 6 oraz Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 maja 2011 r. w sprawie innych niż cena obowiązkowych kryteriów oceny ofert w odniesieniu do niektórych rodzajów zamówień publicznych (Dz.U. Nr 96 z 2011 r. poz. 559).

Ocena ofert w kryterium ekologia będzie dokonana na podstawie porównania wartości „W”, to jest wartości pieniężnej kosztów operacyjnych podczas całego cyklu użytkowania dla zużycia energii, emisji CO₂ i zanieczyszczeń oferowanego autobusu.

Wartość „W” dla każdej złożonej oferty zostanie obliczona, przy wykorzystaniu informacji zamieszczonych w ofercie, dotyczących wielkości zużycia paliwa oraz wielkości emisji jednostkowej zanieczyszczeń dla oferowanego autobusu. Jeśli oferta nie będzie zawierała informacji dotyczących wielkości emisji jednostkowej zanieczyszczeń dla oferowanego autobusu, przyjęte będą dla tej oferty do obliczeń wartości emisji jednostkowej zanieczyszczeń określone przepisami jako maksymalne dopuszczalne dla silników spełniających wymagania czystości spalin EURO-6. Pozostałe wartości będą przyjęte do obliczeń jako wartości stałe, jednakowe dla wszystkich ofert. Wartość „W” dla każdej złożonej oferty zostanie obliczona z następujących zależności:

$$W = A + E + I$$

A – koszt zużycia energii w cyklu użytkowania autobusu, obliczony z iloczynu:

$$A = B/100 \times C \times D$$

gdzie: B – gwarantowane zużycie paliwa wg oferty [kg/100 km],
 C – przebieg podczas całego cyklu użytkowania – 800 000 [km],
 D – koszt paliwa metanowego netto ~ przyjmuje się 3,26 [zł/kg],
 E – koszt emisji dwutlenku węgla w cyklu użytkowania autobusu, obliczony z iloczynu:

$$E = B/100 \times C \times F \times H$$

gdzie: B – gwarantowane zużycie paliwa wg oferty [kg/100km],
 C – przebieg podczas całego cyklu użytkowania – 800 000 [km],
 F – jednostkowy koszt emisji CO₂ – 0,135 [zł/kg] (przyjęto wartość średnią),
 H – przelicznik emisji dla paliwa metanowego – 2,74 [kg CO₂/kg PM],
 I – koszt emisji zanieczyszczeń w cyklu użytkowania autobusu, obliczony z sumy iloczynów dla poszczególnych zanieczyszczeń NO_x, NMHC, cząstki stałe; emisja jednostkowa w teście WHTC: Q – NO_x, P – NMHC, R – cząstki stałe [g/kWh]:

$$I = [(B/100 \times C)/(J/1000)] \times (Q \times K + P \times L + R \times M)$$

gdzie: B – gwarantowane zużycie paliwa wg oferty [kg/100 km],
 C – przebieg podczas całego cyklu użytkowania – 800 000 [km],
 J – jednostkowe zużycie paliwa metanowego – 250 [g/kWh],
 K – jednostkowy koszt emisji NO_x (tlenki azotu) – 0,0169 [zł/g],
 L – jednostkowy koszt emisji NMHC (węglowodory) – 0,00384 [zł/g],
 M – jednostkowy koszt emisji cząstek stałych – 0,334 [zł/g].

Obliczona wg powyższych wzorów wartość „W” zostanie zaokrąglona do drugiego miejsca po przecinku i taka wartość zostanie przyjęta do dalszych obliczeń.

Liczba punktów (maks. 4,0 pkt) dla kryterium ekologia, zostanie obliczona według wzoru:

$$\text{liczba punktów} = \frac{\text{najniższa zaoferowana wartość } W}{\text{wartość } W \text{ dla oferty badanej}} \times \text{znaczenie kryterium}$$

POSTĘPOWANIE NA DOSTAWĘ MIEJSKICH AUTOBUSÓW ELEKTRYCZNYCH (MIEJSKIE ZAKŁADY AUTOBUSOWE SP. Z O.O.)

Rodzaj zamówienia – dostawa

Przedmiot zamówienia – dostawa 10 sztuk fabrycznie nowych autobusów miejskich elektrycznych

Procedura – przetarg nieograniczony

CPV – **34121100-2** autobusy transportu publicznego, **34121400-5** autobusy niskopodłogowe, **34144910-0** autobusy elektryczne,

kod CPV (słownik uzupełniający) – **CB10-1** z napędem elektrycznym, **CB42-7** zasilane z baterii /akumulatorowe, **MA12-7** do transportu miejskiego

Opis przedmiotu zamówienia:

1. Wymagania dotyczące przedmiotu zamówienia:

1.1. Przedmiotem zamówienia jest:

- 1.1.1. dostawa 10 sztuk fabrycznie nowych niskopodłogowych autobusów miejskich klasy MAXI, **z napędem elektrycznym**, o długości całkowitej 11,8÷12,1 m, trzydrzwiowych, z drzwiami w układzie 2-2-2,
- 1.1.2. dostawa 10 sztuk indywidualnych ładowarek baterii trakcyjnej, w tym 8 sztuk ładowarek podstawowych o mocy 40 kW oraz 2 sztuki ładowarek dwufunkcyjnych o mocy 120 kW (ładowanie mocą 40 lub 120 kW).

Zamawiający dopuszcza, przy braku możliwości dostarczenia ładowarek dwufunkcyjnych, możliwość dostarczenia 10 sztuk ładowarek podstawowych (do każdego autobusu) oraz dostarczenie dodatkowo dwóch sztuk ładowarek przyspieszonego ładowania o mocy 120 kW; w takim przypadku, w ramach realizacji przedmiotu zamówienia, dostarczone byłyby łącznie 12 sztuk ładowarek.

1.2. Wszystkie autobusy, stanowiące przedmiot zamówienia, muszą:

- 1.2.1. być całkowicie niskopodłogowe – bez stopni pośrednich na podłodze, w przejściu środkowym oraz drzwiach; jeden stopień w każdych drzwiach, maksymalna wysokość stopnia (podłogi) na progu każdych drzwi 340 mm,
- 1.2.2. **być dostosowane do ładowania w systemie PLUG-IN, energia akumulatorów trakcyjnych min. 200 kWh; energia akumulatorów trakcyjnych będzie uwzględniona przy ocenie oferty zgodnie z Rozdziałem 13 SIWZ, jako osobne kryterium oceny oferty „energia akumulatorów trakcyjnych”,**
- 1.2.3. **być dostosowane do szybkiego ładowania poprzez zamontowane w autobusie urządzenie pantografowe firmy Schunk,**
- 1.2.4. **być dostosowane do podłączenia indywidualnej ładowarki podstawowej o mocy 40 kW, zapewniającej pełne naładowanie akumulatorów trakcyjnych w czasie około 5÷6 godzin oraz do podłączenia ładowarki przyspieszonego ładowania o mocy 120 kW,**

- 1.2.5. być wykonane przy maksymalnym wykorzystaniu materiałów niepalnych, szczególnie w zakresie materiałów użytych do konstrukcji i wyposażenia wnętrza nadwozia; posiadanie homologacji EWG pojazdu odnośnie do palności materiałów użytych wewnątrz konstrukcji oferowanego autobusu, uzyskanej zgodnie z warunkami określonymi w Dyrektywie 95/28/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 roku, obowiązującymi dla innych rodzajów pojazdów kategorii M3 niż stanowiące przedmiot niniejszego zamówienia, która w tym przypadku powinna być załączona do oferty, będzie uwzględniona przy ocenie oferty zgodnie z Rozdziałem 13 Specyfikacji, jako osobne kryterium oceny oferty „homologacja odnośnie do palności”,
  - 1.2.6. być identyczne pod względem parametrów technicznych i komplekacji, w szczególności zagospodarowania i wyposażenia przestrzeni pasażerskiej.
- 1.3. Szczegółowy opis przedmiotu zamówienia został przedstawiony w załącznikach do SIWZ:
- 1.3.1. załącznik nr 1.2. – Szczegółowe wymagania dotyczące przedmiotu zamówienia – dotyczy 10 sztuk autobusów klasy MAXI,
  - 1.3.2. załącznik nr 1.4. – Szczegółowe wymagania dotyczące tablic kierunkowych,
  - 1.3.3. załącznik nr 1.5. – Szczegółowe wymagania dotyczące urządzeń i systemów elektronicznych,
  - 1.3.4. załącznik nr 1.6. – Wzór tkaniny siedzenia pasażerskiego.
- (...)
- 1.8. Zamawiający wymaga, aby określona została w ofercie **gwarantowana wielkość zużycia energii elektrycznej** (wyłącznie na cele trakcji, bez użycia urządzeń zapewniających pasażerom komfort termiczny, tj. bez klimatyzacji/ogrzewania) w kWh/100 km (z dokładnością do jednego miejsca po przecinku), obowiązująca dla każdego autobusu danego typu przez cały okres udzielonej gwarancji jakości na cały autobus, o której mowa w §2 ust. 1.1.1, załącznika nr 7 do SIWZ.
- 1.8.1. Deklarowana w ofercie gwarantowana wielkość zużycia energii elektrycznej, powinna być określona dla warunków eksploatacji autobusu odpowiadających wymaganiom określonym przez UITP (Międzynarodowa Unia Transportu Publicznego, Union Internationales Transport Publics), w metodyce opracowanej dla przeprowadzania testów zużycia paliwa typu SORT 2 (Znormalizowany Test Jezdny, Standardised On-Road Test), na podstawie posiadanych wyników badań oraz własnego doświadczenia wykonawcy w tym zakresie. Zamawiający zaleca wykorzystanie badań wykonanych wg Procedury badawczej PB-23 wyd. 02 stanowiącej załącznik nr 8 do SIWZ lub wg metodyki określonej przez UITP dla przeprowadzania testów zużycia energii elektrycznej typu SORT, o ile taka zostanie opublikowana. Wykonawca jest przy tym zobowiązany do uwzględnienia w gwarantowanej wielkości zużycia energii elektrycznej wszystkich możliwych odchyłeń i dopuszczalnej tolerancji pomiaru zużycia energii elektrycznej stosowanej przy wykonywaniu testów SORT, obejmującej takie czynniki jak: dokładność pomiaru (dokładność przyrządów pomiarowych), wpływ układu napędowego (charakterystyka, sprawność, stan techniczny itp.), wpływ zewnętrznych warunków pomiaru (temperatura, ciśnienie, wilgotność, prędkość wiatru, stan nawierzchni itp.).
  - 1.8.2. **Ww. deklarowana wielkość zużycia energii elektrycznej, będzie uwzględniona przy ocenie oferty zgodnie z Rozdziałem 13 SIWZ, jako osobne kryterium oceny oferty „zużycie energii elektrycznej”.**
  - 1.8.3. W przypadku uzyskania przez Zamawiającego rzeczywistego zużycia energii elektrycznej na linii komunikacyjnej, obliczonego za okres 12 miesięcy eksploatacji (począwszy

od drugiego miesiąca po zakończeniu dostawy autobusów), jako średnia dla wszystkich autobusów stanowiących przedmiot zamówienia, większego niż 125% zadeklarowanej w ofercie gwarantowanej wielkości zużycia energii elektrycznej, Zamawiający będzie miał prawo do wystąpienia o wykonanie testu sprawdzającego.

1.8.4. Uzyskanie w wyniku testu sprawdzającego, to jest testu wykonanego według Procedury badawczej badania zużycia energii elektrycznej autobusów elektrycznych PB-23 wyd. 02 opracowanej przez Instytut Pojazdów Szynowych „TABOR”, stanowiącej załącznik nr 8 do SIWZ, wykonanego dla losowo wybranego autobusu stanowiącego przedmiot zamówienia, faktycznej wielkości zużycia energii elektrycznej większej od gwarantowanej, będzie skutkowało naliczeniem przez Zamawiającego odpowiedniej kary umownej. Zamawiający będzie brał przy tym pod uwagę jedynie wartość średnią zużycia energii elektrycznej, określoną w sprawozdaniu z badań jako bilans zużycia energii elektrycznej $\bar{E}_B$ wyznaczony w trakcie testów, bez uwzględniania dopuszczalnej tolerancji wyników pomiarów testu kontrolnego. Kara umowna będzie naliczana odpowiednio do przekroczenia gwarantowanej wielkości zużycia energii elektrycznej, dla wszystkich autobusów stanowiących przedmiot zamówienia.

1.8.5. Informacyjnie Zamawiający podaje, że na linii komunikacyjnej, na której warunki eksploatacji odpowiadają modelowi eksploatacji miejskiej (SORT 1), średnie zużycie energii elektrycznej przez autobus elektryczny klasy MAXI (wyłącznie na cele trakcji, bez użycia urządzeń zapewniających pasażerom komfort termiczny tj. bez klimatyzacji/ogrzewania), w okresie wrzesień 2015 roku – luty 2016 roku, wynosiło od ok. 103 do ok. 110 kWh/100 km.

1.9. Ładowarki baterii trakcyjnej, o których mowa w pkt 1.1.2, muszą być w pełni automatyczne, muszą umożliwiać identyfikację użytkownika i autobusu, muszą dokonywać pomiaru czasu ładowania i ilości pobranej energii oraz muszą umożliwiać rejestrację tych danych i ich odczyt lokalny i zdalny (przesyłanie danych na serwer Zamawiającego).

1. Wymagania dotyczące dokumentacji technicznej przedmiotu zamówienia:

1.1. Wykonawca zobowiązany jest w celu potwierdzenia, że oferowany autobus spełnia wymagania określone przez Zamawiającego, załączyć do oferty:

1.1.1. Kopię „Świadectwa homologacji typu pojazdu”¹¹ oferowanego typu autobusu, z uwzględnieniem zgodności wariantu i wersji, wydanego przez ministra właściwego do spraw transportu, potwierdzającego bezwarunkowe udzielenie homologacji, to jest spełnianie warunków określonych w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 31 grudnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych pojazdów oraz zakresu ich niezbędnego wyposażenia (Dz.U. z 2003 r., Nr 32, poz. 262, z późniejszymi zmianami, tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz. 951), wymaganych dla dopuszczenia do ruchu bez żadnych odstępstw lub kopię aktualnego europejskiego „Świadectwa homologacji typu”, wydanego dla oferowanego typu autobusu zgodnie z obowiązującymi przepisami. W przypadku gdy Wykonawca nie posiada „Świadectwa homologacji typu pojazdu”, o którym mowa powyżej, Zamawiający dopuszcza możliwość załączenia do oferty kopii posiadanego „Świadectwa homologacji typu pojazdu” dla oferowanego typu autobusu, wyposażonego w inne rozwiązanie napędu elektrycznego, wraz ze zobowiązaniem dostarczenia właściwego „Świadectwa homologacji typu pojazdu” niezwłocznie po jego uzyskaniu, nie później niż na 10 dni przed terminem dostawy pierwszej partii autobusów. Do kopii „Świadectwa homologacji typu pojazdu” oferowanego typu autobusu, Wykonawca zobowiązany jest załączyć wyniki badań homologacyjnych przynależnych do danego świadectwa homologacji, w zakresie hałasu zewnętrznego. Dodatkowo Wykonawca zobowiązany jest załączyć ww. „Świadectwo

¹¹ Kompletny dokument łącznie z pełnym opisem technicznym typu pojazdu.

homologacji typu pojazdu" w postaci elektronicznej w formacie .pdf, na płycie CD/DVD, łącznie z opisem technicznym, o którym mowa w pkt 2.1.2.

- 1.1.2. Opis techniczny oferowanego autobusu, sporządzony zgodnie ze wzorem stanowiącym załącznik nr 1.7 do SIWZ. Opis techniczny wraz z wymaganymi rysunkami, opracowany w języku polskim, musi być załączony do oferty w postaci wydrukowanej i podpisanej przez Wykonawcę oraz dodatkowo w postaci elektronicznej, na płycie CD/DVD (w formatach .doc, .xls, .jpg, tif). Zalecane jest załączenie posiadanych przez Wykonawcę prospektów handlowych oferowanego autobusu (tylko w postaci elektronicznej w formacie .pdf).
- 1.1.3. Wyniki badań wielkości zużycia energii elektrycznej [kWh/100km], wykonanych przez jednostkę certyfikowaną dla oferowanego autobusu, zgodnie z wymaganiami określonymi przez UITP (Międzynarodowa Unia Transportu Publicznego, *Union Internationales Transport Publics*), w metodyce opracowanej dla przeprowadzania testów zużycia paliwa typu SORT 2 (Znormalizowany Test Jezdny, *Standardised On-Road Test*), np. wg Procedury badawczej PB-23 wyd. 02 stanowiącej załącznik nr 8 do SIWZ lub wg metodyki określonej przez UITP dla przeprowadzania testów zużycia energii elektrycznej typu SORT, o ile taka zostanie opublikowana, które wykonawca posiada i wykorzystał do określenia w ofercie gwarantowanej wielkości zużycia energii elektrycznej dla oferowanego autobusu, o której mowa w pkt 1.8.

Zapisy zawarte w SIWZ:

Kwalifikacja podmiotowa wykonawców

O udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wykonawcy, którzy (...)

W okresie 3 lat przed upływem terminu składania oferty o udzielenie zamówienia, a jeżeli okres działalności jest krótszy – w tym okresie: zrealizowali zamówienia polegające na dostawie lub dostawach autobusów miejskich elektrycznych i/lub trolejbusów, o łącznej wartości co najmniej 15 000 000 PLN (piętnaście milionów złotych) netto.

Kryteria oceny ofert

W niniejszym postępowaniu zastosowano m.in. następujące kryteria oceny ofert:

Ekologia – zużycie energii elektrycznej

Ocenie podlega zadeklarowana w ofercie gwarantowana wielkość zużycia energii elektrycznej.

Oferta z najniższą wartością zadeklarowaną zużycia energii elektrycznej (oznaczoną jako $Q_{\min}$) otrzyma maksymalną liczbę punktów za to kryterium, to jest 4 punkty.

Oferta z zadeklarowaną wartością zużycia energii elektrycznej, większą lub równą wartości $Q_{\min} + 20\%$, obliczonej z dokładnością do 1. miejsca po przecinku, otrzyma 0 punktów.

Oferty z zadeklarowaną pośrednią wartością zużycia energii elektrycznej, otrzymają liczbę punktów obliczoną proporcjonalnie. Zależnością proporcjonalną będzie objęta wielkość, o którą będzie się zmniejszać (od 4 pkt do 0 pkt) liczba należnych punktów dla oferty badanej (P_{bad}) oraz wielkość, o którą zadeklarowana wartość zużycia energii elektrycznej dla rozpatrywanej oferty (Q_{bad}), przekracza wartość najniższego zadeklarowanego zużycia energii elektrycznej ($Q_{\min}$). Zależność powyższą można zapisać wzorem, którym będzie się posługiwał Zamawiający:

$$P_{\text{bad}} = 4 - 20 \times (Q_{\text{bad}} - Q_{\min}) / Q_{\min}$$

Energia akumulatorów trakcyjnych

Ocenie podlega podana w ofercie energia akumulatorów trakcyjnych.

Oferta z minimalną wymaganą wartością energii akumulatorów trakcyjnych, to jest 200,0 kWh, otrzyma 0 punktów.

Oferta z wartością energii akumulatorów trakcyjnych 250,0 kWh lub większą, otrzyma maksymalną liczbę punktów za to kryterium, to jest 1 punkt.

Liczba punktów dla ofert z pośrednią wartością energii akumulatorów trakcyjnych (PBAD), będzie obliczana według następującego wzoru:

$$\text{liczba punktów} = \frac{P_{\text{bad}} - 200 \text{ kWh}}{50 \text{ kWh}} \times \text{znaczenie kryterium}$$

POSTĘPOWANIE NA DOSTAWĘ PAPIERU Z UWZGLĘDNIENIEM KWESTII ŚRODOWISKOWYCH (WIELKOPOLSKI URZĄD WOJEWÓDZKI)

Rodzaj zamówienia – dostawy

Przedmiot zamówienia/nazwa – Sukcesywna dostawa papieru do urządzeń kopiujących i drukujących, papieru komputerowego – składanki komputerowej oraz papieru pakowego na potrzeby Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu i Delegatur w Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile

Procedura – przetarg nieograniczony na podstawie art. 10 ust. 1 w związku z art. 39 ustawy Pzp

CPV – 30197644-2 – papier kserograficzny

30199330-2 – papier ciągły do drukarek komputerowych

Opis przedmiotu zamówienia:

Lp.	nazwa materiału	opis materiału	posiadanie certyfikatu FSC	nazwa oferowanego materiału biurowego, typ/model	j. m.	liczba	cena jednostkowa netto	cena jednostkowa brutto	wartość brutto (kol. 7 x kol. 9)
1	papier ksero A-4	biały, bezdrzewny, bezpyłowy 80 ± 2 g/m ² CIE – 146 ± 3	tak/nie		ryza	7000			
2	papier ksero A-3	biały, bezdrzewny, bezpyłowy 80 ± 2 g/m ² CIE – 146 ± 3	tak/nie		ryza	200			
3	papier ksero A-4 kolor	bezdrzewny, bezpyłowy 80 ± 2 g/m ² pastelowe	tak/nie		ryza	50			
4	papier ksero A-4 kość słoniowa	bezdrzewny, bezpyłowy 80 ± 2 g/m ² kość słoniowa, drobne płótno	tak/nie		ryza	20			
5	papier komputerowy 240x12x1+0	składanka komputerowa pierwsza warstwa CB 56 g/m ²	tak/nie		op	35			
6	papier komputerowy 360x12x1+0	składanka komputerowa pierwsza warstwa CB 56 g/m ²	tak/nie		op	13			
7	papier pakowy	kolor szary 105 x 127 cm 70 g/m ²	tak/nie		kg	40			

Informacja o dokumentach potwierdzających, że oferowane dostawy, usługi lub roboty budowlane odpowiadają określonym wymaganiom:

- oświadczenie Wykonawcy w formularzu ofertowym składanym wraz z ofertą.

Zapisy zawarte w SIWZ:

Kryteria oceny ofert

(...)

- posiadanie przez przynajmniej jeden oferowany przez Wykonawcę produkt certyfikatu FSC (Forest Stewardship Council), CP – 5%, max. liczba punktów 5,
tak – 5 pkt,
nie – 0 pkt.

Elementy środowiskowe w formularzu oferty

„(...)

- oświadczam, iż co najmniej jeden z oferowanych artykułów posiada/nie posiada* certyfikat FSC (Forest Stewardship Council),

Uwaga: brak zaznaczenia odpowiedzi oznacza brak posiadanego certyfikatu.

* niepotrzebne skreślić

W trakcie realizacji umowy nie pojawiły się żadne problemy związane z realizacją aspektów środowiskowych. Dostarczano papier zgodny z ofertą. Kar nie naliczono.

POSTĘPOWANIE NA WYMIANĘ DŹWIGÓW OSOBOWYCH Z UWZGLĘDNIENIEM DOSTOSOWANIA DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (PAŃSTWOWY FUNDUSZ REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH)

Rodzaj zamówienia – robota budowlana

Przedmiot zamówienia – Wymiana trzech dźwigów osobowych w budynku Biura PFRON

Procedura – przetarg nieograniczony

CPV – kod Wspólnego Słownika Zamówień: 71320000-7 – usługi inżynierskie w zakresie projektowania; 42416100-6 – windy; 45310000-3 – roboty instalacyjne elektryczne; 45313100-5 – instalowanie wind; 45300000-0 – roboty instalacyjne w budynkach; 45000000-7 – roboty budowlane

Ogłoszenie o zamówieniu – Sekcja II 1.4 – udogodnienia dla osób niepełnosprawnych.

Zapisy zawarte w SIWZ:

Rozdział III pkt 1 Przedmiot zamówienia – udogodnienia dla osób niepełnosprawnych.

Opis przedmiotu zamówienia

Załącznik nr 1 do SIWZ, rozdział 2, pkt 2.4 ppkt 11 – Każda kabina powinna być wyposażona we wszystkie niezbędne rozwiązania umożliwiające korzystanie z dźwigów osobom niepełnosprawnym zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2002 r. nr 75 poz. 690), m.in. oznaczenie przycisków w panelu sterującym alfabetem Braille'a, komunikaty głosowe w kabinie o stanie dźwigu, pętla indukcyjna w kabinie dla osób niedosłyszących.

Załącznik nr 1 do SIWZ, rozdział 3, pkt 3.2, ppkt 6 PN-EN 81-70:2005 – Przepisy bezpieczeństwa dotyczące budowy i instalowania dźwigów – Szczególne zastosowania dźwigów osobowych i towarowych – Część 70: Dostępność dźwigów dla osób, w tym osób niepełnosprawnych.

Załącznik nr 1 do SIWZ, rozdział 1, pkt 1.1 ppkt 8 – montaż systemu odzysku energii elektrycznej.

Istotne postanowienia umowy

§ 1 Przedmiot Umowy ust. 1 – udogodnienia dla osób niepełnosprawnych.

§ 15 Ochrona środowiska – ust. 1 Wykonawca w czasie wykonywania robót wynikających z przedmiotu Umowy oraz usuwania ewentualnych wad będzie: podejmować wszelkie niezbędne kroki mające na celu stosowanie się do przepisów i norm dotyczących ochrony środowiska na terenie i wokół terenu budowy, będzie unikać uszkodzeń lub uciążliwości dla osób lub własności społecznej i innych, a wynikających ze skażenia, hałasu lub innych przyczyn powstałych w następstwie jego sposobu działania, materiały i elementy rozbiórkowe będą składowane w miejscu wyznaczonym do czasu ich usunięcia przez Wykonawcę.

ust. 2 Wykonawca jest zobowiązany uzyskać niezbędne uzgodnienia i pozwolenia na wywóz nieczystości stałych i płynnych (które wymagają takiego pozwolenia) w sposób zapewniający ochronę robót przed uszkodzeniem oraz terenów i miejsc przed zanieczyszczeniem.

ust. 3 Wykonawca jest zobowiązany do przedłożenia, zgodnie z przepisami informacji o sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami.

ust. 4 Wykonawca ponosi odpowiedzialność z tytułu konieczności uiszczenia opłat, kar lub grzywien przewidzianych w przepisach dotyczących ochrony środowiska lub przyrody i przepisach regulujących gospodarkę odpadami.

ust. 5 Wykonawca zobowiązuje się do podjęcia czynności prawnych zmierzających do przejęcia odpowiedzialności z tytułu zobowiązań prywatnoprawnych lub publicznoprawnych, które mogą być dochodzone od Zamawiającego z powodu naruszenia przez Wykonawcę przepisów z zakresu ochrony środowiska lub przyrody.

Realizacja umowy – bez zastrzeżeń.

POSTĘPOWANIE NA ORGANIZACJĘ KONFERENCJI Z UWZGLĘDNIENIEM DOSTOSOWANIA DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (PAŃSTWOWY FUNDUSZ REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH)

Rodzaj zamówienia – usługa

Przedmiot zamówienia – Organizacja ośmiu konferencji polegająca na zapewnieniu sal wraz z cateringiem oraz sprzętem multimedialnym w 8 miastach wojewódzkich w 2014 i 2015 roku projektu systemowego „Wsparcie środowiska osób niepełnosprawnych z terenów wiejskich i małomiasteczkowych” realizowanego w ramach PO KL 2007–2013

Procedura – przetarg nieograniczony

CPV – kod Wspólnego Słownika Zamówień: 55120000-7 – Usługi hotelarskie w zakresie spotkań i konferencji; 55300000-3 – Usługi restauracyjne i dotyczące podawania posiłków; 79952000-2 – Usługi w zakresie organizacji imprez

Opis przedmiotu zamówienia:

Załącznik nr 1 do SIWZ pkt II ppkt 1.1 Wszystkie obiekty, w których będzie realizowany przedmiot zamówienia (w których będą usytuowane sale konferencyjne i świadczone wszystkie usługi), muszą posiadać zaplecze infrastrukturalne, być dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, muszą być dobrze skomunikowane z miastem tak, aby możliwy był dojazd komunikacją publiczną, prywatnym środkiem transportu, pojazdami innych firm świadczących usługi przewozu osób, miejsca parkingowe.

Załącznik nr 1 do SIWZ pkt II ppkt 1.3.1 Wszystkie przestrzenie, tj.: przestrzeń konferencyjna, cateringowa, sanitarna, szatnie oraz miejsce na obiad, muszą znajdować się w jednym budynku, natomiast przestrzeń konferencyjna, cateringowa i sanitarna na tym samym poziomie oraz posiadać ten sam adres i być przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych z dostępem pozbawionym barier architektonicznych: windy pozwalające na przejazd co najmniej jednego wózka inwalidzkiego (Zamawiający nie dopuszcza przemieszczania osób niepełnosprawnych windami towarowymi), platformy/podjazdy, brak progów oraz schodów utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do budynku, sali konferencyjnej, części cateringowej, sanitarnej, szatni oraz miejsca organizacji obiadu.

Załącznik nr 1 do SIWZ pkt II ppkt 1.3.3 Obiekt powinien posiadać zaplecze sanitarne dostosowane do liczby uczestników/uczestniczek oraz przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych z dostępem pozbawionym barier architektonicznych (toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową, w tym osób poruszających się na wózku), znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie sal konferencyjnych.

Formularz oferty – Wymagania Zamawiającego jw.

Realizacja umowy – bez zastrzeżeń.

POSTĘPOWANIE NA ZAKUP MEBLI Z UWZGLĘDNIENIEM DOSTOSOWANIA DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH LUB PROJEKTOWANIA Z PRZEZNACZENIEM DLA WSZYSTKICH UŻYTKOWNIKÓW (URZĄD TRANSPORTU KOLEJOWEGO)

Rodzaj zamówienia – dostawa

Przedmiot zamówienia – Zakup mebli cz. III – zakup i dostawa wraz z montażem, sprzątnięciem opakowań oraz rozstawieniem mebli konferencyjnych dla Urzędu Transportu Kolejowego

Procedura – przetarg nieograniczony

CPV – 39130000-2 meble biurowe; 39121000-6 biurka i stoły; 39112000-0 krzesła

Opis przedmiotu zamówienia:

Opis przedmiotu zamówienia spełnia przesłanki z art. 29 ust. 5 ustawy Pzp, tj. w przypadku zamówień przeznaczonych do użytku osób fizycznych, w tym pracowników zamawiającego, opis przedmiotu zamówienia sporządza się z uwzględnieniem wymagań w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych lub projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników:

„Przedmiotem zamówienia jest 17 stołów konferencyjnych spełniających poniższe wymagania:

(...)

- „Stół musi być przystosowany do osób poruszających się na wózku inwalidzkim. Musi zapewniać przestrzeń na nogi pod blatem stołu o wysokości min. 70 cm, szerokość min. 75 cm i głębokości min. 40 cm”.

Informacja o dokumentach potwierdzających, że oferowane dostawy odpowiadają określonym wymaganiom:

„W celu potwierdzenia, że oferowana dostawa odpowiada wymaganiom określonym przez Zamawiającego oraz przeprowadzenia oceny ofert w ramach kryterium „jakość”, Wykonawca musiał złożyć następujące dokumenty:

1. „Ilustrowane karty katalogowe produktów zawierające wymiary produktów i ich zdjęcia (lub szczegółowe rysunki techniczne) oraz nazwę producenta potwierdzające, że oferowane przedmioty zamówienia spełniają minimalne parametry określone przez Zamawiającego w Opisie Przedmiotu Zamówienia, który stanowi załącznik nr 1 do SIWZ.
2. Próbki oferowanego przez Wykonawcę produktu (po jednej sztuce), tj. stół konferencyjny opisany w cz. II pkt 1 lit. a). Opisu Przedmiotu Zamówienia stanowiącego zał. nr 1 do SIWZ”.

W tym przypadku Zamawiający bardzo szczegółowo sprawdził, czy oferowany stół, który zostanie wybrany jako najkorzystniejsza oferta, będzie spełniał wymagania odnośnie wymiarów oraz jego swobodnego użytkowania, ponieważ centymetr różnicy uniemożliwiłby wjazd wózka inwalidzkiego pod niego.

TEST EKSPLOATACYJNY, WARIANTOWOŚĆ, KWESTIE EKOLOGICZNE W OPISIE PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA, EKOPROJEKTOWANIE, GOSPODARKA ŚCIEKOWA W TYCHACH JAKO ZIELONE ZAMÓWIENIE PUBLICZNE, WODNY PARK TYCHY JAKO ZIELONE ZAMÓWIENIE PUBLICZNE (CENTRUM GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ S.A. W TYCHACH)

1. TEST EKSPLOATACYJNY: zastosowanie przed złożeniem ostatecznej oferty cenowej testu eksploatacyjnego, w celu doboru optymalnego produktu do wymagań zamawiającego.

PRZYKŁAD: DOBÓR POLIELEKTROLITÓW DO PROCESÓW PRZERÓBKI OSADÓW ŚCIEKOWYCH

Procedura jest stosowana przy doborze polielektrolitów (substancji chemicznych) do procesów przeróbki osadów: zagęszczania i odwadniania osadów. Obydwa te procesy mają na celu oddzielenie wody od osadów i zmniejszenie ilości powstających osadów (odpadów). Ze względu na zmienność dopływających ścieków i wydzielanych z nich osadów ściekowych stosuje się testy eksploatacyjne z użyciem rzeczywistych osadów i próbek polielektrolitów, w celu optymalnego doboru polielektrolitu do aktualnych potrzeb.

2. WARIANTOWOŚĆ: możliwość wybrania jednego z zaproponowanych wariantów realizacji zamówienia przez Wykonawcę, przy złożeniu oferty, celem wyboru produktu najbardziej efektywnego dla środowiska.

PRZYKŁAD: WYWÓZ I ZAGOSPODAROWANIE OSADÓW ŚCIEKOWYCH

Rozwiązanie „wariantowości” wykorzystywane jest przy wywożeniu i zagospodarowaniu osadów ściekowych. Komunalne ustabilizowane osady ściekowe powstające w oczyszczalniach ścieków mogą być stosowane do nawożenia gruntów, przy zachowaniu warunków z ustawy o odpadach. W ustawie tej wymieniono szereg ostrzeżeń przy stosowaniu osadów, jednym z nich jest zakaz stosowania osadów z oczyszczalni do nawożenia gruntów na gruntach zamrzniętych i pokrytych śniegiem. Zatem w polskich warunkach stosowanie osadów do nawożenia gruntów nie może być jedynym sposobem zagospodarowania ciągle powstających osadów ściekowych. Potrzebne jest alternatywne rozwiązanie, które pozwoli na zagospodarowanie osadów również w zimie. Rozwiązaniem może być przekazywanie osadów do kompostowni, gdzie proces przeróbki osadów ściekowych przebiega w instalacji, niezależnie od warunków atmosferycznych.

3. OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA: wyspecyfikowanie parametrów, które musi spełniać oferowany produkt celem uzyskania odpowiednio założonych efektów ekologicznych.

PRZYKŁAD: WYSOKOSPRAWNE AGREGATY KOGENERACYJNE WYKORZYSTYWANE DO JEDNOCZESNEJ PRODUKCJI ENERGII ELEKTRYCZNEJ I CIEPŁA Z BIOGAZU

W tyskiej oczyszczalni ścieków zamontowano dwa agregaty o mocy elektrycznej: 345 kW i cieplnej: 531 kW każdy oraz jeden agregat o mocy elektrycznej: 400 kW i cieplnej: 394 kW.

Założenia wyspecyfikowane w opisie przedmiotu zamówienia:

- sprawność urządzenia: minimum 89,4% – największa dostępna sprawność na rynku (sprawność klasycznych rozwiązań (kotłów) to 50%);

Wyższa sprawność to mniejsze straty energii i mniejsze zużycie paliwa do wytworzenia takiej samej ilości energii

- wartość emisji dla NO_x (mierzony jako NO₂): maksymalnie 500 mg/m³;
- wartość emisji dla CO: maksymalnie 1000 mg/m³;

Rygorystyczne standardy emisji spalin pozwalają na zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska, co w konsekwencji w Spółce wpływa na niższe opłaty środowiskowe.

- głośność w odległości 1 m od obudowy agregatu: maksymalnie 75 dB(A);
- tłumik spalin redukujący hałas wyrzucanego gazu w odległości 1 m: maksymalnie 77 dB(A);
- poziom hałasu dmuchawy w obudowie mierzony wg normy ISO 3744: maksymalnie 73 dB(A).

Określenie hałasu maksymalnego poprawia bezpieczeństwo pracy obsługi oraz zmniejsza obciążenie dźwiękowe środowiska.

PRZYKŁAD: EKOINNOWACYJNE, ENERGOOSZCZĘDNE DMUCHAWY WYKORZYSTYWANE DO NAPOWIETRZANIA ŚCIEKÓW

Założenia wyspecyfikowane w opisie przedmiotu zamówienia (m.in.):

- wydajność znamionowa: 70 m³/min /(0,6 bar),
- maksymalna moc: 75 kW,
- minimalna sprawność silnika: 95%,
- maksymalny poziom hałasu w obudowie: 75 dB,
- konstrukcja z łożyskami bezstykowymi.

Wykorzystanie zasady sprawdzonej m.in. w samolotach odrzutowych Boeinga: 32 tysiące obrotów wirnika na minutę, na wytworzonej poduszce powietrznej. RCGW S.A. wdrożyła tego typu sprzęt jako pierwsza firma w Europie.

EFEKT EKOLOGICZNY:

- mniejsze o 37% zużycie energii elektrycznej w stosunku do najczęściej stosowanych urządzeń, tj. *mniejsza emisja zanieczyszczeń do środowiska np. poprzez minimalizację strat dzięki wysokiej sprawności i innowacyjnemu łożyskom (wyeliminowanie tarcia);*
- zmniejszenie o 20 dB poziomu hałasu w stosunku do najczęściej stosowanych rozwiązań, tj. *mniejsze obciążenie dźwiękowe środowiska;*
- brak elementów zużywających się i najczęściej powodujących awarie, tj. *minimalizacja powstających odpadów.*

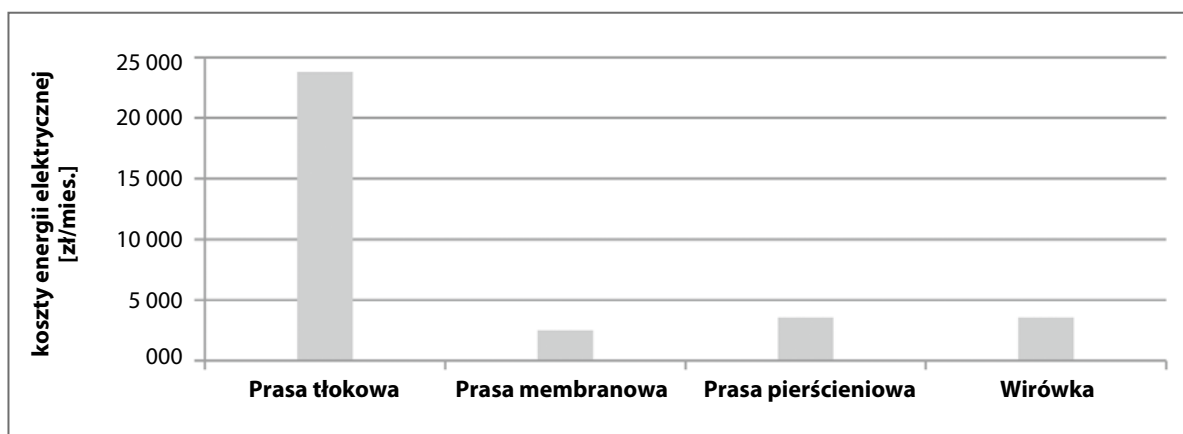
4. EKOPROJEKTOWANIE: OPRAWOWANIE ZAŁOŻEŃ DO DOKUMENTACJI PROJEKTOWEJ

PRZYKŁAD: BADANIA PILOTOWE PROCESU ODWADNIANIA OSADÓW ŚCIEKOWYCH

RCGW S.A. włączyło do procesu inwestycyjnego badania pilotowe mające na celu dobór urządzenia odwadniającego prefermentowane osady ściekowe pod kątem najlepszych efektów ekologicznych i eksploatacyjnych, takich jak:

- niska dawka polielektrolitu,
- wysoka sucha masa osadu odwodnionego,
- niskie zużycie energii elektrycznej (wykres 2),
- niskie koszty serwisowania.

Dodatkowo w zapisach specyfikacji wprowadzono zapis o klasie energetycznej silników IE3, które nie były powszechnie stosowane i wymagane przez Unię Europejską. Spowodowało to zastosowanie w zamawianych urządzeniach silników o bardzo wysokiej sprawności, i co za tym idzie, niskiej energochłonności.

Wykres 2. Porównanie kosztów energii elektrycznej testowanych urządzeń odwadniających w odniesieniu do przerobu 30 tys. Mg/rok

Przeprowadzenie badań pilotażowych i określenie przez RCGW S.A. odpowiednich wymagań co do przedmiotu zamówienia zaowocowało otrzymaniem optymalnie dobranego produktu w kontekście oddziaływania na środowisko. Osiągnięte efekty odwadniania na pięciu testowanych urządzeniach zdecydowały o wyborze prasy membranowej jako rozwiązania docelowego dla tyskiej oczyszczalni ścieków. Na tej podstawie opracowano dokumentację projektową nowej stacji odwadniania, której realizacja zakończy się w 2017 r.

5. PROJEKT „GOSPODARKA ŚCIEKOWA W TYCHACH” JAKO ZIELONE ZAMÓWIENIE

W latach 2005–2010 RCGW S.A. było odpowiedzialne za realizację, współfinansowanego przez europejski Fundusz Spójności, projektu „Gospodarka ściekowa w Tychach” o wartości 135 mln euro. Dzięki tej inwestycji wybudowano ponad 337 km sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej, 28 przepompowni ścieków, zaadaptowano 23 km kanalizacji ogólnospławnej na kanalizację sanitarną i deszczową oraz uregulowano przeszło 33 km rowów i potoków.

Inwestycja jako jedna z pierwszych w kraju została zakończona i rozliczona. Przeprowadzone zostały wszystkie niezbędne kontrole na poziomie krajowym i unijnym. Realizacja Projektu umożliwiła skanalizowanie całego miasta i sprawiła, że w ciągu 3 lat do sieci kanalizacji sanitarnej, przyłączono aż 19 500 mieszkańców. Efekt ekologiczny, wyrażający się w ilości nieruchomości przyłączonych do kanalizacji sanitarnej wynosi 100%, co stawia gminę Tychy na jednym z pierwszych miejsc wśród beneficjentów, którzy zrealizowali podobne inwestycje w swoich miastach.

Korzyści środowiskowe osiągnięto, wprowadzając do opisu przedmiotu zamówienia wymagania środowiskowe, które musiały zostać uwzględnione przy wycenie składanej oferty.

Przykłady wymogów:

- 1) WYMÓG DOTYCZĄCY ZAPROJEKTOWANIA PRZYŁĄCZY zakończonych studzienką kanalizacyjną do 2 m w granicach nieruchomości lub bezpośrednio przed granicą nieruchomości – *ułatwienie i uproszczenie procedur przyłączeniowych i pozytywna reakcja mieszkańców na ustawowy obowiązek podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej.*

- 2) ZAŁOŻENIA PROJEKTOWE PRZEWIDUJĄCE ODBIÓR WÓD OPADOWYCH POPRZEC SYSTEM KANALIZACJI DESZCZOWEJ z zastrzeżeniem, iż kolektory deszczowe nie przeniosą natężeń deszczy nawalnych – *uniknięcie chwilowych cofek i lokalnych podtopień*.
- 3) WYMÓG POSIADANIA NARZĘDZI INFORMATYCZNYCH GIS DO PROJEKTOWANIA I ZARZĄDZANIA WODAMI W ZLEWNI celem wyznaczenia modelu zasięgu stref zalewowych dla wód powodziowych o 7 prawdopodobieństwach (50, 20, 10, 5, 2, 1 i 0,5%) dla rzek, a następnie określenie na ich podstawie obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią. W efekcie opracowane zostało kompleksowe rozwiązanie w zakresie odprowadzania wód deszczowych z terenów objętych projektem. Zaowocowało to zminimalizowaniem strat powodziowych poprzez ograniczenie możliwości inwestycyjnych. Zmienione zostały dokumenty strategiczne takie jak m.in. plany zagospodarowania przestrzennego, studia uwarunkowań oraz decyzje o warunkach zabudowy lub lokalizacji inwestycji celu publicznego. Przykładem było opracowanie nowych wytycznych dla urbanistów na obszarze o zwiększonym poziomie wód gruntowych w dzielnicy Wilkowyje. Zmodyfikowano tam Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego, zmieniając strefę ekonomiczną na zabudowę mieszkaniową.
- 4) WYMÓG DOTYCZĄCY KONIECZNOŚCI PROWADZENIA PRAC POPRZEDZAJĄCYCH OPRACOWANIE MODELU, o którym mowa w pkt 3:
  - inwentaryzacja i pomiary geodezyjne przekrojów rzek, budowli inżynierskich takich jak: mosty, kładki, przepusty, progi i stopnie wodne, obwałowania;
  - identyfikacja form użytkowania terenu i jego zagospodarowania, wyznaczenie współczynników oporów, przepływu wody;
  - przeprowadzenie obliczeń hydrologicznych celem wyznaczenia kształtów i wielkości fal powodziowych.

Konieczność uwzględnienia w projekcie regulacji rowów i potoków (wraz z rozdziałem ścieków na kanalizację sanitarną i deszczową). Takie rozwiązanie przyczyniło się do poprawy jakości wód, uregulowania obiektów hydraulicznych i umożliwienia ich wtórnego zarybienia. Był to jedyny w Polsce projekt realizowany ze środków Funduszu Spójności w latach 2000–2010 zakładający regulację odbiornika wód deszczowych.

- 5) WYMÓG RĘCZNEGO WYKONYWANIA ROBÓT ORAZ ZAKAZ WYCINKI NA OBSZARACH CENNYCH PRZYRODNICZO. Przykład stanowi Rów Wygorzelski na odcinku o długości ok. 900 m, gdzie zachowano parametry łągu jesionowo-olchowego mającego cenne walory środowiskowe.

6. WODNY PARK TYCHY JAKO ZIELONE ZAMÓWIENIE

Stosowanie inteligentnych, eko-innowacyjnych rozwiązań sprawia, że tyska oczyszczalnia ścieków nie tylko całkowicie zaspokaja własne potrzeby energetyczne, ale jest w stanie zasilić również budowany przez Spółkę Wodny Park Tychy – pierwszy tak ekologiczny park wodny w Europie (www.parkwodnytychy.pl).

RCGW S.A. Tychy,
Wodny Park Tychy

Zielone zamówienie uzyskano, wprowadzając do opisu przedmiotu zamówienia Wodnego Parku Tychy m.in. następujące parametry dla:

I. Określenia standardów energooszczędnych rozwiązań bądź odzysku energii:

ODZYSK CIEPŁA uznawanego za stratę

Centrala basenowa, klimatyzacyjna:

- sprawność rekuperatora krzyżowego w trybie pracy z odzyskiem ciepła i częściową recyrkulacją: $\geq 79\%$,
- sprawność odzysku ciepła (wg DIN EN 13053:2012-02) sprawność energetyczna w trybie pracy z odzyskiem ciepła i częściową recyrkulacją: $\geq 111\%$.

Wyspecyfikowana wysoka sprawność i zastosowanie w urządzeniach pomp ciepła pozwala na zmniejszenie energochłonności procesu. Pompy ciepła w urządzeniach wentylacyjnych pozwalają odzyskać ciepło w normalnych warunkach uznawane jako straty i ponownie je wykorzystać, zmniejszając energochłonność.

ODZYSK CIEPŁA z szarej wody

Centrala odzysku ciepła z wód popłucznych:

- Współczynnik wydajności grzewczej (COP) z uwzględnieniem mocy pompy obiegowej wody świeżej oraz pompy ścieków: $\geq 11,5$.

Ciepło ze ścieków w standardowych rozwiązaniach jest uznawane za stratę. Zastosowanie centrali odzysku ciepła pozwoli na odzysk ciepła z szarej wody, takiej jak np. ścieki z natrysków i pozwoli na zaoszczędzenie energii cieplnej wykorzystywanej w Parku Wodnym.

PONADNORMATYWNA KLASA ENERGETYCZNA URZĄDZEŃ

Silniki pomp i wentylatorów:

- klasa energetyczna silników (zgodnie z Dyrektywą ERP 2015): IE3
  - *zwiększenie sprawności i zmniejszenie energochłonności.*

WYSOKOSPRAWNA PRODUKCJA ENERGII

Agregaty kogeneracyjne:

- sprawność generatora synchronicznego: >96%
  - *zmniejszenie strat i mniejsze zużycie paliwa do wytworzenia takiej samej ilości energii.*

II. Określenia standardów emisyjnych:

Centrale wentylacyjne:

- poziom dźwięku: maksymalnie 55dB (A)
  - *zwiększenie bezpieczeństwa pracy obsługi.*

Agregaty kogeneracyjne:

- emisja zanieczyszczeń CO: < 1000 mg/m³,
- emisja zanieczyszczeń NO_x: < 500 mg/m³.

Rygorystyczne standardy emisji spalin pozwalają na zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska, co w konsekwencji w Spółce wpływa na niższe opłaty środowiskowe.

POSTĘPOWANIE NA BUDOWĘ HALI REKREACYJNO-SPORTOWEJ Z UWZGLĘDNIENIEM ASPEKTÓW ŚRODOWISKOWYCH (GMINA SŁOMNIKI)

Rodzaj zamówienia – roboty budowlane

Przedmiot zamówienia – Budowa hali rekreacyjno-sportowej w Słomnikach na działkach nr ewidencyjny 640/3 i 02/12

Procedura – przetarg ograniczony

CPV

Główny przedmiot: 45212225-9 **Dodatkowe przedmioty:** 45111200-0, 45111240-2, 45111250-5, 45111291-4, 45112210-0, 45112700-2, 45212225-9, 45262210-6, 45223500-1, 45262500-6, 45261000-4, 45262650-2, 45233222-1, 45233140-2, 45310000-3, 45315600-4, 45330000-9, 45331100-7, 45331210-1, 45410000-4, 45421000-4, 45431200-9, 45431100-8, 45432100-5, 45421146-9, 45442100-8.

Ogłoszenie o zamówieniu, SIWZ, OPZ:

Budynek zaprojektowano w standardzie budynku pasywnego, o wysokiej termoizolacyjności przegród zewnętrznych i bardzo niskim zużyciu energii na cele grzewcze na poziomie ok. 15 kWh/m²rok. Zakładane parametry przegród to ok. 0,1 W/m²K, a zestawów okiennych 0,8 W/m²K. Dodatkowo zakłada się wysoką szczelność budynku, która będzie wynosić co najmniej 0,6 l/h przy różnicy ciśnień 50 Pa dla testu szczelności wykonanego zgodnie z normą PN-EN 13829. Istotnym elementem oszczędności energii na cele grzewcze jest zastosowany system wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła o wysokiej sprawności oraz ogrzewanie podłogowe założone dla całej powierzchni budynku.

Kwalifikacja podmiotowa; informacja o wymaganych dokumentach

Do składania ofert zamawiający zaprosi siedmiu (7) wykonawców, którzy spełniają warunki udziału w postępowaniu bezwzględnie obowiązujące (opisane w punktach A, B, C i D) oraz uzyskają największą liczbę punktów zgodnie z poniżej wskazanym sposobem przyznawania punktów; punkty będą przyznawane:

- A. za każdą wykonaną i wykazaną robotę budowlaną (ponad te wymagane bezwzględnie i wskazane w punkcie B1) polegającą na wybudowaniu obiektu o kubaturze minimum 5 000 m³ wyposażonego w wentylację, klimatyzację, instalację wodno-kanalizacyjną, elektryczną i centralnego ogrzewania, wykonanych w technologii szkieletu żelbetowego z wypełnieniem tradycyjnym – wykonawca otrzyma 10 punktów;
- B. za każdą wykonaną i wykazaną robotę budowlaną polegającą na wybudowaniu budynku o kubaturze minimum 9000 m³ o izolacyjności termicznej przegród zewnętrznych nie gorszej niż 0,2 W/m²K i izolacji termicznej okien 1,2 W/m²K – wykonawca otrzyma 20 punktów;
- C. za każdą wykonaną robotę budowlaną polegającą na wybudowaniu hali sportowej z pełnowymiarowym boiskiem (22 x 44 m) o kubaturze obiektu minimum 12 000 m³ wykonanych w technologii szkieletu żelbetowego z wypełnieniem ścianami murowanymi z zastosowaniem technologii wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła wraz z ogrzewaniem podłogowym jako wyłącznym źródłem ogrzewania budynku – wykonawca otrzyma 40 punktów.

Każda wykazana zrealizowana robota budowlana będzie oceniana przez Zamawiającego na podstawie każdego z trzech wymienionych wyżej punktów; w przypadku zakwalifikowania roboty w kilku punktach zamawiający będzie sumował punkty przyznane na podstawie wyżej wymienionych sposobów naliczania punktów (np. jeżeli

wykazana przez wykonawcę zrealizowana robota mieści się parametrami w punkcie 1 i 2 to wykonawca otrzyma łącznie 30 punktów).

UWAGA:

Do każdej wykazanej na podstawie powyższych punktów roboty budowlanej, Wykonawca zobowiązany jest przedłożyć dokumenty potwierdzające należyte ich wykonanie.

Zaleca się, aby Wykonawca zawarł wykaz zrealizowanych, powyżej wymienionych robót budowlanych w dodatkowym wykazie potwierdzającym spełnienie warunku (dopuszcza się zawarcie wykazu punktowanych zrealizowanych robót budowlanych w wykazie zrealizowanych robót budowlanych bezwzględnie wymaganych). W wykazie podając daną robotę budowlaną podlegającą ocenie punktowej, Wykonawca zobowiązany jest do zawarcia minimum informacji dotyczących zrealizowanej roboty budowlanej – wskazać co najmniej informację, parametry, instalacje itp., które umożliwią identyfikację wykonanych prac oraz umożliwią zakwalifikowanie pracy do odpowiedniej grupy i przyznanie właściwej liczby punktów, a także wskażą odbiorców, daty wykonania oraz wartość tych robót. Brak wskazania danych identyfikujących roboty, umożliwiające Zamawiającemu w sposób obiektywny zakwalifikowanie do danej grupy i przyznanie liczby punktów, będzie skutkowało brakiem oceny danej roboty i nieprzyznaniem punktów.

POSTĘPOWANIE NA REMONT WĘZŁA CIEPLNEGO Z UWZGLĘDNIENIEM ASPEKTÓW ŚRODOWISKOWYCH I SPOŁECZNYCH (NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ)

Rodzaj zamówienia – robota budowlana

Przedmiot zamówienia – Remont węzła cieplnego zlokalizowanego w Warszawie przy ul. Konstruktorskiej 1A

Procedura – przetarg nieograniczony

CPV – 45330000-9 – Roboty instalacyjne wodno-kanalizacyjne i sanitarne, 45331000-6 – Instalowanie urządzeń grzewczych, wentylacyjnych i klimatyzacyjnych, Dodatkowy przedmiot: 45310000-3 – Roboty instalacyjne elektryczne 45453000-7 – Roboty remontowe i renowacyjne

Zapisy zawarte w SIWZ – OPZ

Część III a SIWZ:

Aspekty środowiskowe:

„(...) Sprzęt będący własnością Wykonawcy lub wynajęty do wykonania robót ma być utrzymywany w dobrym stanie i gotowości do pracy. Będzie on zgodny z normami ochrony środowiska (...) Należy zastosować rozwiązania chroniące interesy Zamawiającego i osób trzecich przed:

- (...) uciążliwościami powodowanymi przez hałas, wibracje, zakłócenia elektryczne, promieniowanie,
- zanieczyszczeniami powietrza, wody i gleby. (...)

X. Ochrona środowiska i zdrowia ludzi.

1. Ochrona środowiska naturalnego.

- a) Wykonawca ma obowiązek znać wszystkie przepisy dotyczące ochrony środowiska naturalnego i stosować je w czasie prowadzenia robót.
- b) W szczególności Wykonawca zapewni spełnienie następujących warunków:
  - miejsca na składowanie materiałów, przy czym składowiska będą tak wybrane, aby nie powodowały zniszczeń w środowisku naturalnym,
  - będą podjęte odpowiednie środki zabezpieczające przed przekroczeniem dopuszczalnych norm hałasu i możliwością powstania pożaru.
- c) Osoby trzecie oraz osoby wykonujące roboty budowlane nie mogą być narażone na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia lub niebezpiecznych, a w szczególności takich jak: hałas, wibracje, promieniowanie elektromagnetyczne, pyły i gazy o natężeniach i stężeniach przekraczających wartości dopuszczalne.
- d) Przedmiot zamówienia nie należy do inwestycji zaliczanych do mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów zawartych w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (tj. Dz.U. z 2013 r. poz. 1232, z późn. zm.) i Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

- e) Opłaty i ewentualne kary za przekroczenie w trakcie realizacji norm określonych w odpowiednich przepisach dotyczących ochrony środowiska obciążają Wykonawcę.
2. Materiały szkodliwe dla otoczenia.
- a) Materiały, które w sposób trwały są szkodliwe dla otoczenia, nie będą dopuszczone do użycia.
  - b) Nie dopuszcza się używania materiałów wywołujących szkodliwe promieniowanie o stężeniu większym, niż dopuszczalne. (...)”.

Aspekty społeczne:

„(...) Wykonawca jest zobowiązany zorganizować zaplecze, przestrzegając obowiązujących przepisów prawa, szczególnie w zakresie BHP, zabezpieczeń ppoż., wymogów Państwowej Inspekcji Pracy i Państwowego Inspektora Sanitarnego. Zaplecze Wykonawcy winno spełniać wszelkie wymagania w zakresie sanitarnym, technicznym, gospodarczym, administracyjnym itp. (...)

4. Bezpieczeństwo i higiena pracy.
- a) Przy wykonywaniu robót w węzłach cieplnych Wykonawca zobowiązany jest do przestrzegania ogólnych przepisów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, a w szczególności Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych (Dz.U. Nr 47, poz.401). W szczególności Wykonawca ma obowiązek zadbać, aby personel nie wykonywał pracy w warunkach niebezpiecznych bądź szkodliwych dla zdrowia oraz niespełniających odpowiednich wymagań sanitarnych.
  - b) Wykonawca przed przystąpieniem do wykonywania robót jest obowiązany opracować instrukcję bezpiecznego ich wykonywania i zaznajomić z nią pracowników w zakresie wykonywanych przez nich robót.
  - c) Wykonawca zapewni i utrzyma wszelkie urządzenia zabezpieczające oraz sprzęt i odpowiednią odzież dla ochrony życia i zdrowia osób zatrudnionych na placu budowy oraz dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego.
  - d) Wszystkie osoby przebywające na terenie budowy obowiązują stosowanie niezbędnych środków ochrony indywidualnej.
  - e) Używane na budowie maszyny i urządzenia należy zabezpieczyć przed możliwością uruchomienia przez osoby nieuprawnione do ich obsługi.
  - f) Roboty związane z podłączaniem, sprawdzaniem, konserwacją i naprawą instalacji i urządzeń węzła cieplnego mogą być wykonywane wyłącznie przez osoby posiadające odpowiednią wiedzę i przeszkolenie. (...)”.

Dodatkowe wymagania związane z realizacją zamówienia zawarte w umowie w sprawie zamówienia/istotne postanowienia umowy:

Część II SIWZ, § 4 Obowiązki Wykonawcy

Do obowiązków Wykonawcy w zakresie wykonania robót budowlanych należą w szczególności: „(...) 2) prowadzenie robót w sposób niezagrażający mieniu Zamawiającego, bezpieczeństwu budowy, pracujących na niej osób, zgodnie z wymogami przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, przeciwpożarowych i ochrony środowiska; (...) 5) zorganizowanie we własnym zakresie i na swój koszt własnego zaplecza socjalnego w lokalizacji uzgodnionej z Zamawiającym; (...) 7) zapewnienie bezpiecznych warunków ruchu pieszego w rejonie prowadzonych

robót; 8) pokrywanie wszelkich opłat eksploatacyjnych związanych z utrzymaniem zaplecza socjalnego Wykonawcy oraz ponoszenie opłat i kar za ewentualne przekroczenie w trakcie realizacji robót norm, określonych w odrębnych przepisach, w tym dotyczących ochrony środowiska naturalnego; (...)"

POSTĘPOWANIE NA USŁUGĘ ORGANIZACJI SZKOLEŃ Z UWZGLĘDNIENIEM ASPEKTÓW ŚRODOWISKOWYCH I SPOŁECZNYCH (NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ)

Rodzaj zamówienia – usługa

Przedmiot zamówienia – Organizacja szkoleń akredytowanych w ramach „Centrum Kompetencji” dla pracowników NFOŚiGW

Procedura – przetarg nieograniczony

CPV – 80500000-9 – usługi szkoleniowe, 80510000-2 – usługi szkolenia specjalistycznego

Zapisy zawarte w SIWZ – OPZ

Część III-1, III-2, III-3, III-4, III-5 SIWZ, odpowiednio dla wszystkich części zamówienia:

Aspekty środowiskowe

Pkt 12.2 – Organizacja szkoleń od strony logistyki – „(...) Listy obecności, kserokopie zaświadczeń, notatnik oraz Protokół odbioru mają być wykonane z wykorzystaniem papieru ekologicznego – tj. papieru na bazie włókien z odzysku, papieru pochodzącego z recyklingu lub papieru na bazie włókien pierwotnych, ponadto papier, z którego będzie wykonany notatnik, musi posiadać jeden z następujących certyfikatów: Niebieski Anioł (niem. Der blaue Engel, ang. Blue Angel), Europejska Stokrotka (ang. Ecolabel Flower), Nordycki Łabędź (ang. Nordic Swan), FSC (ang. Forest Stewardship Council, międzynarodowy system certyfikacji produktów gospodarki leśnej), PEFC (ang. Programme for the Endorsement of Forest Certification, program zatwierdzania certyfikacji lasów) lub inny równoważny potwierdzający, że papier jest ekologiczny”.

Pkt 12.4 – „(...) Dania i napoje wraz z dodatkami serwowane będą na estetycznie nakrytych stołach (obrus, serwetki, czysta zastawa,) w naczyniach ceramicznych nie jednorazowego użytku wraz z metalowymi sztuczkami oraz papierowymi lub materiałowymi serwetkami”.

Aspekty społeczne

Pkt 4 – Miejsce szkolenia – „(...) Wykonawca zapewni sale szkoleniowe wyposażone w urządzenia i zasoby niezbędne do realizacji przedmiotu zamówienia z uwzględnieniem ergonomicznych, bezpiecznych i higienicznych warunków pracy i nauki, rozumianych w szczególności jako: zapewnienie dla każdego uczestnika miejsca o szerokości 60–70 cm, a w przypadku miejsc przy stołach wolną przestrzeń dla nóg pod powierzchnią blatu o szerokości 62–68 cm; zapewnienie dobrej widoczności ekranu dla wielu osób – wielkość ekranu dostosowana do wielkości audytorium, tj. o wysokości około 1/6 odległości od ekranu do ostatniego rzędu krzeseł z odległością dolnej krawędzi ekranu od podłogi min. 125 cm”.

POSTĘPOWANIE NA ZAKUP MATERIAŁÓW PROMOCYJNYCH Z UWZGLĘDNIENIEM ASPEKTÓW ŚRODOWISKOWYCH (NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ)

Rodzaj zamówienia – dostawa

Przedmiot zamówienia – Zakup artykułów promocyjnych na potrzeby Zarządu i biura NFOŚiGW

Procedura – przetarg nieograniczony

CPV – 39294100-0 Artykuły informacyjne i promocyjne

Dodatkowe przedmioty: 19000000-6 Skóra i tkaniny włókiennicze, tworzywa sztuczne i guma, 22800000-8 Rejestry i księgi rachunkowe, skoroszyty, formularze i inne wyroby piśmiennicze z papieru lub tektury.

Zapisy zawarte w SIWZ – OPZ

Aspekty środowiskowe

Część III – 1 SIWZ

- Zestaw dwóch talii kart oraz min. trzech kostek do gry zapakowanych w drewniane, zamykane etui z materiałową wyściółką.
- Pendrive – obudowa wykonana z drewna oraz metalu w kolorze srebra, zaopatrzony w rzemień lub woskowany sznurek z zapięciem.

Część III – 2 SIWZ

- Plecak sportowy – plecak zapakowany w opakowanie jednostkowe z materiału pochodzącego z recyklingu; na opakowaniu nadruk znaczka recyklingu.
- Kubek – ceramiczny lub porcelanowy, zapakowany w opakowanie jednostkowe – kartonik tekturowy z materiału pochodzącego z recyklingu; na opakowaniu nadruk znaczka recyklingu.
- Notatnik w formacie A4 i A5 w całości wykonany z materiału z recyklingu.
- Latarka LED – latarka, której obudowa wykonana jest w całości z metalu, zapakowana w opakowanie jednostkowe z materiału pochodzącego z recyklingu; na opakowaniu nadruk znaczka recyklingu.
- Ręcznik z mikrofibry zapakowany w opakowanie jednostkowe z materiału pochodzącego z recyklingu.
- Pendrive biodegradowalny – pendrive wykonany z materiału ulegającego biodegradacji (np. pozyskiwanego z przetworzonej kukurydzy lub buraków cukrowych), zapakowany w opakowanie jednostkowe z materiału pochodzącego z recyklingu; na opakowaniu nadruk znaczka biodegradowalności.
- Butelka izotermiczna – butelka wykonana z materiałów biodegradowalnych lub pochodzących z recyklingu, do wielokrotnego użytku; butelka zapakowana w opakowanie jednostkowe z materiału pochodzącego z recyklingu; na opakowaniu nadruk znaczka recyklingu.
- Długopis biodegradowalny – obudowa długopisu wykonana z plastiku podlegającego biodegradacji, uzyskanego z przetworzonej skrobi kukurydzianej.
- Smycz z recyklingu – smycz wykonana z materiału pochodzącego z recyklingu lub materiału biodegradowalnego.

- Biodegradowalny płaszcz przeciwdeszczowy – płaszcz w pełni biodegradowalny, wykonany z polimeru uzyskanego ze skrobi ziemniaczanej, zawierający kieszonkę z nasionami, które zamieniają wykorzystany płaszcz w miniogródek.
- Teczka kartonowa – teczka na dokumenty formatu A4 wykonana z kartonu pochodzącego z recyklingu.
- Torba bawełniana – torba na zakupy wykonana z bawełny.

Część III – 3 SIWZ

- Gra „Labirynt”, wykonana z drewna, w opakowaniu z materiału pochodzącego z recyklingu.
- Stemple – w komplecie min. 6 stempli z motywami przyrodniczymi (np. ślady zwierząt), w opakowaniu z materiału pochodzącego z recyklingu; na opakowaniu nadruk znaczka recyklingu.

Dodatkowe wymagania związane z realizacją zamówienia zawarte w umowie w sprawie zamówienia/istotne postanowienia umowy:

Część II SIWZ

§ 1 – „Wykonawca zobowiązuje się dostarczyć Zamawiającemu artykuły promocyjne na zasadach i warunkach zgodnych z zestawieniem określonym w załączniku nr 1 stanowiącym integralną część niniejszej umowy”.

§ 5 – „(...) 2. Wykonawca w terminie do 14 dni kalendarzowych od dnia zawarcia niniejszej umowy, dostarczy do akceptacji Zamawiającego próbki, zgodnie z wymaganiami określonymi w SIWZ oraz ofertą Wykonawcy, poszczególnych artykułów opisanych szczegółowo w załączniku nr 1 do niniejszej umowy. Próbkę będą zawierały odpowiednie oznakowanie, tzn. logo NFOŚiGW/logo Programu LIFE/nadruki grafik. 3. Zamawiający zbada próbki, o których mowa w ust. 2, w terminie 4 dni kalendarzowych od ich dostarczenia przez Wykonawcę i o wynikach badania zawiadomi Wykonawcę. W przypadku akceptacji przedstawionych próbek Zamawiający zawiadomi o tym fakcie Wykonawcę celem dalszej realizacji umowy. Akceptacja próbki jest równoznaczna z decyzją Zamawiającego, że całość nakładu zamawianego przedmiotu zamówienia, którego dotyczy próbka, będzie z nią zgodna. W przypadku zastrzeżeń Zamawiającego do dostarczonych próbek, Wykonawca zobowiązany jest w terminie 7 dni kalendarzowych od zawiadomienia go przez Zamawiającego do dostarczenia nowych próbek, uwzględniających uwagi zgłoszone przez Zamawiającego. 4. W przypadku niedostarczenia nowych próbek w terminie, o którym mowa w ust. 3 lub w przypadku, gdy próbki nadal będą posiadały wady lub w przypadku gdy nie będą one zgodne z wymaganiami SIWZ oraz ofertą wykonawcy, Zamawiający ma prawo odstąpienia od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym oraz żądania zapłaty kary umownej w wysokości 50% wynagrodzenia określonego w § 4”.

§ 6 – „(...) 2. W przypadku stwierdzenia przez Zamawiającego, że ostateczne dzieło zawiera wady oraz że przedmiot dzieła jest niezgodny z próbkami zaakceptowanymi przez Zamawiającego, zgodnie z § 5 ust. 3, Zamawiający wezwie Wykonawcę do ich usunięcia w terminie 7 dni kalendarzowych od dnia doręczenia wezwania. W sytuacji, o której mowa w niniejszym ustępie, Zamawiający przekaże Wykonawcy wynagrodzenie po skutecznym usunięciu wad dzieła. 3. W przypadku gdy po upływie terminu, o którym mowa w ust. 2, przedmiot umowy nadal będzie posiadał wady lub będzie niezgodny z próbkami zaakceptowanymi przez Zamawiającego lub poprawiony przedmiot nie zostanie dostarczony, Zamawiający ma prawo odstąpienia od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym oraz żądania zapłaty kary umownej w wysokości 50% wynagrodzenia określonego w § 4”.

ISBN: 978-83-88686-66-5